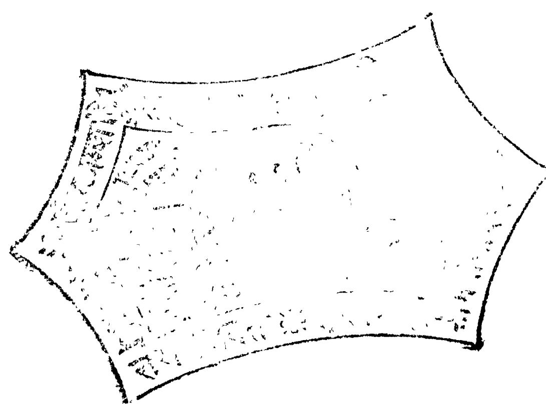
శ్రీ గరుడ పురాణము

Sl.no. 782

Acc no 6923

శ్రీరస్తు.

నమః పరమాత్మనే

శ్రీమత్పరమకారుణికేన భగవతా వేదవ్యాసమహర్షిణా
ధరణ్యాం భక్తజన సౌలభ్యాపాదనాయ ప్రకాశితమ్
శ్రీవిష్ణుగరుడసంవాదరూపం ఔర్ధ్వదైహిక సకలకర్మ
సందోహప్రతిపాదకం ముక్తిమార్గసోపానభూతం
అష్టాదశ మహాపురాణాంతర్గతమ్.

శ్రీగారుడపురాణమ్.

పండితజనసమీకృతమ్.

బ్ర॥ శ్రీ॥ ములుకుట్ల - వేంకటప్పయ్యాశర్మణా

చన్ననగర్యాం
బరూరు-త్యాగరాయశాస్త్రిణాం
గీర్వాణభాషారత్నాకరముద్రాయంత్రే
ముద్రాపితం ప్రకటీకృతంచ
జగతివిజయతు.

౧౮౮౪

శ్రీ ర స్తు.

వి ష య సూ చి కా.

శ్రీరస్తు.

ఓంనమః, పరమేశ్వరాయ

శ్రీ గ రు డ పు రా ణ మ్.

మూలమ్॥ ధర్మదృఢబద్ధమూలో వేదస్కంధః
పురాణశాఖాఢ్యః । క్రతుకుసుమో మోక్షఫ
లో మధుసూదనపాదపో జయతి॥౧॥......*

అథటీకాకారః సమస్తగ్రంథముద్ఘాటయన్ హరింస్తౌతి.

శ్లో॥ స్మరణాద్దుర్గతిహర్తా పూజనయజ్ఞైవసద్గతేర్దాతా। యఃపరయా నిజభక్త్యాదదాతిముక్తింసమాంహరిఃపాతు॥ ౧ ॥ లక్ష్మీలతాసమాశ్లిష్టంకౌస్తుభస్తబకోజ్జ్వలం। స్వర్గాపవర్గఫలదంహరింకల్పద్రుమంనుమః॥ ౨ ॥ సారాత్సారంసముద్ధృత్యప్రాచీనకృతసంగ్రహాత్ । తత్రచేయంమయాటీకాయథామతివితన్యతే॥ ౩॥ *

వ్యాఖ్యానం॥ అథ సారోద్ధారకర్తాశిష్టసంప్రదాయానుసారేణ మంగళమాచరతి॥ ధర్మదృఢేతి॥ అత్రవృక్షరూపేణ హరింనిరూపయతి, మధుసూదనపాదపోజయతీతి। యథా పాదపోవృక్షః పద్భిఃఅధఃప్రసృతశాఖాభిః జలంపిబతీతి పాదపః తథైవాయంమధుసూదనోపి పాదపఏవ పద్భ్యాంచరణాభ్యాంపాతి సంసారాద్రక్షతీతి పాదపః "సంసారకూపపతితోత్తరణావలంబంవందేమహాపురుషతే చరణారవిందం" ఇతి భాగవతవచనాత్ ॥ సోయంకీదృశఃధర్మదృఢబద్ధమూలః- ధర్మోత్రఅమృతరూపోభగవద్ధర్మః "అద్వేష్టాసర్వభూతానా" మిత్యారభ్య "యేతుధర్మ్యామృతమిదంయథోక్తంపర్యుపాసతే। శ్రద్దధానామత్పరమాభక్తాస్తేతీవమేప్రియాః" ఇత్యంతే గీతాయాం ద్వాదశాధ్యాయాంతే అష్టభిశ్శ్లోకైః భగవతోక్తః సఏవదృఢబద్ధంమూలంయస్యేతి - అస్య

ద్దేశభాషాయాం జడబంధఇత్యుచ్యతే। అత్రాయమభిప్రాయః, వృక్షో యథా దృఢమూలోపి స్వస్థానే సుస్థిరో భవతి ప్రచురతరపవనాద్యుపద్రవైరపి తత స్స్వస్థానాన్నోన్మూలితత్వముపయాతి తథైవాయమపి భగవద్ధర్మో హృదయేసు నిశ్చలో భవతి మూర్ఛనాదిప్రబలతరదుఃఖాంతరాయైరపి భక్తహృదయాన్నా పయాతీతి॥ తదుక్తం శ్రీభాగవతే "విసృజతి హృదయం న యస్య సాక్షాద్ధరిరవశా భిహితోప్యఘౌఘనాశః। ప్రణయరశనయా ధృతాంఘ్రిపద్మస్స భవతి భాగవత ప్రధాన ఉక్తః" ఇతి॥ పునః కీదృశః? వేదస్కంధః పురాణశాఖాఢ్యః వేదాః స్కంధాః యస్యేతి- పురాణాన్యేవ శాఖాస్తాభిరాఢ్యః యుక్తశ్చేతి। అత్రాప్య యం భావః వృక్షో యథా అతివిస్తృతస్కంధః శాఖాభిర్దూరతరో వ్యుపసమీ పపవద్దృశ్యతే, తథైవాయమపి వేదపురాణైః ప్రకృతిపురుషయోః పరో వ్యుపల భ్యతే, యథా చ వృక్షః స్కంధశాఖాభిరేవోపసమాగతానాం బహుతరఫలా ని ప్రదదాతి తథైవాయమపి వేదపురాణైః తచ్ఛ్రోతృవక్తౄణాం ధర్మార్థకా మమోక్షఫలాని ప్రదదాతి। యథా చ వృక్షస్య శాఖాః స్కంధేభ్య ఏవ నిస్సరంతి, అథ చ తత్సంలగ్నా ఏవ భవంతి- తథా పురాణాన్యపి వేదోద్భూతాని తన్మిళితా న్యేవ చ సంతి న తు తేభ్యః పృథక్ "ఇతిహాసపురాణాని పంచమో వేద ఉచ్యత" ఇతి వచనాదితి। పునః కీదృశః? క్రతుకుసుమః మోక్షఫలః- క్రతవః యజ్ఞా ఏవ కుసు మాని యస్య, మోక్షః ఫలం యస్యేతి। అత్రాప్యయమాశయః, వృక్షాద్యథా కు సుమోద్గమానంతరమేవ ఫలప్రాప్తిర్భవతి తథా ద్రవ్యయజ్ఞాద్యనుష్ఠానైశ్శుద్ధాం తఃకరణస్యైవ తతో మోక్షఫలలాభో భవతీతి। కించానేన మోక్షఫలదాతాపి మ ధుసూదన పాదప ఏవ నాన్య ఇత్యపి సూచితం। తదుక్తం దేవైర్ముచుకుందం ప్రతి "వరం వృణీష్వ భద్రం తే బుతె కైవల్యమద్య నః। ఏక ఏవేశ్వరస్తస్య భగవాన్విష్ణు రవ్యయః" ఇతి। ఏవంభూతో మధుసూదనపాదపో జయతి సర్వోత్కర్షేణ వర్త తే- అత్రాపి సర్వేభ్యో బ్రహ్మాదిభ్యోప్యధికతయా వరీవర్తీత్యర్థః- వృక్షో య థా వనస్య సర్వస్య మహాకేతురివ స్థిత ఇతి నిరూపణాత్సర్వవృక్షేభ్యోధికో భవతి తద్వదితి॥ ఇదమార్యాచ్ఛందః॥ ౧॥

ఏవం మంగళం కృత్వా ఇదానీం కథాప్రస్తావాయ సూతశౌనకసంవాదమవతారయతి॥ నైమిష ఇతి॥ అనిమిషక్షేత్రే అనిమిషః శ్రీవిష్ణుః అలుప్తదృష్టిత్వాత్ తస్య క్షేత్రే నైమిషారణ్యే ఋషయః సహస్రం సమాః సంవత్సరాః అనుష్ఠానకాలో యస్య తత్సహస్రసమం సత్రం యజ్ఞం ఆసత అకుర్వత। కిమర్థం? స్వర్గాయలోకాయ స్వర్గే గీయత ఇతి స్వర్గో హరిః స ఏవ లోకః భక్తానాం నివాసస్థానం తస్మై తత్ప్రాప్తయే ఏవ న తు స్వర్గార్థం, తస్య వినాశిత్వేన తుచ్ఛఫలత్వాదిత్యర్థః॥ ౨॥ ప్రాతః కాలే హుతా ఏవ హుతాః అగ్నయో యైస్తే మునయః దానమానాదిభిస్సత్కృతం సింహాసనే చాసీనం సూతం ఇదం వక్ష్యమాణం ఆదరాత్ పప్రచ్ఛుః॥ ౩॥

నైమిషేఽనిమిషక్షేత్రే ఋషయశ్శౌనకాదయః। సత్రం స్వర్గాయ
లోకాయ సహస్రసమమాసత॥ ౨ ॥ త ఏకదా తు మునయః ప్రా
తర్హుతహుతాగ్నయః। సత్కృతం సూతమాసీనం పప్రచ్ఛురిద
మాదరాత్॥ ౩॥ ఋషయ ఊచుః॥ కథితో భవతా సమ్యగ్దవమా
ర్గస్సుఖప్రదః। ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామో యమమార్గం భయప్ర
దం॥ ౪॥ తథా సంసారదుఃఖాని తత్క్లేశక్షయసాధనం। ఐహికా
ముష్మికాన్ క్లేశాన్ యథావద్వక్తుమర్హసి॥ ౫॥ సూత ఉవాచ॥
శృణుధ్వం భో వివక్ష్యామి యమమార్గం సుదుర్గమం। సుఖదం పుణ్య

ఋషిభిస్తు అస్మిన్ సమస్తగ్రంథే నిరూపితస్య సద్గతిదుర్గతిప్రదస్య ధర్మాధర్మస్య ఏక ఏవ ప్రశ్నః కృతో భవతి కథిత ఇతి ద్వాభ్యాం॥ భవతా సర్వజ్ఞేన సమ్యక్ "తేఽర్చిరభిసంభవతీ" ఇతి శ్రుత్యుక్తోఽర్చిరాదిర్దేవమార్గః కథితః బహుభిః పురాణైః నిరూపితః॥ ఇదానీమితి॥ ౪॥ తథా సంసారదుఃఖాదీన్యపి శ్రోతుమిచ్ఛామ ఇతి పూర్వేణైవ సంబంధః। తత్ క్లేశక్షయసాధనం తైః సంసారదుఃఖైః యః క్లేశః తస్య క్షయసాధనం చ- సంసారదుఃఖానాం క్లేశక్షయః కేన సాధనేన భవతీత్యపి శ్రోతుమిచ్ఛామ ఇత్యర్థః॥ ౫॥ అత్రోత్తరం శ్రీభగవద్గరుడసంవాదేన సూత ఉవాచ॥ శృణుధ్వమితి॥ సుఖదం పూర్వాదిమార్గం - దుఃఖదాయకం దక్షిణమార్గమిత్యగ్రేవ

త్యేతి॥ ౬॥ భగవద్వాక్యస్యేతి। హేమాణ్యాత్సందేహానక ర్తవ్యఇతిభావః॥౭॥ వినయేనఅవనతోనమ్రః॥౮॥ ఉత్తమాంగతిస్సర్వోము క్తిః(క్రమము క్తిశ్చేతి॥౯॥(శ్రు తంసర్వశాస్త్రేషు। స్మృతమితి పాఠేమునిభిఃకథితం॥ ౧౦॥ హరిస్మరణాత్ సుల భో మోక్షఃఅత స్తద్రహితానను శోచన్నాహ, సుగమంపఠనేకఠినంనభవతి॥౧౧ అత స్త్వమభజతాంపాపినాం॥ ౧౨॥ అతో త్రంసమాసవ్యాసాభ్యాంశ్రీభగ

శీలానాంపాపినాందుఃఖదాయకం॥ ౬ ॥ యథాశ్రీవిష్ణునాప్రో క్తంవైనతేయాయపృచ్ఛతే।తథైవకథయిష్యామి సందేహచ్ఛేద నాయవః॥ ౭॥ కదాచిత్సుఖమాసీనంవైకుంఠే శ్రీహరింగురుం। వినయావనతోభూత్వాపప్రచ్ఛవినతాసుతః॥ ౮ ॥ గరుడఉవా చ॥ భక్తిమార్గోఽబహువిధః కథితోభవతామమ। తథాచక థితాదేవభక్తానాంగతిరుత్తమా॥ ౯॥ అధునాశ్రోతుమిచ్ఛామి యమమార్గంభయప్రదం । త్వద్భక్తివిముఖానాంచతత్రైవ గమనంశ్రుతం ॥ ౧౦ ॥ సుగమంభగవన్నామజిహ్వావశవర్తిన నీ॥ తథాపినరకంయాంతిధిగ్ధిగస్తునరాధమాన్ ॥ ౧౧॥ అతో మేభగవన్ బ్రూహిపాపినాం యాగతిర్భవేత్ । యమమా ర్గస్యదుఃఖానియథాతేప్రాప్నువంతివై ॥ ౧౨ ॥ శ్రీభగ వానువాచ ॥ వక్ష్యేహం శృణు పక్షీంద్రయమ మార్గంచ యేనయే । నరకే పాపినోయాంతిశృణ్వతామపిభీతిదం॥ ౧౩ ॥ యేహి పాపరతాస్తార్క్ష్యదయా ధర్మవివర్జితాః । దుష్ట

వానువాచషడ్భిరధ్యాయైః ॥ వక్ష్యేహమిత్యాదిభిః ॥ యేనమార్గేణయేపా పినఃనరకేయాంతితానపి వక్ష్యామీత్యన్వయః ॥ ౧౩॥ యేహిపాపరతాఇత్యా దిపదానాం పతంతినరకేఇతి తృతీయేనసంబంధః । పాపరతాః నిషిద్ధాచర ణోత్సుకాః - దయాధర్మేతి - దయానామ ప్రత్యుపకారాపేక్షారహితస ర్వభూతహితానుచింతనతా, ధర్మో భగవద్ధర్మః, వర్ణాశ్రమవిహి తోవా తేన వివర్జితాః రహితాః - దుష్టానాం సంగోయేషాంతేతథా - స

ఛ్ఛాస్త్రాదౌపరాఙ్ముఖాశ్చ॥ ౧౪॥ ఆత్మనిస్వస్మిన్నేవసంభావితాః ప్రతిష్ఠితావ
యమితిమన్యమానాః అతఏవ స్తబ్ధాః అనమ్రాః - పూజ్యానపినసమంతీత్యర్థః -
ధనేనయోమానః మదశ్చ తేన । ఆసురంభావం, దంభోదర్పోఽభిమానశ్చేత్యా
దిభగవతోక్తః - దైవీసంపత్, అభయంసత్వసంశుద్ధిరిత్యాద్యాచగీతాయాం
ప్రోక్తా॥ ౧౫॥ ఏవంభూతాయత్ప్రాప్నువంతితత్ శృణు॥ అనేకేతి॥ అనేకేషు
పరదారపరద్రవ్యహరణాత్మకేషుప్రవృత్తం చిత్తం అనేకచిత్తం తేన విభ్రాం
తాః విక్షిప్తాః - మోహమయేనజాలేనసమావృతాః మత్స్యా ఇవ సూత్రమ
యేనజాలేననియంత్రితాః - ఏవంకామభోగేషుప్రసక్తాః - అశుచౌనరకేపతం

సంగాశ్చసచ్ఛాస్త్రసత్సంగతిపరాఙ్ముఖాః ॥ ౧౪ ॥ ఆత్మసం
భావితాస్స్తబ్ధా ధనమానమదాన్వితాః ॥ ఆసురంభావమాప
న్నా దైవీసంపద్వివర్జితాః॥ ౧౫॥ అనేకచిత్తవిభ్రాంతా మో
హజాలసమావృతాః ॥ ప్రసక్తాఃకామభోగేషుపతంతినరకేఽ
శుచౌ॥ ౧౬ ॥ యేనరాజ్ఞానశీలాశ్చ తేయాంతిపరమాంగతిం ।
పాపశీలానరాయాంతిదుఃఖేనయమయాతనాం॥ ౧౭॥ పాపి
నామైహికందుఃఖం యథాభవతితచ్ఛృణు । తతస్తే మరణం
ప్రాప్య యథాగచ్ఛంతియాతనాం ॥ ౧౮ ॥ సుకృతందుష్కృ
తంవాపిభుక్త్వాపూర్వం యథార్జితం । కర్మయోగాత్త
దాతస్యకస్మిద్వ్యాధిః ప్రజాయతే ॥ ౧౯ ॥ ఆధివ్యాధిసమా
యుక్తంజీవితాశాసముత్సుకం। కాలోబలీయానహివదజ్ఞాతః

తి ॥ ౧౬ ॥ జ్ఞానశీలాస్తుమోక్షంయాంతిపాపశీలానామేవయమయాతనాభవం
తీత్యాహ॥ య ఇతి॥ ౧౭ ॥ ఐహికంఅస్మిన్ లోకేభోగ్యం - తతఃఐహికదుఃఖ
భోగానంతరం ॥ ౧౮ ॥ పాపశీలానాంయమయాతనాంవివక్షుః ప్రథమంముని
ప్రశ్నానుసారేణతస్యైహికదుఃఖాన్యాహ ॥ సుకృతమిత్యాదిదశభిః ॥ పూ
ర్వంబాల్యాద్యవస్థాయాంసుకృతంభుక్త్వా - తదావార్ధక్యేదుష్కృతకర్మ
యోగాత్ వ్యాధిస్స్యాదిత్యర్థః ॥ ౧౯ ॥ ఆధిఃమరణభయాన్మానసీవ్యథా తైస్సై
వబహువర్ధమానో వ్యాధిశ్చతాభ్యాం సమ్యగ్వ్యాప్తివ్యాకులతా తయాయు

త్రుంతథాపిజీవితస్యైవ ఆశాయాం సముత్సుకంభోగవాసనయాసాభిలాషం
తంనరంకాలః అహిర్మూషకమివ అజ్ఞాతఏవ అభిపద్యతే॥ తథాహి॥ “ప్రమ
త్తముచ్చైరితి కృత్యచింతయా ప్రవృద్ధలోభం విషయేషు లాలసం। త్వమప్రమ
త్తస్సహసాభిపద్యసే క్షుల్లేలిహానోహిరివాఖుమంతకః” ఇతి॥ ౨౦॥ తత్రాప్యం
తకాలేపినజ్ఞాతః కదర్యవన్నిర్వేదోయస్య - స్వయంభృతైః స్వయంపాలితైః
పుత్రకళత్రాదిభిః ధ్రియమాణః పుష్యమాణస్సన్ మరణోన్ముఖోభవతి ॥ ౨౧॥
పాపినామేవ అవజ్ఞాభవతి నతుసుకృతినామిత్యాహ ॥ ఆస్తఇతి ॥ అవమత్యాఅవ
జ్ఞయాఉపన్యస్తం సమీపేప్రతిష్ఠం ఆహారం గృహపాలశ్వాఇవ ఆహారన్ భుం

ప్రతిపద్యతే॥ ౨౦ ॥ తత్రాప్యజ్ఞాతనిర్వేదోధ్రియమాణస్స్వ
యంభృతైః।జరయోపాత్తవైరూప్యోమరణాభిముఖోగృహే॥
౨౧। ఆస్తేవమత్యోపన్యస్తం గృహపాలఇవాహరన్ । ఆమ
యావీప్రదీప్తాగ్నిరల్పాహారోల్పచేష్టితః ॥ ౨౨ ॥ వాయు
నోత్క్రమతోత్తారః కఫసంరుద్ధనాడికః । కాసశ్వాసకృ
తాయాసః కంఠేఘురఘురాయతే ॥ ౨౩ ॥ శయానః పరిశోచ
ద్భిఃపరివీతస్స్వబంధుభిః । వాచ్యమానోపినబ్రూతే కాలపా
శవశంగతః॥ ౨౪ ॥ ఏవంకుటుంబభరణేవ్యాపృతాత్మాజితేం
ద్రియః। మ్రియతేరుదతాంస్వేషామురువేదనయాస్తధీః॥ ౨౫॥
తస్మిన్నంతక్షణేతాత్యద్దైవీదృష్టిః ప్రజాయతే। ఏకీభూతం

జ్ఞానః॥ఆస్తే - ఆమయావీరోగీ॥ ౨౨॥ కఫేనసంరుద్ధాః నాడయోమార్గాభూ
తాయస్యతేనఉత్క్రమతా ప్రాణవాయునా విస్తృత్తనేత్రః కాసశ్వాసాభ్యాం
కృతఆయాసోయస్యకంఠేఘురఘురఇతిశబ్దంకరోతి॥ ౨౩ ॥ పరివీతః పరివేష్టితః
వాచ్యమానోపి - బంధోతాతేత్యాహూయమానోపి॥ ౨౪ ॥ ఏవంవ్యాపృతా
త్మాఆసక్తచిత్తః ఉరువేదనయాఅస్తధీః శతవృశ్చికయుగపద్దంశనసదృశయాపీ
డయానష్టమతిః మూర్ఛితస్సన్ రుదతాంరోదనంకుర్వతాం స్వేషాంబం
ధూనాంమధ్యేమ్రియతేమరణంప్రాప్నోతి॥ ౨౫ ॥ అంతక్షణేఅంతసమయేదైవీ
దేవానామివదివ్యదృష్టిః యయాదృష్ట్యా యమదూతానాంప్రత్యక్షదర్శనంభ

ఇతీత్యర్థః - పునః యయా సర్వం ఇహలోకపరలోకరూపం జగత్ ఏకీభూతం స్వసీమాసంలగ్నమివ ప్రజాయతే అతఆశ్చర్యదర్శనాత్ నకించిద్వక్తుమిచ్ఛతీత్యర్థః॥ ౨౬॥ సమీపాగతైః యామ్యైః హేతుభూతైర్యమదూతైః కృత్వా ప్రాణాః స్వస్థానాత్ ప్రచలంతి॥ ౨౭॥ ఆతురస్య మ్రియమాణస్య పాపినః క్షణోపి కల్పాఖ్యః మహాకష్టతయా కల్పసదృశః శతవృశ్చికైః దష్టస్య పురుషస్య యా పీడా భవతి సైవ తేనానుభూయతే ॥ ౨౮ ॥ అథ ఫేనముద్గిరతే కఫం వమతి॥ ౨౯॥ తదా ప్రాణప్రయాణే ప్రాప్తౌ సరభసంసక్రోధం ఈక్షణం యయోః ॥ ౩౦ ॥

జగత్సర్వం నకించిద్వక్తుమీహతే ॥ ౨౬ ॥ వికలేంద్రియసం
ఘాతే చైతన్యే జడతాం గతే । ప్రచలంతి తతః ప్రాణా యా
మ్యైః పార్శ్వవర్తిభిః ॥ ౨౭ ॥ స్వస్థానాచ్చలితే శ్వాసే కల్పా
ఖ్యో హ్యాతురక్షణః । శతవృశ్చికదష్టస్య యా పీడా సానుభూ
యతే ॥ ౨౮ ॥ ఫేనముద్గిరతే సోఽథ ముఖం లాలాకులం భవేత్ । అ
ధోద్వారేణ గచ్ఛంతి పాపినాం ప్రాణవాయవః ॥ ౨౯ ॥ యమ
దూతౌ తదా ప్రాప్తౌ భీమౌ సరభసేక్షణౌ । పాశదండధ
రౌ నగ్నౌ దంతైః కటకటాయితౌ ॥ ౩౦ ॥ ఊర్ధ్వకేశౌ కాకకృష్ణౌ
వక్రతుండౌ నఖాయుధౌ । సదృష్ట్వా త్రస్తహృదయః శకృన్మూ
త్రం విముంచతి ॥ ౩౧ ॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో హాహా కుర్వన్క
లేబరాత్ । తదైవ గృహ్యతే దూతైర్యామ్యైః పశ్యన్స్వకం గృ
హం ॥ ౩౨ ॥ యాతనాదేహమావృత్య పాశైర్బద్ధ్వా గలే బలాత్ ॥

తౌ దూతౌ దృష్ట్వా శకృన్మలం ముంచతి॥ ౩౧॥ పురుషః జీవః అంగుష్ఠమాత్ర ఇతీదం కంఠస్థానే షోడశదళకమలే ధ్యాన స్వరూపం భవతి । న త్వంగుష్ఠమాత్రం జీవస్వరూపం, సర్వశరీరవ్యాపకత్వాత్ । అతోఽత్ర హృదయాకాశే ప్రతిష్ఠితత్వాత్తత్ప్రమాణం, పుర్యష్టకవేష్టితం సూక్ష్మశరీరవంతం ప్రాదేశమాత్రం పురుషం వసంతమితివత్ జ్ఞాతవ్యం॥ ౩౨॥ ఏవమైహికదుఃఖం నిరూప్యేదానీం పరలోకదుఃఖం నిరూపయతి॥ యాతనాదేహ ఇతి ॥ యాతనాదేహం- భోగాయ ప్రారబ్ధక

మార్గాత్ స్వప్నవదుత్థితే, యథా భగవతా శ్రీకృష్ణేన వినష్టశరీరమపి గురోః పుత్రం తత్సదృశమేవ యమలోకాదానీయ గురవే దత్తం, తద్వత్ స్వసదృశేన శరీరేణ వృత్త్యా నిరుధ్య తౌ దూతౌ నయతః గృహీత్వా గచ్ఛతః । అన్యథా కేవలస్యైవ తస్య సప్తదశావయవ లింగశరీరాత్మకస్య పాశైర్బంధనాయోగాత్ । అవయవాస్తు జ్ఞానేంద్రియపంచకం కర్మేంద్రియపంచకం ప్రాణపంచకం బుద్ధిమనసీ చేతి ఇదమేవ కర్తృత్వభోక్తృత్వాద్యభిమానేన ఇహలోకపరలోకగామి వ్యావహారికో జీవ ఇత్యుచ్యతే । ఇతి । దండ్యం సాపరాధం ॥ ౩౩ ॥ ౩౪ ॥ ౩౫ ॥ ౩౬ ॥ తయోర్దూ

నయతో దీర్ఘమధ్వానం దండ్యం రాజభటా యథా ॥ ౩౩ ॥ తస్యై
వం నీయమానస్య దూతాః సంతర్జయంతి చ ॥ ప్రవదంతి భయం
తీవ్రం నరకాణాం పునః పునః ॥ ౩౪ ॥ శీఘ్రం ప్రచల దుష్టాత్మన్
యాస్యసి త్వం యమాలయం ॥ కుంభీపాకాదినరకాం స్త్వాం
నయామో ఽద్య మా చిరం ॥ ౩౫ ॥ ఏవం వాచస్తదా శృణ్వన్ బం
ధూనాం రుదితం తథా ॥ ఉచ్చైర్హాహేతి విలపన్ తాడ్యతే
యమకింకరైః ॥ ౩౬ ॥ తయోర్నిర్భిన్న హృదయస్తర్జనై
ర్జాతవేపథుః । పథి శ్వభిర్భక్ష్యమాణ ఆర్తో ఽఘం స్వమను
స్మరన్ ॥ ౩౭ ॥ క్షుత్తృట్పరీతో ఽర్కదవానలానిలైః సంతప్య
మానః పథి తప్తవాలుకే । కృచ్ఛ్రేణ పృష్ఠే కశయా చ తాడితశ్చ
లత్యశక్తో ఽపి నిరాశ్రమోదకే ॥ ౩౮ ॥ తత్ర తత్ర పతన్ శ్రాం
తో మూర్ఛితః పునరుత్థితః । పథా పాపీయసా నీతస్తమసా య
మసాదనం ॥ ౩౯ ॥ త్రిభిర్ముహూర్తైర్ద్వాభ్యాం వా నీయ

తయోః తర్జనైస్తాడనైశ్చ నిర్భిన్నం విదీర్ణం హృదయం యస్య సః స్వం అఘం పాపం స్మరన్ ఆర్తస్సన్ చలతీతి ద్వితీయేనాన్వయః ॥ ౩౭ ॥ క్షుత్తృడ్భ్యాం పరీతో వ్యాప్తః తప్తవాలుకా యస్మిన్ నిర్గతః ఆశ్రమః విశ్రమస్థానం ఉదకం చ యస్మిన్ తస్మిన్ పథి క్షుధాదిభిశ్చలితుమశక్తో ఽపి కశయా తాడిత ఏవ కృచ్ఛ్రేణ చలతి ॥ ౩౮ ॥ అశక్తత్వమేవాహ ॥ తత్రేతి ॥ తమసా తమోరూపేణ పథా యమస్య సాదనం గృహం ప్రతి నీతో భవతి ॥ ౩౯ ॥ పాపాధిక్యే ద్వాభ్యాం ॥ ౪౦ ॥ భయం యాతనాః పునః

స్వగృహం ప్రతిత్వరితం శీఘ్రిందూతైస్సహైవ ఖేచరస్సన్నాకాశమార్గేణ దేవా యాతీత్యర్థః॥ ౪౧॥ దేహం ప్రతిప్రవేష్టుమిచ్ఛన్॥ ౪౨ ॥ దత్తం మృత్యుస్థానాదిషుసుతాదిభిః॥ ౪౩॥ ననుభుక్తేపిండేకథం తృప్తిర్నాయాతీతిచేత్తత్రాహ॥ పాపినామితి ॥ నోపతిష్ఠంతితృప్తింనజనయంతి - పిండదానం వర్షపర్యంతం భుంజంతితథాపి॥ ౪౪॥ ననుకృతాన్యపిపిండదానాదీనియదిపాపినాం నోపతిష్ఠంతితదా కిమనేనపిండదానేన కృతమప్యకృతసమమేవేతిచేదకృతేనతు ప్రేతరూపాభవం

తేతత్రమానవః । ప్రదర్శయంతి దూతాస్తా ఘోరా నరక యాతనాః ॥ ౪౦ ॥ ముహూర్తమాత్రాత్త్వరితం యమం వీక్ష్యభయంపుమాన్ ॥ యమాజ్ఞయాసమం దూతైఃపునరా యాతిఖేచరః॥ ౪౧ ॥ అగమ్యవాసనాబద్ధో దేహమిచ్ఛన్యమా నుగైః । ధృతఃపాశేనరుదతిక్షుత్తృడ్భ్యాం పరిపీడితః॥ ౪౨॥ భుక్తేపిండంసుతైర్దత్తం దానంచాతురకాలికం । తథాపి నాస్తికస్తృప్తింయాతినపాతకీ ॥ ౪౩ ॥ పాపినాంనో పతిష్ఠంతిదానంశ్రాద్ధం జలాంజలిః । అతః క్షుద్వ్యాకులా యాంతిపిండదానభుజోపితే ॥ ౪౪ ॥ భవంతి ప్రేతరూపాస్తే పిండదాన వివర్జితాః ॥ ఆకల్పం నిర్జనారణ్యే భ్రమంతిబ హుదుఃఖితాః ॥ ౪౫ ॥ నాభుక్తంక్షీయతే కర్మ కల్పకోటిశ తైరపి । అభుక్త్వాయాతనాంజంతుర్మానుష్యంలభతేనహి ॥ ౪౬ ॥ అతోదద్యాదపఃపిండాన్ దినేషుదశసుద్విజ । ప్రత్యహం తేవిభజ్యంతేచతుర్భాగైఃఖగోత్తమ॥ ౪౭ ॥ భాగద్వయంతుదే

తీత్యాహ॥భవంతీతి॥౪౫॥కించప్రాయశ్చిత్తరూపయమయాతనాభోగేనైవపాపక్షయేసతిమనుష్యదేహంలభతేనాన్యథేత్యాహ ॥ నేతి ॥ తథాహిచవక్ష్యతి "ఏవందుష్కర్మకర్తాహిభుక్త్వాచ నరకాన్క్రమాత్ । మానుష్యంలభతే తాత్యసమీభూతేశుభాశుభే" ఇతి। అతోమనుష్యజన్మనిసంచితసుకృతకర్మో దయవశాత్కదాచిత్సద్గతి రపిభవిష్యతీతి తస్మాదకరణాదల్పమపి విహితాచరణమేవయుక్తమితిభావః॥ ౪౬॥ ౪౭॥ తదేవాహ। సప్రేతఃఉపజీవతిభక్షయతి

౪౮॥ పిండంపిండజశరీరం నిష్పన్నః పిండైరుత్పన్నో దేహోయస్యసజంతుః జీవఃబలంమార్గగమనసామర్థ్యం॥ ౪౯॥ యేనపిండజదేహేనపథియమమార్గేశుభేషుప్యాపలేషుఅశుభంపాపఫలమేవభుక్తే॥౫౦॥ పిండజదేహోత్పత్తిప్రకారమా

హాస్యపుష్టిదంధూతపంచకే । తృతీయంయమయాతానాంచతుర్థంసోపజీవతి॥ ౪౮॥ అహోరాత్రైశ్చనవభిఃప్రేతఃపిండమవాప్నుయాత్ । జంతుర్నిష్పన్నదేహశ్చ దశమేబలమాప్నుయాత్॥౪౯॥ దగ్ధేదేహేపునర్దేహఃపిండైరుత్పద్యతేఖగ।హస్తమాత్రఃపుమాన్యేనపథిభుఙ్క్తే శుభాశుభం॥ ౫౦॥ ప్రథమేహనియఃపిండస్తేనమూర్ధాప్రజాయతే। గ్రీవాస్కంధౌద్వితీయేనతృతీయాద్ధృదయంభవేత్॥ ౫౧॥ చతుర్థేనభవేత్పృష్ఠంపంచమాన్నాభిరేవచ।షష్ఠేనచకటీగుహ్యంసప్తమాత్సక్థినీభవేత్॥౫౨॥ జానుపాదౌతథాద్వాభ్యాందశమేహ్నిక్షుధాతృషా॥౫౩॥పిండజందేహమాశ్రిత్యక్షుధావిష్టస్తృషార్దితః।ఏకాదశంద్వాదశంచప్రేతోభుఙ్క్తేదినద్వయం॥౫౪॥ త్రయోదశేహ్నిప్రేతోయంత్రితోయమకింకరైః । తస్మిన్ మార్గేవ్రజత్యేకోగృహీతఇవమర్కటః॥ ౫౫॥ షడశీతిసహస్రాణియోజనానాంప్రమాణతః ।యమమార్గస్యవిస్తారోవినావైతరణీంఖగ ॥ ౫౬ ॥ అహన్యహనివైప్రేతోయోజనానాంశతద్వయం । చత్వారింశత్తథాసప్తదివారాత్రేణగచ్ఛతి ॥ ౫౭ ॥ అతీత్యక్రమతోమార్గేపురాణిమానిషోడశ । ప్రయాతిధర్మరాజస్యభవనంపాతకీజనః॥ ౫౮॥ సౌమ్యంసౌరిపురం నగేంద్రభవనం గంధర్వ శైలాగమౌక్రౌంచంక్రూర పురం విచిత్ర భవనం బహ్వా పదందుఃఖదం । నా

నాప్రథమేహనీతిసార్ధద్వాభ్యాం॥ ౫౧॥౫౮॥ షోడశపురనామాన్యాహ॥సౌమ్యమిత్యాది॥ ధర్మభవనంధార్మికైర్లభ్యంవక్ష్యమాణందివ్యసభాసహితంయామ్యంపాపిభిర్లభ్యంయమయాతనారూపం - చకారఇత్యేవభేదఇతిజ్ఞాపనార్థఃతేష్వఅ

గ్రతఃషోడశపురేభ్యః అగ్రే భవతీతి॥ ౫౯॥ ౬౦॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాం ప్రథమోధ్యాయః॥ *

ఐహికాముష్మికందుఃఖంశ్రుత్వాసంక్షేపతోధునా।తదేవవిస్తరాచ్ఛ్రో)

నాక్రందపురం సుతప్తభవనం రౌద్రంపయోవర్షణంశీతాఢ్యంబహుభీతిధర్మభవనంయామ్యంపురంచాగ్రతః॥ ౫౯॥ యామ్యపాశైర్ధృతఃపాపీహాహేతిప్రరుదన్పథి । స్వగృహంతుపరిత్యజ్యపురంయామ్యమనువ్రజేత్ ॥ ౬౦ ॥ ఇతిశ్రీసారోద్ధారేగరుడపురాణే పాపినామైహికాముష్మికదుఃఖ నిరూపణం నామప్రథమోధ్యాయః॥ * గరుడఉవాచ॥ కీదృశోయమలోకస్యపంథాభవతిదుఃఖదః। యత్రయాంతియథాపాపాస్తన్మేకథయకేశవ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ యమమార్గంమహాదుఃఖప్రదంతేకథయామ్యహం। మమభక్తోపితచ్ఛ్రుత్వాత్వంభవిష్యసికంపితః ॥ ౨॥ వృక్షచ్ఛాయానతత్రాస్తియత్రవిశ్రమతేనరః। యస్మిన్మార్గేనచాన్నాద్యంయేనప్రాణాన్సముద్ధరేత్॥౩॥ నజలందృశ్యతేక్వాపి తృషితోతీవయత్పిబేత్ । తపంతేద్వాదశాదిత్యాఃప్రళయాంతేయథాఖగ॥ ౪ ॥ తస్మిన్గచ్ఛతిపాపాత్మాశీతవాతేనపీడితః। కంటకైర్విధ్యతేక్వాపిక్వచిత్సర్పైర్మహావిషైః॥ ౫ ॥ సింహైర్వ్యాఘ్రైశ్శ్వభిర్ఘోరైర్భక్ష్యతేక్వాపిపాపకృత్।వృశ్చికైర్దంశ్యతేక్వాపిదహ్యతేవహ్నినాక్వచిత్॥౬॥ తతఃక్వచిన్మహాఘోరమసిపత్రవనంమహత్ ॥ యోజనానాం సహస్రేద్వేవిస్తరాయామతః స్మృతం ॥ ౭ ॥ కాకోలూకవటాగృధ్ర సరఘాదంశ సంకులం । సదావాగ్నించ తత్పత్రైశ్ఛిన్నభిన్నః ప్ర

తుంగరుడఃపరిపృచ్ఛతి॥కీదృశఇతి॥ ౧॥ ఆముష్మికంసమాసేనప్రోక్తందుఃఖంతదేవహి।ద్వితీయేపునరధ్యాయేవిస్తరేణాహమాధవః॥ ౨ ॥యమమార్గస్యదుఃఖప్రదత్వమేవాహ।వృక్షచ్ఛాయేత్యాదివైతరణీనిరూపణాంతం॥౩॥ ౭॥సరఘామధుమక్షి

కా॥౮॥౧౨॥ఘోరంభస్మమహానిమ్నానిమహాగర్తాః।వప్రప్రరోహణం- ఉచ్చప్ర
దేశారోహణం॥౧౩॥ తత్రకందరే-దుఃఖారోహాదుఃఖేనారోఢుమశక్యా॥౧౪॥

జాయతే॥౮॥ క్వచిత్పతత్యంధకూపేవికటాత్పర్వతాత్క్వచిత్।
గచ్ఛతిక్షురధారాసుశంకూనామపరిక్వచిత్॥౯॥ స్ఖలత్యంధేత
మస్యుగ్రేజలేనిపతతిక్వచిత్।క్వచిత్పంకేజలూకాఢ్యేక్వచిత్సంత
ప్తకర్దమే॥౧౦॥సంతప్తవాలుకాకీర్ణేధ్మాతతామ్రమయేక్వచిత్।
క్వచిదంగారరాశౌచమహాధూమాకులేక్వచిత్॥ ౧౧॥ క్వచిదం
గారవృష్టిశ్చశిలావృష్టిస్సవజ్రకా । రక్తవృష్టిశ్శస్త్రవృష్టిఃక్వచి
దుష్ణాంబువర్షణం ॥౧౨ ॥ ఘోరకర్దమవృష్టిశ్చమహానిమ్నానిచ
క్వచిత్ । వప్రప్రరోహణంక్వాపికందరేషుప్రవేశనం ॥ ౧౩ ॥
గాఢాంధకారస్తత్రాస్తిదుఃఖారోహాశిలాక్వచిత్ । పూయ
శోణితపూర్ణాశ్చవిష్ఠాపూర్ణాహ్రదాఃక్వచిత్॥ ౧౪ ॥ మా
ర్గమధ్యేవహత్యుగ్రాఘోరావైతరణీనదీ। సాదృష్టాదుఃఖదా
కింవాయస్యావార్తాభయావహా॥ ౧౫ ॥ శతయోజనవిస్తీర్ణా
పూయశోణితవాహినీ। అస్థివృందతటాదుర్గామాంసశోణితక
ర్దమా ॥ ౧౬ ॥ అగాధాదుస్తరా పాపైః కేశశైవాలదు
ర్గమా । మహాగ్రాహసమాకీర్ణా ఘోరపక్షిశతైర్వృ
తా॥ ౧౭ ॥ ఆగతంపాపినందృష్ట్వాజ్వాలాధూమసమాకులా।
క్వథ్యతేసానదీతార్క్ష్య కటాహాంతర్ఘృతంయథా ॥ ౧౮ ॥ క్రి
మిభిస్సంకులాఘోరైస్సూచీవక్త్రైస్సమంతతః । వజ్రతుండైర్మ
హాగృధ్రైర్వాయసైఃపరివారితా॥ ౧౯ ॥ శింశుమారైశ్చమక
రైర్జలూకామత్స్యకచ్ఛపైః । అన్యైర్జలస్థజీవైశ్చపూరితా
మాంసభేదకైః ॥ ౨౦ ॥ పతితాస్తత్ప్రవాహేచక్రందంతిబ

సాదృష్టాసతీదుఃఖదాభవతీతికింవాచ్యం॥౧౫॥తామేవనిరూపయతి, శతయోజనే
త్యేకాదశభిః ॥ ౧౬ ॥౨౬ ॥ ఏవముక్తప్రకారేణబహువిధాః క్లేశాః యస్మి

న్నితికీదృశో యమలోకస్య పంథా భవతి దుఃఖదఇతి ప్రథమ ప్రశ్నం సమాధాయ యత్రయాంతి యథా పాపా ఇతి ద్వితీయస్యోత్తరమాహ, యావద

హుపాపినః । హా భ్రాతః పుత్ర తాతేతి ప్రలపంతి ముహుర్ముహుః ॥ ౨౧ ॥ క్షుధితాస్తృషితాః పాపాః పిబంతి కిల శోణితం । సా సరిద్రుధిరాపూరం వహంతీ ఫేనిలం బహు ॥ ౨౨ ॥ మహాఘోరాతిగర్జంతీ దుర్నిరీక్ష్యా భయావహా । తస్యాదర్శనమాత్రేణ పాపాస్స్యుర్గతచేతనాః ॥ ౨౩ ॥ బహువృశ్చికసంకీర్ణా సేవితా కృష్ణపన్నగైః । తన్మధ్యే పతితానాంచ త్రాతా కోపి న విద్యతే ॥ ౨౪ ॥ ఆవర్తశతసాహస్రైః పాతాలే యాంతి పాపినః । క్షణం తిష్ఠంతి పాతాలే క్షణాదుపరి వర్తినః ॥ ౨౫ ॥ పాపినాం పతనాయైవ నిర్మితా సా నదీ ఖగ । న పారం దృశ్యతే తస్యాః దుస్తరా బహుదుఃఖదా ॥ ౨౬ ॥ ఏవం బహువిధక్లేశే యమమార్గేతిదుఃఖదే । క్రోశంతశ్చ రుదంతశ్చ దుఃఖితా యాంతి పాపినః ॥ ౨౭ ॥ పాశేన యంత్రితాః కేచిత్ కృష్యమాణాస్తథాంకుశైః । శస్త్రాగ్రైః పృష్ఠతః ప్రోతైర్నీయమానాశ్చ పాపినః ॥ ౨౮ ॥ నాసాగ్రపాశకృష్టాశ్చ కర్ణపాశైస్తథాపరే । కాలపాశైః కృష్యమాణాః కాకైః కృష్టాస్తథాపరే ॥ ౨౯ ॥ గ్రీవాబాహుషు పాదేషు బద్ధాః పృష్ఠే చ శృంఖలైః । అయోభారచయం కేచిద్వహంతః పథి యాంతి తే ॥ ౩౦ ॥ యమదూతైర్మహాఘోరైస్తాడ్యమానాశ్చ ముద్గరైః । వమంతో రుధిరం వక్త్రాత్తదేవాశ్నంతి తే పునః ॥ ౩౧ ॥ శోచంతస్స్వాని కర్మాణి గ్లానిం గచ్ఛంతి జంతవః । అతీవ దుఃఖసంపన్నాః ప్రయాంతి యమమందిరం ॥ ౩౨ ॥ తథా చ సవ్రజన్మార్గే పుత్ర పౌత్ర ఇతి బ్రువన్ । హాహేతి ప్రరుదన్నిత్యం మనుతప్యతి మందధీః ॥ ౩౩ ॥ మహతా పుణ్యయోగేన మానుషం జ

ధ్యాయసమాప్తిః ॥ ఏవమితి ॥ ౨౭ ॥ శస్త్రాగ్రాణాం కుంతత్రిశూలాదీనాం పృష్ఠతః ప్రోతైరగ్రైః ॥ ౨౮ ॥ నాసాగ్రేత్యుత్ప్రేక్షవత్ ॥ ౨౯ ॥ అయోభారచయం

లోహభారసమూహం॥౩౦॥౩౪॥అనుతాపమేవాహ।మయేతిసప్తభిః॥దేహా యస్యాస్తీతిదేహీ స్థూలసూక్ష్మదేహాభిమానీ జీవ, ఇత్యనుతాపాత్స్వయమేవాత్మానంసంబోధ్యాహ। మయాస్థూలదేహేనదానంనదత్తంనహుతం చేతిఅతస్త్వయాకర్తృత్వాభిమానినాకృతంయద్విగర్హితంకర్మతత్త్వమేవనిస్తర. భోక్తృత్వాభిమానినాతత్ఫలంభుజ్క్ష్వేత్యర్థఃఅత్రత్వయేతిలోకోక్త్యాపరత్వాపరత్వనిర్దేశఃపౌనఃపున్యంచేతి॥ ౩౫॥ ౩౬ ॥ గోవిప్రాణాంవృత్తిరాజీవికాతదర్థంస్వల్పమపిధనాదికంనాకారినకృతంమయేతి॥౩౭॥ నిత్యదానంఅన్నాదిర్నలభ్యతే। తత్రాపిహ్యనకృతోధర్మఃకీదృశంహిమయాకృతం॥

౩౪ ॥ మయానదత్తంనహుతంహుతాశనేతపోనతప్తంత్రిదశానపూజితాః।నతీర్థసేవావిహితావిధానతో దేహిన్క్వచిన్నిస్తరయత్త్వయాకృతం॥౩౫॥ నపూజితావిప్రగణాస్సురాపగానచాశ్రితాసత్పురుషానసేవితాః। పరోపకారానకృతాఃకదాచనదేహిన్క్వచిన్నిస్తరయత్త్వయాకృతం॥ ౩౬॥ జలాశయోనైవకృతోహినిర్జలేమనుష్యహేతోఃపశుపక్షిహేతవే।గోవిప్రవృత్త్యర్థమకారినాణ్వపిదేహిన్క్వచిన్నిస్తరయత్త్వయాకృతం॥౩౭
ననిత్యదానంనగవాహ్నికకృతం నవేదశాస్త్రార్థవచః ప్రమాణితం।శ్రుతంపురాణంనచపూజితోజ్ఞో దేహిన్క్వచిన్నిస్తరయత్త్వయాకృతం ॥ ౩౮ ॥ భర్తుర్మయానైవకృతంహితంవచఃపతివ్రతంనైవకదాపిపాలితం । నగౌరవంక్వాపి కృతం గురూచి

కంగవాహ్నికంచేతి- ఏకస్యాఃగోఃఏకాహతృప్తిజనకంతృణాది । తథాహ్నికమితిపాఠే, అహ్నికం, స్నానంసంధ్యాంజపంహోమంస్వాధ్యాయం దేవతార్చనమితిశ్రుత్యుక్తంఆవశ్యకంకర్మకించవేదశాస్త్రాణామర్థం"అవశ్యమేవభోక్తవ్యంకృతంకర్మశుభాశుభ"మిత్యాదియథార్థంవచఃనప్రమాణితంనాస్తికతయాప్రమాణంనకృతంజ్ఞఃతద్వక్తా ॥ ౩౮ ॥ హితంమమైవసుఖదంభర్తుర్వచఃగురూణాంశ్వశ్రాదీనాం ఉచితంగౌరవం చరణసేవాదికంక్వాపి కదాచిదపినకృతం॥

౩౯ ॥ పతిసేవనమేవస్త్రీణాంపరమోధర్మఇతిబుద్ధ్యాపతిర్నైవసేవితః, కింతు
జాంధికాఃషండాఃసేవితాః॥ ౪౦ ॥ తపస్సేవనమేవాహ॥మాసోపవాసైరితి॥
బహుదుఃఖానాంవైధవ్యపరాధీనతాదీనాంపూర్వజన్మనికృతైఃవికర్మభిః నిషిద్ధా
చరణైఃమయాజీవేన నారీశరీరంలబ్ధమిత్యత్రస్థూలశరీరాభి ప్రాయేణజీవస్యో
క్తిః, కించసూక్ష్మశరీరాభిమానవతిజీవేతువాసనానుసారేణైవ పురంజనవస్మర
నారీత్వంనతువాస్తవమితి। తదుక్తంశ్రీరామస్వామినాతారాంప్రతి “ నస్త్రీర్వ
మాన్నాపషండోవాజీవస్సర్వగతోఽవ్యయః। ఏకఏవాద్వితీయోఽయమాకాశవదలే

తందేహోఽక్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృతం॥ ౩౯॥ నధర్మబుద్ధ్యాప
తిరేవసేవితోవహ్నిప్రవేశోనకృతోమృతేపతౌ। వైధవ్యమాసా
ద్యతపోనసేవితం దేహోనక్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృత॥౪౦॥మా
సోపవాసైర్నవిశోషితం మయాచాంద్రాయణైర్వానియమైస్స
విస్తరైః। నారీశరీరంబహుదుఃఖభాజనంలబ్ధంమయాపూర్వకృ
తైర్వికర్మభిః॥ ౪౧॥ ఏవంవిలప్యబహుశస్సంస్మరన్పూర్వదైహి
కం। మానుషత్వంమమకుతఇతిక్రోశన్ప్రసర్పతి॥౪౨॥ దశసప్తది
నాన్యేకోవాయువేగేనగచ్ఛతి। అష్టాదశేదినేతార్క్ష్యప్రేషితస్సౌ
మ్యపురంవ్రజేత్॥౪౩॥తస్మిన్పురవరేరమ్యేప్రేతానాంచగణోమ
హాన్। పుష్పభద్రానదీతత్రన్యగ్రోధఃప్రియదర్శనః॥ ౪౪॥ పురే
తత్రసవిశ్రామంప్రాప్యతేయమకింకరైః। దారపుత్రాదికంసౌ
ఖ్యంస్మరతేతత్రదుఃఖితః॥ ౪౫ ॥ ధనానిభృత్యమిత్రాణిసర్వం
శోచతివైయదా । తదాప్రేతాం స్తుతత్రత్యాః కింకరాశ్చే

పకః”ఇతి॥ ౪౧॥ ఏవమనుతాపంనిరూప్యమార్గగమనంనిరూపయతి॥ఏవమిత్యా
ది॥౪౩॥నదీన్యగ్రోధయోఃసంయోగాదస్యపురస్యసౌమ్యత్వంరమ్యత్వంచేతి।అస్య
త్రవృక్షచ్ఛాయానతత్రాస్తినజలం దృశ్యతేక్వచిదితినిరూపణాజ్జేతద్విపరీత
త్వం॥ ౪౪॥ ౪౫॥ తత్రత్యాఃసౌమ్యపురవాసినః॥ ౪౬ ॥ చిరంమాహివర్షపర్యం

తంగచ్ఛ॥ ౪౭॥ హే పరలోకపాంథ త్వం సంబలబలం సమ్యగప్రతిహతం బలం య
స్యేతి సంబలో యమస్తస్య బలం పరాక్రమం నో జానాసి। కించ, అధ్వగానాం అ
ధ్వని యమమార్గే యుష్మదాదిభిస్సహ గచ్ఛంతీత్యధ్వగాః అస్మదాదయో దూతాః
తేషాం బలం నో జానాసి। కించ సంబలాయ యమార్థం నో యతసే యథా యమో
యాతనాం న దదాతి తథా యత్నం న కరోషీతి సావజ్ఞవచనాని। అత్ర నో ఇత్యస్య
దేహలీదీపన్యాయేన సర్వత్ర సంబంధః। యత్ర యస్మిన్మార్గే క్రయవిక్రయశ్చాపి

దమబ్రవీత్॥ ౪౬ ॥ క్వ ధనం క్వ సుతా జాయా క్వ సుహృత్క్వ చ
బాంధవాః। స్వకర్మోపార్జితం భోక్తా మూఢ యాహి చిరం పథి॥
౪౭॥ జానాసి సంబలబలం బలమధ్వగానాం నో సంబలాయ యతసే
పరలోకపాంథ। గంతవ్యమస్తి తవ నిశ్చితమేవ తేన మార్గేణ య
త్ర భవతి క్రయవిక్రయోఽపి॥ ౪౮॥ ఆబాలఖ్యాతమార్గోఽయం నైవ
మర్త్య శ్రుతస్త్వయా। పురాణసంభవం వాక్యం కిం ద్విజేభ్యోఽపి న
శ్రుతం॥ ౪౯॥ ఏవముక్తస్తతో దూతైస్తాడ్యమానశ్చ ముద్గరైః। ని
పతన్నుత్పతన్ధావన్పాశైరాకృష్యతే బలాత్॥ ౫౦॥ అత్ర దత్తం
సుతైః పౌత్రైః స్నేహాద్వా కృపయాథవా। మాసికం పిండమ
శ్నాతి తతస్సౌరిపురం వ్రజేత్॥ ౫౧॥ తత్ర నామ్నాస్తి రాజా వై జం
గమః కాలరూపధృత్। తం దృష్ట్వా భయభీతోఽసౌ విశ్రామే కురుతే
మతిం॥ ౫౨॥ ఉదకం చాన్నసంయుక్తం భుక్త్వా తత్ర పురే గతః। త్రైప

నాస్తి తేన గంతవ్యమస్తీతి॥ ౪౮ ॥ బాలానభివ్యాప్యేత్యాబాలం- ఆబాలం ఖ్యా
తః - బాలా అపి జానంతీత్యర్థః - స చాసౌ మార్గశ్చాయం న శ్రుతః కిం ॥
౪౯ ॥ ౫౦ ॥ గృహాత్త్రయోదశేహ్ని మార్గే వ్రజతి అష్టాదశేహ్ని సౌ
మ్యపురం ప్రాప్నోతి అత్ర సౌమ్యపురే మాసికమశ్నాతి త్రైపక్షికస్య చ
విశ్రామాభావాద కథితమపి భోజనం మార్గ ఏవ జ్ఞాతవ్యం ॥ ౫౧ ॥ త
త్ర సౌరిపురే కాలరూపధృత్ కాలో యమస్తద్రూపం ధరతీతి విశేషణాత్
యమవజ్జంగమస్యాపి సౌరిత్వం సూరస్సూర్యః తస్యాపత్యం సౌరిస్తస్య పు

రం- అతోఽస్య సౌరిపురమితి నామ॥ ౫౨॥౫౩॥ నగేంద్రభవనం- నగచ్ఛంతీతి నగాః వృక్షాః తేషామింద్రాః ఉచ్చతరతరవః తేషాం భవనం స్థానం- అతోఽస్య నగేంద్రభవనమితి నామ। తదేవాహ। తత్ర తత్పురమార్గేషు ఘోరాణి అసిపత్రవనాని దృష్ట్వా క్రందతీతి॥౫౪॥ ౫౬॥ గంధర్వపత్తనం- యథా సూర్యఉదయే దృశ్యతే

తీకే వై యద్దత్తం స తత్పురమతిక్రమేత్ ॥౫౩॥ తతో నగేంద్రభవనం
ప్రేతో యాతి త్వరాన్వితః । వనాని తత్ర రౌద్రాణి దృష్ట్వా క్రంద
తి దుఃఖితః॥ ౫౪॥ నిర్ఘృణైః కృష్యమాణస్తు రుదతే చ పునః పునః ।
మాసద్వయావసానే తు తత్పురం వ్యథితో వ్రజేత్॥ ౫౫॥ భుక్త్వా
పిండం జలం వస్త్రం దత్తం యద్బాంధవైరిహ । కృష్యమాణః పు
నః పాశైర్నీయతే గ్రే చ కింకరైః॥ ౫౬॥ మాసే తృతీయే సంప్రా
ప్తే ప్రాప్య గంధర్వపత్తనం । తృతీయమాసికం పిండం తత్ర భు
క్త్వా ప్రసర్పతి॥ ౫౭॥ శైలాగమం చతుర్థే చ మాసి ప్రాప్నోతి
వై పురం । పాషాణాస్తత్ర వర్షంతి ప్రేతస్యోపరి భూరిశః ॥
౫౮ ॥ చతుర్థమాసికం పిండం భుక్త్వా కించిత్సుఖీ భవేత్ । తతో
యాతి పురం ప్రేతః క్రౌంచం మాసేఽథ పంచమే ॥ ౫౯ ॥ హస్తద
త్తం తదా భుక్త్వా ప్రేతః క్రౌంచపురే స్థితః । యత్పంచమాసి
కం పిండం భుక్త్వా క్రూరపురం వ్రజేత్ ॥ ౬౦ ॥ సార్ధైః పం
చభిర్మాసైః న్యూనషాణ్మాసికం భవేత్ । తత్ర దత్తేన పిం
డేన ఘటేనాప్యాయితః స్థితః ॥ ౬౧ ॥ ముహూర్తార్ధం
తు విశ్రమ్య కంపమానస్సుదుఃఖితః । తత్పురం తు పరిత్యజ్య త
ర్జితో యమకింకరైః ॥ ౬౨ ॥ ప్రయాతి చిత్రభవనం విచిత్రో

తథా దూరాదేవ దృశ్యమానం సమీపగమనాదదృశ్యం భవతీతి హేతోః అస్య గంధర్వనగరం నామ॥౫౭॥ శైలానాం పాషాణానాం ఆగమం పతనం యస్మిన్నితి శైలాగమం నామ॥౫౮॥ క్రౌంచః క్రుంచ్ హింసాయామితి ధాతోః హింస్రజంతైర్వ్యాప్తత్వాదస్య క్రౌంచపురం నామ॥ ౫౯॥ క్రూరాణాం నిర్దయానాం పురమితి॥ ౬౦ ॥ ఆప్యాయితః కించిత్తృప్తః॥ ౬౧॥ ౬౨॥ చిత్ర ఏవ విచిత్రః జయ ఏవ విజయ ఇతివత్ త

స్యవిచిత్రస్యభవనంమందిరంయత్రతస్మిన్విచిత్రభవనే॥ ౮౩ ॥ ౮౪ ॥ ఈదృశంనౌకారోహణయోగ్యం॥ ౮౫॥ తదేవాహ, దానమితిద్వాభ్యాం ॥ యాత్వయామర్త్యలోకేశ్రుతాసేయం తవాగ్రేవర్తమానాయస్మాద్వైతరణ్యాగోదానాత్తీర్యతేతస్మాద్ధేతోర్వైతరణీతి॥౮౬॥ఉపసర్పతిసమీపేఆయాస్యతి-అన్యథాగోదా

నామపార్థివః । యమస్యైవానుజోభ్రాతాయత్ర రాజ్యం ప్రశాస్తిహి॥ ౮౩॥ తంవిలోక్యమహాకాయందాభీతఃపలాయతే । తదాసమ్ముఖమాగత్య కైవర్తాఇదమబ్రువన్॥౮౪॥ వయంతేతర్తుకామాయమహావైతరణీంనదీం । నావమాదాయసంప్రాప్తాయదితేపుణ్యమీదృశం॥౮౫॥ దానంవితరణంప్రోక్తంమునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః । ఇయంసాతీర్యతేయస్మాత్తస్మాద్వైతరణీస్మృతా॥ ౮౬॥ యదిత్వయాప్రదత్తాగౌస్తదానౌరుపసర్పతి। నాన్యథేతివచస్తేషాంశ్రుత్వాహాదైవభాషతే॥ ౮౭॥ తందృష్ట్వాకథ్యతేసాతుతాందృష్ట్వాసోతిక్రందతే । అదత్తదానపాపాత్మాతస్యామేవనిమజ్జతి॥ ౮౮॥ తన్ముఖేకంటకందత్వాదూతైరాకాశసంస్థితైః । బడిశేనయథామత్స్యస్తథాపారంప్రణీయతే॥ ౮౯॥ షాణ్మాసికంచయత్పిండంతత్రభుక్త్వాప్రసర్పతి । మార్గేసవిలపన్యాతిబుభుక్షాపీడితోభ్యాలం ॥ ౯౦ ॥ సప్తమేమాసిసంప్రాప్తేపురంబహ్వాపదంవ్రజేత్ । తత్రభుంక్తేప్రదత్తంయత్సప్తమేమాసిపుత్రకైః ॥ ౯౧ ॥ తత్పురంతువ్యతిక్రమ్యదుఃఖ

నంవినానేతి- హాదైవేత్యదానాన్నిర్వేదవచనం॥౮౭॥నిమజ్జతినిమగ్నోభవతి॥౮౮॥ నిమజ్జితస్యపారప్రాప్తిప్రకారమాహ ॥ తన్ముఖఇతి ॥ బడిశంమత్స్యవేధనం ॥ ౮౯ ॥ షాణ్మాసికంపిండంభుక్త్వాపిబుభుక్షాపీడితఇత్యత్రాపి " తథాపినాస్తికస్తార్క్ష్యతృప్తింయాతినపాతకీ। పాపినాంనోపతిష్ఠంతిదానంశ్రాద్ధంజలాంజలిరితిపూర్వవత్జ్ఞాతవ్యం ॥ ౯౦ ॥ బహువిధాక్షుధాద్యాపత్యస్మిన్నితిబహ్వాపదంనామ ॥ ౯౧ ॥ ఖేక్వచిన్నిరాలంబమార్గేఖగవద్గచ్ఛన్ మహాద్దుఃఖం

ప్రాప్నోతి అతోఽస్య దుఃఖదం నామ॥ ౭౨॥ నానాగణాః క్రందంతి యస్మిన్నితి నానాక్రందం నామ పురం॥ ౭౩॥ నానాప్రకారైః ఆక్రందంతి చ తే గణాశ్చ తాన్ అతిదారుణాన్ దృష్ట్వా స్వయమప్యతిదుఃఖితస్సన్ ఆక్రందతి॥ ౭౪॥ పరితో దావాగ్నినా ఉపర్యంగారవృష్ట్యా చ సుష్ఠు అతితప్తం చ తద్భవనం చేతి సుతప్తభవనం నామ॥ ౭౫॥

దంపురమృచ్ఛతి । మహద్దుఃఖమవాప్నోతి ఖగశ్రేష్ఠ చరేశ్వర ॥
౭౨॥ మాస్యష్టమే ప్రదత్తం యత్పిండం భుక్త్వా ప్రసర్పతి। నవమే
మాసి సంపూర్ణే నానాక్రందపురం వ్రజేత్॥ ౭౩॥ నానాక్రందగ
ణాన్దృష్ట్వా క్రందమానాంస్తు దారుణాన్ । స్వయం చ శూన్య
హృదయస్స మాక్రందతి దుఃఖితః॥ ౭౪॥ విహాయ తత్పురం ప్రేత
స్తర్జితో యమకింకరైః । సుతప్తభవనం గచ్ఛేద్దశమే మాసి కృచ్ఛ్రి
తః॥ ౭౫॥ పిండదానం జలం తత్ర భుక్త్వా పిబన్సుఖీభవేత్ । మాసి
చైకాదశే పూర్ణే పురం రౌద్రం స గచ్ఛతి॥ ౭౬ ॥ దశైకమాసికం త
త్ర భుంక్తే దత్తం సుతాదిభిః । సార్ధైకాదశమాసి పయోవ
ర్షణమృచ్ఛతి॥ ౭౭॥ మేఘాస్తత్ర ప్రవర్షంతి ప్రేతానాం దుః
ఖదాయకాః । న్యూనాబ్దికం చ యచ్ఛ్రాద్ధం తత్ర భుంక్తే స దుః
ఖితః॥ ౭౮ ॥ సంపూర్ణే తు తతో వర్షే శీతాఢ్యం నగరం వ్ర
జేత్ । హిమాచ్ఛతగుణం తత్ర శైత్యం హా శీతలం తపత్యపి॥ ౭౯॥ శీతా
ర్తః క్షుధితస్సోఽపి వీక్షతే హి దిశో దశ । తిష్ఠతే బాంధవః కోఽపి
యో మే దుఃఖం వ్యపోహతి ॥ ౮౦ ॥ కింకరాస్తే వదంత్యత్ర క్వ తే
పుణ్యం హి తాదృశం । భుక్త్వా చ వార్షికం పిండం ధైర్యమాలంబ
తే పునః॥ ౮౧॥ తతస్సంవత్సరస్యాంతే ప్రత్యాసన్నే యమాలయే।

రౌద్రాణాం భయంకరాణాం పురమితి రౌద్రపురం నామ॥ ౭౬ ॥ పయసాం సంతప్తజలానాం వర్షణం వృష్టిర్యస్మిన్నితి పయోవర్షణం నామ పురం బుచ్ఛతిః ఋచ్ఛగతావితి ధాతోర్గచ్ఛతీత్యర్థః॥ ౭౭॥ ౭౮॥ హిమాదపి శతగుణేన శీతేనాఢ్యం యుక్తం భవతీతి శీతాఢ్యం నామ॥ ౭౯ ॥ వ్యపోహతి దూరీకరోతి॥ ౮౦॥ తాదృశం యాదృశే

నఏతద్దుఃఖంయాతి॥౮౧॥ యమపురయాతనాసాన్నిధ్యాద్బహుప్రకారంభీతిర్భ
యంయస్మిన్నితిబహుభీతిపురంనామ - తస్మిన్నేవహస్తమాత్రంపిండజందేహం
త్యజతి॥౮౨॥ వాయురిత్యుపలక్షణంవాయ్వాదిసప్తదశతత్వాత్మకలింగశరీరాభి
మానీజీవః యాతనాదేహంప్రారబ్ధకర్మభోగాయస్వప్నవదుత్థితం స్వసదృశం
శరీరంసమాశ్రితస్సన్॥౮౩॥ కీదృశోయమలోకస్యపంథాః, యత్రయాంతియ
థాపాపాఇతిప్రశ్నస్యోత్తరముపసంహరతి॥ ఏవమితి॥౮౪॥౮౫॥౮౬॥ ఇతిశ్రీగ

బహుభీతిపురేగత్వాహస్తమాత్రంసముత్సృజేత్॥౮౨॥ అంగు
ష్ఠమాత్రోవాయుశ్చకర్మభోగాయఖేచర। యాతనాదేహ
మాసాద్యసహయామ్యైఃప్రయాతిచ॥౮౩॥ ఔర్ధ్వదైహికదా
నానిమైర్నదత్తానికాశ్యప। ఏవంకష్టేనతేయాంతిగృహీతాదృ
ఢబంధనైః॥౮౪॥ ధర్మరాజపురేసంతిచతుర్ద్వారాణిఖేచర। త
త్రాయందక్షిణద్వారమార్గస్తేపరికీర్తితః॥౮౫॥ అస్మిన్పథిమ
హాఘోరేక్షుత్తృషాశ్రమపీడితాః। యథాయాంతితథాప్రో
క్తం కింభూయశ్శ్రోతుమిచ్ఛసి॥౮౬॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసా
రోద్ధారేయమమార్గనిరూపణోనామద్వితీయోధ్యాయః ✻

గరుడఉవాచ ॥ యమమార్గమతిక్రమ్యగత్వా పాపీయ
మాలయే । కీదృశీంయాతనాంభుఙ్క్తే తన్మేకథయకేశవ॥ ౧॥
శ్రీభగవానువాచ ॥ ఆద్యంతం చప్రవక్ష్యామి శృణుష్వవిన
తాత్మజ । కథ్యమానేపినరకేత్వంభవిష్యసికంపితః ॥ ౨ ॥ చ
త్వారింశద్యోజనాని చతుర్యుక్తానికాశ్యప ।బహుభీతి పురా

రుడపురాణటీకాయాంయమమార్గనిరూపణోనామద్వితీయోధ్యాయః॥ ✻

యాతనాదేహమాశ్రిత్యకర్మభోగాయయాంతితే । ఇతిశ్రుత్వాతు
గరుడోయాతనామేవపృచ్ఛతి ॥ గత్వాయమపురంపాపాయమంద్పృష్ట్వాసకిం
కరం । భుంజంతియాతనామాహాత్మ్యతీయఇతిమాధవః ॥ యమమార్గమితి ॥
౧॥ ఆద్యంతమితి॥ ఆదిమారభ్యఅంతపర్యంతం ॥ ౨ ॥ ౪ ॥ తత్రిదక్షిణద్వారే

౫॥౬॥ ౭॥ ౮॥ కే తే శ్రవణా ఇత్యపేక్షాయామాహ॥ బ్రహ్మణః పుత్రా ఇతి సప్తభిః॥ దూరాత్ శ్రవణే విశేషజ్ఞానం యేషాం తే దూరదర్శనే దూరగతః సుప్ర

దద్రాగ్ధర్మరాజపురం మహత్॥౩॥ హాహాకారసమాయుక్తం దృ
ష్ట్వా క్రందతి పాతకీ। తత్క్రందితం సమాకర్ణ్య యమస్య పుర
చారిణః॥ ౪॥ గత్వా చ తత్ర తే సర్వే ప్రతీహారం వదంతి హి। ధర్మ
ధ్వజః ప్రతీహారస్తత్ర తిష్ఠతి సర్వదా॥౫॥ స గత్వా చిత్రగుప్తాయ
బ్రూతే తత్ర శుభాశుభం। తతస్తం చిత్రగుప్తోపి ధర్మరాజం నివేద
యేత్॥౬॥ నాస్తికా యే నరాస్తార్క్ష్య మహాపాపరతాస్సదా।
తాంశ్చ సర్వాన్యథాయోగ్యం సమ్యగ్జానాతి ధర్మరాట్॥ ౭॥ త
థాపి చిత్రగుప్తాయ తేషాం పాపం స పృచ్ఛతి। చిత్రగుప్తోపి సర్వ
జ్ఞః శ్రవణాన్పరిపృచ్ఛతి ॥ ౮ ॥ శ్రవణా బ్రహ్మణః పుత్రాః స్వ
ర్భూపాతాళచారిణః। దూరశ్రవణవిజ్ఞానా దూరదర్శనచక్షు
షః॥ ౯ ॥ తేషాం పత్న్యస్తథాభూతాః శ్రవణ్యః పృథగాహ్వ
యాః। స్త్రీణాం విచేష్టితం సర్వం తా విజానంతి తత్త్వతః॥ ౧౦॥ న
రైః ప్రచ్ఛన్నం ప్రత్యక్షం యత్ప్రోక్తం చ కృతం చ యత్। సర్వమా
వేదయంత్యేవ చిత్రగుప్తాయ తే చ తాః॥౧౧॥ చారాస్తే ధర్మరా
జస్య మనుష్యాణాం శుభాశుభం। మనోవాక్కాయజం కర్మ స
ర్వం జానంతి తత్త్వతః॥ ౧౨॥ ఏవం తేషాం శక్తిరస్తి మర్త్యామ
ర్త్యాధికారిణాం। కథయంతి నృణాం కర్మ శ్రవణాస్సత్యవాది
నః॥ ౧౩॥ వ్రతైర్దానైశ్చ సత్యోక్త్యా యస్తోషయతి తాన్నరః।
భవంతి తస్య తే సౌమ్యాస్స్వర్గమోక్షప్రదాయినః ॥ ౧౪॥ పా
పినాం పాపకర్మాణి జ్ఞాత్వా తే సత్యవాదినః। ధర్మరాజపురః ప్రో
క్త్వా జాయంతే దుఃఖదాయినః ॥ ౧౫ ॥ ఆదిత్యచంద్రావని

త్యక్షికరణే చక్షుర్యేషాం తే॥ ౯॥ పృథక్ స్త్రీవాచకం ఆహ్వయం నామ యాసాం
తాః॥ ౧౦॥ తే శ్రవణాః తాః శ్రవణ్యశ్చేతి॥ ౧౧॥ ౧౫॥ ఆదిత్యాదయోపి నరస్య
వృత్తం శుభాశుభాచరణం జానంతి సాక్షితయా పశ్యంతీత్యర్థః ద్యౌః అంతరిక్షం త

దంతర్గతగ్రహనక్షత్రాదయో వా హృదయం అంతరాత్మా అహంకారాదీనాం దేవతా। రాత్రిశ్చ ఉభే ఇతి సంధ్యాభావ ఆర్షః । ధర్మః హరేర్వ్యూహః దయాదుష్టాన్వయః॥ ౧౬ ॥ సర్వతః సర్వే హ్యేతే ధర్మరాట్చిత్రగుప్తాదయః తత్ర స్వస్థానే స్థితా ఏవ కాయస్థం శరీరే స్థితం యత్పాపం పుణ్యం చ తత్సర్వం పశ్యంతీత్యర్థః। కాయస్థమితి పాపపుణ్యస్యైవ విశేషణం న తు జాతిపరం । యే కేచిత్ చిత్రగుప్తం కా

లోనలశ్చ ద్యౌర్భూమిరాపో హృదయం యమశ్చ । అహశ్చ రా
త్రిశ్చ ఉభే చ సంధ్యే ధర్మశ్చ జానాతి నరస్య వృత్తం॥ ౧౬॥ ధర్మరా
జశ్చిత్రగుప్తః శ్రవణా భాస్కరాదయః । కాయస్థం తత్ర పశ్యం
తి పాపం పుణ్యం చ సర్వశః॥ ౧౭॥ ఏవం సునిశ్చయం కృత్వా పాపి
నాం పాతకం యమః। ఆహూయ తాన్నిజం రూపం దర్శయత్య
తిభీషణం॥ ౧౮॥ పాపిష్ఠాస్తే ప్రపశ్యంతి యమరూపం భయంక
రం। దండహస్తం మహాకాయం మహిషోపరి సంస్థితం॥ ౧౯॥ ప్ర
ళయాంబుదనిర్ఘోషం కజ్జలాచలసన్నిభం। విద్యుత్ప్రభాయు
ధైర్భీమం ద్వాత్రింశద్భుజసంయుతం॥ ౨౦॥ యోజనత్రయవిస్తా
రం వాపీతుల్యవిలోచనం। దంష్ట్రాకరాళవదనం రక్తాక్షం దీర్ఘనా
సికం॥ ౨౧॥ మృత్యుజ్వరాదిభిర్యుక్తశ్చిత్రగుప్తోపి భీషణః । సర్వే
దూతాశ్చ గర్జంతి యమతుల్యాస్తదంతికే॥ ౨౨॥ తం దృష్ట్వా భయభీ
తస్తు హాహేతి వదతే ఖలః। అదత్తదానః పాపాత్మా కంపతే క్రం

యస్థం జాతివిశేషం వదంతి । తన్న, న హి తస్మిన్పరలోకే కశ్చిజ్జాతివిశేషోస్తి తత్ర త్వేకా దేవజాతిరేవ , యది జాతివిశేషస్తదా తు కాయస్థః పశ్యతీత్యేవ పాఠః స్యాత్, స తు కస్మిన్నపి పుస్తకే నాస్తి, అతో యదనవద్యం తత్ జ్ఞాతవ్యమితి। కించ చిత్రగుప్తస్య ద్వాదశపుత్రాస్సంతి తేషాం వంశోద్భవా ఇమే భూమిస్థాః కాయస్థా భవంతీత్యపి బహుమూలకతకథానకం భవతి। తత్ గ్రంథాంతరే లోకవ్యవహారే యది భవతి తదా భవతు నామ, అత్రాపి మమ నాగ్రహ ఇతి॥ ౧౭॥-౨౧ తదంతికే యమసమీపే చిత్రగుప్తోపి భీషణః భయంకర ఏవాస్తి న తు కుండలాద్యలంకృత ఇతి ॥ ౨౨॥

౨౧॥ తత్రైవాత్యంతమార్తైస్తైర్భోగ్యైర్భోక్తుం యోగ్యా ఏవ॥ ౨౨॥ ౨౩ సంభావితానాం పాపాపరాధం రాజవద్ధర్మరాడపి క్షమతే, అప్రతిష్ఠితం మామేవమార్ద

దతే పునః॥ ౨౩॥ తతో వదతి తాన్ సర్వాన్ క్రందమానాంశ్చ పా
పినః। శోచతస్స్వాని కర్మాణి చిత్రగుప్తో యమాజ్ఞయా॥ ౨౪॥ భో
భోః పాపా దురాచారా అహంకారప్రదూషితాః। కిమర్థమా
ర్జితం పాపం యుష్మాభిరవివేకిభిః॥ ౨౫॥ కామక్రోధాద్యదుత్ప
న్నం సంగమేన చ పాపినాం। తత్పాపం దుఃఖదం మూఢాః కిమర్థం
చరితం జనాః॥ ౨౬॥ కృతవంతః పురా యూయం పాపాన్యత్యంత
హర్షితాః। తథైవ యాతనా భోగ్యాః కిమిదానీం పరాఙ్ముఖాః॥
౨౭॥ కృతాని యాని పాపాని యుష్మాభిస్సుబహూన్యపి। తాని పా
పాని దుఃఖస్య కారణం చ న వం జనాః ॥ ౨౮ ॥ మూర్ఖేపి పండితే
వాపి దరిద్రే వా శ్రియాన్వితే। సబలే నిర్బలే వాపి సమవర్తీ యమః
స్మృతః॥ ౨౯॥ చిత్రగుప్తస్యేతి వాక్యం శ్రుత్వా తే పాపినస్తదా।
శోచంతస్స్వాని కర్మాణి తూష్ణీం తిష్ఠంతి నిశ్చలాః॥ ౩౦॥ ధర్మరాజో
పి తాన్ దృష్ట్వా చోరవన్నిశ్చలస్థితాన్। ఆజ్ఞాపయతి పాపానాం
శాస్తిం చైవ యథోచితాం॥ ౩౧॥ తతస్తే నిర్దయా దూతాస్తా
డయిత్వా వదంతి చ। గచ్ఛ పాపిన్ మహాఘోరాన్నరకానతిభీష
ణాన్॥ ౩౨॥ యమాజ్ఞాకారిణో దూతాః ప్రచండశ్చండకాద
యః। ఏకపాశేన తాన్ బద్ధ్వా నయంతి నరకాన్ ప్రతి॥ ౩౩॥ తత్ర
వృక్షో మహానేకో జ్వలదగ్నిసమప్రభః। పంచయోజనవిస్తీ
ర్ణ ఏకయోజనముచ్ఛ్రితః ॥ ౩౪ ॥ తద్వృక్షే శృంఖలైర్బద్
ధ్వాఽధోముఖం పాతయంతి తే। రుదంతి జ్వలితాస్తత్ర తేషాం

యతీతి మామంస్థా ఇత్యాహ॥ మూర్ఖేపీతి॥ ౨౯॥ ౩౦॥ చోరో యథా చౌర్యైకర్మణి జ్ఞాతే సతి సునిశ్చలో భవతి తద్వదిత్యర్థః, శాస్తిం ప్రాయశ్చిత్తరూపాం యాతనాం॥ ౩౧॥ ౩౩॥ తత్ర నరకతటే॥ ౩౪॥ అధోముఖం బద్ధ్వా ౩౫॥ ౩౬॥ దుష్టచేష్టితం

దుష్టాచరణంకిమర్థంకృతమితి శేషః॥ ౪౦॥ బలిరితి వైశ్వదేవాదికమపినకృతమిత్యర్థః॥ ౪౧॥ కించత్వయా యాతనానివర్తకంయమచిత్రగుప్తయోర్ధ్యానంమంత్రజపశ్చాపినకృతఇత్యాహుః॥ యమస్యేతి॥ ధ్యానమంత్రౌ మంత్రమహోదధావుక్తౌతద్యథా “పాథస్సంయుతమేఘసన్నిభతనుఃప్రద్యోతనస్యాత్మజో నౄణాం పుణ్యకృతాం శుభావహవపుః పాపీయసాందుఃఖకృత్। శ్రీమార్గదక్షిణదిక్పతి

త్రాతానవిద్యతే॥ ౩౫॥ తస్మింవైశాల్మలీవృక్షేలంబంతేఽనేకపా
పినః। క్షుత్పిపాసాపరిశ్రాంతాయమదూతైశ్చతాడితాః ౩౬॥
క్షమధ్వంభోపరాధంమేకృతాంజలిపుటాఇతి । విజ్ఞాపయంతి
తాన్దూతాన్పాపిష్ఠాస్తేనిరాశ్రయాః॥ ౩౭ ॥ పునఃపునశ్చతే
యూతైర్హన్యంతేలోహయష్టిభిః। ముద్గరైస్తోమరైఃకుంతైర్గదా
భిర్ముసలైర్భృశం॥ ౩౮॥ తాడనాచ్చైవనిశ్చేష్టామూర్ఛితాశ్చభ
వంతితే। తథానిశ్చేష్టితాన్దృష్ట్వాకింకరాస్తేవదంతిహి॥ ౩౯॥
భోభోపాపాదురాచారాఃకిమర్థందుష్టచేష్టితం। సులభానినద
త్తానిజలాన్యన్నాన్యపిక్వచిత్॥ ౪౦॥ గ్రాసార్ధమపినోదత్తఃనశ్వ
వాయసయోర్బలిః। నమస్కృతానాతిథయోనకృతంపితృతర్ప
ణం॥ ౪౧॥ యమస్యచిత్రగుప్తస్యనకృతంధ్యానముత్తమం। నజప్త
శ్చతయోర్మంత్రోనభవేద్యేనయాతనా॥ ౪౨॥ నాపికించిత్కృతం
తీర్థంపూజితాస్సర్వదేవతాః । గృహాశ్రమస్థితేనాపిహంత

మర్హిషగో భూషాంబరాలం కృతోధ్యేయస్సం యమనీపతిః పితృగణస్స్వామీ యమోదండభృత్ ॥ అభ్యస్తోయంమహామంత్రస్సకలాఘవినాశనః । నరకపాత్రి రోద్ధాస్యాద్యమభీతి నివర్తకఇతి ॥ కిరీటోజ్జ్వలంవస్త్రభూషాభిరామంవిచిత్రాసనాసీన మిందుప్రభాస్యం । నృణాంపాపపుణ్యాని పత్రే లిఖంతం భజేచిత్రగుప్తం సఖాయంయమస్య ॥ సిద్ధమంత్రమిమంపుంసాం జపతాం చిత్రగుప్తకః । ప్రసన్నో గణయేత్పుణ్యం పాపంనైవకదాచన ” ఇతి । అత్రరహస్యత్వాన్మంత్రౌనలిఖితౌ ॥ ౪౨ ॥ నోద్ధృతఃసనిషాక-సి

తః॥ ౪౩॥౪౪॥ క్షమధ్వంభో అపరాధం మే, ఏతస్యోత్తరమాహ। అపరాధే క్షమే
తిక్షమాపరాధం తు హరిః కురుతే. తదగ్రే ఇదం కిమర్థం వక్తుం యత్రానంతాపరా
ధానాం క్షమా స్యాదితి భావః॥ ౪౫॥౪౬॥ అవటే గర్తే అర్ధం ఖాత్వా కటిపర్యంతం

కారోపి నోద్ధృతః॥ ౪౩॥ శుశ్రూషితాశ్చ నో సంతో భుఙ్క్ష్వ
పాపఫలం స్వకం। యతస్త్వం ధర్మహీనోసి తతస్సంతాడ్యసే భృ
శం॥ ౪౪॥ క్షమాపరాధం కురుతే భగవాన్ హరిరీశ్వరః। వయం
తు సాపరాధానాం దండదా హి తదాజ్ఞయా॥ ౪౫॥ ఏవముక్త్వా
చ తే దూతా నిర్దయం తాడయంతి తాన్। జ్వలదంగారసదృశాః
పతితాస్తాడనాదధః॥ ౪౬॥ పతనాత్తస్య పత్రైశ్చ గాత్రచ్ఛేదో
భవేత్తతః। తానధః పతితాన్ శ్వానో భక్షయంతి రుదంతి తే॥
౪౭॥ రుదంతస్తే తతో దూతైర్ముఖమాపూర్య రేణుభిః। నిబధ్య వివి
ధైః పాశైర్హన్యంతే కేపి ముద్గరైః॥ ౪౮॥ పాపినః కేపి భిద్యంతే
క్రకచైః కాష్ఠవద్ద్విధా। క్షిప్త్వా చాన్యే ధరాపృష్ఠే కుఠారైః ఖం
డశః కృతాః॥ ౪౯॥ అర్ధం ఖాత్వాఽవటే కేచిద్భిద్యంతే మూర్ధ్ని సా
యకైః। అపరే యంత్రమధ్యస్థాః పీడ్యంతే చేక్షుదండవత్॥
౫౦॥ కేచిత్ప్రజ్వలమానైస్తు సాంగారైః పరితో భృశం। ఉల్ముకై
ర్వేష్టయిత్వా చ ధ్మాయంతే లోహపిండవత్॥ ౫౧॥ కేచిద్ఘృత
మయే పాకే తైలపాకే తథాపరే। కటాహే క్షిప్తవటవత్ప్రక్షిప్యం
తే పతత్తతః॥ ౫౨॥ కేచిన్మత్తగజేంద్రాణాం క్షిప్యంతే పురతః
పథి। బధ్వా హస్తౌ చ పాదౌ చ క్రియంతే కేప్యధోముఖాః॥ ౫౩॥
క్షిప్యంతే కేపి కూపేషు పాత్యంతే కేపి పర్వతాత్। నిమగ్నాః క్రి
మికుండేషు తుద్యంతే క్రిమిభిః పరే॥ ౫౪॥ వజ్రతుండైర్మహాకాకై

రజోభిః పూరయిత్వా దృఢలత్వం కృత్వేత్యర్థః॥ ౪౭॥ ఉల్ముకైః జ్వలత్కాష్ఠైశ్చ పరి
తస్సమంతాద్వేష్టయిత్వా భృశమత్యంతం ధ్మాయంతే భస్త్రైర్ధమంతే॥ ౫౧॥ వ
టో వటకస్తద్వత్ ప్రక్షిప్యంతే॥ ౫౨॥ శలాకయా ఊర్ధ్వాధోముఖాః క్రియంతే॥

౫౩॥౫౪॥ ఆమిషగృధ్నుభిర్మాంసలుబ్ధైః శిరోదేశే మస్తకే- శిరోద్దేశే ఇతి పాఠే నాడీస్థానే- అత్ర కాకాః వజ్రతుండైర్మస్తకం విదార్య నాడీం చోత్పాట్య తదంతర్గతం మజ్జారమాంసం భక్షయంతీత్యర్థః - కించ నేత్రే నేత్రస్థానే చ ముఖే చ నిష్కృష్యంతే॥ ౫౫॥౫౬॥ యథా నృపస్యాధికారిణః ప్రథమం సాపరాధం సంతాడ్య పశ్చాత్ కారాగారే నృపాజ్ఞయా ప్రక్షిపంతి తద్వదత్రాపీత్యాహ॥ ఏవమితి॥ ౫౭॥ అ

గృధ్రై రామిషగృధ్నుభిః। నిష్కృష్యంతే శిరోదేశే నేత్రే చా
స్యే చ చుంచుభిః॥ ౫౫॥ ఋణం వై ప్రార్థయంత్యన్యే దేహి దేహి
ధనం మమ। యమలోకే మయా దృష్టో ధనం మే భక్షితం త్వయా॥
౫౬॥ ఏవం వివదమానానాం పాపినాం నరకాలయే। ఛిత్వా సం
దంశకైర్గాత్రమాంసఖండాని దదంతి చ॥ ౫౭॥ ఏవం సంతాడ్య
తాన్దూతాస్సంకృష్య యమశాసనాత్। తామిస్రాదిషు ఘోరే
షు క్షిప్యంతే నరకేషు చ॥ ౫౮॥ నరకా దుఃఖబహులాస్తత్ర వృక్ష
సమీపతః। తేష్వస్తి యన్మహద్దుఃఖం తద్వాచామప్యగోచరం॥
౫౯॥ చతురశీతిలక్షాణి నరకాస్సంతి ఖేచర। తేషాం మధ్యే ఘో
రతమా ధౌరేయాస్త్వేకవింశతిః॥ ౬౦॥ తామిస్రో లోహశంకు
శ్చ మహారౌరవశాల్మలీ। రౌరవః కుట్మలః కాలసూత్రకః పూతిమృ
త్తికః॥ ౬౧॥ సంఘాతో లోహితోదశ్చ సవిషస్సంప్రతాపనః। మ
హానిరయకాకోలౌ సంజీవనమహాపథౌ॥ ౬౨॥ అవీచిరంధతా
మిస్రః కుంభీపాకస్తథైవ చ। సంప్రతాపననామైకస్తపనస్త్వే
కవింశతిః॥ ౬౩॥ నానాపీడామయాస్సర్వే నానాభేదైః ప్రకల్పి
తాః। నానాపాపవిపాకాశ్చ కింకరైర్ఘోరధిష్ఠితాః॥ ౬౪॥ ఏతే

గోచరం వర్ణయితుమశక్యం, స్వభోగవేద్యత్వాదతః కిం వర్ణయామీతి॥ ౫౯॥ ధౌరేయాః ప్రధానాః అతిదుఃఖదా ఇత్యర్థః॥ ౬౦॥ తానేవాహ॥ తామిస్ర ఇతి త్రిభిః॥ గ్రంథవిస్తరభయాన్నామనిరుక్తిర్నకృతా॥ ౬౨॥ ౬౩॥ నానాప్రకారాణాం పాపానాం విపాకాః ఫలరూపాశ్చేతి॥ ౬౪॥ ౬౫॥ మిథ

స్సంగేనపరస్పరాసక్త్యా॥ ౨౫॥ యాతనాముపసంహరతి॥ఏవమితి॥యంకుటుంబంస్వదేహంచప్రేత్యపరలోకే॥ ౨౬॥ ఉపార్జితంధనంభుంజంతిబహవః, కర్తైవతునరకంయాతీత్యాహ॥ ఏకఇతి॥ భూతద్రోహేణవైరేణయద్భృతంపోషితంతదిదంకళేబరం స్థూలశరీరం ఇహైవ హిత్వాకుశలాదితరత్పాపం తదేవపాథేయంభోగ్యంయస్యస కర్తైవధ్వాంతంతమఃనరకంప్రపద్యతే, నతుభోక్తారః।తథాచస్మృతిః “ దేశగ్రామకులానిస్యుర్భాగభాంజికృతాదిషు। కలౌతుకేవలంకర్తాఫలభుక్పుణ్యపాపయోః ” ఇతి ॥ ౨౭ ॥ ననుపాపమపివిహాయకింనగచ్ఛేత్తత్రాహ॥ దైవేనేతి॥ తస్యకుటుంబపోషస్యశమలంపాపందైవేనఈశ్వరేణప్రాపితంభుంక్తే, అతఃపాపత్యాగేనస్వతంత్రఇతిభావః॥ ౨౮॥ ననుకుటుంబపోషణంతువిహితమేవతత్రాహ, కేవలేనహ్యధర్మేణేతి॥ తమసః నరకస్యచరమంపదంఅంతిమంస్థానంమహాదుఃఖప్రదమిత్యర్థః॥ ౨౯॥ పునర్మనుష్యశరీరప్రాప్తికారణమాహ, నరలోకస్యమనుష్యదేహప్రాప్తేరధస్తాదర్వాక్ యావంత్యోయాతనాః ఆదిశబ్దేనసూకరాదియోనయోయాస్తాస్సర్వాః క్రమేణసంప్రాప్యభోగేనక్షీణపాపఃశుచిస్సన్ అత్రపునఃనరత్వంప్రాప్నోతీత్యర్థః॥ ౩౦॥

షుపతితామూఢాః పాపిష్ఠాధర్మవర్జితాః। తత్రభుంజంతికల్పాంతేతాస్తానరకయాతనాః ॥ ౨౪ ॥ యాస్తామిస్రాంధతామిస్రారౌరవాద్యాశ్చయాతనాః॥ భుంక్తేనరోవానారీవామిథస్సంగేననిమగ్నతాః ॥ ౨౫ ॥ ఏవంకుటుంబంబిభ్రాణఉదరంభరఏవవా । విసృజ్యేహోభయంప్రేత్యభుంక్తేతత్ఫలమీదృశం॥ ౨౬ ॥ ఏకఃప్రపద్యతేధ్వాంతంహిత్వేదంస్వంకళేబరం । కుశలేతరపాథేయోభూతద్రోహేణయద్భృతం ॥ ౨౭ ॥ దైవేనాసాదితంతస్యశమలంనిరయేపుమాన్ । భుంక్తేకుటుంబపోషస్యహృతద్రవ్యఇవాతురః ॥ ౨౮ ॥ కేవలేనహ్యధర్మేణకుటుంబభరణోత్సుకః । యాతిజీవోంధతామిస్రంచరమంతమసఃపదం ॥ ౨౯ ॥ అధస్తాన్నరలోకస్యయావంతోయాతనాద

ఇతి శ్రీగరుడపురాణ టీకాయాం యమయాతనా నిరూపణో నామతృతీయోధ్యాయః॥ ※

పాపాన్యేవమనుష్యాణాంయాతనాదుఃఖదానిచ ॥ ఇతిశ్రుత్వాచగరుడః పాపాన్యేవపృచ్ఛతి॥ కైరితి॥ అత్రదుఃఖస్యానంతరంసుఖమిత్యాగమాపాయిత్వంన, కింతుపాపినాందుఃఖభయానంతరందుఃఖభయాన్యేవేతినిరూపయః

యః। క్రమశస్సమతిక్రమ్యపునరత్రావ్రజేచ్ఛుచిః॥ ౭౦॥ ※
ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేయమయాతనానిరూపణో
నామతృతీయోధ్యాయః॥ ※ శ్రీగరుడఉవాచ ॥ కైర్గచ్ఛంతి
మహామార్గేవైతరణ్యాంపతంతికైః। కైఃపాపైర్నరకేయాంతి
తన్మేకథయకేశవ॥ ౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥ సదైవాకర్మనిరతా
శ్శుభకర్మపరాఙ్ముఖాః । నరకాన్నరకంయాంతిదుఃఖాద్దుఃఖం
భయాద్భయం॥ ౨ ॥ ధర్మరాజపురేయాంతిత్రిభిర్ద్వారైస్తుధా
ర్మికాః। పాపాస్తుదక్షిణద్వారమార్గేణైవవ్రజంతితత్॥ ౩॥ అ
స్మిన్నేవమహాదుఃఖేమార్గేవైతరణీనదీ। తత్రయేపాపినోయాం
తితానహంకథయామితే ॥ ౪ ॥ బ్రహ్మఘ్నాశ్చసురాపాశ్చగో
ఘ్నావాబాలఘాతుకాః। స్త్రీఘాతీగర్భపాతీచయేచప్రచ్ఛన్న
పాపినః॥ ౫॥ యేహరంతిగురోర్ద్రవ్యం దేవద్రవ్యంద్విజస్యవా।
స్త్రీద్రవ్యహారిణోయేచబాలద్రవ్యహ రాశ్చయే ॥ ౬ ॥ యే
ఋణంనప్రయచ్ఛంతియేవైన్యాసాపహారకాః । విశ్వాసఘాత
కాయేచ సవిషాన్నేనమారకాః ॥ ౭ ॥ దోషగ్రాహీగుణా
శ్లాఘీగుణవత్సుచమత్సరాః।నీచానురాగిణోమూఢాఃసత్సంగతి

శ్రీభగవానువాచ॥ శాస్త్రేషుబహుధాప్రోక్తంనరకప్రదపాతకం। తస్యసారంసముద్ధృత్యచతుర్థేప్రాహమాధవః॥ ౧॥-౨॥తత్పురంప్రతి॥౩॥ అస్మిన్ దక్షిమార్గే॥౪॥ బ్రహ్మఘ్నాఇత్యాదిపదానాంగచ్ఛంతియమమార్గేహీత్యుత్తమేనసంబంధః॥ ౫ ॥ ౬॥ ౭॥ దోషానేవగృహ్ణాతీతిదోషగ్రాహీగుణానాంశ్లాఘాంనకరోతీతిగుణాశ్లా

షీ-మత్సరాః తదత్కర్ష మసహమానాః, నీచేష్వేవ అనురాగః స్నేహః యేషాం॥ ౮॥ ౧౬॥ ఏతావద్దానం తుభ్యం ప్రదాస్యామీతి ప్రతిశ్రుత్య ప్రతిజ్ఞాయ యథార్థం యథాప్రతిజ్ఞం। ఆగచ్ఛ దాస్యామీత్యాహూయ పశ్చాన్నాస్తి తుభ్యం న దదామీతి బ్రూయాత్॥౧౭॥ స్వదత్తస్యాపి దానస్య యో హర్తా. అనుతాపకః వృథైవ దత్తమితి పశ్చాత్తాపకరః- దుర్వాక్యైర్విప్రస్యైవ సంతాపకరో వా దా

పరాఙ్ముఖాః॥౮॥ తీర్థసజ్జనసత్కర్మగురుదేవవినిందకాః। పురా
ణవేదమీమాంసాన్యాయవేదాంతమోషకాః॥౯॥ హర్షితా దుః
ఖితం దృష్ట్వా హర్షితే దుఃఖదాయకాః। దుష్టవాక్యస్య వక్తారో
దుష్టచిత్తాశ్చ యే సదా॥౧౦॥ నశృణ్వంతి హితం వాక్యం శాస్త్ర
వార్తాం కదాపి న। ఆత్మసంభావితాః స్తబ్ధా మూఢాః పండిత
మానినః॥ ౧౧॥ ఏతే చాన్యే చ బహవః పాపిష్ఠా ధర్మవర్జితాః॥
గచ్ఛంతి యమమార్గే హి రోదమానా దివానిశం॥౧౨॥ యమదూ
తైస్తాడ్యమానా యాంతి వైతరణీం ప్రతి। తస్యాం పతంతి యే పా
పాస్తానహం కథయామి తే॥ ౧౩ ॥ మాతరం యే వమన్యంతే పిత
రం గురుమేవ చ। ఆచార్యం చాపి పూజ్యం చ తస్యాం మజ్జంతి తే న
రాః॥ ౧౪॥ పతివ్రతాం సాధుశీలాం కులీనాం వినయాన్వితాం।
స్త్రియం త్యజంతి యే ద్వేషాద్వైతరణ్యాం పతంతి తే॥ ౧౫ ॥ స
తాం గుణసహస్రేషు దోషానారోపయంతి యే। తేప్యవజ్ఞాం చ
కుర్వంతి వైతరణ్యాం పతంతి తే॥౧౬॥ బ్రాహ్మణాయ ప్రతిశ్రుత్య
యథార్థం న దదాతి యః। ఆహూయ నాస్తి యో బ్రూయాత్త
యోర్వాసశ్చ సంతతం॥ ౧౭ ॥ స్వయం దత్తాపహర్తా చ దానం
దత్త్వానుతాపకః। పరవృత్తిహరశ్చైవ దానే దత్తే నివారకః ॥
౧౮॥ యజ్ఞవిధ్వంసకశ్చైవ కథాభంగకరశ్చ యః। క్షేత్రసీమా

నేఅన్యేన దత్తే సతి। స్వయం దత్తాపహర్తా చేత్యాదిపదానాం వైతరణ్యాం పతంతి తే ఇత్యనేన సంబంధః॥ ౧౮ ॥ యజ్ఞేషు ద్రవ్యయజ్ఞాదిషు విఘ్నకర్తా - హరేః కథాయాః నివారణకర్తా- క్షేత్ర ఇత్యుపలక్షణం గ్రామస్యాపి పరంపరాగతసీమా

హర్తా। గోచరకర్షకః గావశ్చరంతి యస్మిన్నితి గోచరం వనం- భాషాయాం బీడు ఇతి ప్రసిద్ధం తస్మిన్ కృషికర్తా॥ ౧౯ ॥ వృషల్యః స్మృతౌ కథితాః “వేశ్యాఽసతీ చ దాసీ చ కుమారీ స్యాద్రజస్వలా। యా చ సంగ్రహణీ భార్యా వృషల్యః పంచ సంస్మృతాః। వేశ్యా ఇత్యత్ర వంధ్యేతి పాఠః క్వాచిత్కః। అన్యత్ర యజ్ఞం వినా వేదోక్తయజ్ఞేషు పశుహింసా విహితైవ। తథా చ శ్రుతిః “దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానాః। అబధ్నన్ పురుషం పశుమ్” ఇతి। స్మృతిశ్చ “యజ్ఞార్థం పశవస్సృష్టాస్స్వయమే

హరశ్చైవ యశ్చ గోచరకర్షకః॥ ౧౯ ॥ బ్రాహ్మణో రసవిక్రేతా యది స్యాద్వృషలీపతిః। వేదోక్తయజ్ఞాదన్యత్ర స్వాత్మార్థం పశుమారకః॥ ౨౦॥ బ్రహ్మకర్మపరిభ్రష్టో మాంసభోక్తా చ మద్యపః। ఉచ్ఛృంఖలస్వభావో యః శాస్త్రాధ్యయనవర్జితః॥ ౨౧॥ వేదాక్షరం పఠేచ్ఛూద్రః కాపిలం యః పయః పిబేత్। ధారయేద్బ్రహ్మసూత్రం చ భవేద్వా బ్రాహ్మణీపతిః॥ ౨౨॥ రాజభార్యాభిలాషీ చ పరదారాపహారకః। కన్యాయాం కాముకశ్చైవ సతీనాం దూషకశ్చ యః॥ ౨౩॥ ఏతే చాన్యే చ బహవో నిషిద్ధాచరణోత్సుకాః। విహితత్యాగినో మూఢా వైతరణ్యాం పతంతి తే॥ ౨౪॥ సర్వం మార్గమతిక్రమ్య యాంతి పాపా యమాలయమ్। పునర్యమాజ్ఞయాగత్య దూతాస్తస్యాం క్షిపంతి తాన్॥ ౨౫॥ యా వై ధురంధరా సర్వా ధారేయాణాం ఖగాధిప। అతస్తస్యాం ప్రక్షిపంతి వై

వస్వయంభువా। అతస్త్వాం ఘాతయామ్యత్ర తస్మాద్యజ్ఞే వధోఽవధః” ఇతి॥ ౨౦॥ ఉచ్ఛృంఖలస్వభావః నిరంకుశస్వభావః॥ ౨౧ ॥ కపిలాయాః గోః ఇదం కాపిలం ॥ ౨౨॥ కాముకః కామాభిలాషీ- సతీనాం పతివ్రతానాం దూషకః బలాత్ శీలభ్రష్టకరః॥ ౨౩॥ ౨౪॥ దూతాః పునః ప్రత్యాగత్య వైతరణ్యాం తాన్ క్షిపంతి॥ ౨౫ ॥ నను పూర్వం నరకేష్వేవ కిం న పాత్యంతే అత ఆహ॥ యా ఇతి ॥ ధారేయాణాం సర్వనరకేషు ముఖ్యానాం ఏకవింశతినరకాణాం ధురం యాతనా ప్రయాసం ధారయతీతి ధురంధరా ఏకైవ సర్వనరకాణాం దుఃఖప్రదేత్యర్థః। అతో నరకాన్విహా

యపూర్వం వై తరణ్యాం తిష్ఠంతీతిభావః॥ ౨౬॥ దానాద్యపాయం వినైవ తస్యాం దుఃఖం భజంతీత్యాహ కృష్ణేతి॥ ౨౭॥ కూటసాక్ష్యం మిథ్యాసాక్ష్యం- వివదతాం మధ్యే యే మిథ్యావాదినం సంతమయం సత్యం వదతీతి బ్రువంతి తే- కూటధర్మో వేదబాహ్యధర్మః- ఛలేన వంచనాదినా అర్జనే ధనసంచయే- కూటసాక్ష్యాదయః వృక్షే తాడనం భుంజంతే ఇతి తృతీయేన సంబంధః॥ ౨౮ ॥ అతివృక్షాన్ ఉచ్చతరతరూన్- వనం ఫలప్రధానం- ఆరామం పుష్పప్రధానం॥ ౨౯॥ ౩౦॥ ౩౧॥ నాస్తి

తరణ్యాంచ పాపినః॥ ౨౬॥ కృష్ణాగౌర్యదినోదత్తా నోర్ధ్వదేహ
క్రియాః కృతాః । తస్యాం భుక్త్వా మహద్దుఃఖం యాంతి వృక్షంతి
టోద్భవం॥ ౨౭ ॥ కూటసాక్ష్యప్రదాతారః కూటధర్మపరాయ
ణాః। ఛలేనార్జనసంసక్తాశ్చౌర్యవృత్త్యాచజీవినః॥ ౨౮ ॥ ఛేద
యంత్యతివృక్షాంశ్చ వనారామవిభంజకాః । వ్రతంతీర్థంపరిత్య
జ్య విధవాశీలనాశకాః॥ ౨౯॥ భర్తారందూషయేన్నారీపరంమ
నసిధారయేత్ । ఇత్యాద్యాశ్శాల్మలీవృక్షేభుంజంతేబహుతా
డనం॥ ౩౦॥ తాడనాత్పతితాన్దూతాః క్షిపంతినరకేషుతాన్।
పతంతితేషుయేపాపాస్తానహంకథయామితే॥ ౩౧॥ నాస్తికా
భిన్నమర్యాదాః కదర్యావిషయాత్మకాః। దాంభికాశ్చకృతఘ్నా
శ్చ తేవైనరకగామినః॥ ౩౨ కూపానాంచతటాకానాంవాపీనాం
దేవసద్మనాం। ప్రజాగృహాణాంభేత్తారస్తేవైనరకగామినః॥ ౩౩॥

కాః జగత్కర్తా ఈశ్వరో నాస్తీతివాదకాః, దానాదిఫలం పరలోకే నాస్తీతివాదినో వా। భిన్నా దూరీకృతా పరంపరాగత ధర్మమర్యాదా యైస్తే కదర్యాస్తు స్మృతావుక్తాః "ఆత్మానం ధర్మకృత్యం చ పుత్రదారాంశ్చ పీడయన్ । దేవతాతిథిభృత్యాంశ్చ స కదర్య ఇతి స్మృతః" ఇతి॥ ప్రాయో ధర్మః కదర్యాణాం న సుఖాయ కదాచన, ఇహ చాత్మోపతాపాయ పరత్ర నరకాయ చేత్యర్థః। విషయేష్వేవ ఆత్మా మనో యేషాం తే- దాంభికాః మిథ్యాచారాః లోకవంచనాయ జపతపాదౌ ప్రవృత్తా ఇతి- కృతఘ్నాః కృతోపకారనాశకాః॥ ౩౨॥ ౩౩॥ [illegible]

షాత్ కృపణతయా వాచారాదీన్ పరిత్యజ్య అశ్నంతి। ఏకాకిన ఏవమిష్టాన్నం భుం జంతి- యే చ పితృదేవానాం ఇజ్యాం యాగం ఉత్సృజ్య వై శ్వదేవమకృత్వా। పితృ దేవేజ్యమితి పాఠే తు పితృదేవానాం ఇజ్యం పూజ్యం హరిం ఉత్సృజ్య తస్మై అని వేద్య

స్వజ్యాశ్నంతి యే దురాత్మానః శిశూన్ప్రత్యాంబిస్తథా గురూన్ ।
ఉత్సృజ్య పితృదేవేజ్యాం తే వై నరకగామినః ॥ ౩౪ ॥ శంకు
భిస్సేతుభిః కాష్ఠైః పాషాణైః కంటకైస్తథా। యే మార్గముపరుం
ధంతి తే వై నరకగామినః॥ ౩౫ ॥ శివం శివాం హరిం సూర్యం గణే
శం సద్గురుం బుధం। న పూజయంతి యే మందాస్తే వై నరకగామినః॥
౩౬॥ ఆరోప్య దాసీశయనే విప్రో గచ్ఛేదధోగతిం । ప్రజాము
త్పాద్య శూద్రాయాం బ్రాహ్మణ్యాద్దేవహీయతే॥ ౩౭॥ న నమ
స్కారయోగ్యో హి స కదాచిద్ద్విజాధమః। న తే పూజయంతి యే
మూఢాస్తే వై నరకగామినః॥ ౩౮ ॥ బ్రాహ్మణానాం చ కలహం
గో యుద్ధం కలహప్రియం। న వర్జయంత్యను మోదంతే తే వై నరకగా
మినః॥ ౩౯॥ అనన్యశరణస్త్రీణాం మృతుకాలవ్యతిక్రమం। యే ప్ర
కుర్వంతి విద్వేషాత్తే వై నరకగామినః॥ ౪౦॥ యే పి గచ్ఛంతి రా
గాంధా నరా నారీం రజస్వలాం। పర్వస్వప్సు దివా శ్రాద్ధే తే వై న
రకగామినః॥ ౪౧॥ యే శరీరం మలం వహ్న్యౌ ప్రక్షిపంతి జలేపి చ। ఆ
రామే పథి గోష్ఠే వా తే వై నరకగామినః॥ ౪౨॥ శస్త్రాణాం యే చ
కర్తారః శరాణాం ధనుషాం తథా। విక్రేతారశ్చ యే తేషాం తే
వై నరకగామినః॥ ౪౩॥ చర్మవిక్రయిణో వైశ్యాః కేశవిక్రయకాః
స్త్రియః। విషవిక్రయిణస్సర్వే తే వై నరకగామినః॥ ౪౪॥ అనాథం

అశ్నంతి యే తే వై నరకగామినః॥ ౩౪॥ ౩౫॥ ౩౬॥ ప్రజాం సంతానం- హీయతే చ్యుతో భవతి॥ ౩౭॥ ౩౮ ॥ ౩౯ ॥ అనన్యశరణాశ్చ తాః స్త్రియశ్చ తాసాం స్వకీ యానాం వైరేణ ఋతుదానం నదదతి యే ॥ ౪౦ ॥ ౪౩ ॥ కేశో భగస్తం విక్రీ ణంతి తాః వ్యభిచారోపజీవిన్య ఇత్యర్థః ॥ ౪౪॥ ౪౫ ॥ పాకే నత్యపీతి శేషః ॥

౪౬॥ కస్మిన్నపివిశ్వాసంనకుర్వంతీత్యవిశ్వస్తాః- జిహ్మాః కుటిలాః॥ ౪౭ ॥ నియ
మాన్ సంధ్యావందనకృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదీన్ సముపాదాయప్రతిజ్ఞయాస్వీ
నానుకంపంతియేసతాంశ్వేషకారకాః। వినాపరాధందండంతి
తేవైనరకగామినః॥ ౪౫ ॥ ఆశయాసముత్ప్రాప్తాన్ బ్రాహ్మ
ణానర్థినోగృహే।నభోజయంతిపాకేపితేవైనరకగామినః॥౪౬
సర్వభూతేష్వవిశ్వస్తాస్తథాతేషువినిర్దయాః। సర్వభూతేషు
జిహ్మాయేతేవైనరకగామినః॥ ౪౭॥ నియమాన్సముపాదాయ
యేపశ్చాదజితేంద్రియాః। విలోపయంతితాన్భూయస్తేవైనర
కగామినః॥ ౪౮ ॥ అధ్యాత్మవిద్యాదాతారంనైవమన్యంతియే
గురుం। తథాపురాణవక్తారంతేవైనరకగామినః॥ ౪౯॥ మిత్ర
ద్రోహకరాయేచప్రీతిచ్ఛేదకరాశ్చయే। ఆశాచ్ఛేదకరాయేచ
తేవైనరకగామినః॥ ౫౦॥ వివాహందేవయాత్రాంచతీర్థసార్థా
న్విలుంపతి। సవసేన్నరకేఘోరేతస్మాన్నావర్తనంపునః॥ ౫౧॥
అగ్నిందద్యాన్మహాపాపీగృహేగ్రామేతథావనే। సనీతోయమ
దూతైశ్చవహ్నికుండేషుపచ్యతే॥ ౫౨॥ అగ్నినాదగ్ధగాత్రోసౌ
యదాఛాయాంప్రయాచతే। నీయతేచతదాదూతైరసిపత్రవ
నాంతరే॥ ౫౩॥ ఖడ్గతీక్ష్ణైశ్చతత్పత్రైర్గాత్రచ్ఛేదోయదాభవేత్।
తదోచుశ్శీతలచ్ఛాయేసుఖనిద్రాంకురుష్వభోః॥ ౫౪॥ పానీయం
పాతుమిచ్ఛన్వైతృషార్తోయదియాచతే। పానార్థంతైలమత్యు
ష్ణంతదాదూతైఃప్రదీయతే॥ ౫౫ ॥ పీయతాంభుజ్యతాంపాన
మన్నమూచుస్తదేతితే।పీతమాత్రేణతేనైవదగ్ధాంత్రానిఃపతంతి
తే॥ ౫౬॥ కథంచిత్తునరుత్థాయప్రలపంతిసుదీనవత్। వివశాఉ
చ్ఛ్వసంతశ్చతేవక్తుమపినాశకన్ ॥ ౫౭ ॥ ఇత్యేవంబహుశస్తా
ర్క్ష్య యాతనాఃపాపినాంస్మృతాః। కిమేతైర్విస్తరాత్ప్రోక్తైః
సర్వశాస్త్రేషుభాషితైః॥ ౫౮ ॥ ఏవంవైక్లిశ్యమానాస్తేనరాం
కృత్యయే అజితేంద్రియాఅదాంతమనసఃత్యజంతితే॥ ౪౮॥ ౫౩॥ శీతలాఛాయా
యస్మిన్నితి శీతలచ్ఛాయంవనంతస్మిన్నితికటాక్షః॥ ౫౪॥ ౫౦ ॥ యావదాభూత

సంప్లవంమహాప్రళయపర్యంతం- కులాలాగ్నికుండేషుఘటవత్పచ్యంతే॥ ౫౯॥ నను "దినాంతేబ్రహ్మణఃప్రోక్తోనాశోలోకత్రయస్యవై। పరార్ధద్వితయాంతేపి బ్రహ్మాండస్యాపిసంక్షయః" ఇతిపురాణవచనాత్ కథంమహాప్రళయపర్యంతం పాపినాంనరకేనివాసస్సంభవతి బ్రహ్మణోదినాంతఏవ తేషాంవినాశస్స్యాదితి చేత్తత్రాహ॥ తస్యేతి ॥ తేపాపినఃపునరుత్పత్తిసమయేతత్రనరకేష్వేవఉత్పద్యంతే- తస్యపాపస్యఅక్షయంఫలంభుంజంతి । తదుక్తంబృహన్నారదీయే "నిర్గుణోపినిరానందస్సర్వాత్మాసర్వభావనః। చరాచరాత్మకంవిశ్వంయథా

నార్యస్సహస్రశః। పచ్యంతేనరకే ఘోరేయావదాభూతసంప్లవం॥ ౫౯॥ తస్యాక్షయంఫలంభుక్త్వాతత్రైవోత్పద్యతేపునః । యమాజ్ఞయామహీంప్రాప్యభవంతిస్థావరాదయః॥ ౬౦॥ వృక్షగుల్మలతావల్లీగిరయశ్చతృణానిచ । స్థావరాఇతివిఖ్యాతామహామోహసమావృతాః॥ ౬౧॥ కీటాశ్చపశవశ్చైవపక్షిణశ్చజలేచరాః। చతురాశీతిలక్షేషుకథితాదేవయోనయః॥ ౬౨॥ ఏతాస్సర్వాఃపరిభ్రమ్యతతోయాంతిమనుష్యతాం। మానుషేపిశ్వపాకేషుజాయంతేనరకాగతాః॥౬౩॥తత్రాపిపాపచిహ్నాస్తేభవంతిబహుదుఃఖితాః।గళత్కుష్ఠాశ్చజన్మాంధామహారోగసమాకులాః॥ ౬౪॥ భవంత్యేవంనరానార్యఃపాపచిహ్నా

పూర్వమకల్పయత్। స్థావరాద్యాశ్చవిప్రేంద్రాయోనయత్రవ్యవస్థితాః। తస్మాత్కృతానాంపాపానాం పుణ్యానాంచైవసత్తమాః । అవశ్యమేవభోక్తవ్యం సర్వథాహ్యక్షయంఫలం। నాభుక్తంక్షీయతేకర్మకల్పకోటిశతైరపి" ఇతి।స్మృతిశ్చ "నిశాంతేపునరుత్థాయ ప్రళయేయల్లయంగతం। బ్రహ్మాజగత్త్రయంసర్వంయథాపూర్వమకల్పయత్" ఇతి। శ్రుతిశ్చ "ధాతాయథాపూర్వమకల్పయత్। దివంచపృథివీంచాంతరిక్షమథోసువః" ఇతి॥ అతస్స్వర్గనరకస్థాస్స్వస

స్థానేష్వేవోత్పద్య శుభాశుభకర్మఫలమక్షయమేవ భుంజంతీత్యర్థః॥ ౬౦॥ ఇతి శ్రీ గరుడపురాణటీకాయాం చతుర్థోఽధ్యాయః. *

శ్రుత్వాచ పాపచిహ్నాని గళత్కుష్ఠాదికానిచ। ఇదానీం గరుడస్తాని యథా పాపం విపృచ్ఛతి॥ యేనేతి॥ ౧॥ మనుజైః పాతకం కర్మకృతం యత్పూర్వజన్మని। హరిస్తత్పాపకాన్యాహ పాపచిహ్నాని పంచమే॥ మైరితి॥ ౨॥౩॥ పుళిందః భిల్లః- అగమ్యాస్వగోత్రజా- దుశ్చర్మా- గజచర్మా- గురుతల్పగః గురుకులస్త్రీ

పలతుతాః॥ ౬౪॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే నరకప్రద పాపచిహ్ననిరూపణో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః. *

గరుడః॥ యేనయేనచ పాపేన యద్యచ్చిహ్నం ప్రజాయతే। యాం యాం యోనిం చ గచ్ఛంతి తన్మే కథయ కేశవ॥ ౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥ యైః పాపైర్యాంతి యాం యోనిం పాపినో నరకాగతాః। యేన పాపేన యచ్చిహ్నం జాయతే మమ తచ్ఛృణు॥ ౨॥ బ్రహ్మహా క్షయరోగీ స్యాద్గోఘ్నస్స్యాత్కుబ్జకో జడః। కన్యాఘాతీ భవేత్కుష్ఠీ త్రయశ్చాండాలయోనిషు॥ ౩॥ స్త్రీఘాతీ గర్భపాతీ చ పుళిందో రోగవాన్భవేత్। అగమ్యాగమనాత్షండో దుశ్చర్మా గురుతల్పగః॥ ౪॥ మాంసభోక్తాతిరక్తాంగశ్శ్యావదంతస్తు మద్యపః। అభక్ష్యభక్షకో లౌల్యాద్బ్రాహ్మణస్స్యాన్మహోదరః॥ ౫॥ అదత్వా మిష్టమశ్నాతి స భవేద్గళగండవాన్। శ్రాద్ధేన్నమశుచిం దత్వా శ్విత్రకుష్ఠీ ప్రజాయతే॥ ౬॥ గురోర్గర్వేణాపమానాదపస్మారీ భవేన్నరః। నిందకో వేదశాస్త్రాణాం పాండు

ంతః-

కాముకః॥ ౪॥ అతిరక్తాంగః కుష్ఠవిశేషః- శ్యావదంతః- స్వభావశ్యావాః దంతాః శ్యావదంత ఇతి పాఠేతు శ్యావాః అతిసూక్ష్మాః భోజనేఽభవాస్తి అతః పాపచి యస్యేతి శ్యావదంతః। శ్యావదంతానాంతు న కించిత్ఫలాయుక్తః। లౌల్యాత్ అ హ్నానామతిదుఃఖప్రదత్వాత్ శ్యావదంతః

అప్రాప్తయావనాఅజాతరజస్కాతస్యాఃసంగాత్॥ ౨౯॥ ౩౦॥ వృషలీవ్యాఖ్యాతా॥ ౩౧॥ ఐకాదశాహంఆఏకాదశాహమితిచ్ఛేదః ఏకాదశాహపర్యంతంసూతకాన్నమిత్యర్థః॥ ౩౨॥ దేవలకమాహ॥ హవ్యకవ్యేషుగర్హితఃపితృదేవకార్యేషు

పతించపరిత్యజ్యపరపుంసానువర్తినీ। వల్గులీగృహగోధాస్యాద్ద్వి
ముఖీవాథసర్పిణీ॥ ౨౭॥ యస్స్వగోత్రోపఘాతీచస్వగోత్ర
స్త్రీనిషేవణాత్। జరక్షుశ్శల్లకోభూత్వాఋక్షయోనిషుజా
యతే॥ ౨౮॥ తాపసీగమనాత్కామీభవేన్మరుపిశాచకః। అప్రా
ప్తయావనాసంగాద్భవేదజగరోవనే॥ ౨౯॥ గురుదారాభిలా
షీచకృకలాసోభవేన్నరః। రాజ్ఞీంగత్వాభవేదుష్ట్రోమిత్రపత్నీం
చగర్దభః॥ ౩౦॥ గుదగోవిడ్వరాహస్స్యాద్వృషస్స్యాద్వృష
లీపతిః। మహాకామీభవేదశ్వస్తుస్యాదశ్వఃకామలంపటః॥ ౩౧॥ మృ
తస్యైకాదశాహంతుభుంజానశ్శ్వాభిజాయతే। లభేద్దేవలకో
విప్రోయోనింకుక్కుటసంజ్ఞకాం॥ ౩౨॥ ద్రవ్యార్థందేవతాపూ
జాంయఃకరోతిద్విజాధమః। సవైదేవలకోనామహవ్యకవ్యేషు
గర్హితః॥ ౩౩॥ మహాపాతకజాన్ఘోరాన్నరకాన్ప్రాప్యదారు
ణాన్। కర్మక్షయేప్రజాయంతేమహాపాతకినస్త్విహ॥ ౩౪॥ ఖ
రోష్ట్రమహిషాణాంహిబ్రహ్మహాయోనిమృచ్ఛతి। వృకశ్వాన
సృగాలానాంసురాపాయాంతియోనిషు॥ ౩౫॥ క్రిమికీటపతం
గత్వంస్వర్ణస్తేయీసమాప్నుయాత్। తృణగుల్మలతాత్వంచ
క్రమశోగురుతల్పగః॥ ౩౬॥ పరస్యయోషితంహృత్వాన్యాసా
పహరణేనచ। బ్రహ్మస్వహరణాచ్చైవజాయతేబ్రహ్మరాక్ష
సః॥ ౩౭॥ బ్రహ్మస్వంప్రణయాద్భుక్తందహత్యాసప్తమంకు

భోజయితుమనర్హః॥ ౩౩॥ మహాపాపినాంయోనిమాహత్రిభిః॥ ౩౪॥ ౩౬॥ న్యాసస్యస్వగృహేధృతస్యపరధనస్యాపహరణేనగ్రహణేన॥ ౩౭॥ ప్రసంగాద్బ్రహ్మస్వహరణేదోషమాహ॥ బ్రహ్మమితిచతుర్భిః॥ ప్రణయాత్కపటస్నేహాత్। భు

క్తం భక్షితం బ్రహ్మస్వం బ్రాహ్మణధనం ఆసప్తమం సప్తమపురుషపర్యంతం కులం దహతి- పుణ్యాల్లోకైస్సహ దగ్ధం కరోతి- బలాద్భుక్తం సత్ ఆచంద్రతారకం చంద్రతారాపర్యంతం భావికులం దహతి వంశచ్ఛేదం కరోతీత్యర్థః॥ ౩౮॥ కః నరోపీత్యర్థః॥ ౩౯॥ విశీర్యంతే పలాయంతే॥ ౪౦॥ అకులతాం ఉచ్ఛేదతాం॥ ౪౧॥ అతిక్ర

లం। బలాత్కారేణ చౌర్యేణ దహత్యాచంద్రతారకం॥ ౩౮॥ లోహచూర్ణాశ్మచూర్ణం చ విషం చ జరయేన్నరః బ్రహ్మస్వం త్రిషు లోకేషు కః పుమాన్ జరయిష్యతి॥ ౩౯॥ బ్రహ్మస్వరసపుష్టాని వాహనాని బలాని చ । యుద్ధకాలే విశీర్యంతే సైకతాస్సేతవో యథా॥ ౪౦ ॥ దేవద్రవ్యోపభోగేన బ్రహ్మస్వహరణేన చ। కులాన్యకులతాం యాంతి బ్రాహ్మణాతిక్రమేణ చ॥ ౪౧॥ స్వమాశ్రితం పరిత్యజ్య వేదశాస్త్రపరాయణం। అన్యేభ్యో దీయతే దానం కథ్యతేయమతిక్రమః॥ ౪౨ ॥ బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి విప్రే వేదవివర్జితే। జ్వలంతమగ్నిముత్సృజ్య నహి భస్మని హూయతే॥ ౪౩॥ అతిక్రమే కృతే తస్మిన్ భుక్త్వా చ నరకాన్ క్రమాత్। జన్మాంధస్స్యాద్దరిద్రస్స్యాన్నదాతా కింతు యాచకః॥ ౪౪॥ స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యో హరేచ్చ వసుంధరాం। షష్టిర్వర్షసహస్రాణి విష్ఠాయాం జాయతే క్రిమిః॥ ౪౫॥ స్వయమేవ చ యో దత్వా స్వయమేవాపకర్షతి। స పాపీ నరకం యాతి యావదాభూతసంప్లవం॥ ౪౬॥ దత్వా వృత్తిం భూమిదానం యత్నతః పరిపాలయేత్। న రక్షతి హరేద్యస్తు స పంగుః శ్వాభిజాయతే॥ ౪౭॥ విప్రస్య వృత్తికరణే లక్షధేను

మం వ్యాచష్టే ॥ స్వమితి॥ ౪౨॥ విప్రే స్వమాశ్రితే వేదవర్జితే కుపాత్రే సతి అతిక్రమదోషో నాస్తీత్యర్థః - జ్వలంతం దూరే దీప్యమానం అగ్నిం- భస్మని నికటవర్తిని యథా దూరాదావృత్య అగ్నావేవ హవనముచితం, తథా నికటవర్తినం మూఢం పరిత్యజ్యాపి దేశాదానీయ పాత్రే ప్రదేయమితి భావః॥ ౪౩ ॥ పాత్రం పరిత్యజ్య కుపాత్రదానస్య ఫలమాహ॥ అతీతి॥ ౪౪॥ ౪౫॥ అపకర్షతి హరతి॥ ౪౬॥ ౪౭॥ ఉప

సంహారతి॥ ఏవమితి॥ ౫౦॥ తిర్యక్ఛరీరతాం పశుపక్షిదేహాభావం। భారవహనేన
ఉద్భవో యేషాం తాని పశుదేహాలభంతే॥ ౫౧ ॥ వృష్ట్యాదిభవం దుఃఖం పక్షిదే
హా ఇతి॥౫౨॥ ❋ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం పంచమోధ్యాయః ॥ ❋

ఫలం లభేత్। విప్రస్యవృత్తిహరణాన్మర్కటశ్వాకపిర్భవేత్ ॥౪౮॥
ఏవమాదీని చిహ్నాని యోనయశ్చఖగేశ్వర। స్వకర్మవిహితాలో
కే దృశ్యంతే త్ర శరీరిణాం॥ ౪౯॥ ఏవం దుష్కర్మకర్తారో భుక్త్వా న
రకయాతనాం। జాయంతే పాపశేషేణ ప్రోక్తాస్వేతాసు యోని
షు॥ ౫౦॥ తతో జన్మ శరీరేషు ప్రాప్య తిర్యక్ఛరీరతాం । దుఃఖాని
భారవహనోద్భవాదీని లభంతి తే॥ ౫౧॥ పక్షి దుఃఖం తతో భుక్త్వా
వృష్టిశీతాతపోద్భవం । మానుషం లభతే పశ్చాత్సమీభూతే శు
భాశుభే॥ ౫౨ ॥ స్త్రీపుంసోస్తు ప్రసంగేన భూత్వా గర్భే క్రమా
దసౌ । గర్భాది మరణాంతం చ ప్రాప్య దుఃఖం మ్రియేత్పునః॥ ౫౩॥
సముత్పత్తిర్వినాశశ్చ జాయతే సర్వదేహినాం। ఏవం ప్రవర్తితం
చక్రం భూతగ్రామే చతుర్విధే ॥ ౫౪ ॥ ఘటీయంత్రం యదా మ
ర్త్యా భ్రమంతి మమమాయయా । భూమౌ కదాచిన్నరకే కర్మ
పాశసమావృతాః॥ ౫౫ ॥ అదత్తదానాచ్చ భవేద్దరిద్రో దరిద్ర
భావాచ్చ కరోతి పాపం। పాపప్రభావాన్నరకం ప్రయాతి పునర్ద
రిద్రః పునరేవ పాపీ॥ ౫౬ ॥ అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శు
భాశుభం। నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పకోటిశతైరపి॥ ౫౭॥ ❋
ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే పాపచిహ్ననిరూపణో
నామ పంచమోధ్యాయః॥ ❋ శ్రీగరుడ ఉవాచ॥ కథముత్పద్యతే
మాతుర్జఠరే నరకాగతః । గర్భాదిదుఃఖం యద్భుక్తే తన్మే
కథయ కేశవ ॥ ౧ ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ స్త్రీపుంసోస్తు ప్రసంగేన

పాతకీ నరకం గత్వా జాయతే నిధనే కులే । ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడ
స్తజ్జన్మ పరిపృచ్ఛతి ॥ కథమితి ॥ ౧ ॥ ప్రోక్తమాముష్మికం దుః ఖం యేషా

మధ్యాయపంచకే। తేషాం షష్ఠేధునా ప్రాహ జన్మకర్మచ కేశవః॥ స్త్రీతి॥ ప్ర సంగేనసంగమేన- నిరుద్ధే గర్భ ఏవ స్థితే సతి॥ ౧॥ యస్మిన్ ఋతుమధ్యే హత్యాచ తుర్థాంశేన అస్తి తస్మిన్నేవ దినత్రయే పాపినాం దేహోత్పత్తిరిత్యన్వయః॥ ౩॥ బ్రహ్మఘాతినీ మహాపాతకయుక్తైవ అస్పర్శా- ఏతాః స్త్రియః మలినదినాంతర్గతాశ్చండాల్యాదిసమాః నరకేభ్య ఆగతానాం మాతరో భవంతి। ఏతాస్వేవ నరకాగతా ఉత్పద్యంత ఇత్యర్థః॥ ౪॥ దైవం ఈశ్వరః తదేవ నేత్రం ప్రవర్తకం యస్య తత్ దైవనేత్రం- తేన పూర్వకృతేన కర్మణా జంతుర్జీవః దేహస్య ప్రాప్తయే పుంసః పురుషస్య రేతసః శుక్రస్య కణో బిందుః తస్యాశ్రయస్సన్ స్త్రియాః ఉదరం ప్రవిష్టో

నిరుద్ధే శుక్రశోణితే। యథాయం జాయతే మర్త్య స్తథావక్ష్యా
మ్యహం తవ॥ ౨॥ ఋతుమధ్యే హి పాపానాం దేహోత్పత్తిః ప్ర
జాయతే। ఇంద్రస్య బ్రహ్మహత్యా సీ ద్యస్మిం స్తస్మిన్ దినత్రయే
౩॥ ప్రథమేహని చండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ। తృతీయే రజ
కీ ప్రోక్తా తా నరకాగత మాతరః॥ ౪॥ కర్మణా దైవనేత్రేణ జంతు
ర్దేహోపపత్తయే। స్త్రియాః ప్రవిష్ట ఉదరం పుంసో రేతః కణా
శ్రయః॥ ౫॥ కలిలం త్వేకరాత్రేణ పంచరాత్రేణ బుద్బుదం। ద
శాహేన తు కర్కంధుః పేశ్యండం వా తతః పరం॥ ౬॥ మాసేన
తు శిరో ద్వాభ్యాం బాహ్వంగాద్యంగవిగ్రహః। నఖలోమాస్థిచ
ర్మాణి లింగచ్ఛిద్రోద్భవ స్త్రిభిః॥ ౭॥ చతుర్భిర్ధాతవస్సప్తపంచ

భవతి। అత్రాయం విశేషః "శుక్రశోణితసంయోగాత్పిండోత్పత్తిః ప్రజాయతే। రక్తాధిక్యే భవేన్నారీ శుక్రాధిక్యే భవేత్పుమాన్। సమానే ద్రవ్యసంయోగే తృతీయాప్రకృతిర్భవేత్। విభక్తే రేతసి ప్రాయో భవేద్యుగ్మమపి క్వచిత్" ఇతి॥ ౫॥ భూత్వా గర్భే క్రమాదితి పూర్వసూచిత క్రమేణైవ గర్భోత్పత్తి ప్రకారమాహ॥ కలిలమితి చతుర్భిః॥ కలిలం శుక్రశోణితమిశ్రితం భవతి - తతో బుద్బుదం వర్తులం భవతి- పేశీ మాంసపిండాకారం భవతి- కర్కంధుః బదరీఫలం కఠినం భవతి అండం వాయోస్త్వంతరే॥ ౬॥ బాహ్వంగాద్యంగానాం విగ్రహః విభాగః లింగచ్ఛిద్రా

ణేచ తేషాముద్భవః॥ ౭॥ జరాయుణా గర్భవేష్టనేనవీతః ప్రావృతః॥ ౮॥ మాతు
ర్జగ్ధనభక్షి తేనాన్నేనపానాద్యైశ్చఏధమానాధాతవోయస్యజంతూనాంసంభ
వోయస్మిన్ తస్మిన్ అసమ్మతేదుర్గంధేగర్తే శేతే। తథాచమార్కండేయపురా
ణే "నాడీచాప్యాయినీనామనాభ్యాంతస్యనిబధ్యతే। స్త్రీణాంతథాంత్రసుషిరే
సానిబద్ధోపజాయతే। క్రమంతేభుక్తపీతాని స్త్రీణాంగర్భోదరేతథా। తైరా
ప్యాయితదేహోసౌజంతుర్వృద్ధిముపైతిహి" ఇతి॥ ౯॥ కథముత్పద్యతఇతిప్ర
శ్నస్యోత్తరముక్త్వాగర్భాదిదుఃఖంయద్భుక్తే ఇత్యస్యోత్తరమాహ॥ తత్ర

ఖిఃక్షుత్తృడుద్భవః। షడ్భిర్జరాయుణావీతఃకుక్షౌభ్రామ్యతిద
క్షిణే॥ ౮॥ మాతుర్జగ్ధాన్నపానాద్యైరేధద్ధాతురసమ్మతే। శేతే
విణ్మూత్రయోర్గర్తేసజంతుర్జంతుసంభవే॥ ౯॥ క్రిమిభిఃక్షతస
ర్వాంగఃసౌకుమార్యాత్ప్రతిక్షణం। మూర్ఛామాప్నోత్యురు
క్లేశస్తత్రత్యైఃక్షుధితైర్ముహుః॥ ౧౦॥ కటుతీక్ష్ణోష్ణలవణరూ
క్షామ్లాదిభిరుల్బణైః। మాతృభుక్తైరుపస్పృష్టస్సర్వాంగోత్థిత
వేదనః॥ ౧౧॥ ఉల్బేనసంవృతస్తస్మిన్నాంత్రైశ్చబహిరావృ
తః। ఆస్తేకృత్వాశిరఃకుక్షౌభుగ్నపృష్ఠశిరోధరః॥ అకల్పస్స్వాం
గచేష్టాయాంశకుంతఇవపంజరే॥ ౧౨॥ తత్రలబ్ధస్మృతిర్దైవా
త్కర్మజన్మశతోద్భవం। స్మరన్ దీర్ఘమనుచ్ఛ్వాసంశర్మకింనామ
విందతే॥ ౧౩॥ నాథమానఋషిర్భీతఃసప్తవధ్రిఃకృతాంజలిః।

తత్రత్యైఃగర్భస్థితైఃక్షుధితైఃఖాదద్భిఃక్రిమిభిఃసౌకుమార్యాత్ కోమలత్వేనక్షతాని
సర్వాంగానియస్య॥ ౧౦॥ ఉల్బణైఃదుస్సహైఃసర్వాంగేషు ఉత్థితా వేదనాయ
స్యఆస్తేఇత్యుత్తరేణాన్వయః॥ ౧౧॥ ఉల్బేనజరాయుణాభుగ్నంవక్రంపృష్ఠంశి
రోధరాగ్రీవాచయస్య॥ ౧౨॥ దైవాత్పూర్వకర్మవశాత్ లబ్ధాస్మృతిర్యేనసః- దీ
ర్ఘందురంతంఅనుచ్ఛ్వాసంయథాభవతితథాతత్రస్థితస్సన్శర్మసుఖంనైవవింద
తఇతి॥ ౧౩॥ సూతిహేతుభిర్వాతైర్వేపితః- సోదరఃసమానోదరజన్మా- విష్ఠా
భూఃక్రిమిరివ- నాథమానఃయాచమానః, ఉపతప్యమానోవా-ఋషిఃదేహాత్మ

దర్శ-స ప్తవధ్రియః బంధనభూతాః ధాతవో యస్య సః॥౧౪॥౧౫॥ అత్రాతిదుఃఖి
తో జీవో మందవిర క్త ఇవ స్తౌతి॥ శ్రీపతిమిత్యాద్యష్టభిః॥ ౧౬॥ ౧౭॥ పరిజనస్యార్థే
కుటుంబపాలనాయ॥ ౧౮॥౧౯॥ స్వదుఃఖంవిజ్ఞాపయన్నాహ। ఇతోగర్భాత్-
వివసితుంనిర్గంతుమిచ్ఛన్ అసౌ కదా బహిః నిర్వాస్యతే నిష్కాస్యతే॥ ౨౦ ॥ త

స్తువీతతంవిక్లబయావాచా యేనోదరేర్పితః॥౧౪ఆరభ్యాస ప్తమా
న్మాసాల్లబ్ధబోధోపి వేపితః। నైకత్రాస్తే సూతివాతైర్విష్ఠాభూ
రివసోదరః॥ ౧౫॥ జీవ ఉవాచ ॥ శ్రీపతింజగదాధారమశుభక్ష
యకారకం । వ్రజామిశరణంవిష్ణుంశరణాగతవత్సలం॥ ౧౬॥
త్వన్మాయా మోహితో దేహే తథా పుత్రకళత్రకే । అహమ్మ
మాభిమానేనగతోహం నాథ సంసృతిం ॥ ౧౭ ॥ కృతంపరిజన
స్యార్థేమయాకర్మశుభాశుభం। ఏకాకీతేనదగ్ధోహంగతాస్తేఫ
లభాగినః॥ ౧౮ ॥ యదియోన్యాః ప్రముచ్యేహంతత్ స్మరిష్యేప
దంతవ। తముపాయంకరిష్యామియేనముక్తింవ్రజామ్యహం ॥
౧౯॥ విణ్మూత్రకూపే పతితో దగ్ధోహంజఠరాగ్నినా। ఇచ్ఛన్ని
తో వివసితుంకదానిర్వాస్యతేబహిః॥ ౨౦॥ యేనేదృశం మే విజ్ఞా
నం దత్తం దీనదయాలునా । తమేవశరణంయామి పునర్మేమాస్తు
సంసృతిః॥ ౨౧॥ నవానిర్గంతుమిచ్ఛామిబహిర్గర్భాత్కదాచన।
యత్ర యాతస్యమే పాపకర్మణా దుర్గతిర్భవేత్॥ ౨౨॥ తస్మాద
త్ర మహాదుఃఖేస్థితోపి విగతక్లమః । ఉద్ధరిష్యామి సంసారాదా
త్మానం తేపదాశ్రయః॥ ౨౩॥ ఏవంకృతమతిర్గర్భే దశమాస్యస్స్తువన్

తత్కృతముపకారంస్మరన్నాహ॥ యేనేతి॥ ౨౧॥ వాఅథవా॥ ౨౨॥ తస్మాదత్రై
వస్థితోపివిగతక్లమః అవ్యాకులస్సన్। కాత్రతవసాధన సామగ్రీతత్రాహ। తేప
దాశ్రయస్సన్నితి॥ ౨౩॥ దశమాస్యః- దశమాసాగర్భే వ్యతీతా యస్యేతి-ఋషిః
జీవః- సద్యః తత్క్షణమేవ - అవాచీనం అవాఙ్ముఖం, సూతిహేతుమారుతైః ప్ర

సూత్యై జననార్థం క్షిపతి నుదతి॥౨౪॥ అవసృష్టః అధిక్షిప్తస్సన్॥ ౨౫॥౨౬॥ శ్మ
శానే మృతానుగమనే- పురాణే తచ్ఛ్రవణే॥౨౭॥ కిమితి స్థిరతాం నయాతీత్యత్రా
హ॥యదేతి॥ ౨౮॥౨౯॥ గర్భదుఃఖముక్త్వా శైశవదుఃఖమాహ॥ పరేతి త్రిభిః॥
పరస్యచ్ఛందం మనోగతమభిప్రాయం- అవిదుషా జనేన - పుష్యమాణః పాల్య
మానః- అనభిప్రేతం ప్రతికూలం- ఆపన్నః ప్రాప్తస్సన్- ప్రత్యాఖ్యాతుంరోదనే
నన్నపి।

సద్యః క్షిప్త్వావాచీనం ప్రసూత్యై సూతిమారుతః॥౨౪॥
తేనావసృష్టస్సహసా కృత్వా వాక్ఛిరఆతురః। వినిష్క్రామతి కృ
చ్ఛ్రేణ నిరుచ్ఛ్వాసో హతస్మృతిః॥ ౨౫॥ పతితో భువి విణ్మూత్రే
విష్ఠాక్రిమిరివ చేష్టతే। రోరూయతి గతేజ్ఞానే విపరీతాం గతిం
గతః॥౨౬॥ గర్భే వ్యాధౌ శ్మశానే చ పురాణే యా మతిర్భవేత్।
సా యది స్థిరతాం యాతి కో న ముచ్యేత బంధనాత్॥౨౭॥ యదా గ
ర్భాద్బహిర్యాతి కర్మభోగాదనంతరం। తదైవ వైష్ణవీమాయా
మోహయత్యేవ పూరుషం॥ ౨౮॥ సతదా మాయయా స్పృష్టో
నకించిద్వదతే వశః। శైశవాదిభవం దుఃఖం పరాధీనతయాశ్ను
తే॥ ౨౯॥ పరచ్ఛందం న విదుషా పుష్యమాణో జనేన సః। అనభి
ప్రేతమాపన్నః ప్రత్యాఖ్యాతుమనీశ్వరః॥౩౦॥ శాయితో౽శుచి
పర్యంకే జంతుస్వేదజదూషితే। నేశః కండూయనే౽౦గానామాస
నోత్థానచేష్టనే॥౩౧॥ తుదంత్యామత్వచం దంశా మశకామత్కుణా
దయః। రుదంతం విగతజ్ఞానం క్రిమయః క్రిమికం యథా॥౩౨॥ ఇత్యే
వం శైశవం భుక్త్వా దుఃఖం పౌగండమేవ చ। తతో యౌవనమాసా
ద్య యాతి సంపదమాసురీం॥౩౩॥ తదా దుర్వ్యసనాసక్తో నీచసంగ

ఉదరవ్యథాం ప్రకల్ప్య నింబరసపానం ఉదరవ్యథయా రోదనే స్తన్యపానమిత్యా
ది॥౩౦॥ ఆసనోత్థానచేష్టనే చ నేశః అనీశస్సన్ రోరూయతీత్యనుషంగః॥౩౧॥ ఆ
మా కోమలా త్వక్ యస్య తం- విగతం గర్భజాతం జ్ఞానం యస్య॥ ౩౨॥ శైశవం
పంచవర్షాణి। పౌగండం యౌవనాదర్వాక్, తత్రచ అధ్యయనాది దుఃఖా
ని। యౌవనదుఃఖమాహ। ఆసురీం- దంభో దర్పో౽భిమానశ్చేత్యాద్యాం॥ ౩౩॥

తచ్ఛాయాపానసమయే॥ ౩౪॥ కామలంపటతామేవాహ॥ దృష్ట్వేతి॥ దేవస్యభగ
మాయారూపాంతద్భావైః తస్యాః కటాక్షకపటస్నేహ వంచనాదిభిర్భావైః
ప్రలోభితస్సన్ అంధేతమసిమహామోహేపతతి॥ ౩౫॥ అత్రపంచేంద్రియప్రధా
నోనరఃపతతీతికింవాచ్యం, ఏకైకేంద్రియాసక్త్యైవబహవోనష్టాఇత్యాహ॥ కు
రంగేతిపంచభిః॥ శబ్దస్పర్శరూపరసగంధైర్మోహితాఃకురంగాదయఃపంచహ
తాఏవ। కించపంచభిఃశ్రవణాదిభిరింద్రియైఃపంచశబ్దాదివిషయాన్యఃఏకఏవ
ప్రమాదీఅవివేకీసేవతేసఃయువాకథంనహన్యతేఅపితుహన్యతఏవేత్యర్థః॥ ౩౬॥

పరాయణః। శాస్త్రసత్పురుషాణాంచ ద్వేష్టాస్యాత్కామలం
పటః॥ ౩౪॥ దృష్ట్వాస్త్రియందేవమాయాంతద్భావైరజితేం
ద్రియః। ప్రలోభితఃపతత్యంధేతమస్యగ్నౌపతంగవత్॥ ౩౫॥
కురంగమాతంగపతంగభృంగమీనాహతాఃపంచభిరేవపంచ।
ఏకః ప్రమాదీసకథంనహన్యతేయస్సేవతే పంచభిరేవపంచ॥
౩౬॥ అలబ్ధ్వాభీప్సితోఽజ్ఞానాదిద్ధమన్యుశ్శుచార్పితః। సహ
దేహేనమానేనవర్ధమానేనమన్యునా॥ ౩౭॥ కరోతివిగ్ర
హంకామీకామిష్వంతాయచాత్మనః। బలాధికైస్సహన్యేతగ
జైరన్యైర్గజోయథా॥ ౩౮॥ ఏవంయోవిషయాసక్త్యాన
రత్వమతిదుర్లభం।వృథానాశయతేమూఢస్తస్మాత్పాపతరో
హికః॥ ౩౯॥ జాతీశతేషులభతేభువిమానుషత్వంతత్రాపిదు

హాననమేవనిరూపయతి॥ అలబ్ధ్వేతిద్వాభ్యాం॥ నలబ్ధఆభీప్సితంవాంఛితంకామి
న్యాదిసుఖంయేనసఃఅజ్ఞానాదవిచారాత్ ఇద్ధఃప్రవృద్ధఃమన్యుఃకోపోయస్యేతియ
దావాంఛితలాభోనజాతస్తదాశుచార్పితఃశోకేనయుక్తోభవతి-యదాదేహే
నసహైవవర్ధమానేనమన్యునాచఆత్మనః అంతాయస్వస్య నాశాయకామిషుఅ
న్యజారేషుకామినీనిమిత్తంవిగ్రహంవిరోధంకరోతి॥ ౩౭॥ తదాకామీయువాబ
లేనఅధికైర్జారైర్హన్యేత-యథాప్రబలైర్గజైర్హీనోగజఇవ॥౩౮॥ యోవిషయాస
క్త్యావృథైవనరత్వంనాశయతితమనుశోచన్నాహ॥ ఏవమితిద్వాభ్యాం॥౩౯॥జా

తీశతేష్వితి॥ పశ్వాదిజాతీనాంశతేషు-శతశబ్దోఽత్రానంత్యవాచకః- అనేకజీవజాతిష్విత్యర్థః-భువికర్మభూమౌచమానుషత్వంయస్మనుష్యశరీరంలభతేతద్దుర్లభం హి- భగవన్నామస్మరణార్హత్వాత్। అహోబత-శ్వపచోతోఽగరీయాన్‌యజ్జిహ్వాగ్రేవర్తతేనామతుభ్యమితివచనాత్ । తత్రాపినరదేహేపిద్విజత్వంబ్రాహ్మణత్వందుర్లభతరంఅతిదుర్లభంఖలు- అతఃభోఽగరుడ, యోద్విజస్తత్రతారుణ్యేపాలయతిదేహమితిశేషః - తత్ ద్విజత్వంనపాలయతి - ఇంద్రియాణిలాలయతివిషయాస్వాదనలంపటానికరోతి తస్యద్విజస్యహస్తగతం అనాయాసేనకరతలే

లభ్యతరంఖలుభోద్విజత్వం। యస్తన్నపాలయతి లాలయతీంద్రియాణితస్యామృతంక్షరతిహస్తగతంప్రమాదాత్ ॥ ౪౦ ॥ తతస్తాంవృద్ధతాంప్రాప్యమహావ్యాధిసమాకులః । మృత్యుంప్రాప్యమహాదుఃఖాన్నరకంయాతిపూర్వవత్ ॥ ౪౧ ॥ ఏవం గతాగతైః కర్మపాశైర్బద్ధాశ్చపాపినః। కదాపినవిరజ్యంతేమమమాయావిమోహితాః॥ ౪౨॥ ఇతితేకథితాతార్క్ష్య పాపినాంనారకీగతిః । అంత్యేష్టికర్మహీనానాంకింభూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి॥ ౪౩ ॥ * ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారే పాపినాంజన్మాదిదుఃఖనిరూపణోనామషష్ఠోధ్యాయః ॥ *

ప్రాప్తం పానేనఅజరామరత్వప్రదమప్యమృతంప్రమాదాత్ పానస్యాలస్యాత్క్షరతివృథైవనిస్సరతి - తపస్తీర్థాదిషుసమర్థంముక్తిప్రదంతారుణ్యంక్షుద్రవిషయాభిలాషేణవ్యర్థమేవయాతీత్యర్థః॥ ౪౦॥ తతస్తారుణ్యానంతరం- తాంఅస్తైవమతోపస్యస్తమిత్యాదినాపూర్వోక్తాంవృద్ధతాంప్రాప్య - పూర్వవత్ యాతనాదేహఆన్వృత్యేత్యాదిపూర్వోక్తప్రకారేణ॥ ౪౧॥ ఏవంషడధ్యాయోక్తప్రకారేణగతాగతైః గతానరకేఆగతాభువిమైత్రదూపైః కర్మణాంపాశైర్బద్ధాఃనవిరజ్యంతేవిరక్తింనలభంతే, అత్రహేతుఃమమమాయావిమోహితాఇతి॥ ౪౨॥ పాపగతిముపసంహరతి॥ఇతీతి॥ ౪౩॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంషష్ఠోధ్యాయః॥

గరుడష్షడ్భిరధ్యాయైఃశ్రుత్వాపాతకయాతనాం । అథతన్నాశకోపా
యమష్టభిఃపరిపృచ్ఛతి॥ఇతీతి॥ ౧॥ ఔర్ధ్వదైహికదానేనగతఃప్రేతోఽపిసద్గతిం। ఇ
త్యాహసప్తమేవిష్ణుర్బభ్రువాహనసత్కథాం ॥ ప్రమాదాత్ అనవధానత్వా

సూతఉవాచ॥ఇతిశ్రుత్వాతుగరుడఃకంపితోఽశ్వత్థపత్రవత్।
జనానాముపకారార్థంపునఃపప్రచ్ఛకేశవం॥ ౧॥ గరుడఉవా
చ॥ కృత్వాపాపానిమనుజాఃప్రమాదాద్బుద్ధితోఽపివా। నయాం
తియాతనాయామ్యాఃకేనోపాయేనకథ్యతాం॥౨॥ సంసారార్ణ
వమగ్నానాంనరాణాందీనచేతసాం। పాపోపహతబుద్ధీనాంవి
షయోపహతాత్మనాం॥౩॥ ఉద్ధారార్థంవదస్వామిన్పురాణార్థవి
నిశ్చయం। ఉపాయంయేనమనుజాస్సద్గతింయాంతిమాధవ॥౪॥
శ్రీభగవానువాచ॥ సాధుపృష్టంత్వయాతార్క్ష్యమానుషాణాం
హితాయవై। శృణుష్వావహితోభూత్వాసర్వంతేకథయామ్య
హం॥ ౫॥ దుర్గతిఃకథితాపూర్వమపుత్రాణాంచపాపినాం। పు
త్రిణాంధార్మికాణాంతునకదాచితగేఖగ॥ ౬॥ పుత్రజన్మన
రోధస్స్యాద్యదికేనాపికర్మణా । తదాకశ్చిదుపాయేనపుత్రో
త్పత్తింప్రసాధయేత్॥ ౭॥ హరివంశకథాంశ్రుత్వాశతచండీంవి
ధానతః।భక్త్యాశ్రీశివమారాధ్యపుత్రముత్పాదయేత్సుధీః॥ ౮॥
పున్నామ్నోనరకాద్యస్మాత్పితరంత్రాయతేసుతః।తస్మాత్పుత్ర
ఇతిప్రోక్తఃస్వయమేవస్వయంభువా॥ ౯॥ ఏకోఽపిపుత్రోధర్మా
త్మాసర్వంతారయతేకులం।పుత్రేణలోకాన్జయతిశ్రుతిరేషా
సనాతనీ॥ ౧౦ ॥ ఇతివేదైరపిప్రోక్తంపుత్రమాహాత్మ్యముత్త

త్॥ ౨॥౩॥ పురాణార్థేషువిశేషేణనిశ్చయోయస్యతముపాయంవద॥౪॥౬ మృత
స్యపుణ్యపాపాభ్యాంద్వేగతీ, తత్రపాపగతిస్తునిరూపితా, ఇదానీంపుణ్యగతిం
శ్రీభగవానువాచ॥ సాధ్వితియావద్గ్రంథసమాప్తి॥ కించఅపుత్రాణామేవదుర్గతి
ర్భవతి,నతుపుత్రిణాంఅతఃపుత్రమహిమానంనిరూపయతి॥ ౭॥ ఉపాయానేవా

హా॥ హారివంశేతి॥౮॥౧౧॥ లోకాన్ యమలోకాదీన్ అత్యేత్ అతిక్రమతి పుత్రాది భిఃకృత్వా దివఃస్వర్గస్య ప్రాప్తిర్భవతి॥ ౧౨॥ అత్ర విశేషమాహ॥ బ్రాహ్మ్యోఢే తి॥ బ్రాహ్మ్యవివాహేనోఢా వివాహితాయా పత్నీ తస్యాః పుత్రో బ్రాహ్మ్యో ఢాపుత్రః స తు ఉత్ ఊర్ధ్వం స్వర్గాదిలోకం నయతి ఉన్నయతీత్యత్ర సంధిరార్షః। బ్రాహ్మ్యంతు "సవర్ణాయాస్సవర్ణేన వరేణ సహ జాయతే। వివాహో వేదవిధి

మం। తస్మాత్పుత్రముఖం దృష్ట్వా ముచ్యతే పైతృకాదృణాత్ ॥
౧౧॥ పౌత్రస్య స్పర్శనాన్మర్త్యో ముచ్యతే చ ఋణత్రయాత్। లో
కానత్యేద్దివః ప్రాప్తిః పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రకైః॥౧౨॥ బ్రాహ్మ్యో
ఢాపుత్రో న్నయతి సంగృహీత స్త్వధో నయేత్। ఏవం జ్ఞాత్వా ఖ
గశ్రేష్ఠ హీనజాతిసుతాం త్యజేత్ ॥ ౧౩ ॥ సవర్ణేభ్యస్సవర్ణాసు
యే పుత్రా ఔరసాః ఖగ। త ఏవ శ్రాద్ధదానేన పితౄణాం స్వర్గహే
తవః॥ ౧౪॥ శ్రాద్ధే వ పుత్రదత్తే న స్వర్యాతీతి కిముచ్యతే। ప్రేతో
పి పరదత్తేన గతస్స్వర్గం మయా శృణు ॥ ౧౫ ॥ అత్రైవోదా
హరిష్యేహమితిహాసం పురాతనం । ఔర్ధ్వదైహికదానస్య
పరమాహాత్మ్యసూచకం॥ ౧౬॥ పురా త్రేతాయుగే తార్క్ష్య
రాజాసీద్బభ్రువాహనః । మహోదయే పురే రమ్యే ధర్మనిష్ఠో
మహాబలః॥ ౧౭ ॥ యజ్వా దానపతిః శ్రీమాన్బ్రహ్మణ్యస్సాధు
వత్సలః। శీలాచారగుణోపేతో దయాదాక్షిణ్యసంయుతః॥౧౮॥
పాలయామాస ధర్మేణ ప్రజాః పుత్రానివౌరసాన్ । క్షత్రధ
ర్మరతో నిత్యం సదండ్యాన్దండయన్నృపః॥ ౧౯ ॥ స కదాచిన్మ

నా బ్రాహ్మ్య ఇత్యభిధీయతే " ఇతి ॥ సంగృహీతః అవివాహితాయాః పుత్రస్తు అధః అధోగతిం నయతి॥౧౩॥ సవర్ణేభ్యః స్వపతిభ్యః సవర్ణాసు స్వస్త్రీషు ఔరసా ఇతి దత్తక్రీతాదివ్యావృత్తిః-స్వరిత్యవ్యయం-స్వర్యాతీతి కిం వాచ్యం పరదత్తేన శ్రాద్ధేనేత్యనుషంగః॥ ౧౫॥ అత్ర పుత్రమాహాత్మ్యప్రస్తావేన శ్రాద్ధమహిమానమితిహాసముఖేన ప్రస్తౌతి॥ అత్రైతి ॥ యావదధ్యాయసమాప్తి॥ ౧౬॥ ౨౧॥ తేనన్నృపే

ణదూరాత్ప్రక్షిప్తేన అతీవసుదృఢేనాపిబాణేనవిద్ధఏవనతుమృతః- ఏయివాన్గతః॥ ౨౨॥౨౩॥ క్షుధాతృష్ణాభ్యాంశుష్కఃకంఠోయస్య- దూరగమనేనశ్రమఃఖేదఃఆతపేనసంతాపః, తాభ్యాంమూర్ఛితఃఅస్వస్థః సరోవరంప్రాప్యఅశ్వేనసహిత

మహాబాహుఃససైన్యోమృగయాంగతః । వనంవివేశగహనంనానావృక్షసమన్వితం॥ ౨౦॥ నానామృగగణాకీర్ణంనానాపక్షినినాదితం। వనమధ్యేతదారాజామృగందూరాదదృశ్యత॥ ౨౧॥ తేనవిద్ధోమృగోతీవబాణేనసుదృఢేనచ। బాణమాదాయతంతస్యవనేదర్శనమేయివాన్ ॥ ౨౨ ॥ కక్షేణరుధిరార్ద్రేణసరాజానుజగామతం। తతోమృగప్రసంగేనవనమన్యద్వివేశసః॥౨౩॥ క్షుత్క్షామకంఠోనృపతిః శ్రమసంతాపమూర్ఛితః।జలాశయంసమాసాద్యసాశ్వఏవవ్యగాహత॥ ౨౪॥ పపౌతదుదకంశీతంపద్మగంధానువాసితం। తతోవతీర్యసలిలాద్విశ్రమోబభ్రువాహనః॥ ౨౫॥ దదర్శన్యగ్రోధతరుంశీతచ్ఛాయంమనోహరం। మహావిటపవిస్తీర్ణంపక్షిసంఘనినాదితం॥౨౬॥ వనస్యతస్యసర్వస్యమహాకేతుమివస్థితం। మూలంతస్యసమాసాద్యనిషసాదమహీపతిః॥౨౭॥ అథప్రేతందదర్శాసౌక్షుత్తృషావ్యాకులేంద్రియం। ఉత్కచంమలినంకుబ్జంనిర్మాంసంభీమదర్శనం॥ ౨౮ ॥ తందృష్ట్వావికృతంఘోరంవిస్మితోబభ్రువాహనః । ప్రేతోపిదృష్ట్వాతం ఘోరామటవీమాగతంనృపం॥ ౨౯॥ సముత్సుకమనాభూత్వాతస్యాంతికముపాగతః । అబ్రవీత్సతదాతత్రప్రేతరాజోనృపంవచః॥ ౩౦ ॥ ప్రేతభావోమయాత్యక్తఃప్రాప్తోస్మిపరమాంగతిం।త్వత్సంయోగాన్మహాబాహోజాతోధన్యతరోస్మ్యహం ॥

ఏవవ్యగాహతతస్మిన్ప్రవిష్టః॥ ౨౪॥ తతఃఅశ్వాదవతీర్యతదుదకంపపౌ-సలిలాజ్జలపానాత్ విశ్రమఃవిగతశ్రమోబభూవ॥౨౫॥ న్యగ్రోధతరుంవటవృక్షం॥౨౬॥ మహాకేతుంఉచ్ఛ్రితతరత్వాద్వనధ్వజమివ॥ ౨౭॥ ౨౯॥ సముత్సుకమనాఃప్రసన్నచి

త్తః॥ ౩౦॥ ౩౪॥ నానాజనపదాకీర్ణంఅనేకదేశోద్భవైఃజనైఃపరిపూర్ణంనానారత్నైశ్చ "జాతౌజాతౌయదుత్కృష్టంతద్రత్నమభిధీయత" ఇతిస్త్రీగజాశ్వాదిశ్రేష్ఠవస్తుభిఃపూర్ణం॥ ౩౫॥ హర్మ్యంరాజగృహంప్రోక్తంప్రాసాదోధనినాంగృహం, తేషాంశోభాభిరాఢ్యంయుక్తంనానాధర్మైఃశ్రౌతస్మార్తైః॥ ౩౬॥ కోసి

రాజోవాచ॥ కృష్ణవర్ణకరాళాస్య ప్రేతత్వంఘోరదర్శనం। కేన
కర్మవిపాకేనప్రాప్తంతేబహ్వమంగళం॥ ౩౨॥ ప్రేతత్వకారణం
తాతబ్రూహిసర్వమశేషతః। కోసిత్వంకేనదానేనప్రేతత్వం
తేవినశ్యతి॥ ౩౩॥ ప్రేతఉవాచ॥ కథయామినృపశ్రేష్ఠ సర్వమే
వాదితస్తవ। ప్రేతత్వకారణంశ్రుత్వాదయాంకర్తుంత్వమర్హసి॥
౩౪॥ వైదిశంనామనగరంసర్వసంపత్సమన్వితం। నానాజనపదా
కీర్ణంనానారత్నసమాకులం॥ ౩౫॥ హర్మ్యప్రాసాదశోభాఢ్యం
నానాధర్మసమన్వితం। తత్రాహంన్యవసంతాత దేవార్చనరత
స్సదా॥ ౩౬॥ వైశ్యోజాత్యాసుదేవోహంనామ్నావిదితమస్తుతే।
హవ్యేనతర్పితాదేవాఃకవ్యేనపితరస్తథా॥ ౩౭॥ వివిధైర్దాన
యోగైశ్చవిప్రాస్సంతర్పితామయా।దీనాంధకృపణేభ్యశ్చదత్త
మన్నమనేకధా॥ ౩౮॥ తత్సర్వంనిష్ఫలంరాజన్ మమదైవాదు
పాగతం। యథామేనిష్ఫలంజాతం సుకృతంతద్వదామితే॥
౩౯॥ మమనైవసంతతిర్నాస్తిసుహృన్నచబాంధవాః। నచ
మిత్రంనమేతాదృగ్యఃకుర్యాదౌర్ధ్వదైహికం॥ ౪౦॥ యస్యన
స్యాన్మహారాజశ్రాద్ధంమాసికషోడశం। ప్రేతత్వంసుస్థిరంతస్య
దత్తైశ్శ్రాద్ధశతైరపి॥ ౪౧॥ త్వమౌర్ధ్వదైహికంకృత్వామాముద్ధ

త్వమితిప్రశ్నస్యోత్తరమాహ॥ వైశ్యఇతి॥ దేవార్థమన్నంహవ్యంస్యాత్ పిత్రర్థంకవ్యమేవచ॥ ౩౯॥ ననుసుకృతంకథంనిష్ఫలంజాతమపిత్యాశంకాయామాహ॥ మమేతి॥౪౦॥ కించఅపుత్రస్యమమైవప్రేతత్వంజాతమితిన, కింతుశోడశశ్రాద్ధరహితస్యసపుత్రస్యాపిస్యాదిత్యాహ॥ యస్యేతి॥ ౪౧॥ విపదిరక్షకత్వాత్ బం

ధురితి హేతోః పుత్రాద్యభావే రాజాదిః క్రియాం కారయేదితి భావః । తదుక్తం విష్ణుపురాణే "ఉచ్ఛిన్నబంధుజాతీనాం కారయేదవనీపతి" రితి॥౪౨॥ పూర్వసుకృతప్రభావాన్మణిరత్నలాభః॥ ౪౩॥౪౪॥ సర్వయోనిషు ఆహారసుఖేన దుఃఖసహిష్ణుతా భవతి మమ తదలాభాద్దుఃఖం దుస్సహమేవేత్యాహ। స్వాద్వితి॥ ౪౫॥ కేన దానేన తే ప్రేతత్వం వినశ్యతీతి ప్రశ్నస్యోత్తరమాహ పంచభిః॥ యదీతి॥ ౪౬॥ ౪౭॥ సచ్ఛా

రమహీపతే। వర్ణానాం చైవ సర్వేషాం రాజా బంధురిహోచ్యతే॥౪౨॥ తస్మాం తారయ రాజేంద్ర మణిరత్నం దదామి తే। యథా మే సద్గతిర్భూయాత్ప్రేతయోనిశ్చ గచ్ఛతి॥ తథా కార్యం త్వయా వీర మమ చేదిచ్ఛసి ప్రియం। క్షుధాతృషాదిభిర్దుఃఖైః ప్రేతత్వం దుస్సహం మమ॥ ౪౪॥ స్వాదూదకం ఫలం చాస్తి వనేస్మిన్శీతలం శివం। న ప్రాప్నోమి క్షుధార్తోహం తృషార్తో న జలం క్వచిత్॥ ౪౫॥ యది మే హి భవేద్రాజన్విధిర్నారాయణే మహాన్ । తదగ్రే వేదమంత్రైశ్చ క్రియా సర్వార్ధ్వదైహికీ॥ ౪౬॥ తదా నశ్యతి మే నూనం ప్రేతత్వం నాత్ర సంశయః। వేదామంత్రాస్తపో దానం దయా సర్వత్ర జంతుషు॥ ౪౭ ॥ సచ్ఛాస్త్రశ్రవణం విష్ణోః పూజా సజ్జనసంగతిః। ప్రేతయోనివినాశాయ భవంతీతి మయా శ్రుతం॥ ౪౮॥ అతో వక్ష్యామి తే విష్ణుపూజాం ప్రేతత్వనాశినీం । సువర్ణద్వయమానీయ సువర్ణం న్యాయసంచితం । తస్య నారాయణస్యైకాం ప్రతిమాం భూప కల్పయేత్ ॥ ౪౯ ॥ పీతవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం సర్వాభరణభూషితాం । స్నాపితాం వివిధైస్తోయైర

స్త్రశ్రవణేన ధుంధుమారో విముక్తః సజ్జనానాం ధర్మదత్తాదీనాం సంగాద్వ్యాధః కలహాదయో విముక్తా ఇతి॥ ౪౮॥ కించ మత్ప్రేతత్వం తు విష్ణుపూజయైవ యాస్యతీత్యాహ॥ అతస్త్వాం వక్ష్యామీతి॥ సువర్ణద్వయమితి- పంచగుంజో మాషః, సువర్ణం షోడశమాషసంఖ్యాకం, తస్య ద్వయం ద్వాత్రింశన్మాషకం- సువర్ణం కాచనం తస్య ప్రతిమాం ప్రకల్పయేత్॥ ౪౯॥ వివిధైరనేకతీర్థోద్భవైః అలాభే వాపీకూపజలైః

ర్వా అధివాస్యసింహాసనేస్థాప్యపూజయేత్॥ ౫౦॥ పూజనప్రకారమాహ॥పూర్వ ఇత్యాదిపంచభిః॥ ౫౫॥ నిర్వాపేత్ ప్రేతఘటందద్యాత్॥౫౬॥౫౭॥సుదృఢేనత్యుక్తుమయోగ్యేనఅవశ్యంకర్తవ్యేనేత్యర్థః॥౫౮॥౫౯॥ తదేవాహ॥సంతప్తహాటకమ

ధివాస్యతుపూజయేత్॥ ౫౦॥ పూర్వేతుశ్రీధరంతస్యాదక్షిణేమ
ధుసూదనం। పశ్చిమేవామనందేవముత్తరేచగదాధరం॥ ౫౧॥
మధ్యేపితామహంచైవతథాదేవంమహేశ్వరం। పూజయేచ్చ
విధానేనగంధపుష్పాదిభిఃపృథక్॥ ౫౨॥ తతఃప్రదక్షిణీకృత్యవ
హ్నౌసంతర్ప్యదేవతాః। ఘృతేనదధ్నాక్షీరేణవిశ్వాన్దేవాం
శ్చతర్పయేత్॥౫౩॥ తతస్స్నాతోవినీతాత్మా యజమానస్సమా
హితః। నారాయణాగ్రెవిధివత్స్వంక్రియామౌర్ధ్వదైహికీం॥
౫౪॥ ఆరభేతయథాశాస్త్రంక్రోధలోభవివర్జితః। కుర్యాచ్ఛ్రా
ద్ధానిసర్వాణివృషస్యోత్సర్జనంతథా ॥ ౫౫ ॥ తతఃపదానివిప్రే
భ్యోదద్యాచ్చైవత్రయోదశ। శయ్యాదానంప్రదత్వాచఘటం
ప్రేతస్యనిర్వపేత్॥ ౫౬॥ రాజోవాచ॥ కథంప్రేతఘటంకుర్యా
ద్దద్యాత్కేనవిధానతః। బ్రూహిసర్వానుకంపార్థంఘటంప్రే
తవిముక్తిదం॥ ౫౭॥ ప్రేతఉవాచ॥ సాధుపృష్టంమహారాజకథ
యామినిబోధతే।ప్రేతత్వంనభవేద్యేనదానేనసుదృఢేనచ॥౫౮॥
దానంప్రేతఘటంనామసర్వాశుభవినాశనం। దుర్లభంసర్వ
లోకానాందుర్గతిక్షయకారకం॥ ౫౯॥ సంతప్తహాటకమయంతు
ఘటంవిధాయబ్రహ్మేశకేశవయుతంసహలోకపాలైః। క్షీ
రాజ్యపూర్ణవివరంప్రణిపత్యభక్త్యావిప్రాయదేహితవదానశ
తైఃకిమన్యైః॥౬౦॥ బ్రహ్మామధ్యేతథావిష్ణుశ్శంకరశ్శంకరోవ్య

యంశోధితసువర్ణరచితంబ్రహ్మాదియుతం బ్రహ్మాదిభిః స్వపూజార్థంస్వస్వస్థానే హ్యాధిష్ఠితం- తేషాంఖనితనమోంతనామాతుశైర్యుక్తమిత్యర్థః- దుగ్ధఘృతపూర్ణంచకృత్వా అతసీపుష్పసంకాశమితిమంత్రేణప్రణమ్యప్రదేహీతి ॥ ౬౦ ॥

౬౩॥ తస్యభూపతేఃపదంపదన్యాసంఅనులక్షీకృత్యసేనాఆజగామ॥ ౬౪॥మమ
కృత్యంనవిస్మరణీయమితిసంప్రార్థ్యఋ అంతర్ధానంగతః॥ ౬౫॥౬౬ ॥ విధింకృత్వా
ప్రేతాయదదౌ॥ ౬౭ ॥ ఇతిహాసకథనస్యాభిప్రాయమాహ॥శ్రాద్ధేనేతి॥౬౯॥ఇ
తిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంసప్తమోఽధ్యాయః॥

యః। ప్రాచ్యాదిషుచతత్క్రంతేలోకపాలాన్క్రమేణతు॥౬౧॥
సంపూజ్యవిధివద్రాజన్ ధూపైఃకుసుమచందనైః। తతోదుగ్ధాజ్య
సహితంఘటందేయంహిరణ్మయం॥ ౬౨॥ సర్వదానాధికంచైత
న్మహాపాతకనాశనం । కర్తవ్యంశ్రద్ధయారాజన్ప్రేతత్వవినివృ
త్తయే॥ ౬౩॥శ్రీభగవానువాచ ॥ ఏవంసంజల్పతస్తస్యప్రేతేన
సహకాశ్యప । సేనాజగామానుపదంహస్త్యశ్వరథసంకులం॥
౬౪॥ తతోబలేసమాయాతేదత్వారాజ్ఞేమహామణిం।నమస్కృ
త్యపునఃప్రార్థ్యప్రేతోఽదర్శనమేయివాన్॥ ౬౫॥ తస్మాద్వనా
ద్వినిష్క్రమ్యరాజాపిస్వపురంయయౌ । స్వపురంచసమాసా
ద్యతత్సర్వంప్రేతభాషితం॥ ౬౬॥ చకారవిధివత్పక్షిన్నౌర్ధ్వదై
హికజంవిధిం। తస్యపుణ్యప్రదానేనప్రేతోముక్తోదివంయయౌ॥
౬౭॥ శ్రాద్ధేనపరదత్తేనగతఃప్రేతోపిసద్గతిం। కింపునఃపుత్రదత్తే
నపితాయాతీతిచాద్భుతం॥ ౬౮ ॥ ఇతిహాసమిమంపుణ్యంశృణో
తిశ్రావయేచ్చయః। నతౌప్రేతత్వమాయాతఃపాపాచారయు
తావపి ॥ ౬౯॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేబభ్రువాహన
కృతప్రేతసంస్కారోనామసప్తమోఽధ్యాయః॥ *

గరుడఉవాచ॥ ఆముష్మికీంక్రియాంసర్వాంవదసుకృతినాం
మమ । కతివ్యాసాయథాపుత్రైస్తథాచకథయప్రభో॥౧॥

కర్మణాముష్మికేణైవసద్గతింలభతేనరః । తద్వినానేతిగరుడస్తదేవపరి
పృచ్ఛతి॥ఆముష్మికీమితి ॥ ఆముష్మికీంపరలోకోపయోగినీంసర్వాంఆతురకృత్యా
దికాంసత్క్రియాం॥ ౧॥ అష్టమేనామమాహాత్మ్యందానంచాతురకాలికం।ధర్మ
ప్రశంసాంప్రోవాచభగవాన్ధర్మవత్సలః॥౨॥ ప్రశ్నమభినంద్యథామిణ్కాహాణం

సుకృతిజనోచితంకృత్యం॥శ్రీభగవానువాచ॥సుకృతీత్యాది॥ అశ్రుతింకర్ణైరుద్ధేసతి అంతశ్శబ్దస్యఅశ్రవణంచదృష్ట్వేతిదృష్ట్వాతజేతిద్వితీయేనసంబంధః॥ ౩॥ నిర్భయఃమృత్యు

శ్రీభగవాన్॥ సాధుపృష్టంత్వయాతార్క్ష్యమానుషాణాంహితాయవై । ధార్మికార్థంచయత్కృత్యంతత్సర్వంకథయామితే॥ ౨॥ సుకృతీవార్ధకేదృష్ట్వాశరీరంవ్యాధిసంయుతం।ప్రతికూలాన్గ్రహాంశ్చైవప్రాణఘోషస్యచాశ్రుతిం॥ ౩॥ తదాస్వమరణంజ్ఞాత్వానిర్భయస్స్యాదతంద్రితః। అజ్ఞాతజ్ఞాతపాపానాంప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్॥౪॥ యదాస్యాదాతురఃకాలస్తదాస్నానంసమాచరేత్ । పూజనంకారయేద్విష్ణోస్సాలగ్రామస్వరూపిణః॥౫॥ అర్చయేద్గంధపుష్పైశ్చకుంకుమైస్తులసీదళైః। ధూపైర్దీపైశ్చనైవేద్యైర్బహుభిర్మోదకాదిభిః ॥ ౬॥ దత్వాచదక్షిణాంవిప్రాన్నైవేద్యాదపిభోజయేత్ । అష్టాక్షరంజపేన్మంత్రంద్వాదశాక్షరమేవచ॥ ౭॥ సంస్మరేచ్ఛృణుయాచ్చైవవిష్ణోర్నామశివస్యచ। హరేర్నామమహారేత్పాపంన్యాణాంశ్రవణగోచరం॥ ౮॥ రోగిణోంతికమాసాద్యశోచనీయంనబాంధవైః।స్మారణీయంపవిత్రంమేనామధేయంముహుర్ముహుః॥ ౯॥ మత్స్యఃకూర్మోవరాహశ్చనారసింహశ్చవామనః। రామోరామశ్చకృష్ణశ్చబుద్ధఃకల్కీతథైవచ॥ ౧౦ ॥ ఏతానిదశనామానిస్మర్తవ్యానిసదాబుధైః । సమీపేరోగిణోబ్రూయుర్బాంధవాస్తేప్రకీర్తితాః॥౧౧॥కృష్ణేతిమంగళంనామయస్యవాచిప్రవర్తతే।తస్యభస్మీభవంత్యాశుమహాపాతకకోటయః॥౧౨॥ మ్రియమాణోహ

భయశూన్యఃస్యాత్-అపరిహార్యత్వాత్ అతంద్రితఃఆతురకృత్యేనిరాకులశ్చస్యాచ్చేతి॥౪॥ ఆతురఃకాలఃఅంతస్సమయః॥౫౭॥ అత్రగురుర్యథాగురుమహిమానంశాస్త్రైశ్శిష్యాయోపదిశతి తథైవహరిరపిహరినామమహిమానంస్వముఖేనాహ॥సంస్మరేదిత్యాదిపంచభిః॥౯॥ ౧౩॥ననుఅజామిళస్తుబహుపాపకృత్కథం

ధామాగాదితీమామాశంకాంపరిహరన్నాహ॥ హరిరితిద్వాభ్యాం॥౧౪॥౧౫॥ అత్ర నామమాహాత్మ్యంనసాంపరాయంప్రతిభాతి॥ 'బాలంప్రమాద్యంతంధనలోభేనమూఢంఅయంలోకోనాస్తిపరశ్చనాస్తీతిపునఃపునర్వశమాపద్యతే మే' ఇతిశ్రుత్యుక్తేఃయమదూతసంవాదేనాహ॥ కింకరేభ్యఇత్యాది।౧౬॥ హరినామా

శేర్నామ గృణన్పుత్రోపచారితం । అజామిళోప్యగాద్ధామకిం
పునశ్శ్రద్ధయాగృణన్ ॥ ౧౩ ॥ హరిర్హరతిపాపానిదు
ష్టచిత్తైరపిస్మృతః । అనిచ్ఛయాపి సంస్పృష్టోదహత్యేవహి
పావకః ॥ ౧౪ ॥ హరేర్నామ్నశ్చయాశక్తిః పాపనిర్హ
రణేద్విజ । తావత్కర్తుం నశక్నోనపాతకం పాతకీజనః ॥
౧౫॥ కింకరేభ్యోయమఃప్రాహనయూయంనాస్తికంజనం। నైవా
నయతభోదూతాహరినామస్మరన్నరం॥ ౧౬॥అచ్యుతంకేశవం
రామనారాయణంకృష్ణదామోదరంవాసుదేవంహరిం। శ్రీధ
రంమాధవంగోపికావల్లభంజానకీనాయకంరామచంద్రంభజే॥
౧౭ ॥ కమలనయనవాసుదేవవిష్ణోధరణిధరాచ్యుతశంఖచక్ర
పాణే। భవశరణమితీరయంతియేవైత్యజభటదూరతరేణతాన
పాపాన్॥ ౧౮ ॥ తానానయధ్వమసతోవిముఖాన్ముకుందపా
దారవిందమకరందరసాదజస్రం।నిష్కించనైఃపరమహంసకులై
రసజ్ఞైర్జుష్టాత్స్వగేహనిరయవర్త్మనిబద్ధతృష్ణాన్ ॥ ౧౯॥జిహ్వా
నవక్తిభగవద్గుణనామధేయంచేతశ్చనస్మరతితచ్చరణారవిందం।

న్యైవాహ॥అచ్యుతమిత్యాది॥౧౭॥ యేఅచ్యుతాదినామకదంబం స్మరంతి తాన్ అపాపాన్పుణ్యరూపాన్దూరతరేణత్యజ॥౧౮॥కేఆనేతవ్యాఇత్యత్రాహ। తానితిద్వాభ్యాం॥అసతఃదుష్టాన్।తానేవాహ। ముకుందపాదారవిందయోర్యోమకరందరూపోరసస్తస్మాద్విముఖాన్-హరిభక్తిరహితానిత్యర్థః। కీదృశాన్?నిష్కించనైఃఅజస్రంజుష్టాన్।తేషాంజ్ఞాపకమాహ।నిరయవర్త్మనిస్వధర్మశూన్యేగృహేబద్ధతృష్ణాయైస్తాన్॥ ౧౯॥ కించయస్యేషాంజిహ్వేత్యాద్యన్వయః। నక్తి

తంవిష్ణోఃకృత్యమారాధనంమైస్తానానయధ్వమితి॥ ౨౦ ॥ అతోహరివిముఖానే వానయంత్విత్యయమోదూతానాజ్ఞాపయతి। తస్మాజ్జగతోపిమంగళరూపంమహా తాంబహూనామప్యంహసాంపాపానాంఏకాంతిక నిష్కృతింపరమప్రాయశ్చి త్తరూపంవిద్ధి॥ ౨౧॥ కించచీర్ణానికృతాన్యపితానిహరివిముఖంనపునంతికింతుఅ భక్తానరకేష్వేవపతంతీత్యర్థః॥౨౨॥ తర్హి కేనపతంతీత్యతఆహ। కృష్ణనామ్నైవ గతంకిల్బిషంపాపంయేషాంతేస్వప్నేపినయమంపశ్యంతీత్యన్వయః॥౨౩॥ మాం సాస్థిరక్తవతీసాచాసౌకాయవైతరణీచ ప్రసిద్ధాపిసా అస్థిబృందతటాదుర్గా

కృష్ణాయనోనమతియచ్ఛిరఏకదాపి తానానయధ్వమసతోఽకృ
తవిష్ణుకృత్యాన్॥౨౦॥తస్మాత్సంకీర్తనంవిష్ణోర్జగన్మంగళమంహ
సాం।మహతామపిపక్షీంద్రవిద్ధ్యైకాంతికనిష్కృతిం॥౨౧॥ ప్రా
యశ్చిత్తానిచీర్ణానినారాయణపరాఙ్ముఖం। ననిష్పునంతిమర్బ్బ
ద్ధింసురాకుంభమివాపగాః॥౨౨॥ కృష్ణనామ్నాననరకంపశ్యంతి
గతకిల్బిషాః।యమంచతద్భటాంశ్చైవస్వప్నేపినకదాచన॥౨౩॥
మాంసాస్థిరక్తవత్కాయవైతరణ్యాంపతేన్నసః।యోంతేదద్యా
ద్ద్విజేభ్యశ్చనందనందనగామితి॥౨౪॥అతఃస్మరేన్మహావిష్ణోర్నా
మపాపౌఘనాశనం।గీతాసహస్రనామానిపఠేద్వాశృణుయా
దపి॥౨౫॥ఏకాదశీవ్రతంగీతాంగంగాంబుతులసీదళం।విష్ణోఃపాదాం

మాంసశోణితకర్దమాభవతి - అతః తత్సాదృశ్యాత్ కాయోపివైతరణ్యేవ। తస్యాంయథాయః ద్విజేభ్యోగాందద్యాత్ సఃనపతేత్ తథైవాస్యాపియః అంతసమయేనందనందనేతిగాం వాణీంద్విజేభ్యః దంతేభ్యఃదద్యాత్ - తవ ర్గస్యదంతస్థానీయత్వాత్ , సోపికాయవైతరణ్యాంనపతేత్ - కింతుము క్తోభవతీత్యర్థః । తత్రయథా, ఏకాహ్యేకస్యదాతవ్యా బహూనాంనక దాచన ఇతినిషేధాత్ - తథాత్రాపిద్విజేభ్యశ్చేతిచకారః పౌనఃపున్యవి ధానార్థః, అతోనందనందనేతివాణీం బహువారమావర్తయేదిత్యవిరో

ధః॥ ౨౪ ॥ ౨౬॥ ఏవంనామమాహాత్మ్యంనిరూప్యఇదానీమవశ్యదాతవ్యాతురదానేపుత్రంప్రోత్సాహయతితత్రఇత్యాది॥ ౨౭ ॥ అనుమోదతేయాన్మనసిచి. తయతివాచావదతివాతదప్యక్షయంభవేదితి॥ ౨౮ ॥ ఏతదర్థంఆతురదానదాపనా

బునామాపిమరణేమృ క్తిదానివా॥౨౬॥ తతస్సంకల్పయేదన్నంసఘృతంచసకాంచనం। సవత్సాంధేనవోదేయాఃశ్రోత్రియాయద్విజాతయే॥ ౨౭॥ అంతేజన్తోర్యద్దదాతిస్వల్పంవాయదివాబహు। తదక్షయంభవేత్తార్క్ష్య యత్పుత్రశ్చానుమోదతే॥ ౨౮॥ అంతకాలేతుసత్పుత్రస్సర్వదానానిదాపయేత్। ఏతదర్థంసుతోలోకేప్రార్థ్యతేధర్మకోవిదైః॥ ౨౯ ॥ భూమిస్థంపితరందృష్ట్వావ్యాధోఽర్ధన్మీలితలోచనం । పుత్రైస్తృష్ణాసకలైర్వ్యాయద్ధనేపూర్వసంచితే॥ ౩౦॥ సతద్దదాతిసత్పుత్రోయావజ్జీవత్యసౌచిరం। అతివాహస్తుతస్మాద్గచ్ఛదుఃఖంనలభతేయతః॥ ౩౧॥ ఆతురేచోపరాగేచద్వయం ...శిష్యతే। అతోవశ్యంప్రదాతవ్యమష్టదానంతిలాదికం ॥ ౩౨ ॥ తిలాలోహంహిరణ్యంచ కార్పాససోలవణంతథా । సప్తధాన్యంక్షితిర్గావఏకైకం పావనం స్మృతం ॥ ౩౩ ॥ ఏతదష్టమహాదానంమహాపాతకనాశనం । అంతకాలేప్రదాతవ్యంశృణుతస్యచయత్ఫలం॥ ౩౪ ॥ మమస్వేదసముద్భూతాఃపవిత్రాస్త్రివిధాస్తిలాః । అసురాదానవాదైత్యాస్తృప్యంతితిలదానతః॥ ౩౫॥ తిలాశ్శ్వేతాస్తథాకృష్ణాదానేనకపిలాస్తిలాః। సంహరంతిత్రిధాపాపంవాఙ్మనఃకాయసంచితం॥ ౩౬ ॥ లోహదానంచదాతవ్యంభూమియుక్తేనపాణినా। యమసీమాంనచాప్నోతినగచ్ఛేత్తస్యవర్త్మని॥ ౩౭॥కుఠారో

ర్ధ॥ ౨౯॥ పూర్వంపితైర్విసంచితేఅత స్తస్యైవధనే॥ ౩౦॥ అతివాహఃపరలోకగామీ-తస్మార్గే- యతఃఆతురదానాత్॥ ౩౧॥ అష్టమహాదానంఫలసహితమాహ ఆతురఇతి॥ ౩౨॥ ౩౪॥ తిలదానఫలమాహఅసురాఇతిసార్ధేన॥ ౩౫॥ ౩౬॥ భూమి

యుక్తేనభూమావ్యంకరంధ్రత్వేత్యర్థః॥ లోహదానఫలమాహ॥ యమేతిసార్ధత్రిభిః॥ ౩౭॥ ౪౦॥ స్వర్ణదానఫలమాహ॥ శృణ్వితిచతుర్భిః॥ ౪౧॥ ౪౫॥ లోహాదిపంచ

ముసలో దండః ఖడ్గశ్చ ఛురికా తథా । శస్త్రాణ్యేయమహస్తే చని
గ్రహే పాపకర్మణాం॥ ౩౮॥ యమాయుధానాం సంతుష్ట్యై దా
నమేతదుదాహృతం । తస్మాద్దద్యాల్లోహదానం యమలోకే సు
ఖావహం॥ ౩౯॥ ఊరగాశ్శ్యామసూత్రశ్చ శుండామర్కోదుం
బరః ॥ శేషంవలో మహాదూతా లోహదానాత్సుఖప్రదాః॥
౪౦॥ శృణు తార్క్ష్య పరం గుహ్యం దానానాం దానముత్తమం । ద
త్తేన తేన తుష్యంతి భూర్భువస్స్వర్గవాసినః॥ ౪౧ ॥ బ్రహ్మాద్యా
ఋషయో దేవా ధర్మరాజసభాసదః। స్వర్ణదానేన సంతుష్టా భ
వంతి వరదాయకాః॥ ౪౨ ॥ తస్మాద్దేయం స్వర్ణదానం ప్రేతోద్ధ
రణహేతవే। న యాతి యమలోకం స స్వర్గతిం తాత గచ్ఛతి॥ ౪౩॥
చిరం వసేత్సత్యలోకే తతో రాజా భవేదిహ । రూపవాన్ధార్మికో
వాగ్మీ శ్రీమానతులవిక్రమః॥ ౪౪॥ కార్పాసస్య తు దానేన దూ
తేభ్యో న భయం భవేత్ । లవణం దీయతే యచ్చ తేన నైవ భయం
యమాత్ ॥ ౪౫ ॥ అయోలవణకార్పాసతిలకాంచనదాన
తః। చిత్రగుప్తాదయస్తుష్టా యమస్య పురవాసినః॥ ౪౬ ॥ సప్త
ధాన్యప్రదానేన ప్రీతో ధర్మధ్వజో భవేత్। తుష్టా భవంతి యేన్యే
పి త్రిషు ద్వారేష్వధిష్ఠితాః ॥ ౪౭ ॥ వ్రీహయో యవగోధూమా
ముద్గా మాషాః ప్రియంగవః। చణకాస్సప్తమాజ్ఞేయాస్సప్తధా
న్యముదాహృతం॥ ౪౮॥ గోచర్మమాత్రం వసుధాం దత్త్వా పాత్రే
విధానతః। పునాతి బ్రహ్మహత్యాయా దృష్టమేతన్మునీశ్వరైః ॥
౪౯॥ న వ్రతేభ్యో న తీర్థేభ్యో నాన్యదానాద్వినశ్యతి । రాజ్యేక్ష్ప

దానేనతుష్టాః భవంతీతి శేషః॥ ౪౬॥ త్రిషు వక్ష్యమాణేషు॥ ౪౭॥ ౪౮॥ భూమిదానఫలమాహ ॥ గోచర్మప్రమాణం యథా "గోశతం వృషసంయుక్తం యత్రోపవిశతే భువి। తద్భూపరిమితం జ్ఞేయం గోచర్మం మానముత్తమ" మితి॥ ౪౯॥

౫౦ || స్వల్పేనభూమిదానేనమహాపాపమపయాతి, కించసస్యపూర్ణాయాఃప్ర
దానేనత్విన్ద్రభవనంప్రయాతీత్యాహ || పృథివీమితి|| ౫౧|| ౫౨|| అదానేదోష
మాహ|| యఇతిద్వాభ్యాం|| కుటీంస్వకీయాంపర్ణశాలామపినాప్నోతి. ఈదృశో
దరిద్రస్స్యాత్ || ౫౩|| తావన్నివసేదితిసంబంధః|| ౫౪|| భూమేరపిగోరూపత్వా

తంమహాపాపంభూమిదానాద్విలీయతే || ౫౦ || పృథివీంసస్య
సంపూర్ణాంయోదదాతిద్విజాతయే । సప్రయాతీంద్రభవనం
పూజ్యమానస్సురాసురైః|| ౫౧ || అత్యల్పఫలదానిస్యురన్యదా
నానికాశ్యప। పృథివీదానజంపుణ్యమహన్యహనివర్ధతే || ౫౨ ||
యోభూత్వాభూమిపోభూమింనోదదాతిద్విజాతయే । సనా
ప్నోతికుటీంగ్రామేదరిద్రస్స్యాద్భవేభవే|| ౫౩|| అదానాద్భూ
మిదానస్యభూపతిత్వాభిమానతః। నివసేన్నరకేయావచ్చేషో
ధారయతేధరాం|| ౫౪|| తస్మాద్భూమీశ్వరోభూమిదానమేవ
ప్రదాపయేత్। అన్యేషాంభూమిదానార్థంగోదానంకథితంమ
యా|| ౫౫|| తతోంతధేనుర్దాతవ్యారుద్రధేనుంప్రదాపయేత్ ||
ఋణధేనుంతతోదత్వా మోక్షధేనుంప్రదాపయేత్ || ౫౬ || ద
ద్యాద్వైతరణీధేనుంవిశేషవిధినాఖగ । తారయంతినరంగావ
స్త్రివిధాశ్చైవపాతకాత్||౫౭|| బాలత్వేయచ్చకౌమారేయ
త్పాపంయౌవనేకృతం|వయఃపరిణతౌయచ్చయచ్చజన్మాంతరే
ష్వపి|| ౫౮|| యన్నిశాయాంతథాప్రాతఃయన్మధ్యాహ్నాపరా
హ్ణయోః । సంధ్యయోర్యత్కృతంపాపంకాయేనమనసాగి
రా|| ౫౯|| దత్వాధేనుంసకృద్వాపికపిలాంక్షీరసంయుతాం ।

ర్గోదానమేవ|| ౫౫|| అంతధేనుఃఅష్టదానోక్తా-రుద్రస్యమృత్యుంజయత్వాన్మత్య
దుఃఖనివృత్త్యర్థం - ఋణధేనుఃజ్ఞాతాజ్ఞాతఋణవిముక్త్యర్థం - మోక్షధేనుః
మోక్షార్థం- వైతరణీతారణార్థంపంచమీచేతి|| ౫౬||౫౭||బాలత్వాదిషుయత్పా
పంకృతంతస్మాత్తారయంతీతిపూర్వేణైవసంబంధః|| ౫౮|| ౫౯|| సకృత్ సర్వజన్మ

నిఏకవారమేకాపి॥ ౬౦॥ ౬౧॥ స్వస్థచిత్తస్యసావధానస్యతుఏకైవగౌః- ఆతుర స్యసన్నిహితమరణస్యతుగోశతం- అగ్రిమశ్లోకేమరిష్యతీతిమ్రియమాణఃతస్యతు చిత్తవివర్జితందానానుసంధానరహితందత్తంగోసహస్రంచ ॥ ౬౨॥ మృతస్య మరణానంతరంచగవాంలక్షం- ఏతత్సర్వంసమంతుల్యఫలంభవతి- అతఃస్వస్థా

సోపస్కారాంసవత్సాంచతపోవృత్తసమన్వితే। ౬౦॥ బ్రాహ్మ
ణేవేదవిదుషేసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే। ఉద్ధరేదంతకాలేసాదా
తారంపాపసంచయాత్॥ ౬౧॥ ఏకాగౌస్స్వస్థచిత్తస్యహ్యాతు
రస్యచగోశతం। సహస్రంమ్రియమాణస్యదత్తంచిత్తవివర్జితం॥
౬౨॥ మృతస్యైతత్పునర్లక్షంవిధిపూర్వకంచతత్సమం। తీర్థయా
త్రాసమోపేతందానమేకంచలక్షధా॥ ౬౩॥ పాత్రేదత్తంచ
యద్దానంతల్లక్షగుణితంభవేత్। దాతుఃఫలమనంత్యంస్యాన్నపా
త్రస్యపరిగ్రహః॥ ౬౪॥ స్వాధ్యాయహోమసంయుక్తఃపరపా
కవివర్జితః। రత్నపూర్ణామపిమహీంప్రతిగృహ్యానలిప్యతే।౬౫॥
విషశీతాపహాయాఃమంత్రవహ్నేఃకిందోషభాగినా। అపాత్రేసాచ
గౌర్దత్తాదాతారంనరకంనయేత్॥ ౬౬॥ కులైకవింశసంయుక్తం
గ్రహీతారంతుపాతయేత్ । నాపాత్రేవిదుషాదేయాఆత్మ
నశ్శ్రేయఇచ్ఛతా॥ ౬౭॥ ఏకాహ్యేకస్యదాతవ్యాబహూనాం
నకదాచన। సావిక్రీతావిభక్తావాదహత్యాసప్తమంకులం॥౬౮॥
కథితాయామయాపూర్వం వైతరణీనదీ । తస్యాఉద్ధరణో
పాయంగోదానంకథయామితే॥ ౬౯ ॥ కృష్ణాంవాపాటలాం
వాపిధేనుంకుర్యాదలంకృతాం । స్వర్ణశృంగీంరౌప్యఖురాం

వస్థాయామేవదేయమితిభావః। ఏవమపిఏకగోదానమన్యద్వాతీర్థయాత్రాభ్యాం సమ్యగుపేతంయుక్తంచేత్ లక్షధాభవతీత్యర్థః॥ ౬౪॥౬౫॥ అపాత్రదానేనతుమ హతీవినష్టిరిత్యాహ॥ అపాత్రఇతిసార్ధేన॥ ౬౭ ॥ పాత్రాణామపిబహూనామే కానదేయేత్యాహ॥ బహూనామితి॥౬౮॥ ౬౯॥ దద్యాద్వైతరణీంధేనుంవిశేష

విధినాఖగేతిపూర్వసూచితవిశేషవిధిమేవాహ॥కృష్ణామితి॥౭౦॥ ౭౮॥వైతరణీం
వితరణందానంతద్రూపిణీమేనాంధేనుః॥ ౭౯॥ మాంప్రతీక్షస్వవైతరణ్యాస్సకా

కాంస్యపాత్రోపదోహినీం॥౭౦॥కృష్ణవస్త్రయుగచ్ఛన్నాంకం
ఠఘంటాసమన్వితాం। కార్పాసోపరిసంస్థాప్యతామ్రపాత్రం
సచేలకం॥ ౭౧॥ యమంహైమంన్యసేత్తత్రలోహదండసమన్వి
తం। కాంస్యపాత్రేఘృతంకృత్వాసర్వంతస్యోపరిన్యసేత్॥౭౨॥
నావమిక్షుమయీంకృత్వాపట్టసూత్రేణవేష్టయేత్ । గర్తంవి
ధాయసజలంకృత్వాతస్మిన్‌క్షిపేత్తరిం॥౭౩॥ తస్యోపరిస్థితాం
కృత్వాసూర్యదేహసముద్భవాం । ధేనుంసంకల్పయేత్తత్రయ
థాశాస్త్రవిధానతః॥౭౪॥సాలంకారాణివస్త్రాణిబ్రాహ్మణా
యప్రకల్పయేత్।పూజాంకుర్యాద్విధానేనగంధపుష్పాక్షతా
దిభిః॥౭౫॥ పుచ్ఛంసంగృహ్యధేనోస్తునావమాశ్రిత్యపాదతః।పు
రస్కృత్యతతోవిప్రమిమంమంత్రముదీరయేత్॥౭౬॥ భవసాగర
మగ్నానాంశోకదాహోర్మిదుఃఖినాం । త్రాతాత్వంహిజగ
న్నాథఃశరణాగతవత్సలః॥౭౭॥ విష్ణురూపద్విజశ్రేష్ఠమాముద్ధ
రమహీసుర। సదక్షిణామయాదత్తాతుభ్యంవైతరణీనమః॥౭౮
యమమార్గేమహాఘోరేతాంనదీంశతయోజనాం।తర్తుకామో
దదామ్యేనాంతుభ్యంవైతరణీంనమః॥ ౭౯॥ ధేనుకేమాంప్రతీక్ష
స్వయమద్వారేమహాపథే । ఉత్తారణార్థందేవేశివైతరణ్యైన
మోస్తుతే॥౮౦॥ గావోమేహ్యగ్రతస్సంతుగావోమేసంతుపృష్ఠ
తః। గావోమేహృదయేసంతుగవాంమధ్యేవసామ్యహం॥౮౧॥
యాలక్ష్మీస్సర్వభూతానాంయాచదేవేప్రతిష్ఠితా । ధేనురూ
పేణసాదేవీమమపాపంవ్యపోహతు।౮౨ ॥ ఇతిమంత్రైశ్చసం

శాదుత్తారణార్థంత్వంమాంప్రతీక్షస్వదృష్టింకురుష్వ॥౮౦ ॥ యమమార్గభయభీ
తస్యవాక్యమిదం, గావోమ ఇతి॥ ౮౧॥ భూతానాంనరేంద్రాదీనాందేవేంద్రాది
షుప్రతిష్ఠితాయాలక్ష్మీఃఅసిసైవత్వంధేనురూపేణఅసి - అతోవ్యపోహతుదూ

ర్కరోతు॥౮౨॥౮౪॥ వ్రతం అవశ్యం ధేనుం దాస్యామీతి నియమం కుర్యాత్॥ ౮౫॥ ౮౬॥ ఆవసథేషు గృహేషు॥ ౮౭ ॥ అయనే విషువే-మకరకర్కటమేషతులాసంక్రాంతిదినే। యుగాదిషు అక్షయతృతీయాదిషు॥౮౮॥ స ఏవ శ్రాద్ధపాత్రయోస్సం

ప్రార్థ్య సాంజలిర్ధేనుకాం యమం। సర్వం ప్రదక్షిణీకృత్య బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్॥౮౩॥ ఏవం దద్యాద్విధానేన యో గాం వైతరణీం ఖగ। స యాతి ధర్మమార్గేణ ధర్మరాజసభాంతరే॥౮౪॥ స్వస్థావస్థశరీరే తు వైతరణ్యా వ్రతం చరేత్। దేయా చ విదుషా ధేనుస్తాం నదీం తర్తుమిచ్ఛతా॥౮౫॥ సా నాయాతి మహామార్గే గోదానేన నదీ ఖగ। తస్మాదవశ్యం దాతవ్యం పుణ్యకాలేషు సర్వదా॥౮౬॥ గంగాదిసర్వతీర్థేషు బ్రాహ్మణావసథేషు చ। చంద్రసూర్యోపరాగేషు సంక్రాంతౌ దర్శవాసరే॥౮౭॥ అయనే విషువే చైవ వ్యతీపాతే యుగాదిషు। అన్యేషు పుణ్యకాలేషు కుర్యాద్గోదానముత్తమం॥౮౮॥ యదైవ జాయతే శ్రద్ధా పాత్రం సంప్రాప్యతే యదా। స ఏవ పుణ్యకాలస్స్యాద్యతస్సంపత్తిరస్థిరా॥౮౯॥ అస్థిరాణి శరీరాణి విభవో నైవ శాశ్వతః। నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్యో ధర్మసంచయః॥౯౦॥ ఆత్మవిత్తానుసారేణ తత్ర దానమనంతకం। దేయం విప్రాయ విదుషే స్వాత్మనశ్శ్రేయ ఇచ్ఛతా॥౯౧॥ అల్పేనాపి హి విత్తేన స్వహస్తేనాత్మనే కృతం। తదక్షయం భవేద్దానం తత్కాలం చోపతిష్ఠతి॥౯౨॥ గృహీతదానపాథేయస్సుఖం యాతి మహాధ్వని। అన్యథా క్లిశ్యతే జంతుః పాథేయరహితః పథి॥౯౩॥ యాని

తా స ఏవ యతః అన్యత్పుణ్యకాలాపేక్షా న కర్తవ్యేత్యర్థః॥ ౮౯ ॥ ఇదం ధేన్వాది దానం స్వహస్తదత్తం సత్ స్వర్గసుఖప్రదం భవతి అతో వైరాగ్యముత్పాదయన్ స్వహస్తదానే శ్రద్ధాముత్పాదయతి॥ అస్థిరాణీత్యాది॥౯౦॥ తత్ర పాత్రే ఆత్మవిత్తానుసారేణ-బహువిత్తే సతి స్వల్పం న దేయమితి భావః॥౯౧॥ ౯౨॥ గృహీతం దానపాథేయం పరలోకభోగ్యం యేన సః అన్యథా పాథేయం వినా పథి అస్మిన్లోక

మార్గే యథా అశక్తః క్లిశ్యతే తథైవాముత్రాపి||౯౩||౯౫|| అజ్ఞాయ అజ్ఞాత్వా అకృత్వేత్యర్థః|| ౯౬|| ౯౮|| జీవన్నపి ఆత్మైవ ఆత్మనః బంధుః స్వస్యహితకర్తా ఇతివి

యానిచ దానాని దత్తాని భువి మానవైః| యమలోకపథే తాని హ్యు
పతిష్ఠంతి చాగ్రతః|| ౯౪|| మహాపుణ్యప్రభావేన మానుషం జన్మల
భ్యతే| యస్తత్ప్రాప్యచరేద్ధర్మం స యాతి పరమాం గతిం||౯౫||అ
విజ్ఞాయ పరోధర్మం దుఃఖమాయాతి యాతి చ| మనుష్యజన్మసాఫ
ల్యం కేవలం ధర్మసేవనం||౯౬|| ధనపుత్రకళత్రాది శరీరమపి బాం
ధవాః| అనిత్యం సర్వమేవేదం తస్మాద్ధర్మం సమాచరేత్||౯౭|| తా
వద్బంధుః పితా తావద్యావజ్జీవతి మానవః| మృతానామంతరం
జ్ఞాత్వా క్షణాత్స్నేహో నివర్తతే||౯౮||ఆత్మైవహ్యాత్మనోబంధు
రితి విద్యాముహుర్ముహుః| జీవన్నపీతి సంచింత్య మృతానాం కః
ప్రదాస్యతి|| ౯౯|| ఏవం జానన్నిదం సర్వం స్వహస్తేనైవ దాపయే
త్| అనిత్యం జీవితం యస్మాత్ పశ్చాత్కోపి న దాస్యతి||౧౦౦||మృ
తం శరీరముత్సృజ్య కాష్ఠలోహసమం క్షితౌ| విముఖా బాంధవా
యాంతి ధర్మస్తమనుగచ్ఛతి||౧౦౧|| గృహాద్ధ్రా నివర్తంతే శ్మశా
నాత్సర్వబాంధవాః | శుభాశుభం కృతం కర్మ గచ్ఛంతమనుగచ్ఛ
తి||౧౦౨|| శరీరం వహ్నినా దగ్ధం కృతం కర్మ సహస్థితం | పుణ్యం
వాయది వా పాపం భుంక్తే సర్వత్ర మానవః|| ౧౦౩|| నకోపి కస్య
చిద్బంధుస్సంసారే దుఃఖసాగరే | ఆయాతి కర్మసంబంధాద్యా
తి కర్మక్షయే పునః||౧౦౪|| పితృమాతృసుతభ్రాతృబంధుదారా
దిసంగమః| ప్రపాయామివ జంతూనాం నద్యాం కాష్ఠౌఘవచ్చ
లః||౧౦౫||కస్య పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ కస్య భార్యా ధనం చ వా|సం

ద్యాత్ జానీయాత్ | జీవితానామపి నోదత్తం తర్హి మృతానాం కః-నకోపి దాస్యతీత్యర్థః | అతఏవం జానన్నితి ద్వితీయేన సంబంధః||౯౯|| సర్వమిదం ఆతురదానం||

౧౦౦॥ ౧౦౬॥ ధనంయావత్ ఆత్మాయత్తం ఆత్మనః స్వస్య ఆయత్తం అధీనం భవతి-మర్త్యం కించిద్దేయమ రేజితివస్తు అపినోత్సహతే - ఉత్సాహేనవస్తుయపియోగ్యో నభవతి- తర్హి దాతుం యోగ్యః కుతఇత్యర్థః॥౧౦౭॥ విదర్శనమాహ॥పూర్వేతి॥ధనంచధర్మైకఫలమితిధర్మార్థమేవదీయతాం॥ ౧౦౮॥ చతుర్వర్గఫలదాత్రపిధనమేవే త్యాహ॥ ధర్మాదితి ౧౦౯॥ శ్రద్ధాపూర్వకధర్మ ఏవసద్గతిప్రదో భవతీత్యాహ॥శ్రద్ధ

సారేణాస్తికః కస్యస్వయంతస్మాత్ప్రదీయతాం॥ ౧౦౬॥ ఆత్మాయత్తంధనంయావత్తావద్విప్రేసమర్పయేత్। పరాధీనేధనేజాతేః కించిద్వక్తుముత్సహేత్॥ ౧౦౭॥ పూర్వజన్మకృతాద్దానాద త్రలబ్ధంధనంబహు। తస్మాదేవంపరిజ్ఞాయధర్మార్థందీయతాం ధనం॥ ౧౦౮॥ ధర్మాత్సంజాయతేహ్యర్థశ్చధర్మాత్కామోభిజాయతే। ధర్మఏవాపవర్గాయతస్మాద్ధర్మంసమాచరేత్ ॥ ౧౦౯॥ శ్రద్ధయాధార్యతేధర్మో బహుభిః నార్థరాశిభిః। నిష్కించనామునయశ్శ్రద్ధావంతోదివంగతాః॥ ౧౧౦॥ పత్రంపుష్పంఫలంతోయం యోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి। తదహంభక్త్యుపహృతమశ్నామిప్రయతాత్మనః॥౧౧౧॥ తస్మాదవశ్యందాతవ్యం తదాదానంవిధానతః।అల్పంవాబహువేతీయంగణనాంనైవకారయేత్॥౧౧౨॥ ధర్మాత్మాచసపుత్రో వైదైవతైరపిపూజ్యతే। దాపయేద్యస్తుదానానిపితరంహ్యతురంభువి ॥ ౧౧౩ ॥ పిత్రోనిమిత్తంయద్విత్తం పుత్రైఃపౌత్రైస్సమర్పితం। ఆత్మాపి పావనస్తేనపుత్రపౌత్రప్రపౌత్రకైః ॥ ౧౧౪ ॥ పితుశ్శతగుణం

యేతిద్వాభ్యాం ॥ ౧౧౦ ॥ భక్త్యాఉపహృతంసమర్పితం తత్ పత్రాది। ప్రయతాత్మనః శ్రద్ధాపూర్వచిత్తస్య అహమశ్నామి॥ ౧౧౧ ॥ స్వహస్తదానంసంశ్లాఘ్యపుత్రదత్తంస్తౌతి। తస్మాదితి ॥ ౧౧౨ ॥ దేవానాంసముదాయోదైవతం తైర్దేవసమూహైరపి ॥ ౧౧౩ ॥ తేనైవవిత్తేనపుత్రాదిభిస్సహాస్వయమపినిష్పాపో భవతీత్యర్థః ॥ ౧౧౪ ॥ పితునిర్వృత్తమిత్యను వృత్త్యైవ

స్యబలవత్త్వామాహ ॥ దర్భా ఇతి ॥ నీచేనీచజాతిముఖేమంత్రితాః గాః తులసీచత
ద్గృహేనిర్మాల్యాః అగ్రాహ్యాః ॥ ౧౫ ॥ ప్రాసంగికంపరిసమాప్యప్రకృత

ర్భాః పిండేషునిర్మాల్యాబ్రాహ్మణాః ప్రేతభోజనే । మంత్రితా
గాస్తులసీనీచేచితాయాంచహుతాశనః ॥ ౧౫ ॥ గోమయేనోపలి
ప్తేతుదర్భాస్తరణసంస్కృతే । భూతలేహ్యాతురంకుర్యాదంతరి
తంవివర్జయేత్ ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మావిష్ణుశ్చరుద్రశ్చసర్వేదేవాహుతా
శనః । మండలోపరితిష్ఠంతితస్మాత్కుర్వీతమండలం ॥ ౧౭ ॥ సర్వత్రవ
సుధాపూతాలేపోయత్రనవిద్యతే । యత్రలేపఃకృతస్తత్రపునర్లే
పేనశుధ్యతి ॥ ౧౮ ॥ రాక్షసాశ్చపిశాచాశ్చభూతాః ప్రేతాయ
మానుగాః । అలిప్తదేశేఖట్వాయామంతరిక్షేవిశంతిచ ॥ ౧౯ ॥
అతోఽగ్నిహోత్రంశ్రాద్ధంచబ్రహ్మభోజ్యంసురార్చనం । మండలే
నవినాభూమ్యామాతురంనైవకారయేత్ ॥ ౨౦ ॥ లిప్తభూమ్యా
మతఃకృత్వాస్వర్ణరత్నంముఖేక్షిపేత్ । విష్ణోఃపాదోదకందద్యా
త్సాలగ్రామస్వరూపిణః ॥ ౨౧ ॥ సాలగ్రామశిలాతోయంయఃపి
బేద్బిందుమాత్రకం । సర్వపాపవినిర్ముక్తోవైకుంఠభువనంవ్రజే
త్ ॥ ౨౨ ॥ తతోగంగాజలందద్యాన్మహాపాతకనాశనం । సర్వతీ
ర్థకృతస్నానదానపుణ్యఫలప్రదం ॥ ౨౩ ॥ చాంద్రాయణంచరేద్య
స్తుసహస్రంకాయశోధనం । పిబేద్యశ్చైవగంగాంభస్సమాస్యా
తాముభావపి ॥ ౨౪ ॥ అగ్నింప్రాప్యయథాతార్క్ష్యతూలరాశి
ర్వినశ్యతి । తథాగంగాంబుపానేనపాతకంభస్మసాద్భవేత్ ॥
౨౫ ॥ యస్తుసూర్యాంశుసంతప్తంగంగాయాస్సలిలంపిబేత్ । స
సర్వయోనినిర్ముక్తఃప్రయాతిసదనంహరేః ॥ ౨౬ ॥ నద్యోజలావ
గాహేనపావయంతీతరాన్జనాన్ । దర్శనాత్స్పర్శనాత్పానా
త్తథాగంగేతికీర్తనాత్ ॥ ౨౭ ॥ పునాత్యపుణ్యాన్పురుషాంఛతశో

మనుసరతి ॥ గోమయేనేతి ॥ ౧౬ ॥ ౧౭ ॥ ౧౮ ॥ ౧౯ ॥ సురార్చనం దేవపూజాం ॥
౨౦ ॥ ౨౧ ॥ ౨౨ ॥ ౨౩ ॥ ౨౪ ॥ ౨౫ ॥ ౨౬ ॥ ఇతరాఃఅన్యానద్యః - అవగాహేన

స్నానేన- గంగాతుదర్శనాదిభిరేవపునాతీతిద్వితీయేనాన్వయః॥ ౨౭ ॥ ౨౮॥ జలపానమహిమాతుకింవర్ణ్యతె తత్స్మరణచింతనాదపిముక్తోభవతీత్యాహ॥గంగేతిద్వాభ్యాం॥౨౯॥ ౩౩॥ అనశనంజలాన్నపరిత్యాగం - అనాశనేకాశ్యపయాతుయాగతిరితిహేతోఃకుర్యాదితి । అథఆతురసన్న్యాసంనిర్ధారయతి ॥ దద్యాదితిసార్ధేః॥అత్రయద్యపి 'బ్రాహ్మణాఃప్రవ్రజంతీ' తిశ్రుతేః "ముఖజానామయంధర్మోయద్విష్ణోర్లింగధారణం । బాహుజాతోరుజాతానామయంధర్మోనవిద్యతే " ఇతిస్మృతినిషేధాత్ బ్రాహ్మణస్యైవప్రవ్రజ్యానతు క్షత్రియాదేరిత్యా

థసహస్రశః । గంగాంతస్మాత్పిబేత్తస్యజలంసంసారతారకం॥
౨౮॥ గంగాగంగేతియోబ్రూయాత్ప్రాణైఃకంఠగతైరపి। మృ
తోవిష్ణుపురంయాతినపునర్జాయతెభువి॥ ౨౯ ॥ ఉత్క్రాంతిభిశ్చ
యఃప్రాణైపురుషశ్శ్రద్ధయాన్వితః। చింతయేన్మనసాగంగాం
సోపియాతిపరాంగతిం॥౩౦॥అతోధ్యాయేన్మదాగంగాంసంస్మ
రేత్తజ్జలంపిబేత్ ।తతోభాగవతంకించిచ్ఛృణుయాన్మోక్షదాయ
కం॥౩౧॥శ్లోకంశ్లోకార్ధపాదంవాయోంతేభాగవతంపఠేత్ ।నత
స్యపునరావృత్తిర్బ్రహ్మలోకాత్కదాచన॥౩౨॥వెదోపనిషదాం
పాఠాచ్ఛివవిష్ణుస్తవాదపి।బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాంమరణంము
క్తిదాయకం॥౩౩॥ప్రాణప్రయాణసమయేకుర్యాదనశనంఖగ।

హుః, తథాపి 'యదహరేవవిరజేత్తదహరేవప్రవ్రజే' దిత్యాదిశ్రుతేః త్రైవర్ణిక సాధారణత్వాత్ 'త్రయాణాం వర్ణానాం వేద మధీత్యఆశ్రమాచరణ' మితిసూత్రకారవచనాచ్చ " ముఖజానామయం ధర్మోవైష్ణవంలింగధారణం । బాహుజాతోరుజాతానాం త్రిదండంనవిధీయతే " ఇతిదండవిషయె నిషేధదర్శనాచ్చసోపవీతయో రధీతవేదయోర్విరక్తయోః క్షత్రియవైశ్యయోరపిదండధారణ మంతరేణ కేవలం ప్రైషమంత్రోచ్చారణ మాత్రేణైవాతురసన్న్యాసాధికారః, నత్వనుపవీతయోః స్త్రీశూద్రయో రిత్యాహుః । కించద్విజన్మన ఇత్యుక్తవతా శ్రీభగవతా స్వయమేవ పత్యుస్స్వేక్ష

అస్యార్థః " గర్భధారణపోషాభ్యాంపితుర్మాతాగరీయసీ " తిహేతోః సహస్రం 'దయాయా భగినీమాత్రి' రితిహేతోఃదశసాహస్రం 'నదయాసర్వశందాన' మితివచనాచ్చేతిసోదరస్యాపిసమానోదరజన్మత్వాదాత్మతుల్యత్వం। అత స్తద్దత్తమక్షయంభవతి 'తదక్షయంభ వేద్దానంస్వహస్తేనాత్మనేకృత' మితిపూర్వోక్తవచనాదితి॥ ౧౧౫॥ దానదాతుఃపుత్రస్యాపి। ఇహతుఉపద్రవాఃమార్గ్యదయఃన॥పరత్రనచేత్యాది॥ అత్రాపితేనైవవిత్తే నేతిపూర్వస్యైవానువృత్తిః॥

పుణ్యంసహస్రంమాతురేవచ। భగినీదశసాహస్రీ. సోదరేదత్తమక్షయం॥౧౧౫॥ నచైవోపద్రవాదాతుర్నవానరకయాతనాః। మృత్యుకాలేనచభయంయమదూతసముద్భవం॥ ౧౧౬ ॥ యదిలోభాన్నయచ్ఛంతికాలేహ్యాతురసంజ్ఞకే। మృతాశ్శోచంతితేసర్వేకదర్యాఃపాపినఃఖగ ॥ ౧౧౭ ॥ పుత్రాఃపౌత్రాస్సహభ్రాతాస్సగోత్రాస్సుహృదస్తుయే। నదద్యాదాతురేదానంబ్రహ్మఘ్నాస్తేనసంశయః॥ ౧౧౮ ॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణెసారోద్ధారే ఆతురదాననిరూపణోనామాష్టమోధ్యాయః ॥ ❋

గరుడఉవాచ॥ కథితంభవతాసమ్యగ్దానమాతురకాలికం। మ్రియమాణస్యయత్కృత్యంతదిదానీంవదప్రభో॥ ౧ ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామిదేహత్యాగస్యతంవిధిం। మృతోయేనవిధానేనసద్గతింయాతిమానవః॥ ౨॥ కర్మయోగాద్యదాదేహీముంచత్యత్రనిజంవపుః । తులసీ సన్నిధౌ ౧౧౬॥ అదత్తైదోషమాహ॥ యదీతిద్వాభ్యాం॥ ౧౧౭॥౧౧౮॥ ఇతిశ్రీగరుపురాణటీకాయామష్టమోధ్యాయః ॥ ❋

గరుడఉవాచ ॥ కథితమితి ॥ అగ్రిమక్షణేమరిష్యతీతిమ్రియమాణస్తస్యయత్కృత్యంతద్వద॥ ౧॥ తులస్యాదికమాహాత్మ్యంసన్న్యాసవిధిపూర్వకం। ఉవాచనవమేధ్యాయేమ్రియమాణవిధింహరిః॥ శృణ్వితి॥ యేనమృతఃసద్గతింయాతితంవిధింశృణు॥ ౨॥ కర్మయోగాత్ప్రారబ్ధకర్మోదయాత్-దేహీజీవః-నిజంఆత్మత్వేనస్వీకృతంవపుః - అత్రయదాత్యజతితదామండలంకుర్యాదిత్యన్వయః॥౩॥

౪॥ ౫॥ ౬॥ ౭॥ ౮॥ ౯॥ ననుఅపుత్రస్యగతిర్నాస్తీతిపూర్వోక్తవిరోధాత్ పుత్రహీనఃకథంవిష్ణుపురంయాతి, సతుదుర్గతిమేవయాతీతిచేత్తత్రాహ ॥ ఏతేతిలాదయోదుర్గతింయాంతంనివారయంతి ॥ ౧౦ ॥ ననుతిలాదీనామీదృశోమహిమాకు

కుర్యాన్మండలంగోమయేనతు॥ ౩॥ తిలాంస్తత్రవికీర్యాథదర్భాం
స్తత్రైవవినిక్షిపేత్ । స్థాపయేదాసనేశుభ్రేసాలగ్రామశిలాంత
దా॥ ౪॥ సాలగ్రామశిలాయత్రపాపదోషభయాపహా।తత్సన్ని
ధానమరణాన్ముక్తిర్జంతోస్సునిశ్చితా॥౫॥ తులసీవిటపిచ్ఛాయా
యత్రాస్తిభవతాపహా। తత్రైవమరణాన్ముక్తిస్సర్వదాదాన
దుర్లభా॥ ౬॥ తులసీవిటపిస్థానంగృహేయస్యావతిష్ఠతే। తద్గృ
హంతీర్థరూపంహినాయాంతియమకింకరాః॥ ౭ ॥ తులసీమంజ
రీయుక్తోయస్తుప్రాణాన్విముంచతి । యమస్తంనేక్షితుంశక్తో
యుక్తంపాపశతైరపి॥౮॥ తస్యాదళంముఖేకృత్వాతిలదర్భాస
నేమృతః। నరోవిష్ణుపురంయాతిపుత్రహీనోప్యసంశయః ॥ ౯॥
తిలాఃపవిత్రాస్త్రివిధాఃదర్భాశ్చతులసీతథా। నరంనివారయం
త్యేతేదుర్గతింయాంతమాతురం॥౧౦॥ మమస్వేదసముద్భూతా
యతస్తేపావనాస్తిలాః। అసురాదానవాదైత్యావిద్రవంతితిలై
స్తతః॥౧౧॥ దర్భావిభూతిర్మేతాత్మమరోమసముద్భవాః।
అతస్తత్స్పర్శనాదేవస్వర్గంగచ్ఛంతిమానవాః॥౧౨॥ కుశమూలే
స్థితోబ్రహ్మాకుశమధ్యేజనార్దనః। కుశాగ్రేశంకరోదేవస్త్రయో
దేవాఃకుశేస్థితాః॥౧౩॥ అతఃకుశావహ్నిమంత్రతులసీవిప్రధేన
వః।నైతేనిర్మాల్యతాంయాంతిక్రియమాణాఃపునఃపునః॥ ౧౪॥ద

తఃఇతిచేత్తత్రాహ॥ మమేతి॥ ౧౧॥ దర్భేతి ॥ కుశోస్మితృణజాతీనాంరోమాణ్యుద్భిజ్జజాతీనాంఉత్పత్తిస్థానానిభగవద్వచనాదితి ॥ ౧౨ ॥ కుశస్యాపిపావనతామాహ ॥ ౧౩ ॥ కుశేతి ॥ క్రియమాణాఃకర్మణిప్రయుజ్యమానా అపినిర్మాల్యతాంఅయోగ్యతాంనయాంతి ॥ ౧౪ ॥ సామాన్యశాస్త్రాద్విశేషశాస్త్ర

ఆతురకృత్యంయేనతంపనంధాన్త్రికంస్వఃస్వర్గలోకేనయంతి॥ ౪౭॥ సుష్టుశోభనః దివ్యస్తైజోమయోదేహోయస్యసః దేవరూపస్సన్ నాకంస్వరాదిలోకంతత్రత్య మెవప్రాప్నోతి-నహిసుకృతినాంవర్ష పర్యంతంయమమార్గగమనంభవతీతిభావః॥ ౪౮॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంనవమోధ్యాయః॥ ✽

స్వర్గంగతస్యజీవస్యదేహదాహవిధింఖగః॥ సత్యావిధానంమహిమాం నేనినయంతితే॥ ౪౭॥ సుదివ్యదేహోవిరజోంబరస్రక్సువర్ణర త్నాభరణైరుపేతః। దానప్రభావాత్సమహానుభావఃప్రాప్నో తినాకంసురపూజ్యమానః౪౮॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారే ప్రేతకృత్యనిరూపణోనామనవమోధ్యాయః॥ ✽

గరుడఉవాచ॥ దేహదాహవిధానంచవిభోసుకృతినాంవద। స తీయదిభవేత్పత్నీతస్యాశ్చమహిమాంవద॥ ౧॥ శ్రీభగవానువా చ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామిసర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం। య త్కృత్వాపుత్రపౌత్రాశ్చముచ్యంతేపైతృకాదృణాత్॥ ౨॥ దత్తైర్బహుభిర్దానైఃపిత్రోరంత్యేష్టిమాచరేత్। తేనాగ్నిష్టోమస దృశంపుత్రఃఫలమవాప్నుయాత్॥ ౩॥ తదాశోకంపరిత్యజ్యకార యేన్ముండనంసుతః। సమస్తబాంధవైర్యుక్తస్సర్వపాపాప నుత్తయే॥ ౪॥ మాతాపిత్రోర్మృతౌయేనకారితంముండనంన హి। ఆత్మజస్సకథంజ్ఞేయస్సంసారార్ణవతారకః॥ ౫॥ అతో ముండనమావశ్యంనఖకక్షవివర్జితం। తతస్సబాంధవస్స్నాత్వా ధౌతవస్త్రాణిధారయేత్॥ ౬॥ సద్యోజలంసమానీయయత్త

హారించపరిపృచ్ఛతి॥ దేహఇతి॥ ౧॥ దాహాత్పతీయదినయోఃపంచకస్యవిధింత థా॥ సతీగంగాప్రభావంచదశమేప్రాహమాధవః॥శృణ్వితి॥ ఔర్ధ్వదైహికం లోకాంతరోపయోగికర్మ॥౨॥ అంత్యేష్టిందాహాదికర్మ॥ ౩॥ పాపానాంఅపను త్తిర్నాశఃతదర్థమితిహేతురుక్తః॥ ౪॥ మృతౌమరణేసతి॥ ౫॥౬॥స్రగ్భిఃపుష్పమా లాదిభిర్మండయేత్ శవంభూషయేత్॥తదుక్తంవిష్ణుపురాణే''ప్రేతదేహంశుభై

స్నానైస్స్నాపితం స్రగ్విభూషితం । దద్యాద్గ్రామాద్బహిస్స్నాప్యాదితి॥౭॥
సంకల్పేన అముక గోత్రాయ అముక నామ్నే శవాయ బ్రహ్మదైవత్యస్థానపిండో
యం మయా దీయతే తవోపతిష్ఠతామితి॥౮॥ ఏవం హి ద్వారి విశ్రామే పాంథః భూ
త నామ్నా విష్ణురుద్రదైవత్యం పిండం దద్యాదితి - తేన స్థానపిండేన తస్య శవస్య అధి
ష్ఠాతృదేవతా అధారభూతా భూమిస్తుష్టా భవేదితి కారణముక్తం॥౯॥ తేన ద్వా
రిపిండేన భూత కోటిషు భూతానాం గణనాసు యే దుర్గతాః దుష్టం అశుచి

ష్టం స్నాపయేచ్ఛవం । మండయేచ్చందనైస్స్రగ్భిర్గంగామృత్తిక
యాథవా॥౭॥ నవీనవస్త్రైస్సంచ్ఛాద్య తదా పిండం సదక్షిణం। నా
మగోత్రం సముచ్చార్య సంకల్పేనాపసవ్యతః॥౮॥ మృత్యుస్థానే శ
వో నామ తస్య నామ్నా ప్రదాపయేత్। తేన భూమిర్భవేత్తుష్టా
తదధిష్ఠాతృదేవతా॥౯॥ ద్వారదేశే భవేత్పాంథస్తస్య నామ్నా
ప్రదాయతే। తేననైవోపఘాతాయ భూతకోటిషు దుర్గతాః॥
౧౦ ॥ తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా పూజనీయస్స్నపాదిభిః। స్కం
ధః పుత్రేణ దాతవ్యస్తదాన్యైర్బాంధవైస్సహ॥౧౧॥ ధృత్వా స్కం
ధే స్వపితరం యశ్శ్మశానాయ గచ్ఛతి। సోశ్వమేధఫలం పుత్రో లభ
తే చ పదే పదే॥౧౨॥ నీత్వా స్కంధే స్వపృష్ఠేంకే సదా తాతేన లా
లితః। తత్రైవ తద్రుణాన్ముచ్యేన్మృతం స్వపితరం వహేత్ ॥౧౩॥
తతోర్ధ్వమార్గవిశ్రామం సంమార్జ్యాభ్యుక్ష్య కారయేత్ ।
సంస్నాప్య భూత సంజ్ఞాయ తస్మై తేన ప్రదాపయేత్ ॥౧౪॥ పి

ష్ఠానం ప్రాప్తాస్తే ఉపఘాతాయ విఘ్నాయ న। విఘ్నాంత్సద్గతిమవరుధ్య స్వస
మానం కారణం తత్కర్తుం నైవ ప్రభవంతీతి॥ ౧౦॥ ౧౧॥ ౧౨॥ ౧౩॥ తేన భూ
త నామ్నా తస్మై ప్రేతాయ పిండ ఇత్యనువర్తతే ॥ సంమార్జ్య భూమిం అభ్యు
క్ష్య జలేన సంస్నాప్య శవం॥ ౧౪॥ తస్య ప్రేతస్య హోతవ్యస్య హోతుం ద
గ్ధుం యోగ్యస్య దేహస్య అయోగ్యత్వకారకాన అత్రపిండదానం వినా తస్మాం
సభక్షణ మయోగ్యత్వం యథోచ్ఛిష్టం హవిర్హవనాయోగ్యం భవతి

తః క్షత్రియవైశ్యయోరపి ద్విజన్మత్వాదాతురసన్న్యాసాధికారస్సూచిత ఇతి ప్రతీయతే, తథాపి విరక్తస్యైవ, కిమర్థం? యది సన్న్యాసోత్తరం ప్రారబ్ధవశాత్ జీవతోఽపి పునర్భోగభుక్త్యా వాంతాశిత్వం స్యాత్। కింతు గృహాత్ప్రవ్రజేదేవేతి। తదుక్తం మనునా "ఆత్మన్యగ్నీన్ సమారోప్య బ్రాహ్మణః ప్రవ్రజేద్గృహాత్। బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపి వైశ్యో వా ప్రవ్రజేద్గృహా"దితి॥ అత్రాయం విశేషః బ్రాహ్మణస్తు దండధారణం కృత్వా క్షత్రియో వైశ్యశ్చ ఉపశమాదిసన్న్యాసధర్మాన్ స్వీకృత్య ప్రవ్రజేదితి। అలం ప్రాసంగికేన॥ ౩౪॥ తదేవ సూచయతి సన్న్యస్తమితి॥ "ఓం భూః సన్న్యస్తం మయా। ఓం భువః సన్న్యస్తం మయా। ఓం సువః సన్న్యస్తం మయా। ఓం భూర్భువస్సువః సన్న్యస్తం మయా స్వాహా గాయత్రీమ్। ఓం పుత్రైషణాయా విత్తైషణాయా లోకైషణాయాశ్చ వ్యుత్థితోఽహం స్వాహా శిరశ్చ ఓం అభయం

దద్యాదాతురసన్న్యాసం విరక్తస్య ద్విజన్మనః॥ ౩౪॥ సన్న్యస్తమపి
యో బ్రూయాత్ప్రైషైః కంఠగతైరపి। మృతో విష్ణుపురం యాతి న
పునర్జాయతే భువి॥ ౩౫। ఏవం జాతవిధానస్య ధార్మికస్య తదా ఖ
గ। ఊర్ధ్వచ్ఛిద్రేణ గచ్ఛంతి ప్రాణాస్తస్య ముఖేన హి॥ ౩౬॥ ముఖం
చ చక్షుషీ నాసే కర్ణౌ ద్వారాణి సప్త చ। ఏభ్యస్సుకృతినో యాంతి
యోగినస్తాలురంధ్రతః॥ ౩౭॥ అపానాన్నిర్గతప్రాణో యదా

సర్వభూతేభ్యో మత్తస్స్వాహే" త్యాదిప్రైషమంత్రానుచ్చార్య 'అహం బ్రహ్మాస్మి' త్యనుభవం వాక్యార్థవిచారణేన బ్రహ్మపరో భూయాదిత్యాతురవిధిః। అత్ర దండధారణే తు దాహః తిలోదకపిండదానాదికం చ న స్యాత్ తస్య బహిస్సన్న్యస్తస్య తురీయాశ్రమత్వాత్ అస్యాహం బ్రహ్మాస్మీత్యంతస్సన్న్యస్తస్య తు పారలౌకికమపి సర్వం వక్ష్యమాణం కర్మ కుర్యాదితి విశేషః। కించ సాంప్రదాయికానాం తు ఇదమప్యనభిమతమేవ తే తు బ్రాహ్మణస్యాపి దండధారణం వినా ఆతురసన్న్యాసో నాస్తి క్షత్రియవైశ్యయోశ్చ సర్వథైవానధికార ఇత్యేవం వదంతీతి॥ ౩౫॥ ఏవముక్తప్రకారేణ జాతం విధానం ఆతురకృత్యం యస్య తస్య॥ ౩౬॥ ఊర్ధ్వచ్ఛిద్రాణ్యేవాహ॥ ముఖమితి ౩౭॥ ప్రాణోత్క్రమణేన శరీరత్యాగప్రకారమాహ॥ అపానా

దితి॥ నాభిస్థానేమిళితయోః ప్రాణాపానయోః యదావిశ్లేషో భవతి తదా సూ క్ష్మభూతత్వాదతీంద్రియస్సన్ వాయుః ప్రాణః పుత్తలాత్ శరీరాత్ నిస్సరతీతి॥ ౩౮॥ మరుతి ఈశ్వరే శరీరాధారభూతే ప్రాణే - యథా నిరాధారో ద్రుమః పతతి ఏతం శరీరం పతతే॥ ౩౯॥ గతప్రాణస్య శరీరస్యావస్థామాహ॥ నిర్విచేష్టమితి ద్వాభ్యాం॥ ౪౦॥ ఈదృశే దేహే॥ ౪౧॥ పృథివ్యాదీనాం స్వస్వరూపే లయమాహ సపాదేన॥ ౪౨॥ ఆత్మా తు 'జాయతే అస్తి వర్ధతే విపరిణమతే అపక్షీయతే నశ్య

హి భవతి పృథక్ । సూక్ష్మభూతత్వాత్ తదా వాయుర్వినిష్క్రామ
తి పుత్తలాత్॥ ౩౮ ॥ శరీరం పతతే పశ్చాన్నిర్గతే మరుతీశ్వరే। కా
లాహతః పతత్యేవం నిరాధారో యథా ద్రుమః॥ ౩౯॥ నిర్విచేష్టం
శరీరం తు ప్రాణైర్ముక్తం జుగుప్సితం। అస్పృశ్యం జాయతే సద్యో
దుర్గంధం సర్వనిందితం॥ ౪౦॥ త్రిధావస్థా శరీరస్య క్రిమివిడ్భస్మ
రూపతః। కిం గర్వః క్రియతే దేహే క్షణవిధ్వంసిభిర్నరైః॥ ౪౧॥
పృథివ్యాం లీయతే పృథ్వీ ఆపశ్చైవ తథాప్సు చ। తేజస్తేజసి లీయే
త సమీరస్తు సమీరణే॥ ౪౨॥ ఆకాశశ్చ తథాకాశే సర్వవ్యాపీ చ శం
కరః। నిత్యముక్తో జగత్సాక్షీ ఆత్మా దేహేష్వజోఽమరః॥ ౪౩॥ స
ర్వేంద్రియయుతో జీవశ్శబ్దాదివిషయైర్వృతః। కామరాగాదిభి
ర్యుక్తః కర్మకోశసమన్వితః॥ ౪౪॥ పుణ్యవాసనయా యుక్తో నిర్మి
తే స్వేన కర్మణా। న ప్రవిశ్య నవే దేహే గృహే దగ్ధే యథా గృహీ॥
౪౫॥ తదా విమానమాదాయ కింకిణీజాలమాలియత్ । ఆయాం
తి దేవదూతాశ్చలసచ్చామరశోభితాః॥ ౪౬॥ ధర్మతత్త్వవిదః
ప్రాజ్ఞాస్సదా ధార్మికవల్లభాః। తత్రైనం కృతకృత్యం స్వర్విమా

తీత్యేవం భాష్యకారాదిభిరుక్తషడ్భావవికారరహిత ఏవాస్తి॥ ౪౩॥ నను పృథివ్యాదయస్తు స్వస్వసూక్ష్మస్వరూపే లీనా భవంతి ఆత్మా చ నిత్యముక్తో జగత్సాక్షీ భవతి కస్తర్హి కర్మఫలభోక్తా కః ఇత్యాశంకాయాం జీవ ఏవ పుణ్యాపుణ్యవాసనానుసారేణ శుభాశుభకర్మఫలభోక్తా ఇతి వ్యావహారికం జీవస్వరూపం నిరూపయన్నాహ॥ సర్వేతి॥ ౪౪॥ ౪౫॥ ధార్మికా వల్లభా యేషాం తే దేవదూతాః। కృతం

తద్వద్దేహోపేక్షర్థః॥ అతఃపిశాచాదయఃపిండంభుక్త్వాతిన్నాఽసభకంకసుర్వ తీతికారణముక్తం. ఇదమేవచితాదా॥౧౫॥౧౬॥ సంమార్జ్యభూమింసంలిప్యగో మయేనవేదికాంలిఖ్తభూమిం ఉల్లిఖ్యతస్యాందర్భేణోర్ధ్వరేఖాం కృత్వారేఖా మధ్యే అనామికాంగుష్ఠేనఉద్ధృత్యజలేనాభ్యుక్ష్య ఉపసమాధాయతత్రవహ్నిం సంస్థాప్యక్రవ్యంమృతకస్యమాంసం అత్తిభక్షయతీతిక్రవ్యాదః తదేవసంజ్ఞా నామయస్యతందేవం వహ్నింపుష్పాదిభిస్సంపూజ్య "లోమభ్యఃస్వాహాత్వచేస్వాహా మాంసేభ్యఃస్వాహా" ఇత్యాద్యనువాకేనవేదమంత్రేణవిధిమనతిక్రమ్య

శాచారాక్షసాయక్షాఃయేచాన్యేదితిసంస్థితాః। తస్యహో
తద్దేహస్యనైవాయోగ్యత్వేకారకాః॥౧౫॥ తతోనీత్వాశ్మశా
నేషుస్థాపయేదుత్తరాముఖం। తత్రదేహస్యదాహార్థంస్థలంసం
శోధయేద్యథా॥ ౧౬॥ సంమార్జ్యభూమింసంలిప్యోల్లిఖ్యోద్ధృ
త్యచవేదికాం। అభ్యుక్ష్యోపసమాధాయవహ్నింతత్రవిధాన
తః॥౧౭॥ పుష్పాక్షతైరథాభ్యర్చ్య దేవంక్రవ్యాదసంజ్ఞకం।లో
మభ్యస్త్వనువాకేనహోమంకుర్యాద్యథావిధి॥౧౮॥ త్వంభూ
తభృజ్జగద్యోనిస్త్వంభూతపరిపాలకః। మృతస్సాంసారికస్త
స్మాదేనంత్వంస్వర్గతింనయ॥ ౧౯॥ ఇతిసంప్రార్థయిత్వాగ్నించి
తాంతత్రైవకారయేత్। శ్రీఫలచందనతులసీకాష్ఠైఃపలాశాశ్వత్థదా
రుభిః॥ ౨౦ ॥ చితామారోప్యతంప్రేతంపిండాద్వాతత్రదాప
యేత్। చితాయాంశవహస్తైచప్రేతనామ్నాఖగేశ్వర। చితా

తియథావిధిహోమంకుర్యాత్ ॥ ౧౭ ॥ ౧౮ ॥ హేక్రవ్యాద దేవత్వమేవాంతే భూతానిపంచభూతాత్మకశరీరాణిబిభర్షిఅస్వస్థ్యనారయసి తిభూతభృదసి - కించత్వమేవజగతాంయోనిఃకారణంచాసిః - పంచమహాభూతాంతగతత్వా త్తమేవలోకస్య సర్వప్రాణిజాతస్య క్షుధాసందీపనే భుక్తాన్నపరిపాకేనప రిపాలకోసి - తస్మాద్ధేతోస్సాంసారికస్సంసారేభవః మృతశ్చాయంపురుషస్త మేనంస్వర్గతింనయప్రాపయేతిప్రార్థనా ॥ ౧౯ ॥ ౨౦ ॥ చితాయాంమో క్షస్థాపనంతత్పుత్రభృతికంతదారభ్యసపిండనాత్ప్రాక్ ప్రేతత్వంభవతి - అత

శ్చితాయాం శవహస్తే చ సపిండనపర్యంతం చ ప్రేతనామ్నైవ ప్రదాతవ్యం స్థానాదిషు శవపాంథభూతనామభిరితి॥౨౧॥ పక్షాంతరమాహ॥ కేపీతి॥ ప్రేతకల్పం అంత్యేష్టివిధానం తద్విదః సాధకమప్యాహుః - అతస్తేన సాధకనామ్నా వా కరే ఏవ ప్రేతనామ్నేతి॥౨౨॥ యథా దిక్పాలాదిబలిభిః హవిరాహుతియోగ్యం భవతి - తద్వత్పంచపిండైః శవస్యాహుతియోగ్యతేతి - అన్యథా పంచపిండదానం వినా తూపఘాతాయ స్వకుశలనాశాయ పూర్వోక్తభూతపిశాచాదయో భవంతీతి ॥ ౨౩ ॥

మోక్షప్రభృతికం ప్రేతత్వముపజాయతే॥౨౧॥ కేపితం సాధకం ప్రాహుః ప్రేతకల్పవిదో జనాః । చితాయాం తేన నామ్నా వా ప్రేతనామ్నాథవా కరే॥ ౨౨ ॥ ఇత్యేవం పంచభిః పిండైః శవస్యాహుతియోగ్యతా । అన్యథా చోపఘాతాయ పూర్వోక్తాస్తే భవంతి హి॥ ౨౩ ॥ ప్రేతో దత్వా పంచపిండానాహుతమాదాయ తం తృణైః । అగ్నిం పుత్రస్తదా దద్యాన్నభవేత్పంచకం యది ॥ ౨౪ ॥ పంచకేషు మృతో యస్తు న గతిం లభతే నరః । దాహస్తత్ర న కర్తవ్యః కృతేన్యమరణం భవేత్॥ ౨౫॥ ఆదౌ కృత్వా ధనిష్ఠార్థమేతన్నక్షత్రపంచకం । రేవత్యంతే న దాహోర్హం దాహే చ న శుభం భవేత్॥౨౬॥ గృహే హానిర్భవేత్తస్య ఋక్షేష్వేషు మృతో హి యః । పుత్రాణాం గోత్రిణాం చాపి కశ్చిద్విఘ్నః ప్రజాయతే॥ ౨౭ ॥ అథవా ఋక్షమధ్యేపి దాహః స్యాద్విధిపూర్వకః । తద్విధిం తే ప్రవక్ష్యామి సర్వదోషప్రశాంతయే ॥ ౨౮ ॥ శవస్యని

పూర్వం లోమభ్యస్స్వాహేత్యనువాకేన హుతం తమేవాగ్నిం తృణైరాదాయ పుత్రో దద్యాదగ్నిం నిరగ్నికానాం - సాగ్నికానాంతు అగ్నిహోత్రాదాదాయ దద్యాదితి విశేషః ॥ ౨౪ ॥ యది పంచకం స్యాత్తదా దాహో న వాసవోత్తరదళాదిపంచకే ప్రేతదాహతృణకాష్ఠసంగ్రహం న కారయేదితి నిషేధాత్ ॥ ౨౫ ॥ రేవతీమంతే యస్యేత దేవతత్పంచకం దాహే అహం యోగ్యం న ॥ ౨౬ ॥ దాహే సతి శుభాభావ ఏవాహ॥ గృహ ఇతి ॥ ౨౭ ॥ విధినా తు పంచకేపి దాహః స్యాదితి

త్యాహ॥ అథవేతి॥౨౮॥ విధిమేవాహ॥ శవస్యేతి॥ మంత్రాఃసంహితాయాం జ్ఞాతవ్యాః॥ ౨౯॥ "ప్రేతాజయతానరఇంద్రోవశ్శర్మయచ్ఛతు" ఇతిమంత్రేణసంపు

కటేతార్క్ష్యనిక్షిప్తేష్టుత్తలాస్తదా । దర్భమయాశ్చచత్వార ఋతుమంత్రాభిమంత్రితాః॥౨౯॥ తస్తహోమప్రకర్తవ్యంవహం తీర్పృతునామభిః । ప్రేతాజయత మంత్రేణపునర్హోమస్తుసంపు టైః॥ ౩౦॥ తతోదాహఃప్రకర్తవ్యస్తైశ్చపుత్తలకైస్సహ।సపిం డనదినేకుర్యాత్తస్యశాంతివిధింకుతః॥౩౧॥తిలపాత్రంహిరణ్యం చరూప్యంరత్నంయథాక్రమం । ఘృతపూర్ణంకాంస్యపాత్రం దద్యాద్దోషప్రశాంతయే॥ ౩౨॥ ఏవంశాంతివిధానంతుకృత్వా దాహంకరోతియః।నతస్యవిఘ్నోజాయేతప్రేతోయాతిపరాం గతిం॥ ౩౩॥ ఏవంపంచకదాహస్యతద్వినాకేవలందహేత్। సతీ యదిభవేత్పత్నీతయాసహవినిర్దహేత్ ॥ ౩౪ ॥ పతివ్రతాయా దానారీభర్తుఃప్రియహితేరతా । ఇచ్ఛేత్సహైవగమనంతదా స్నానంసమాచరేత్ ॥ ౩౫ ॥ కుసుమాంజనసద్వస్త్రభూష ణైర్భూషితాంతనుం । దానందద్యాద్ద్విజాతిభ్యోబంధువర్గే భ్యఏవచ ॥ ౩౬ ॥ గురుంనమస్కృత్యతదానిర్గచ్ఛేన్మందిరా ద్బహిః । తతోదేవాలయంగత్వాభక్త్యాతంప్రణమేద్ధరిం ॥ ౩౭ ॥ సమర్ప్యాభరణంతత్రశ్రీఫలంపరిగృహ్యచ। లజ్జాంమో హంపరిత్యజ్యశ్మశానభవనంవ్రజేత్॥౩౮॥తత్రసూర్యంనమస్కృ త్యపరిక్రమ్యచితాంతదా। పుష్పశయ్యాంతదారోహేన్నిజాం కేస్వాపయేత్పతిం॥ ౩౯॥ సఖీభ్యశ్శ్రీఫలందద్యాద్దాహమాజ్ఞాప యేత్తతః।గంగాస్నానఫలంజ్ఞాత్వాశరీరంపరిదాహయేత్॥౪౦॥ నదహేద్గర్భిణీనారీశరీరంపతినాసహ। జనయిత్వాప్రసూతించ బాలంపోష్యసతీభవేత్॥౪౧॥ నారీభర్తారమాసాద్యశరీరందహ

టైఃఋతునామభిఃహోమఃకార్యః॥ ౩౦॥ ౩౪ ॥ ప్రసంగాత్సతీకృత్యంతేన్మహి

స్పష్టయతి॥ దహ్యతే ఇతి ద్వాభ్యాం॥ ౪౩॥ దివ్యాదావివాదేశపథాదా॥౪౪॥ కిం చ అంతరాత్మా సతీజీవః మృతేన దేహరూపేణతు మరణం గతేన ఆత్మనా అవ్యయాత్మస్వరూపేణ చ భర్త్రా సహ ఏకతాం ప్రాప్తా - పునర్నారీశరీరం న ప్రాప్నోతీత్యర్థః ॥ ౪౫ ॥ ఇమమేవార్థం వ్యతిరేకముఖేన ద్రఢయతి ॥ యావది

తేయది। అగ్నిర్దహతి గాత్రాణి నైవాత్మానం ప్రపీడయేత్॥ ౪౨॥
దహ్యతే ధ్మాయమానానాం ధాతూనాం చ యథా మలః। తథా
నారీ దహేత్పాపం హుతాశే హ్యమృతోపమే॥౪౩॥ దివ్యాదౌ స
త్యయుక్తశ్చ శుద్ధో ధర్మయుతో నరః। యథా న దహ్యతే తప్తలో
హపిండేన కర్హిచిత్॥౪౪॥ తథా సా పతిసంయుక్తా దహ్యతే న కదా
చన। అంతరాత్మాత్మనా భర్త్రా మృతేనైకత్వమాగతా॥ ౪౫ ॥
యావచ్చాగ్నౌ మృతే పత్యౌ స్త్రీ నాత్మానం ప్రదాహయేత్। తా
వన్న ముచ్యతే సా హి స్త్రీశరీరాత్కథంచన॥ ౪౬॥ తస్మాత్సర్వప్ర
యత్నేన స్వపతిం సేవయేత్సదా। కర్మణా మనసా వాచా మృతే జీవ
తి తద్గతా॥౪౭॥ మృతే భర్తరి యా నారీ సమారోహేద్ధుతాశనం।
సారుంధతీసమా భూత్వా స్వర్గలోకే మహీయతే॥౪౮ ॥ తత్ర సా
భర్తృపరమా స్తూయమానాప్సరోగణైః। రమతే పతినా సార్ధం యా
వదింద్రాశ్చతుర్దశ॥౪౯॥ మాతృకం పైతృకం చైవ యత్ర సా చ ప్రదీ
యతే। కులత్రయం పునాత్యత్ర భర్తారం యానుగచ్ఛతి॥ ౫౦॥
తిస్రః కోట్యోర్ధకోటీ చ యాని రోమాణి మానుషే। తా
వత్కాలం వసేత్స్వర్గే పతినా సహ మోదతే ॥ ౫౧ ॥ వి

తి॥ యావత్సతీ న స్యాత్ తావత్ స్త్రీత్వాన్న ముచ్యతే కింతు సతీ ఏవ చ ముచ్యత ఇత్యర్థః ॥ ౪౬ ॥ భర్తరి మృతే జీవతి చ సతి తద్గతా తదనుగతా భవేత్ ॥ ౪౭ ॥ మహీయతే పూజ్యా భవతి ॥ ౪౮ ॥ భర్తృపరమా భర్తురపి శోభనరూపా ॥ ౪౯ ॥ అత్ర అస్మిన్లోకే ॥ ౫౦ ॥ తిస్రః కోట్య ఇతి అగణితాని యావత్యస్సికతా భూమేస్తావతీరదదం ప్సగా ఇతి వత్ ॥ ౫౧ ॥ రమణేన స

హైకత్వంగతాపితేనక్రీడతేఇత్యత్ర, అద్వైతేచస్మితంస్థితంనస్యాదన్యోన్యస్మిఁ
ఙ్గుణ' మితివచనాదద్వైతానందాదపిస్నేహానందే అధికసుఖానుభావాత్పృథ
గ్భూత్వారమతేఇతిభావః ॥ భర్తృలోకేస్వర్గే॥ ౫౨॥ కించముక్తాపిలీలావిగ్ర
హంకృత్వాభజతే- అత్రభజనానందస్యాధిక్యంతథాత్రాపిస్నేహానందస్యాధి
కత్వాద్రమణాయస్వేచ్ఛయైవవిమలేకులేజాయతేనతుకర్మణాఇతి - అన్యథాస
తీపవస్త్రీశరీరాన్ముచ్యతేనాన్యఇతిపూర్వోక్తవచనవిరోధస్స్యాత్ తంస్వపతిమే
వలభతే- తదుక్తంమాఘు''అతీవయోషిత్ప్రకృతిస్సునిశ్చలాపుమాంసమభ్యేతిభ
వాంతరేష్వపీ''తి॥౫౩॥ అనుతస్యహాయాఇతి॥ ౫౪॥ ప్రాసంగికంపంచకసతీకృ

మానేసూర్యసంకాశేక్రీడతేరమణేనసా।యావత్తాదిత్యచంద్రౌ
చభర్తృలోకేచిరంవసేత్॥ ౫౨॥ పునశ్చిరాయుస్సాభూత్వా
జాయతేవిమలేకులే। పతివ్రతాతుయానారీతమేవలభతేపతిం॥
౫౩॥యాక్షణందాహదుఃఖేనసుఖమేతాదృశంత్యజేత్।సామూ
ఢాజన్మపర్యంతందహ్యతేవిరహాగ్నినా॥ ౫౪॥ తస్మాత్పతింశివం
జ్ఞాత్వాసహాతేనదహేత్తనుం। యదినస్యాత్పతిశాస్త్రోక్తమేవం
ప్రదహేత్తదా॥ ౫౫॥ అర్ధేదగ్ధేథవాపూర్ణేస్ఫోటయేత్తస్యమ
స్తకం। గృహస్థానాంతుకాష్ఠేనయతీనాంశ్రీఫలేనచ॥౫౬॥ ప్రా
ప్తయేపితృలోకానాంభిత్త్వాతద్బ్రహ్మరంధ్రకం।ఆజ్యాహుతిం
తతోదద్యాన్మంత్రేణానేనతత్సుతః॥౫౭॥ అస్మాత్త్వమధిజాతో
సిత్వదయంజాయతాంపునః। అసౌస్వర్గాయలోకాయస్వాహా

త్యంపరిసమాప్యప్రస్తుతదాహమేవానుసరతి॥ యదీతి॥ తంనరంపవంవక్ష్యమాణ
ప్రకారేణ॥౫౫॥ స్ఫోటయేత్-అత్రాయమభిప్రాయః ॥ హార్దేనయోగినస్తుస్వే
చ్ఛయాబ్రహ్మరంధ్రంభిత్త్వాబ్రహ్మలోకంయాంతి- కర్మయోగినాంతుపరతోవే
దనేనపితృదేవలోకప్రాప్తిర్భవతి - సన్న్యాసినాంతుపూర్వంభిత్త్వాపశ్చాద్దగా
యాంతదలాభేభూమావానిక్షిపేదితి॥ ౫౬॥౫౭॥ మంత్రమేవాహ॥ అస్మాత్ అ
కారాత్, అకారోవాసుదేవస్స్యా' దితిమంత్రకోశః, అక్షరాణామకారోఽస్మీ'
తిభగవద్వచనాచ్చహేపావకత్వంశ్రీవాసుదేవాజ్జాతోసి, వాచాంవహ్నేర్ము

ఖంతేత్ర'మితిస్మృత్యుక్తేః - కించత్వత్ త్వత్తస్స కాశాదయంజనః స్వర్గాయలోకాయస్వర్గలోకం ప్రతిగంతుంపునర్జాయతాం తేజోమయదివ్యశరీరేణోత్పన్నోభవత్ - కించఅసౌఅస్యస్థూలదేహఃస్వాహాత్వయిహావిరస్తుకించిజ్జ్వాలాయామేవహవిర్హూయతేఅత స్త్వంజ్వల ప్రజ్వలితోభవేతిమంత్రార్థః॥ ౫౮॥ ఏవమితి॥ అర్ధదగ్ధకుమస్తకంస్ఫోటయేత్ - పూర్ణదగ్ధసతిఆజ్యాహుతిందద్యాచ్చేతి- తేన రోదనేన-ఘూర్జరాణాంకులస్యవ్యవహారపరమేతత్॥౫౯॥పూర్వంస్త్రీభిఃతతస్త్రీ

జ్వలతుపావక॥ ౫౮॥ ఏవమాజ్యాహుతిందత్వాతిలమిశ్రాంస మంత్రకాం। రోదితవ్యంతతోగాఢం తేనతస్యసుఖంభవేత్॥౫౯ దాహాదనంతరంకార్యంస్త్రీభిస్నానంతతస్సుతైః।తిలోదకంతతోదద్యాన్నామగోత్రోపకల్పితం॥౬౦॥ప్రాశయేన్నింబపత్రాణిమృతకస్యగుణాన్వదేత్।స్త్రీజనోఽగ్రేగృహంగచ్ఛేత్పృష్ఠతో నరసంచయః॥౬౧॥ గృహేస్నానంతతఃకృత్వాగోగ్రాసంచప్రదాపయేత్। పత్రావళ్యాంచభుంజీయాద్గృహేన్నంనైవభోజయేత్॥౬౨॥ మృతకస్థానమాలిప్యదక్షిణాభిముఖంతతః।ద్వాదశాహకపర్యంతందీపంకుర్యాదహర్నిశం॥౬౩॥ సూర్యేస్తమాగతేతార్క్ష్య శ్మశానేవా చతుష్పథే।దుగ్ధంచమృణ్మయేపాత్రేతోయందద్యాద్దినత్రయం॥౬౪॥ అపక్వంమృణ్మయంపాత్రంక్షీరనీరప్రపూరితం। కాష్ఠత్రయేగుణైర్బద్ధ్వా ధృత్వామంత్రంపఠేదిమం॥ ౬౫॥ శ్మశానానలదగ్ధోసిపరిత్యక్తోసిబాంధవైః। ఇదంనీరమిదం

భ్యః పశ్చాత్సుతాదిభిరితి నామగోత్రాభ్యాంఉపకల్పితం సంకల్పితంఅముకగోత్రాయాముకప్రేతాయఇదంతిలోదకంమద్దత్తంతవోపతిష్ఠతామితి॥౬౦॥ ప్రాశయేత్ చర్వయేత్ - శోకదినేనిష్టభోజనపరిహారాయపూర్వంకటుముఖంకుర్యాదిత్యభిప్రాయః - గుణాక్ కీర్తికరాణ "యావత్కీర్తిర్మనుష్యస్యపుణ్యాలోకేషుగీయతే। తావత్కాలంవసేత్స్వర్గేపూజ్యమానస్సురాసురై"రిత్యభిప్రాయః॥

౯౧॥౯౫॥ అత్రఅస్మిన్పాత్రేమితంస్వల్పంహిఇదంక్షీరంతుశ్మాహిభుక్త్వాఇదం
నీరంచపిబ॥ ౯౬॥ చతుర్థదినే-తదుక్తంవిష్ణుపురాణే "చతుర్థేహ్నిచకర్తవ్యంభ
స్మాస్థిచయనంనృప" ఇతి- అవరోధతఃచతుర్థదినేపంచకశనివారాదియోగాత్॥
౯౭॥ సంచయవిధానమేహవా॥గత్వైతాన్యేకాదశభిః, ౯౮॥ పరిక్రమాఃవా

క్షీరమత్రశ్మాహిమితంపిబ॥౯౬॥చతుర్థేసంచయఃకార్యస్సాగ్ని
కైశ్చనిరగ్నికైః। తృతీయేహ్నిద్వితీయేవాకర్తవ్యశ్చావరోధ
తః॥౯౭॥ గత్వాశ్మశానభూమించస్నానంకృత్వాశుచిర్భవేత్।
ఊర్ణసూత్రంవేష్టయిత్వాపవిత్రంపరిధాయచ॥౯౮॥దద్యాచ్ఛ్మ
శానవాసిభ్యస్తతోమాషబలింసుతః। యమాయత్వేతిమంత్రేణ
త్రిఃకుర్యాత్పరిక్రమాః॥౯౯॥ తతోదుగ్ధేనస్వభ్యుక్ష్యచితాస్థా
నంఖగేశ్వర। జలేనసహపశ్చాద్ధిదస్థిభ్యుదకం॥౧౦౦॥ కృ
త్వాపలాశపాత్రేషుతైలయుద్ధగ్ధవారిభిః।సంస్థాప్యపృణ్మయే
పాత్రేశ్రాద్ధంకుర్యాద్యథావిధి॥౧౦౧॥ త్రికోణంస్థండిలంకృత్వా
గోమయేనోపలేపితం। దక్షిణాభిముఖోదద్యాత్పిండత్ర
యంత్రిషు॥ ౧౦౨॥ పుంజీకృత్యచితాభస్మతత్రధృత్వాత్రిపాదు
కాం। స్థాపయేత్తత్రసజలమనాచ్ఛాద్యముఖంఘటం॥౧౦౩॥ తత
స్తండులపాకేనదధిఘృతసమన్వితం। బలింప్రేతాయసజలంద
ద్యాన్మిష్టంయథావిధి॥౧౦౪॥ పదానిదశపంచైవచోత్తరస్యాందిశి
వ్రజేత్। గర్తంవిధాయతత్రాస్థిపాత్రంసంస్థాపయేత్ఖగ॥౧౦౫॥
తస్యోపరితతోదద్యాత్పిండందాహార్తినాశనం। గర్తాదుద్ధృత్య
తత్పాత్రంనీత్వాగచ్ఛేజ్జలాశయం॥౧౦౬॥ తత్రప్రక్షాళయేద్దుగ్ధ
జలాదస్థిపునఃపునః। చర్చయేచ్చందనేనాథకుంకుమేనవిశేషతః॥

మావర్తేనకుర్యాత్॥౯౯॥ స్వభ్యుక్ష్యపూర్వంతుకించిద్దుగ్ధేనసంప్రోక్ష్యఉద్ధరేత్
చితాస్థానాన్నిష్కాసయేత్॥ ౧౦॥ ౧౧॥ ఉపలేపితస్థలమేవస్థండిలంభవతి-తత్
త్రికోణంకృత్వాతత్రత్రిషుదక్షిణపశ్చిమోత్తరాసుదిక్షు॥౧౨॥౧౫ గర్తేపిండా
ద్దాహస్యార్తిర్నశ్యతిమలినషోడశ్యాంగభూతోభవతి॥౧౬॥ ౧౮॥ గంగాయాం

అస్థిపతనస్య మహిమానమాహ॥అంతరిత్యష్టభిః॥ ౮౯॥ దశదినమధ్య ఏవ మహీయతే పూజ్యో భవతి॥ ౯౦॥ తస్యామస్థిపతనప్రభావం తు కిం వర్ణ్యతే తజ్జలకృతసంగపవనస్పర్శాదపి కృతార్థో భవతీత్యాహ ॥ గంగేతి ॥ ౯౧ ॥ గంగాజలస్యాసాధారణతామాహ ॥ ఆరాధ్యేతి ॥ ౯౨ ॥ యశ ఏవాహ ॥ యేతి ॥ ౭

౮౭॥ ధృత్వా సంపుటకే తాని కృత్వా చ హృది మస్తకే। పరిక్రమ్య సమస్కృత్య గంగామధ్యే వినిక్షిపేత్॥ ౮౮॥ అంతర్దశాహం యస్యాస్థి గంగాతోయే నిమజ్జతి। న తస్య పునరావృత్తిర్బ్రహ్మలోకాత్కదాచన॥ ౮౯॥ యావదస్థి మనుష్యస్య గంగాతోయేషు తిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే॥౯౦॥ గంగాజలోర్మిసంస్పృశ్య మృతకం పవనో యదా। స్పృశతే పాతకం తస్య సద్య ఏవ వినశ్యతి॥౯౧॥ఆరాధ్య తపసోగ్రేణ గంగాదేవీం భగీరథః। ఉద్ధారార్థం పూర్వజానామానయద్బ్రహ్మలోకతః॥ ౯౨॥ త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం గంగాయాః పావనం యశః। యా పుత్రాన్సగరస్యైతాన్భస్మాఖ్యాననయద్దివం॥౯౩॥ పూర్వే వయసి పాపాని యే కృత్వా మానవా మృతాః। గంగాయామస్థిపతనాత్స్వర్గలోకే ప్రయాంతి తే॥౯౪॥కశ్చిద్వ్యాధో మహారణ్యే సర్వప్రాణివిహింసకః। సింహేన నిహతో యావత్ప్రయాతి నరకాలయం॥౯౫॥ తావత్తాకేన తస్యాస్థి గంగాయాం పాతితం తదా। దివ్యం విమానమారుహ్య స గతో దేవమందిరం॥౯౬॥అతస్స్వమేవ సత్పుత్రో గంగాయామస్థి పాతయేత్।

తాః షష్టిసహస్రాః భస్మాఖ్యానపి భస్మ ఏవ ఆఖ్యా నామాని యేషాం - తస్యావశేషానిత్యర్థః॥౯౩॥ పతనాత్పతనమాత్రాదేవ॥ ౯౪॥ అత్రేతిహాసం కథయతి॥ కశ్చిదితి ద్వాభ్యాం ॥ ౯౫ ॥ అయంభావః- అజామిళో యథా అవిదితహరినామ మహిమాపి సుతగతహరినామోచ్చారణాన్ముక్తః తథైవాయమపి తచ్చరణోదకాదితి ॥ ౯౬ ॥ అతఃగంగైవ ముక్తిప్రదేతి హేతోః ॥ ౯౭ ॥ అథ

శబ్దోవిధానాంతరే- అత్రపునర్దాహికం సింహావలోకనేనాహ॥ యత్ యస్మిన్
దినేశృణుయాత్ తదా తస్మిన్నేవదినే॥ ౮౮ ॥ పూర్వవత్ పూర్వోక్తవిధానేనపు
త్తలం కేవలమేవ దహేత్ - నతు కాష్ఠైః, సమాదాయ సమ్యగస్థిసంచయనవిధా
నేనాదాయ- క్వచిత్ పిష్టపుత్తలకం కృత్వేతి పాఠః-తత్రాయంవిధిః-యవపిష్టస్య
సాంగం హస్తమాత్రం పుత్తలం విధాయ తన్నాభౌ ప్రజ్వలితం దీపం నిధాయ ప్రా
ణప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్ - యథా అముకగోత్రస్య ప్రాణ ఇహ ప్రాణాః హంసః జీ

అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వం దశరాత్రం సమాచరేత్ ॥౮౭॥ అథకశ్చి
ద్విదేశే వా వనే చోరభయే మృతః। నలబ్ధస్తస్య దేహశ్చేచ్ఛ్రుణు
యాద్యద్దినే తదా॥ ౮౮॥ దర్భపుత్తలకం కృత్వా పూర్వవత్కేవ
లం దహేత్। తస్య భస్మ సమాదాయ గంగాతోయే వినిక్షిపేత్ ॥
౮౯॥ దశరాత్రాదికం కర్మ తద్దినాదేవ కారయేత్ । స ఏవ ది
వసో గ్రాహ్యః శ్రాద్ధే సాంవత్సరాదికే ॥ ౯౦ ॥ పూర్ణే గర్భే
మృతా నారీ విదార్య జఠరం తదా । బాలం నిష్కాస్య నిక్షిప్య భూ
మౌ తామేవ దాహయేత్ ॥౯౧॥ గంగాతీరే మృతం బాలం గంగా
యామేవ పాతయేత్ । అన్యదేశే క్షిపేద్భూమౌ సప్తవింశతి
మాసజం ॥ ౯౨ ॥ అతఃపరం దహేత్తస్య గంగాయామస్థి నిక్షి
పేత్ । జలకుంభం చ దాతవ్యం బాలానాం చ భోజనం ॥ ౯౩॥
గర్భే నష్టే క్రియా నాస్తి దుగ్ధం దేయం మృతే శిశౌ । ఘటం చ పా

వ ఇహస్థితో జీవః సర్వేంద్రియాణి వాఙ్మనస్త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణపాణి
పాదపాయూపస్థాని ఇహాగత్య సుఖం చిరం తిష్ఠంతు స్వాహేతి లేలిహానముద్రయా తద్ధృ
దయే విన్యసేత్- తతో యావద్దీపః ప్రజ్వలతి తావత్పూర్వవత్ విష్ణుస్మరణం కుర్యా
త్ ఆతురదానం చ దద్యాత్ - తతో దీపనిర్వాణే సతి తం కాష్ఠైః పూర్వవద్దహేదితి ॥
౮౯॥౯౧॥ ప్రసంగాద్బాలాదీనాం కృత్యమాహ॥ గంగేతి॥ ౯౨॥ అతఃపరం సప్తవిం
శతిమాసాత్పరం॥౯౩॥ గర్భ ఏవ నష్టే మృతే సతి క్రియా దుగ్ధదానాదికం నాస్తి-తస్య
కించిదపి న దాతవ్యమిత్యర్థః "శిశురాదంతజననా" దితి స్మృతేః దంతోత్పత్తిపర్యం

తంశిశురితిసంజ్ఞా "బాలస్స్యాద్యావదాశిఖం" ఆశిఖంచూడాకర్మతృతీయవర్ష
పర్యంతంబాలఇతిసంజ్ఞా - విపత్తిషుమరణేషుఘటాదికందేయం "బాలేవాతరు
ణేవృద్ధేఘటోభవతిచాక్షయ" ఇతివచనాత్॥ ౯౪॥ "ఆపంచవర్షాత్కుమారః
పౌగండోదశహాయనః" అవ్రతేబాలాః సవ్రతేవిప్రాః॥ ౯౫॥ పంచమాద్వర్షా
దూర్ధ్వంపౌగండావస్థాయాం- అవ్రతః ఉపవీతసంస్కారరహితః - సవ్రతస్సోప
వీతః॥ ౯౬॥ మహాదానంశయ్యాదికం॥ ౯౭॥ ఏకస్యతస్యఉద్దేశేనకృతంఏకోద్దిష్టం॥

యసంభోజ్యందద్యాద్బాలవిపత్తిషు॥ ౯౪ ॥ కుమారేచమృతే
బాలాన్కుమారానేవభోజయేత్ । సబాలాన్భోజయేద్విప్రా
న్పౌగండేసవ్రతేమృతే ॥ ౯౫ ॥ మృతశ్చపంచమా దూర్ధ్వ
మవ్రతస్సవ్రతోపివా । పాయసేన గుడేనాపి పిండాన్దద్యా
ద్దశక్రమాత్ ॥ ౯౬ ॥ ఏకాదశంద్వాదశంచ వృషోత్సర్గవి
ధింవినా। మహాదానవిహీనంచపౌగండేకృత్యమాచరేత్॥ ౯౭॥
జీవమానేచపితరినపౌగండే సపిండనం । అతస్తస్య ద్వాదశా
హాన్యేకోద్దిష్టంసమాచరేత్ ॥ ౯౮ ॥ స్త్రీశూద్రాణాంవివా
హస్తువ్రతస్థానేప్రకీర్తితః । వ్రతాత్పూర్వసర్వవర్ణానాం
వయస్తుల్యాక్రియాభవేత్ ॥ ౯౯ ॥ స్వల్పాత్కుమార పూర్వసం
గాచ్చస్వల్పాద్విషయ బాంధవాత్ । స్వల్పేవయసిదేహేచ
క్రియాంస్వల్పామపీచ్ఛతి ॥ ౧౦౦ ॥ కిశోరేతరుణేకుర్యాచ్ఛ
య్యావృషమఖాదికం। పదదానంమహాదానంగోదానమపిదాప
యేత్ ॥ ౧౦౧ ॥ యతీనాంచైవసర్వేషాంనదాహోనోదక

౯౮॥ వ్రతస్థానేవ్రతబంధస్థానే- ఉపవీతసంస్కారస్యానధికారాత్॥ ౯౯॥ దేహే
చాపిస్వల్పేసతిక్రియామపిస్వల్పాంకుర్యాత్॥ ౧౦౦॥ కిశోరతరుణావస్థాయాంతు
మృతేసతిసర్వమేవకృత్యంకరణీయమిత్యాహ ॥ కిశోరఇతి ॥ కిశోరఃషోడశసమః
తతోయౌవనమాదిశేత్ ॥ ౧౦౧ ॥ సన్యాసినాంతుదాహాదికంకిమపికృత్యంనకర
ణీయమిత్యాహ ॥ యతీనామితి ॥ సర్వేషాంహంసాదిచతుర్విధానాంతేషాం
స్వపిత్రాణామపి గృహస్థైరపి సుతాదిభిర్దాహాదికం నకర్తవ్యం "కుటీ

చరంతుప్రదహే" దితిప్రాచీనైర్యదుక్తం తదయుక్తమిత్యాశఙ్క్యపన్నాహ॥ సదా
హా ఇతి ॥ మైఃప్రైష్యమంత్రోచ్చారణపూర్వకం సన్న్యస్తం తేషాం దాహాదికం స
ర్వశాస్త్రేష్వవిహితమేవ ॥ ౧౦౨ ॥ నను దశరాత్రం వినా ప్రేతత్వం స్యాదితి చేత్
నైవం, మాత్రేణేతి జ్ఞానశూన్యేనాపి సన్న్యాసినాం ప్రేతత్వం నైవేతి॥ ౧౦౩॥ కిం
చ జ్ఞానయుక్తేన సన్న్యాసేన తు జీవన్ముక్తవిదేహత్వమేవ భవతీత్యాహ॥ జ్ఞానిన ఇ
తి॥ ౧౦౪॥ అవశ్యకర్తవ్యతయా తు నాచరేత్ ॥ ౧౦౫॥ సన్న్యాసినాం కృత్యమాహ॥
సన్న్యాసస్తు స్వమిత్రపుత్రకళత్రబంధ్వాదీన్ శిఖాయజ్ఞోపవీతస్వాధ్యాయగా
యత్రీజపాద్యశేషకర్మాణి సన్న్యస్య దండమాచ్ఛాదనం కౌపీనం ప్రైష్యమంత్రో
చ్చారణపూర్వకం పరిగ్రహేదితి - సన్న్యాసోఽస్యాస్తీతి సన్న్యాసీ ॥ అస్యావ

క్రియా। దశరాత్రాదికం తేషాం న కర్తవ్యం సుతాదిభిః॥ ౧౦౨॥
దండగ్రహణమాత్రేణ నరో నారాయణో భవేత్ । త్రిదండగ్ర
హణాత్తేషాం ప్రేతత్వం నైవ జాయతే॥ ౧౦౩ ॥ జ్ఞానినస్తు సదా
ముక్తాః స్వరూపానుభవేన హి। అతస్తే పుత్రదత్తానాం పిండా
నాం నైవ కాంక్షిణః ॥ ౧౦౪ ॥ తస్మాత్పిండాదికం తేషాం న తు
చోదనమాచరేత్ । తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం పితృభక్త్యా స
మాచరేత్ ॥ ౧౦౫ ॥ హంసం పరమహంసం చ కుటీచకబహూ
దకౌ। ఏతాంత్సన్న్యాసినాం తార్క్ష్య పృథివ్యాం స్థాపయేన్మృ

స్థాభేదేన చాతుర్విధ్యం దర్శయతి॥ హంసమితి॥ హంసస్తు యథాజాతస్తథారూ
పధరో నిర్ద్వంద్వో నిష్పరిగ్రహో బ్రహ్మమార్గే సమ్యక్సంపన్నః శుద్ధమానసః ప్రా
ణసంధారణార్థం పరేచ్ఛయా భైక్షమాచరన్నుదరపాత్రేణ లాభాలాభసమః శు
క్లధ్యానపరో ధ్యాత్మనిష్ఠశ్చతుర్థభూమికారూఢః శుభాశుభకర్మనిర్మూలనపరం
శూన్యాగారే దేవతాగారే తృణకూటవల్మీకవృక్షమూలకులాలశాలాగ్నిహోత్ర
నదీపులినగిరికుహరకందరకోటరనిర్ఝరస్థండిలేష్వవకృతవాసప్రయత్నో నిర్మమస్స
న్నివసతీతి హంసో నామేతి॥ ౧॥ పరమహంసస్తు న దండం కౌపీనం న చాచ్ఛాదనమాచ
రేదితి విధినిషేధాతీతో యద్బ్రహ్మవేదాంతేషు పూర్ణానందైకబోధః పరమాత్మే

తినిరూపితంతద్బ్రహ్మహమస్మీత్యేవం చతుర్థాదిభూమికాసు సర్వదాభవే
న్నేవసప్తభూమికారూఢః ధ్యాతృధ్యేయ విభాగరహితో బ్రహ్మానందవిలీనవృ
త్తిత్వాచ్ఛరీరమపినానుసంధత్తే॥ ఏతదేవోక్తంశ్రీభాగవతే "దేహంచనశ్వరమ
వస్థితముత్థితం వాసిద్ధోనపశ్యతియతోధ్యగమత్స్వరూపం ॥ దైవాదపేతమథదై
వవశాదుపేతంవాసోయథాపరికృతంమదిరామదాంధః" ఇత్యయంయోగీశీతో
ష్ణసుఖదుఃఖమానాప మానషడూర్మ్యాదిభిర్వివర్జితోభవతి నిరుద్ధాశేషచిత్త
వృత్తేర్యోగినః శీతాదికంనాస్తితత్ప్రసాభావాత్ యథాలీలా యామాసక్త
స్యబాలకస్యాచ్ఛాదనాదిరహితస్యాపి హేమంతశిశిరయోః ప్రాతఃకాలేశీతంనా
స్తితథా పరమాత్మన్యాసక్తస్యయోగినశ్శీతాద్యభావః అతకృతకృత్యోభవతి -
ఇతిచస్మర్యతే "జ్ఞానామృతేనతృప్తస్యకృతకృత్యస్యయోగినః । నైవాస్తికించి
త్కర్తవ్యమస్తిచెన్నసతత్త్వవిత్" ఇతిపరమహంసః॥ ౨॥ అథకుటీచకబహూ
దకౌవిరక్తిభేదేనయథా - అత్రవిరక్తిస్త్రిధా - తీవ్రాతీవ్రతరామందాచేతి -
తీవ్రాయథా । "అస్మిన్జన్మనిమాభూవన్పుత్రదారాదయోమమే" తియాసు
స్థిరాబుద్ధిస్సావైరాగ్యస్యతీవ్రేతి- అస్మిన్వైరాగ్యేకుటీచకబహూదకసన్న్యాస
సాధికారః ॥ తథాచోక్తం "యాత్రాద్యశక్తిశక్తిభ్యాంతీవ్రేన్యా సద్వయం
భవేత్ । కుటీచకోబహూదశ్చేదుభావే త్రిదండినా" ॥ కుటీచకస్తుయా
త్రాద్యశక్తః ఏకస్మిన్నేవతీర్థే సంవత్సరాన్ప్రత్యహంద్వాదశ సహస్రప్ర
ణవజపంకుర్వన్యథోక్త కాలభైక్ష్యమాహారన్మహావాక్యార్థ మవ లోకయ
న్నాత్మానుసంధానేచిత్తవృత్తి మవధారయన్కుట్యాం పర్ణశాలా యాం
చకాస్తి బ్రహ్మధ్యానేన ప్రకాశతే ఇతి కుటీచకః - కుట్యామేవ చరతియా
త్రాద్యశక్తిస్సయావిచరతీతి - యద్వాచరగతిభక్షణయోరితిధాతోఃకుట్యాంచ
రతిభక్ష యతిభిక్షాన్నమితికుటీచరోవా॥౩॥ బహూదకశ్చతీర్థయాత్రాసుశక్తో
గ్రామేత్వేకరాత్రంనగరేత్రిరాత్రం తీర్థేసప్తరాత్రంనివసన్ త్రికాలస్నానప
రోమాధుకరీంవృత్తిమాశ్రితోనివాసస్థానాశక్తిరహితోనిజాశ్రమధర్మరతోప్రణ
వమనుస్మరన్ దండాదికంపరిగృహ్యాపునస్తీర్థాంతరంవ్రజతీతిబహూని ఉదకాని

తీర్థజలానియస్యేతిబహూదకఇతి॥ ४॥ తీవ్రతరవైరాగ్యేతుహంసపరమహంసస న్యాసాధికారః । తీవ్రతరంయథా "పునరావృత్తిసహితాలోకోమేమాస్తుక శ్చన। ఇతితీవ్రతరత్వంస్యాత్కృందేన్యాసేనకోపిహి"తి॥మందవైరాగ్యేతుసన్యా సాధికారఏవనాస్తి ॥ మందాయథా "పుత్రదారధనాదీనాంనాశేతాత్కాలికీ మతిః। ధిక్సంసారమితీదృక్స్యాద్విరక్తేర్మందతాహిసే"తి - ఏతేషాంవిశేషలక్ష ణానివిశ్వేశ్వరీపద్ధతౌ పరమహంసోపనిషదిజీవన్ముక్తౌచవిశేషతోనిరూపితాని - అత్రతువిస్తరభయాన్నలిఖితాని॥ శ్లో కార్థస్తుస్పష్టఏవ॥౧౦౬॥ ౧౦౭। ఇతిశ్రీగ రుడపురాణటీకాయాందశమోధ్యాయః॥

తార్క్ష్య॥౧౦౬॥గంగాదీనామభావేపిపృథివ్యాంస్థాపసంస్మృతం।
యత్రసంతిమహానద్యస్తదాతాస్వవనిక్షిపేత్॥౧౦౭॥ ఇతిశ్రీగ
రుడపురాణేసారోద్ధారేదాహాస్థిసంచయనకర్మనిరూపణోనా
మదశమోధ్యాయః॥ ※

గరుడఉవాచ। దశరాత్రవిధింబ్రూహికృతేకింసుకృతంభవేత్।
పుత్రాభావేతుకఃకుర్యాదితిమేవదకేశవ॥ ౧॥ శ్రీభగవానువా
చ॥శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామిదశరాత్రవిధింతవ। యత్కృత్వాయ
చసత్పుత్రోముచ్యతేపైతృకాదృణాత్॥౨॥ పుత్రశ్శోకంపరిత్య
జ్యధృతిమాస్థాయసాత్త్వికీం।పితుఃపిండాదికంకుర్యాదశ్రుపాతం
నకారయేత్॥ ౩॥ శ్లేష్మాశ్రుబాంధవైర్ముక్తంప్రేతోభుంక్తేయ
తోవశః। అతోనరోదితవ్యంహితదాశోకాన్నిరర్థకాత్॥ ४॥
యదివర్షసహస్రాణిశోచతేహర్నిశంనరః। తథాపినైవనిధనం
గతోదృశ్యేతకర్హిచిత్॥ ౫ ॥ జాతస్యహిధ్రువోమృత్యుర్ధ్రువం

అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వం దశరాత్రంసమాచరేత్ । ఇతిశ్రుత్వాఖగః పూర్వంతదేవపరిపృచ్ఛతి॥దశేతి॥ ౧॥ ఏకాదశేస్మిన్నోప్నివాచశోకాపనయనంవ చః।అప్రజేపిండదాతారందశరాత్రవిధింహరిః॥శృణ్వితి॥౨॥ సాత్త్వికీధృతిఃగీతా యాంప్రోక్తా "ధృత్యాయయాధారయతేమనఃప్రాణేంద్రియక్రియాః।యోగేనా మావ్యభిచారిణ్యాధృతిస్సాపార్థసాత్త్వికీ"తి॥౩॥క్రియాయామశ్రుపాతస్యనిషేధ

హ॥ శ్లేష్మేతి॥ నిరర్థకాః వ్యర్థాః॥౪॥ తదేవాహ యదీతి సప్తభిః॥ నిధనంగతః మృత్యుం ప్రాప్తః॥౫॥ అపరిహార్యే దూరీకర్తుమశక్యే॥౬॥ ఉపాయాభావాదపి శోకో నోచిత ఇత్యాహ॥ నహీతి॥౭॥ భావానాం దుఃఖాదీనాం ప్రతీకారః దూరీకరణోపాయః॥౮॥ 'సంయోగో విప్రయోగాంతో మరణాంతం హి జీవితమ్' ఇతి న్యాయమాహ॥ నాయమితి॥౯॥ ఉక్తమేవార్థం దృష్టాంతేన దృఢయతి॥ యథేతి॥౧౦॥ యస్య కారణమేవ వినాశి తదా తత్కార్యస్య కా కథేత్యాహ॥ యదితి॥ సంస్కృతం సుగంధిద్రవ్యైః పాచితమపి వినశ్యతి గతరసం భవతి॥౧౧॥ భైషజ్యమౌషధం దుఃఖరో

జన్మ మృతస్య చ । తస్మాదపరిహార్యేఽర్థే న శోకం కారయేద్బుధః॥
౬॥ నహి కశ్చిదుపాయోఽస్తి దైవో వా మానుషోఽపి వా। యో హి మృ
త్యువశం ప్రాప్తో జంతుః పునరిహావ్రజేత్॥ ౭॥ అవశ్యం భావిభా
వానాం ప్రతీకారో భవేద్యది। తదా దుఃఖైర్న యుజ్యేరన్నలరా
మయుధిష్ఠిరాః॥ ౮॥ నాయమత్యంతసంవాదః కస్యచిత్కేనచిత్స
హ। అపి స్వేన శరీరేణ కిముతాన్యైః పృథగ్జనైః॥౯॥ యథా హి
పథికః కశ్చిచ్ఛాయామాశ్రిత్య విశ్రమేత్। విశ్రమ్య చ పునర్గచ్ఛేత్త
ద్వద్భూతసమాగమః॥౧౦॥ యత్ప్రాతస్సంస్కృతం భోజ్యం సా
యం తచ్చ వినశ్యతి। తదన్నరససంపుష్టే కాయే కా నామ నిత్యతా॥
౧౧॥ భైషజ్యమేతద్దుఃఖస్య విచారం పరిచింత్య చ। అజ్ఞానప్రభ
వం శోకం త్యక్త్వా కుర్యాత్క్రియాం సుతః॥ ౧౨॥ పుత్రాభావే వ
ధూః కుర్యాద్భార్యాభావే చ సోదరః। భ్రాతా వా భ్రాతృపుత్రో
వా సపిండశ్శిష్య ఏవ వా ॥ ౧౩॥ జ్యేష్ఠస్య వా కనిష్ఠస్య భ్రాతుః పు
త్రైశ్చ పౌత్రకైః। దశరాత్రాదికం కార్యం పుత్రహీనే నరే ఖగ॥
౧౪॥ భ్రాతౄణామేకజాతానామేకశ్చేత్పుత్రవాన్భవేత్। సర్వే

౫నివర్తకమిత్యర్థః॥౧౨॥ శోకాపనోదనోపాయం నిరూప్య 'పుత్రాభావే తు కః కుర్యాదితి ప్రశ్నస్యోత్తరమాహ॥ పుత్రేతి పంచభిః॥ వధూః పత్నీ విధవా పుత్రవధూర్వా సోదరః కనిష్ఠభ్రాతా॥ ౧౩ ॥ భ్రాతుః పుత్రేణ సర్వభ్రాతౄణాం పుత్రవత్త్వం స్యాదిత్యాహ॥ జ్యేష్ఠస్యేతి॥౧౪॥ ఏకజాతానామేకస్మాత్పితుస్సకాశాదుత్ప

స్నానామధ్యో॥౧౫॥సాపత్న్యశ్చపుత్రేణస్త్రీణాంపుత్రితాస్యాదిత్యాహ॥పత్న్యశ్చ ఇతి॥౧౬॥౧౭॥ ఇష్టస్యమిత్రస్య॥౧౮॥ ౨౨॥ కృతేకింసుకృతంభవేదితిప్రశ్నస్యో త్తరమాహ॥సప్తైతిద్వాభ్యాం॥౨౩॥ ౨౪॥ దశరాత్రవిధింబ్రూహీతిప్రశ్నస్యో

తేతేనపుత్రేణపుత్రిణోమనురబ్రవీత్॥ ౧౫॥ పత్న్యశ్చబహ్వ్యశ్చ
ఏకస్యచైకాపుత్రవతీభవేత్। సర్వాస్తాఃపుత్రవత్యస్స్యుస్తేనై
కేనసుతేనహి॥౧౬॥ సర్వేషాంపుత్రహీనానాంమిత్రఃపిండంప్ర
దాపయేత్। క్రియాలోపోనకర్తవ్యస్సర్వాభావేపురోహితః॥
౧౭॥ స్త్రీవాథపురుషఃకశ్చిదిష్టస్యకురుతేక్రియాం।అనాథప్రే
తసంస్కారాత్కోటియజ్ఞఫలంలభేత్॥ ౧౮॥పితుఃపుత్రేణకర్త
వ్యందశరాత్రాదికంశుభం। మృతేజ్యేష్ఠేస్యతిస్నేహాస్సుకుర్వీతపి
తాసుతే॥ ౧౯॥ బహవోపియదాపుత్రావిధిమేకస్సమాచరేత్।
దశరాత్రంసపిండత్వంశ్రాద్ధాన్యన్యానిషోడశ॥౨౦॥ ఏకేనైవతు
కార్యాణిసంవిభక్తధనేష్వపి। విభక్తైస్తుపృథక్కార్యంశ్రాద్ధం
సాంవత్సరాదికం॥ ౨౧॥ తస్మాద్యథావిధిజ్యేష్ఠోదశరాత్రంస
మాచరేత్।ఏకభోజీభూమిశాయీభూత్వాబ్రహ్మపరశ్శుచిః॥
౨౨॥ సప్తవారంపరిక్రమ్యధరణీంయత్ఫలంలభేత్। క్రియాంకృ
త్వాపితుర్మాతుస్తత్ఫలంలభతేసుతః॥౨౩॥ ఆరభ్యదశరాత్రంచ
యావద్ద్వైవార్షికంభవేత్। తావత్పుత్రఃక్రియాంకుర్వన్గయా
శ్రాద్ధఫలంలభేత్॥౨౪॥ కూపేతటాకేవారామేతీర్థేదేవాలయే
పివా।గత్వామధ్యమయామేతుస్నానంకుర్యాదమంత్రకం॥ ౨౫॥
శుచిర్భూత్వావృతమూలేదక్షిణాభిముఖస్థితః। కుర్యాచ్చవేది
కాంతత్రగోమయేనోపలిప్యతాం॥౨౬॥తస్యాంపర్ణైదర్భమయం
స్థాపయేత్కౌశికంద్విజం।తంపాద్యాదిభిరభ్యర్చ్యప్రాణమేదతసీ

త్తరమాహ॥ కూపఇత్యాదియావదధ్యాయసమాప్తి॥ మధ్యమయామే ద్వితీయ ప్రహరే- ప్రథమయామమధ్యాహ్నయోర్దైవపిత్ర్యసమయత్వాత్-అమంత్రకం సంకల్పరహితం॥ ౨౫॥ ౨౬॥ పర్ణైపర్ణాసనే' అతసీపుష్పసంకాశ' మితిమంత్రే

ణ్ప్రణమేత్॥౨౮॥కౌశందర్భాసనం॥౨౯॥౨౯॥ పయశ్చపయశ్చపయసీతయోఃసి తక్షీరయోఃపాత్రే॥౩౦॥ఆనంత్యదాయకంఅనంతఫలదంభవతీత్యర్థః౩౧॥ఆదిదినాత్ప్రథమదినాత్॥ ౩౨ ॥ తేనైవాన్నేనచరుపాయసాదినాచనవదినేషునవపిండాన్॥౩౩॥నవమదినస్యకృత్యంకథయతి॥నవమఇతిత్రిభిః॥౩౪॥౩౫॥దశమదినేవిశే

తిచ॥౨౮॥తదగ్రేచతతోదత్వాపిండార్థంకౌశమాసనం।తస్యోపరితతఃపిండంనామగోత్రోపకల్పితం॥౨౯॥ దద్యాత్తండులపాకేనయవపిష్టేనవాసుతః । ఉశీరచందనంభృంగరాజపుష్పంనివేదయేత్॥ ౨౯॥ ధూపందీపంచనైవేద్యంముఖవాసంచదక్షిణాం। కాకాన్నంపయసోఃపాత్రేవర్ధమానజలాంజలీన్॥౩౦॥ప్రేతాయాముకనామ్నేచమద్దత్తముపతిష్ఠతు । అన్నంవస్త్రంజలంద్రవ్యమన్యద్వాదీయతేచయత్॥ప్రేతశబ్దేనయద్దత్తంమృతస్యానంత్యదాయకం॥౩౧॥తస్మాదాదిదినాదూర్ధ్వంప్రాక్సపిండీవిధానతః।యోషితఃపురుషస్యాపిప్రేతశబ్దంసముచ్చరేత్॥౩౨॥ప్రథమేహనియత్పిండాదీయతేవిధిపూర్వకం। తేనైవవిధినాన్నేననవపిండాన్ప్రదాపయేత్॥ ౩౩॥ నవమేదివసేచైవసపిండైస్సకలైర్జనైః। తైలాభ్యంగః ప్రకర్తవ్యోమృతకస్వర్గకామ్యయా॥౩౪॥బహిస్స్నాత్వాగృహీత్వాచదూర్వాలాజసమన్వితాః।అగ్రతఃప్రమదాంకృత్వాసమాగచ్ఛేన్మృతాలయం॥౩౫॥ దూర్వావత్కులవృద్ధిస్తేలాజాఇవవికాసతా । ఏవముక్త్వాత్యజేద్గేహేలాజాన్దూర్వాసమన్వితాన్॥౩౬ ॥ దశమేహనిమాంసేనపిండందద్యాత్ఖగేశ్వర। మాషేణతన్నిషేధాద్వాకలౌనపలపైతృకం ।, ౩౭॥ దశమది

నమాహ॥దశమేతి॥వాఅథవాకలౌకలియుగేపలేనమాంసేనపైతృకంపితృశ్రాద్ధంనభవతీతితస్యమాంసపిండస్యనిషేధాన్మాషైరేవదద్యాదిత్యర్థః-అత్ర'అతోహ్యబ్దపవర్జ్యాం స్యాత్తుధాతస్యనశామ్యతీ ' తిప్రాచీనైస్తువశ్యకత్వేనైవో

క్తంతదన్యయుగాభిప్రాయేణేతి॥ ౩౭॥ దశమేదివసేక్షౌరమితిద్వితీయశ్లోకస్తు స్మృత్యంతరదేశాంతరధర్మానుసారేణ॥ ౩౮॥౪౦॥అతసీతి॥ సుస్నిగ్ధసుకోమలశ్యామసుందరం ॥ ౪౧॥ హేపుండరీకాక్షదేవ త్వంఅనాదినిధనోసిఅతో మోక్షప్రదో

వసేక్షౌరంబాంధవానాంప్రకీర్తితం। క్రియాకర్తుస్సుతస్యైవం సపిండీకరణాత్పరం॥ ౩౮॥ దశమేదివసేక్షౌరంబాంధవానాంస ముండనం।క్రియాకర్తుస్సుతస్యాపిపునర్ముండనమాచరేత్॥ ౩౯॥ మిష్టాన్నైర్భోజయేదేకందినేషుదశసుద్విజం । ప్రార్థయేత్ప్రీతముక్తించహరింధ్యాత్వాకృతాంజలిః॥ ౪౦॥ అతసీపుష్పసంకాశంపీతవాససమచ్యుతం। యేనమస్యంతిగోవిందంనతేషాంవిద్యతేభయం॥ ౪౧॥ అనాదినిధనోదేవశ్శంఖచక్రగదాధరః। అక్షయఃపుండరీకాక్షప్రేతమోక్షప్రదోభవ॥ ౪౨॥ ఇతిసంప్రార్థనామంత్రంశ్రాద్ధాంతేప్రత్యహంపఠేత్। స్నాత్వాగత్వాగృహందత్వాగోగ్రాసంభోజనంచరేత్॥౪౩॥ఇతిశ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారేదశరాత్రవిధినిరూపణోనామఏకాదశోఽధ్యాయః ॥

గరుడఉవాచ ॥ ఏకాదశదినస్యాపివిధింబ్రూహిసురేశ్వర। వృషోత్సర్గవిధానంచవదమేజగదీశ్వర ॥ ౧ ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ ఏకాదశేహ్నిగంతవ్యంప్రాతరేవజలాశయే । ఔర్ధ్వదైహిక్రియాసర్వాకరణీయాప్రయత్నతః ॥ ౨ ॥ నిమంత్రయేద్బ్రాహ్మణాంశ్చవేదశాస్త్రపరాయణాన్।ప్రార్థయేత్ప్రీతముక్తిచనమస్కృత్యకృతాంజలిః ॥ ౩ ॥ స్నానసంధ్యాదికంకృత్వాహ్యాచార్యోపిశుచిర్భవేత్ । విధానంవిధివత్కార్యమేకాదశదినోచితం ॥ ౪ ॥ అమంత్రంకారయేచ్ఛ్రాద్ధందశాహంనామగోత్రతః । ఏకాదశేహ్నిప్రేతస్య దద్యాత్పిండంసమం

భవేతి॥ ౪౨ ॥ ౪౩ ॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంఏకాదశోఽధ్యాయః॥ *

ఏకాదశేతి ॥ ౧ ॥ కృత్యమేకాదశాహస్యలక్షణానివృషస్యచ । తదు

త్సగణఫలంచైవద్వాదశేష్విహమాధవః ॥ ఏకాదశేతి ॥ ౨॥ ౧౩॥ ఉపభుక్తంతస్య శరీరలగ్నం తదీప్సితంతస్య వాంఛితంచ - ఏతద్వస్త్రాదిసర్వం ॥

త్రకం॥ ౫॥ సౌవర్ణంకారయేద్విష్ణుంబ్రహ్మాణంరాజితంతథా।
రుద్రంతామ్రమయంకార్యంయమంలోహమయంఖగ॥ ౬ ॥ ప
శ్చిమేవిష్ణుకలశంగంగోదకసమన్వితం । తస్యోపరిన్యసేద్విష్ణుం
పీతవస్త్రేణవేష్టితం॥ ౭॥ పూర్వేతుబ్రహ్మకలశంక్షీరోదకసమ
న్వితం। బ్రహ్మాణంస్థాపయేత్తత్ర శ్వేతవస్త్రేణవేష్టితం॥౮॥ ఉ
త్తరస్యాంరుద్రకుంభంపూరితంమధుసర్పిషా । శ్రీరుద్రంస్థాప
యేత్తత్ర రక్తవస్త్రేణవేష్టితం॥ ౯॥ దక్షిణస్యాంయమఘటమిం
ద్రోదకసమన్వితం। కృష్ణవస్త్రేణసంవేష్ట్యతస్యోపరియమంన్య
సేత్॥ ౧౦॥ మధ్యేతుమండలంకృత్వాస్థాపయేత్కౌశికంసుతః।
దక్షిణాభిముఖోభూత్వాపసవ్యేనచతర్పయేత్॥ ౧౧॥ విష్ణుంవి
ద్యాధింశివంధర్మంవేదమంత్రైశ్చతర్పయేత్।హోమంకృత్వాచ
రేత్పశ్చాచ్ఛ్రాద్ధందద్యాత్ఘటాదికం॥౧౨॥ గోదానంచతతోద
త్పిత్ర్యాణాంతారణాయవై । గౌరేషాహిమయాదత్తాప్రీత
యేతేస్తుమాధవ ॥ ౧౩ ॥ ఉపభుక్తంతుతస్యాసీద్వస్త్రభూష
ణవాహనం । ఘృతపూర్ణంకాంస్యపాత్రం సప్తధాన్యంతదీ
ప్సితం ॥ ౧౪ ॥ తిలాద్యష్టమహాదానమంతకాలేనచేత్కృతం ।
శయ్యాసమీపేధృత్వైవతద్దానంతస్యాః ప్రదాపయేత్ ॥ ౧౫॥
ప్రక్షాళ్యవిప్రచరణౌపూజయేదంబరాదిభిః । సిద్ధాన్నం తస్య
దాతవ్యంమోదకాపూపకాఃపయః॥ ౧౬ ॥ స్థాపయేత్పురుషం
హైమంశయ్యోపరితదాసుతః। పూజయిత్వాప్రదాతవ్యాస్తృత
శయ్యాయథోదితా॥౧౭॥ప్రేతస్యప్రతిమాయుక్తాసర్వోపకర
ణైర్వృతా।ప్రేతశయ్యామయాహ్యేషాతుభ్యంవిప్రనివేదితా॥
౧౮ ॥ ఇత్యాచార్యాయదాతవ్యాబ్రాహ్మణాయకుటుంబినే।

౧౪ ॥ ౧౫ ॥ ప్రేతస్యశయ్యాయాదానవిధిమాహ ॥ ప్రక్షాళ్యేతిచతుర్భిః ॥

౧౬॥౨౧॥ బ్రాహ్మణాదివర్ణానామసాధారణవృషస్యలక్షణాన్యాహ॥రక్తాక్ష ఇతిద్వాభ్యాం॥౨౨॥ శస్యతేవిహితోభవతి॥ ౨౩॥ సర్వవర్ణాసాధారణవృషంకథయతి॥ యఇత్యాదిషడ్భిః॥ ౨౪॥ పంచప్రకారంనీలవృషభందర్శయతి-కింతూక్తల

తతఃప్రదక్షిణీకృత్యప్రణిపత్యవిసర్జయేత్॥ ౧౯ ॥ ఏవంశయ్యాప్రదానేనశ్రాద్ధేననవకాదినా।వృషోత్సర్గవిధానేనప్రేతోయాతిపరాంగతిం॥ ౨౦॥ ఏకాదశేహ్నివిధినావృషోత్సర్గంసమాచరేత్।హీనాంగంరోగిణంబాలంత్యక్త్వాకుర్యాత్సులక్షణం॥ ౨౧॥ రక్తాక్షః పింగళోయస్తురక్తశృంగగళఖురః। శ్వేతోదరఃకృష్ణపృష్ఠోబ్రాహ్మణస్యవిధీయతే॥ ౨౨ ॥ సుస్నిగ్ధవర్ణోయోరక్తఃక్షత్రియస్యవిధీయతే। పీతవర్ణశ్చవైశ్యస్యకృష్ణశ్శూద్రస్యశస్యతే॥ ౨౩॥ యస్తుసర్వాంగపింగస్స్యాచ్ఛ్వేతఃపుచ్ఛప్రదేశేచ । సపింగోవృషఇత్యాహుఃపితౄణాంప్రీతివర్ధనః॥ ౨౪॥ చరణాస్తుముఖంపుచ్ఛంయస్యశ్వేతానిగోపతేః । లాక్షారససవర్ణోయస్తంనీలఇతికీర్తితం॥ ౨౫॥ లోహితోయస్తువర్ణేనముఖేపుచ్ఛేచపాండురః । పింగఃఖురవిషాణాభ్యాంరక్తనీలోనిగద్యతే॥ ౨౬ ॥ సర్వాంగేష్వేకవర్ణోయఃపింగఃపుచ్ఛఖురేషుయః । తంనీలపింగమిత్యాహుఃపూర్వజోద్ధారకారకం ॥ ౨౭ ॥ పారావతసవర్ణస్తులలాటేతిలకాన్వితః । తంబభ్రునీలమిత్యాహుఃపూర్ణంసర్వాంగశోభనం॥ ౨౮ ॥నీలస్సర్వశరీరేషురక్తశ్చనయనద్వయే।తమప్యాహుర్మహానీలంనీలఃపంచవిధస్స్మృతః॥ ౨౯॥ అవశ్యమేవమోక్తవ్యోనసధార్యోగృహేభవేత్। తదర్థమేషాచరతిలోకే

క్షణాస్యైవేత్యాహ॥చరణాఇతి॥ గోపతేఃవృషస్య॥౨౫॥౨౯॥ఉక్తలక్షణోవృషః గృహేనధార్యం-తంభారవాహకంనకుర్యాదిత్యర్థః- యథాకపిలాగాఃబ్రాహ్మణాతిరిక్తవర్ణైర్గృహేధార్యానభవతికింతుదాతవ్యైవ - తథైవాయమప్యవశ్యంమోక్తవ్యఏవేతి - తదర్థంఏతస్మిన్నేవార్థేపురాతనీసర్వశాస్త్రప్రసిద్ధాగాథా

స్మృతిశ్చరతి లోకే విఖ్యాతిం యాతి॥ ౩౦॥ తామేవాహ॥ ఇష్టవ్యా వాంఛితవ్యాః- మమ బహవః పుత్రాస్సంత్వితీచ్ఛా కర్తవ్యేత్యర్థః - తత్కిమర్థమితి చేత్తత్రాహ ॥ యదీతి॥ బహుష్వేకోపి గయాం గచ్ఛేత్ ఏకః గౌరీమష్టవర్షాం కన్యాం చ నీలం ఉక్త లక్షణం మోచయేదితి హేతోః- ఏక ఏవ చేత్తదా గృహకార్యపరత్వాన్నగో భవేత్ -

గాథా పురాతనీ ॥ ౩౦ ॥ ఇష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యేకోపి గయాం వ్రజేత్ । గౌరీం వివాహయేత్కన్యాం నీలం వా వృషముత్సృజేత్ ॥ ౩౧॥ స ఏవ పుత్రో మంతవ్యో వృషోత్సర్గం తు యశ్చరేత్ । గయాయాం శ్రాద్ధదాతా చ యోఽన్యో విష్ఠాసమః కిల॥ ౩౨॥ రౌరవాదిషు యే కేచిత్పచ్యంతే యస్య పూర్వికాః। వృషోత్సర్గేణ తాంత్సర్వాంస్తారయేదేకవింశతిః॥ ౩౩॥ వృషోత్సర్గం కిలేచ్ఛంతి పితరస్స్వర్గతా అపి । అస్మద్వంశే సుతః కోపి వృషోత్సర్గం కరిష్యతి ॥ ౩౪॥ తదుత్సర్గాద్వయం సర్వే యాస్యామః పరమాం గతిం। సర్వయజ్ఞేషు చాస్మాకం వృషయజ్ఞో హి ముక్తిదః॥ తస్మాత్పితృవిముక్త్యర్థం వృషయజ్ఞం సమాచరేత్ । యథోక్తేన విధానేన కుర్యాత్సర్వప్రయత్నతః॥ ౩౬॥ గ్రహాణాం స్థాపనం కృత్వా తత్తన్మంత్రైశ్చ పూజనం। హోమం కుర్యాద్యథాశాస్త్రం పూజయేద్వృషమాతరః॥ ౩౭॥ వత్సం వత్సీం సమానాయ్య బధ్నీయాత్కంకణం తయోః। వైవాహ్యేన విధానేన స్తంభమారోపయేత్తదా॥ ౩౮॥ స్నాపయేచ్చ వృషం వత్సీం రుద్రకుంభోదకేన చ । గంధమాల్యైశ్చ సం

తస్య గయాదిపితృముక్తికృత్యే అవసరాభావాదితి భావః॥ ౩౧ ॥ అన్యః వృషోత్సర్గాద్యకర్తా ఇత్యకరణే అపమానోక్తిః॥ ౩౨॥ కరణే తు కేవలం పితురేవ ముక్తిర్న, కింతు సర్వపితౄణామేవేత్యాహ ॥ రౌరవాదిష్వితి ॥ ౩౩ ॥ స్వర్గతాః స్వర్గస్థితా అపీచ్ఛంతి పరమగతిప్రాప్త్యర్థం ॥ ౩౪ ॥ ౩౫ ॥ సర్వప్రయత్నతః యది స్వదేశే నాస్తి తదా దేశాంతరాదప్యానీయ కర్తవ్య ఏవేత్యర్థః ॥ ౩౬ ॥

విధానమాహ॥గ్రహణాదిష్వితి సప్తభిః॥౩౭॥౩౮॥౩౯॥౪౦॥ ధర్మ ఇతి॥చతుష్పాద్ధ
ర్మో వృషరూపోఽభిభవతీతి ఉత్సర్గస్యైవ ప్రదానం వ యాదత్తం తవాభయ
దానం తేన తారయస్వ-మమ పితౄనితి శేషః॥౪౧॥ ౪౨॥ మృతస్య పుత్రహస్తేన యః
పూజ్యకారయేచ్చ ప్రదక్షిణం॥ ౩౯॥ త్రిశూలం దక్షిణే పార్శ్వే
వామే చక్రం ప్రదాపయేత్। తం విముచ్యాంజలిం బధ్వా పఠేన్మం
త్రమిమం సుతః॥ధర్మస్త్వం వృషరూపేణ బ్రహ్మణా నిర్మితః పురా।
తవోత్సర్గ ప్రదానేన తారయస్వ భవార్ణవాత్।ఇతి మంత్రాన్సము
చ్చార్యైవ వత్సం వత్సీం సముత్సృజేత్। వరదోఽహం సదా తస్య ప్రేత
మోక్షం దదామి చ॥౪౨॥ తస్మాద్దేవః ప్రకర్తవ్యస్తత్ఫలం జీవతో
భవేత్। అపుత్రస్తు స్వయం కృత్వా సుఖం యాతి పరాం గతిం॥౪౩॥
కార్తికాదౌ శుభే మాసే చోత్తరాయణగే రవౌ। శుక్లపక్షే థవా
కృష్ణే ద్వాదశ్యాదితిథౌ తథా॥౪౪॥ గ్రహణద్వితయే చైవ పుణ్యతీ
ర్థే యనద్వయే। విషువద్వితయే చాపి వృషోత్సర్గం సమాచరేత్॥
౪౫॥ శుభలగ్నే ముహూర్తే చ శుచౌ దేశే సమాహితః। బ్రాహ్మ
ణాంతు సమాహూయ విధిజ్ఞం శుభలక్షణం॥ ౪౬ ॥ జపైర్హోమైస్త
థా దానైః ప్రకుర్యాద్దేహశోధనం । పూర్వవత్సకలం కృత్యం కు
ర్యాద్ధోమాదిలక్షణం॥ ౪౭॥ సాలగ్రామం చ సంస్థాప్య వైష్ణవం
శ్రాద్ధమాచరేత్ । అత్ర శ్రాద్ధం తతః కుర్యాద్దద్యాద్దానం ద్విజ
న్మనే॥ ౪౮ ॥ ఏవం యః కురుతే పక్షిన్నపుత్రశ్చాపి పుత్రవాన్।
సర్వకామఫలం తస్య వృషోత్సర్గాత్ప్రజాయతే॥౪౯॥ అగ్నిహో
త్రాదిభిర్యజ్ఞైర్దానైశ్చ వివిధైరపి।న తాం గతిమవాప్నోతి వృషోత్స
ర్గేణ యాం లభేత్॥౫౦॥ బాల్యకౌమారపౌగండే యావనే వార్ధ
కే కృతం। తత్పాపం తద్వినశ్యేత వృషోత్సర్గాన్న సంశయః॥ ౫౧॥
త్ఫలం భవతీత దేవ జీవితస్య స్వహస్తకృతేనాస్యాస్తి॥ ౪౩॥ అత స్తద్విధానమప్యా
హ॥కార్తికాదావితి పంచభిః ॥ ౪౪॥ విషువిద్వితయే మేష తులా సంక్రాంతిదినే॥
౪౫॥౫౦॥ సర్వపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తరూపమప్యేతదేవేత్యాహ ॥ బాల్యేతి

ద్వాభ్యాం॥౫౧॥ ౫౩॥ బహుతరసుకృతశ్రవణోత్సుకతయా సౌభాగ్యవత్యాః సపుత్రాయాః స్త్రియాశ్చ న కుర్యాదిత్యాహ॥ పతీతి॥ కించ పతిపుత్రవతీత్యనేనైవ విధవాయాశ్చ కుర్యాదిత్యవగమ్యతే- తథాపి వృషయజ్ఞం సమాచరేదిత్యాదివ

మిత్రద్రోహీ కృతఘ్నశ్చ సురాపో గురుతల్పగః। బ్రహ్మహా హేమ
హారీ చ వృషోత్సర్గాత్ప్రముచ్యతే॥ ౫౨॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన
వృషయజ్ఞం సమాచరేత్। వృషోత్సర్గసమం పుణ్యం నాస్తి తార్క్ష్య
జగత్త్రయే॥౫౩॥ పతిపుత్రవతీ నారీ ద్వయోరగ్రే మృతా యది। వృ
షోత్సర్గం నైవ కుర్యాద్గాం దద్యాచ్చ పయస్వినీం॥ ౫౪॥ వృషభం
వాహయేద్యస్తు స్కంధే పృష్ఠే చ ఖేచర। నిపతేన్నరకే ఘోరే యా
వదాభూతసంప్లవం॥ ౫౫॥ వృషభం తాడయేద్యస్తు నిర్దయం ము
ష్టియష్టిభిః। స నరః కల్పపర్యంతం భుంక్తే చ యమయాతనాం॥
౫౬॥ ఏవం కృత్వా వృషోత్సర్గం కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాని షోడశ। సపిండీ
కరణాదర్వాక్తదహం కథయామి తే॥౫౭॥ స్థానే ద్వారేర్ధమార్గే
చ చితాయాం శవహస్తకే। అస్థిసంచయనే షష్ఠో దశపిండా దశా
హ్నికాః॥౫౮॥ మలినం షోడశం చైతత్ప్రథమం పరికీర్తితం। అన్య
చ్చ షోడశం మధ్యే ద్వితీయం కథయామి తే॥౫౯॥ ప్రథమం విష్ణవే ద
ద్యాద్ద్వితీయం శ్రీశివాయ చ। యామ్యాయ పరివారాయ తృతీ
యం పిండముత్సృజేత్॥౬౦॥ చతుర్థం సోమరాజాయ హవ్యవా
హాయ పంచమం॥ ౬౧॥ కవ్యవాహాయ షష్ఠం చ దద్యాత్కాలా
య సప్తమం॥౬౨॥ రుద్రాయ చాష్టమం దద్యాన్నవమం పురుషా
య చ। ప్రేతాయ దశమం చైవైకాదశం విష్ణవే నమః॥౬౩॥ ద్వాద
శం బ్రహ్మణే దద్యాద్విష్ణవే చ త్రయోదశం। చతుర్దశం శివాయైవ

చనాద్వృషోత్సర్గస్యాపి యజ్ఞమయత్వాత్తస్మిన్ స్త్రీశూద్రాణామధికార ఏవేతి క్వచిత్- అతోఽత్ర దేశకులపరంపరాగతధర్మానుసరణం కర్తవ్యం॥౫౪॥౫౭॥ఏవం వృషోత్సర్గం నిరూప్య మలినాదిషోడశత్రయమాహ ॥ స్థానఇత్యాదియావదధ్యా

యసమాప్తిః॥౫౮॥ ౭౦॥ సంపరేతస్యమృతస్యోర్ధ్వదైహికంలోకాంతరోపయో గిపిండదానాదికం-క్షయాహంవార్షికం। తథాచస్మృతిః'మాసపక్షతిథిస్పృష్టే యోయస్మిన్క్రియతేహని। ప్రత్యబ్దంతుతథాభూతంక్షయాహంతస్యతంవిదుః" పాక్షికంతు "ఆశ్వినేమాసికన్యాయాంగతేవానగతేరవౌ। కృష్ణపక్షకృతంశ్రాద్ధంపాక్షికంతద్విధీయత" ఇతి- యాపత్నీకురుతేసాపిసతీఏవ॥౭౧॥౭౨॥నతుప్రా

యమాయదశపంచకం॥౬౩॥ దద్యాత్తత్పురుషాయైవపిండంషో
డశకంక్రమాత్। మధ్యంషోడశకంప్రాహుః ప్రేతతత్త్వవిదోజనాః॥
౬౪॥ ద్వాదశప్రతిమాసేషు పాక్షికంచత్రిపాక్షికం। న్యూనషా
ణ్మాసికంపిండందద్యాన్న్యూనాబ్దికంతథా॥ ౬౫ ॥ ఉత్తమంషో
డశంచైతన్మయాతేపరికీర్తితం। శ్రపయిత్వాచరుంతార్క్ష్యకు
ర్యాదేకాదశేహని॥౬౬॥ చత్వారింశత్తథైవాష్టౌశ్రాద్ధంప్రేత
త్వనాశనం । యస్యజాతంవిధానేనసభవేత్పితృపఙ్క్తిభాక్॥
౬౭॥ పితృపఙ్క్తిప్రవేశార్థంకారయేత్షోడశత్రయం। ఏతచ్ఛ్రా
ద్ధవిహీనశ్చేత్ప్రేతోభవతిసుస్థిరం॥ ౬౮॥ యావన్నదీయతేశ్రా
ద్ధంషోడశత్రయసంజ్ఞకం। స్వదత్తంపరదత్తంచతావన్నైవోప
తిష్ఠతి॥౬౯॥తస్మాత్పుత్రేణకర్తవ్యంవిధినాషోడశత్రయం। భర్తు
ర్వాకురుతేపత్నీతస్యశ్రేయోహ్యనంతరం॥ ౭౦॥ సంపరేతస్య
యాపత్యుఃకురుతేచౌర్ధ్వదైహికం। క్షయాహంపాక్షికశ్రాద్ధం
సాసతీముచ్యతేభయా॥ ౭౧॥ ఉపకారాయసాభర్తుర్జీవత్యేషా
పతివ్రతా । జీవితంసఫలంతస్యాఃయామృతంస్వామినంభజేత్॥
౭౨॥ అథకశ్చిత్ప్రమాదేనమ్రియతేవహ్న్యావారిభిః । సంస్కార
ప్రముఖంకర్మసర్వంకుర్యాద్యథావిధి॥౭౩॥ప్రమాదాదిచ్ఛయా

రబ్ధవశేనవహ్న్యాదిభిర్మృతానాంనారాయణబలివిధిక్రియామోక్షదాభవతి- అ తస్తమేవకుర్యాత్- సర్పాదిమృతానాంచసర్పపూజనంకర్తవ్యమిత్యాహ॥ అథేత్యాదిషడ్భిః॥ అథశబ్దోవిధానాంతరే-ప్రమాదేనానవధానేనసంస్కారప్రము

ఖండాహాదికం సర్వం పూర్వోక్తం కర్మ ॥ ౭౩ ॥ ౭౪ ॥ ఏవమితి ॥ అబ్దం ఆఅబ్దమితి ఛేదః - అబ్దపర్యంతమిత్యర్థః - ప్రత్యహం ఘటం దద్యాదితి వా - అథవా యథా సంఖ్యాన్ షష్ఠ్యుత్తర శతత్రయ సంఖ్యాకాన్ జలాంజలి సహితాన్ క్రమాత్ ఆహ్నికస్య పంచదశ మాసికస్య త్రింశత్ పునస్సార్ధ మాసికస్య

వాపి నాగాద్యా భ్రమియతేయది। పక్షయోరుభయోర్నాగం పంచమీషు ప్రపూజయేత్ ॥ ౭౪॥ కుర్యాత్పిష్టమయీం లేఖాం నాగభోగాకృతిం భువి । అర్చయేత్తాం సితైః పుష్పైస్సుగంధైశ్చందనేన చ॥ ౭౫ ॥ ప్రదద్యాద్ధూపదీపౌ చ తండులాంశ్చ తిలాన్ క్షిపేత్। ఆమపిష్టం చ నైవేద్యం క్షీరం చ వినివేదయేత్॥ ౭౬॥ సౌవర్ణం శక్తితో నాగం గాం చ దద్యాద్ద్విజన్మనే। కృతాంజలిస్తతో బ్రూయాత్ ప్రీయతాం నాగరాడితి॥ ౭౭॥ పునస్తేషాం ప్రకుర్వీత నారాయణబలిక్రియాం। తయా ఽభవంతే స్వర్గా సంముచ్యంతే సర్వపాతకైః॥ ౭౮॥ ఏవం సర్వక్రియాం కృత్వా ఘటం సాన్నం జలాన్వితం। దద్యాదాబ్దం యథా సంఖ్యాన్ పిండాన్ సజలాన్ క్రమాత్ ॥ ౭౯॥ ఏవమేకాదశే కృత్వా కుర్యాత్ సాపిండనం తతః। శయ్యాపదానాం దానం చ కారయేత్ సూతకే గతే॥ ౮౦॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే ఏకాదశవిధినిరూపణో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః॥

గరుడ ఉవాచ॥ సపిండనవిధిం బ్రూహి సూతకస్య చ నిర్ణయం। శయ్యాపదానాం సామగ్రీం తేషాం చ మహిమాం ప్రభో ॥ ౧ ॥
శ్రీభగవానువాచ ॥ శృణు తార్క్ష్య ప్రవక్ష్యామి సాపిండ్యాద్యఖిలాం క్రియాం । ప్రేతనామ పరిత్యజ్య యయా పితృగణే విశేత్

పంచదశ ఇత్యాది క్రమేణైవ ఏకాదశేహ్నిపిండానేవ దద్యాదిత్యర్థః॥ ౭౯॥ ౮౦॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం ద్వాదశోఽధ్యాయః॥ ❋

సపిండీసుఖ శయ్యాయాః పదానాం దానమేవ చ । తత్సామగ్రీఫలం తేషాం హరిః ప్రాహ త్రయోదశే ॥ తేషాం శయ్యాదీనాం మహిమాం దానఫలం బ్రూహీతి ॥ సపిండనేతి ॥ ౧ ॥ యయా సపిండనాదిక్రియయా ॥ ౨॥ పితా

మహాఏవశివాదయఃవసురుద్రాదిత్యస్వరూపాస్తేషు॥ ౩॥౫॥ "విప్రస్యైతద్ద్వా దశాహంరాజన్యస్యాప్య శౌచక" మితివిష్ణుపురాణ వచనాద్బ్రాహ్మణస్యాపి ద్వాదశాహంసూతకం॥ ౬॥ సపిండాఃచతుఃపురుషావధయః-సకుల్యాఃసప్తపు రుషావధయః- గోత్రజాఃదశపురుషావధయః॥ ౭॥ ఏతదేవవిశేషేణనిరూపయ తి। చతుర్థేపుంసివృద్ధప్రపితామహాకులోత్పన్నే సపిండేపురుషేదశరాత్రం సూ

శేత్॥ ౨॥ సపిండోమిళితోయేషాంపితామహాశివాదిషు। నోప
తిష్ఠంతిదానానిపుత్రైర్దత్తాన్యనేకథా॥ ౩॥ అశుద్ధస్యాన్యథోస్యదా
పుత్రోనశుధ్యతికదాచన।సూతకంననివర్తేతసపిండీకరణంవినా॥
౪॥ తస్మాత్పుత్రేణకర్తవ్యంసూతకాంతేసపిండనం।సూతకంతే
ప్రవక్ష్యామిసర్వేషాంచయథోచితం॥౫॥బ్రాహ్మణస్తుదశాహే
నక్షత్రియోద్వాదశేహని। వైశ్యఃపంచదశాహేనశూద్రోమా
సేనశుధ్యతి॥ ౬॥ దశాహేనసపిండాస్తుశుధ్యంతిప్రేతసూతకే।
త్రిరాత్రేణసకుల్యాస్తుస్నాత్వాశుధ్యంతిగోత్రజాః॥౭॥చతుర్థేద
శరాత్రంస్యాత్షణ్ణిశాఃపుంసిపంచమే। షష్ఠేచతురహఃప్రోక్తం
సప్తమేచదినత్రయం॥ ౮ ॥ అష్టమేదినమేకంతునవమేప్రహరద్వ
యం।దశమేస్నానమాత్రంహిమృతకేజన్మసూతకే॥౯॥ దేశాం
తరగతఃకశ్చిచ్ఛృణుయాద్యోహ్యహర్నిశం। యచ్ఛేషందశరా
త్రస్యతావదేవాశుచిర్భవేత్॥ ౧౦॥ అతిక్రాంతేదశాహేతుత్రి
రాత్రమశుచిర్భవేత్। సంవత్సరేవ్యతీతేతుస్నానమాత్రాద్విశు
ధ్యతి॥౧౧॥ఆద్యభాగద్వయంయావన్మృతకస్యచసూతకే।ద్వితీ

తకం- పుంసిసూతకంచేతిసర్వత్రైవయోజ్యం॥ ౮।౯॥ అహర్నిశందశదినమధ్య ఏవ ॥ ౧౦ ॥ దశాహేఅతిక్రాంతేవ్యతీతేసతిసంవత్సరాత్ప్రాక్త్రిరాత్రసూత కం- దశాహమితిసపిండీపర్యంతంజ్ఞాతవ్యం - తాంవినాసంధ్యావందనాదీనామ నధికారాత్॥ ౧౧॥ ననుప్రథమసూతకేదైవాద్ద్వితీయేఆగతేసతికింకర్తవ్యమిత్య తఆహ॥ఆద్యేతి॥చతుర్భాగస్యత్రిభిర్దినైరేకోవిభాగః-షడ్భిశ్చాద్యభాగద్వయం-

తత్రప్రాఙ్మృతస్యషడ్దినమధ్యే ద్వితీయే మృతేసతిఅద్యేన సహైవద్వితీయస్యాపి
దశరాత్రాదికంసపిండనంచకర్తవ్యం - షడ్దినాదూర్ధ్వంమృతేనసహఆద్యస్యస
పిండనాదికమితితాత్పర్యార్థః॥ ౧౨॥ ఆదంతజననాత్ దంతోద్భవాత్ప్రాక్ సద్యః
స్నానమాత్రాచ్ఛుద్ధిః- ఆచౌలాత్ ఆచూడాకరణాత్ ఆచూడాత్ప్రాక్ నైశికీఏ
కరాత్రేణశుద్ధిః - ఆవ్రతాదేశాద్వ్రతబంధనాత్ప్రాక్ త్రిరాత్రంసూతకం -
అతఃపరంఉపవీతసంస్కారాదనంతరం॥ ౧౩॥ కన్యానాంసూతకమాహ ॥ చౌ
లాంతంసప్తవింశతిమాసపర్యంతంయత్రయదావిపద్యతేమ్రియతే ॥ ౧౪ ॥ వా

యే పతితేచాద్యాత్సూతకాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే ॥ ౧౨॥ ఆదంతజననా
త్సద్యఆచౌలాన్నైశికీస్మృతా। త్రిరాత్రమావ్రతాదేశాద్దశరా
త్రమతఃపరం ॥ ౧౩ ॥ ఆజన్మనస్తుచౌలాంతంయత్రకన్యావిపద్య
తే। సద్యశ్శౌచంభవేత్తత్రసర్వవర్ణేషునిత్యశః॥ ౧౪॥ తతోవా
గ్దానపర్యంతంయావదేకాహమేవహి। అతఃపరంప్రవృద్ధానాం
త్రిరాత్రమితినిశ్చయః॥౧౫॥ వాక్ప్రదానేకృతేత్వత్రజ్ఞేయంచో
భయతస్త్ర్యహం। పితుర్వరస్యచతతోదత్తానాంభర్తురేవహి॥
౧౬ ॥ షణ్మాసాభ్యంతరేయావద్గర్భస్రావోభవేద్యది । తదా
మాససమైస్తాసాందివసైశ్శుద్ధిరిష్యతే॥ ౧౭॥ అతఊర్ధ్వంస్వజా
త్యుక్తమాశౌచంతాసువిద్యతే। సద్యశ్శౌచంసపిండానాంగర్భ
స్యపతనేసతి॥ ౧౮ ॥ సర్వేషామేవవర్ణానాంసూతకేమృతకేపి
వా। దశాహాచ్ఛుద్ధిరిత్యేషఃకలౌశాస్త్రస్యనిశ్చయః॥ ౧౯॥ ఆశీ

ద్దానాత్ప్రాక్ ఏకదినంసూతకం - అతః పరంవాక్ప్రదానాదనంతరంప్రవృద్ధా
నాం వయస్సాధికానాం చత్రిరాత్రంచేతి - వాక్ప్రదానం నామ (భాషా
యాంసగాయీత్యుచ్యతే) ॥ ౧౫ ॥ ఏతదేవవివృణోతి ॥ వాగితి ॥ ఉభయతః
పితుర్వరస్యాపిత్రిదినం - దత్తానాంవివాహితానాం భర్తుర్గృహఏవనతుపితుః ॥
౧౬ ॥ తాసాంమాతౄణామేవ "యావన్మాసస్థితోగర్భస్తావద్దినాని సూత
క" మితివచనాత్॥౧౭॥ ఆ'సుమాతృష్వేవనతుపిత్రాదిషు॥౧౮॥ సామాన్యము
క్త్వావిశేషశాస్త్రమాహ॥ సర్వేషామితి ॥ "సామాన్యశాస్త్రతోనూనంవిశే

షోఽబలవాన్భవే" దితివిశేషస్యైవప్రామాణ్యాత్॥౧౯॥ ౨౦॥ సూతకప్రయోజ
నమాహ॥సంధ్యామితిత్రిభిః॥ ౨౧॥ ౨౨॥ వ్రతినఃబ్రహ్మచారిణః- తేనగురుశుశ్రూ
షానత్యాజ్యేతి- యద్వాచాంద్రాయణాదిమహావ్రతయుక్తస్య- తేనాపివ్రతభం
గోనకర్తవ్యశ్చేతిభావః- మంత్రపూతస్యమహామంత్రజపైస్సదాపవిత్రస్య- జప
త్యాగోనోచితఇతి- సాగ్నికస్య- హవనస్యావశ్యకత్వాత్ -బ్రహ్మనిష్ఠస్యగృహ
స్థస్యాపితస్యఅతివర్ణాశ్రమిత్వాత్ - వర్ణాశ్రమోచితంసూతకంనాస్త్యేవ - జ

ర్వాదందేవపూజాంప్రత్యుత్థానాభివందనం । పర్యంకేశయనం
స్పర్శనంనకుర్యాన్మృతసూతకే ॥ ౨౦ ॥ సంధ్యాందానంజపం
హోమంస్వాధ్యాయంపితృతర్పణం। బ్రహ్మభోజ్యంవ్రతంనై
వకర్తవ్యంమృతసూతకే॥ ౨౧॥ నిత్యంనైమిత్తికంకామ్యంసూత
కేయస్సమాచరేత్।తస్యపూర్వకృతంనిత్యాదికంకర్మవినశ్యతి॥
౨౨ ॥ వ్రతినోమంత్రపూతస్యసాగ్నికస్యద్విజస్యచ । బ్రహ్మ
నిష్ఠస్యయతినోనహిరాజ్ఞాంచసూతకం॥ ౨౩ ॥ వివాహోత్స
వయజ్ఞేషుజాతేచమృతసూతకే। తస్యపూర్వకృతంచాన్నంభో
జ్యంతన్మనురబ్రవీత్॥ ౨౪॥ సూతకేయస్తుగృహ్ణాతితదజ్ఞానాన్నదో
షభాక్। దాతాదోషమవాప్నోతియాచకాయదదన్నపి ॥ ౨౫॥
ప్రచ్ఛాద్యసూతకంయస్తుదదాత్యన్నంద్విజాయచ। జ్ఞాత్వాగృ
హ్ణంతియేవిప్రాఃదోషభాజస్తఏవహి॥ ౨౬ ॥ తస్మాత్సూతకశు

న్మమరణయోరవాస్తవత్వాచ్చేతి - యతినఃసన్న్యాసినః - తస్యాపిలోకేషణా
యావ్యుద్ధితత్వాత్ - రాజ్ఞాం మూర్ధాభిషిక్తానాం - దానంగ్రాహ్యమేవేతి
భావః॥ ౨౩ ॥ తస్యసూతకస్యప్రాక్పూర్వంకృతంసిద్ధాన్నం పక్వాన్నంతుభో
జ్యంభోజనార్హమేవ- పశ్చాత్కృతంనేతి॥ ౨౪॥ తదజ్ఞానాత్ తస్యసూతకస్యా
జ్ఞానాత్ గృహ్ణాతి - సూతకేకధితేపియోయాచతేతస్మైదదన్సక్ దాతాదోషభా
జ్భవతీత్యర్థః॥ ౨౫॥ దాతాదోషమవాప్నోతీత్యేవవివృణోతి ॥ ప్రచ్ఛాద్యసం
గోప్య॥ ౨౬॥ తస్మాత్సూతకంసపిండనంవినానాపయాతి - తదపసరణంవినాశ

దానాదానయోరనధికారాదితి హేతోస్సపిండనం కుర్యాదితి - సపిండనాత్ సః ప్రేతః పితా॥ ౨౭॥ మునిమతోక్తసపిండనకాలం ప్రదర్శయతి॥ ద్వాదశాహ ఇతి॥ ౨౮॥ మునిమతం నిరాకృత్య యుగానురూపం స్వమతం కథయతి॥ మయేతి॥ ౨౯॥ మునిమతే బహూన్ దోషాన్ ప్రదర్శ్య స్వమతం ద్రఢయతి॥ అనిత్యాదితి పంచభిః॥ కలిధర్మాణామనిత్యత్వమేవాహ। పుంసామిత్యాది॥ ౩౦॥ వ్రతబంధః ఉపవీతసంస్కారః -

ధ్యర్ధం పితుః కుర్యాత్సపిండనం । తతతః పితృగణైస్సార్ధం పితృలోకం స గచ్ఛతి ॥ ౨౭ ॥ ద్వాదశాహే త్రిపక్షే వా షణ్మాసే వత్సరేపి వా. సపిండీకరణం ప్రోక్తం మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః॥ ౨౮॥ మయా తు ప్రోచ్యతే తార్క్ష్య శాస్త్రధర్మానుసారతః । చతుర్ణామేవ వర్ణానాం ద్వాదశాహే సపిండనం॥ ౨౯॥ అనిత్యాత్కలిధర్మాణాం పుంసాం చైవాయుషః క్షయాత్ । అస్థిరత్వాచ్ఛరీరస్య ద్వాదశాహే ప్రశస్యతే॥ ౩౦॥ వ్రతబంధోత్సవాదీని వ్రతస్యోద్యాపనాని చ। వివాహాది భవేన్నైవ మృతే చ గృహమేధిని॥ ౩౧॥ భిక్షుర్భిక్షాం న గృహ్ణాతి హంతకారో న గృహ్యతే। నిత్యనైమిత్తికం లుప్యేద్యావత్పిండం న మేలితం॥ ౩౨॥ కర్మలోపాత్ప్రత్యవాయీ భవేత్తస్మాత్సపిండనం। నిరగ్నిః స్సాగ్నికో వా ద్వాదశాహే సమాచరేత్॥ ౩౩॥ యత్ఫలం సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు యత్ఫలం। తత్ఫలం సమవాప్నోతి ద్వాదశాహే సపిండనాత్॥ ౩౪॥ అతః స్నాత్వా మృతస్థానే గోమయేనోపలేపితే । శాస్త్రోక్తేన విధానేన సపిండీంకారయేత్సుతః॥ ౩౫ ॥ పాద్యార్ఘ్యాచమనీయాద్యైర్విశ్వేదేవాంశ్చ పూజ

ఉత్సవః యజ్ఞాదీనాం- ఆదిశబ్దేన హోళికాదీనామపి-వ్రతస్య కార్తికాదేర్వ్రతమాత్రస్య ఆదీని ద్విరాగమనాదీన్యపి గృహమేధిని వృద్ధిమృతేసతి ॥ ౩౧ ॥ భిక్షుః సన్న్యాసీ - హంతకారః వైశ్వదేవమకృత్వా పంచసూనానివర్తకాన్నవిభాగః ॥ ౩౨ ॥ ప్రత్యవాయీ దోషభాగ్భవేత్॥ ౩౩॥ ౩౪॥ అతః ద్వాదశాహస్యావశ్యకత్వాద్ధేతోః - మృతస్థానం గోమయేనోపలిప్య సపిండసంకారయేత్ ॥

౩౫॥ అపఃఉపస్పృశేత్ పాస్తాప్రక్షాళ్యఆచామేత్॥౩౬॥ ౩౯॥ పితుఃపిండస్యపితామహాదిపిండైస్సహైకీకరణంసపిండీకరణమితి॥ ౪౦॥ అథశబ్దోవిధానాంతరే॥ ౪౧॥ పూర్వంసువర్ణశలాకయాత్రిధాకృతంతంపైతృకంపితుఃపిండం తేభ్యఃప్రపితామహాదిత్రిభిఃపిండైస్సహమేళయేదితి - అగ్రేపితామహ్యాఃపూర్వంమాతరిప్రశాంతాయాంసత్యాంపైతృకవత్త్రిపితామహ్యాదీనాంత్రీన్పిండాన్ దత్వాతైస్స

యేత్। కుపిత్రేవికిరందత్వాహ్యేషఃపునరుపస్పృశేత్॥ ౩౬॥ద ద్యాత్పితామహాదీనాంత్రీన్పిండాంశ్చయథాక్రమం।వసురుద్రార్కరూపాణాంచతుర్థంమృతకస్యచ॥ ౩౭॥చందనైస్తులసీపత్రైర్ధూపైర్దీపైస్సుభోజనైః। ముఖవాసైస్సువస్త్రైశ్చదక్షిణాభిశ్చపూజయేత్॥ ౩౮॥ ప్రేతపిండంత్రిధాకృత్వాసువర్ణస్యశలాకయా।పితామహాదిపిండేషు మేళయేత్తంపృథక్పృథక్॥ ౩౯।పితామహ్యాసమంమాతుఃపితామహసమంపితుః।సపిండీకరణంకుర్యాదితితార్క్ష్యమతంమమ॥౪౦॥మృతేపితరియస్యాథవిద్యతేచపితామహః। తేనదేయాస్త్రయఃపిండాఃప్రపితామహపూర్వకాః॥ ౪౧॥తేభ్యశ్చపైతృకంపిండంమేళయేత్త్రిధాకృతం।మాతర్యగ్రేప్రశాంతాయాంవిద్యతేచపితామహీ। తదామాతృకశ్రాద్ధేపికుర్యాత్పైతృకవద్విధిః॥ ౪౨॥ యద్వామయిపహాలక్ష్మ్యాంతయోఃపిండంతుమేళయేత్॥౪౩॥ అపుత్రాయాఃస్త్రియాఃకుర్యాత్పతిస్సాపిండనాదికం । శ్వశ్ర్వాదిభిస్సహైవాస్యాస్సపిండీకరణంభవేత్॥ ౪౪॥ భర్త్రాదిభిస్త్రిభిఃకార్యంసపిండీకరణంస్త్రియాః। నైతన్మమమతంతార్క్ష్యపత్యాసాపిండ్యమర్హతి॥ ౪౫॥ఏ

హమాతుఃపిండంమేళయేదితి॥౪౨॥ పక్షాంతరమాహ॥యద్వేతి॥తయోఃమాతాపిత్రోఃపితామహరూపేమయిపితుఃపిండం-లక్ష్మ్యాంమాతుశ్చేతి॥౪౩॥ స్త్రియాః క్రియాకరణేపత్యురస్యధికారోఽస్తీత్యాహ॥అపుత్రాయా ఇతి॥౪౪॥ మతాంతరంనిరాకరోతి॥భర్త్రేతి॥భర్త్రాస్వకాంతేనసహానతుసపిండనంయోగ్యంభవతి-అ

ర్ధాంగిత్వాత్ ॥౪౫॥ దయితాచ పతిశ్చ దంపతీ-జాయాదయితయోర్ద్వంద్వంభావా
భవతశ్శ్వశురాదేః- అంతరతః మధ్యే తృణం కృత్వా తత్సత్యాస్సపిండనం కుర్యా
దిత్యన్వయః॥ ౪౬॥ సత్యాస్సపిండనాదికమప్యేక ఏవ సుతః కుర్యాత్- నతు ద్వితీ
యః॥ ౪౭॥ విదేశే దశాహమధ్యే జ్ఞాత్వా మృతాయాస్సత్యాః శ్రవణాదిదినాదవ
శేషదినేషు దశరాత్రం విధాయ భర్తుస్సపిండదినే సపిండనాదికం కార్యం-దశాహః

కాంచితాం సమారూఢౌ దంపతీ యది కాశ్యప। తృణమంతరతః
కృత్వా శ్వశురాదేస్తు వాచరేత్ ॥ ౪౬॥ ఏక ఏవ సుతః కుర్యాదా
దౌ పిండాదికం పితుః। తదూర్ధ్వం చ ప్రకుర్వీత సత్యాస్సాన్నసంపు
నశ్చరేత్ ॥ ౪౭॥ మృతాశంయా సమారూఢా దశాహాభ్యంతరే
సతి। తస్యా భర్తుర్దినే కార్యం శయ్యాదానం సపిండనం॥ ౪౮॥ కృ
త్వా సపిండనం తార్క్ష్య ప్రకుర్యాత్పితృతర్పణం। ఉద్వాహారేత్స్వ
ధాకారం వేదమంత్రైస్సమన్వితం॥ ౪౯॥ అతిథిం భోజయేత్పశ్చా
ద్ధంతకారంచ సర్వదా। తేన తృప్యంతి పితరో మునయో దేవదాన
వాః॥ ౫౦॥ గ్రాసమాత్రా భవేద్భిక్షా చతుర్గ్రాసం తు పుష్కలం।
పుష్కలాని చ చత్వారి హంతకారో విధీయతే॥ ౫౧॥ సపిండ్యాం
పి ప్రచరణౌ పూజయేచ్చందనాక్షతైః। దానం తస్మై ప్రదాతవ్యమ
క్షయ్యతృప్తిహేతవే॥ ౫౨॥ వర్షవృత్తిం ఘృతం చాన్నం సువర్ణం ర
జతం సుగాం। అశ్వం గజం రథం భూమిమాచార్యాయ ప్రదాప
యేత్॥ ౫౩॥ తతశ్చ పూజయేన్మంత్రైస్స్వస్తివాచనపూర్వకం।
కుంకుమాక్షతనైవేద్యైర్గ్రహాన్ దేవీం వినాయకం॥ ౫౪॥ ఆచా
ర్యస్తు తతః కుర్యాదభిషేకం సమంత్రకం। బధ్వా సూత్రం కరే ద
ద్యాన్మంత్రపూతాం స్తథాక్షతాన్॥ ౫౫॥ తతశ్చ భోజయేద్వి
ప్రాన్మృష్టాన్నైర్వివిధైశ్శుభైః। దద్యాత్సదక్షిణాం తేభ్యస్సజ

దనంతరం జ్ఞాత్వా మృతాయాస్తు శ్రవణదినాద్ద్వాదశేహనీతి॥౪౮॥ ౫౦॥ హంతకా
రప్రమాణమాహ॥ చత్వారి పుష్కలాని షోడశగ్రాసమాత్రం॥౫౧॥౫౨॥సుగాం
సుశీలాంగాం॥ ౫౩॥౫౪॥సూత్రం రక్షాసూత్రం॥౫౫॥శుభైః రసైః- బహుశర్కరా

రాయుక్తైరిత్యర్థః - సజలాన్పూర్ణాన్సోదకదక్షిణాసహితాన్ద్విషట్ ద్వాదశఘటాన్ ద్వాదశవిప్రాన్భోజయిత్వా తేభ్యో దద్యాదితి॥౫౬॥ ద్విజభోజనానంతరం వర్ణైర్విప్రాదిభిర్వార్యాదయః క్రమాత్ స్పృష్టవ్యాః- తతస్తైశుధ్యేరన్నిత్యన్వయః- బ్రాహ్మణాదిభిశ్చతుర్భిర్వర్ణైశ్చ త్వారః క్రమాత్స్ప్రష్టవ్యా ఇత్యర్థః॥౫౭॥ అథసపిండనానంతరం శయ్యాదానం నిరూపయతి॥ ఏవమిత్యాది॥౫౮॥ ౫౯॥ శయ్యాం ఆస్తృతాయాం విచిత్రవస్త్రైరాచ్ఛాదితాయాం భువి విన్యసేత్ స్థాపయేత్ ఇతి తృతీయేనాన్వయః- కథంభూతాం- సారదారుమయీం భారసం

లాన్ద్విషడ్ఘటాన్॥౫౬॥ వార్యాయుధం ప్రతోదస్తు దండ
స్తు ద్విజభోజనాత్। స్ప్రష్టవ్యోఽనంతరం వర్ణైశ్శుధ్యేరంస్తే తతః క్ర
మాత్॥౫౭॥ ఏవం సపిండనం కృత్వా క్రియావస్త్రాణి సంత్యజేత్।
శుక్లాంబరధరో భూత్వా శయ్యాదానం ప్రదాపయేత్॥ ౫౮ ॥ శ
య్యాదానం ప్రశంసంతి సర్వే దేవాస్సవాసవాః। తస్మాచ్ఛయ్యా
ప్రదాతవ్యా మరణే జీవితేపి వా॥౫౯॥ సారదారుమయీం రమ్యాం
సుచిత్రైశ్చిత్రితాం దృఢాం। పట్టసూత్రైర్వితతాం హేమసూ
త్రైరలంకృతాం॥ ౬౦॥ హంసతూలీప్రతిచ్ఛన్నాం శుభశీర్షోప
ధానికాం । ప్రచ్ఛాదనపటీయుక్తాం పుష్పగంధైస్సువాసితాం॥
౬౧॥ దివ్యబంధైస్సుబంధాం చ సువిశాలాం సుఖప్రదాం. శయ్యా
మేవంవిధాం కృత్వా హ్యాస్తృతాయాం న్యసేద్భువి ॥౬౨॥ ఛత్రం
దీపాలయం రౌప్య-చామరాసనభాజనం। భృంగారకరకాదర్శం

వహానకాష్ఠరచితాం యద్వా సారరూపో దారుర్ద్రుమస్తన్మయీం వా. రమ్యామితి శేషేణ-ఉత్తరవ్యతామేవాహ॥ సచిత్రైరితి ॥ వితనితాం సంగ్రథితాం లోహపత్రస్థానే హైమసూత్రైరితి॥౬౦ ॥ హంసవదుజ్జ్వలా మృదుచలా యా తూలీ అధఃప్రస్తరణికా (భాషాయాం తులాడూచేది) తయా ప్రతిఛన్నాం ఆచ్ఛాదితాం- శుభాని సుందరాణి శీర్షోపధానికాని యస్యాం (భాషాయాం తకియా ఇతి) ప్రచ్ఛాదనపటీ తదాచ్ఛాదనికము పరితనవస్త్రం॥౬౧॥ దివ్యబంధైః(భాషాయాంక

సణా ఇతి)॥ ౮౨॥ ఛత్రం చతుశ్చరణసంలగ్నం రథస్థవత్ రౌప్యం రూప్యాదిధాతుమయం-దీపాలయం (దివటీఇతిభాషాయాం) చామరం వ్యజనం ఆసనం కాష్ఠమయం(చౌకీఇతిభాషాయాం) భాజనం జలపానపాత్రం-భృంగారం) గడూ కాగడ పీరూరీతిభాషాయాం) కరకా అల్పఘటాః కలశమితి కమండలం వా- ఆదర్శః దర్పణం॥౮౩॥ అన్యత్ తాంబూలపాత్రాద్యుపకారకసామగ్రీం- స్వేస్వేస్థానే ఇ

పంచవర్ణవితానకం॥౮౩॥ శయనస్య భవేత్కించిద్యద్యచ్చాన్యదుప
కారకం । తత్సర్వం పరితస్తస్యాః స్వే స్వే స్థానే నియోజయేత్॥
౮౪॥ తస్యాం సంస్థాపయేద్ధైమం హరిం లక్ష్మీసమన్వితం । స
ర్వాభరణసంయుక్తమాయుధాంబరసంయుతం ॥ ౮౫॥ స్త్రీ
ణాం చ శయనే ధృత్వా కజ్జలాలక్తకుంకుమం । వస్త్రం భూషా
దికం యచ్చ సర్వమేవ ప్రదాపయేత్ ॥ ౮౬॥ తతో విప్రం సపత్నీ
కం గంధపుష్పైరలంకృతం । కర్ణాంగులీయాభరణైః కంఠసూ
త్రైశ్చ కాంచనైః॥౮౭॥ ఉష్ణీషముత్తరీయం చ చోళకం పరిధాయ
చ। స్థాపయేత్సుఖశయ్యాయాం లక్ష్మీనారాయణాగ్రతః॥ ౮౮॥
కుంకుమైః పుష్పమాలాభిర్హరిం లక్ష్మీం సమర్చయేత్ । పూజయే
ల్లోకపాలాంశ్చ గ్రహాన్వైనాయకం॥౮౯॥ ఉత్తరాభిముఖో
భూత్వా గృహీత్వా కుసుమాంజలిం। ఉచ్చారయేదిమం మంత్రం
విప్రస్య పురతః స్థితః॥౯౦॥ యథా కృష్ణ త్వదీయాస్తి శయ్యా క్షీరో
దసాగరే। తథా భూయాదశూన్యేయం మమ జన్మని జన్మని॥ ౯౧॥
ఏవం పుష్పాంజలిం విప్రే ప్రతిమాయాం హరేః క్షిపేత్। తతస్సో

తి-ఛత్రం పాదేషు దీపాలయం వామే చామరం శయ్యోపరి ఆసనం దక్షిణే భాజనం తదుపరి వితానం ఛత్రస్యోపరి నియోజయేదితి॥౮౪॥౮౫॥ స్త్రీణాం సౌభాగ్యవతీనాం॥౮౬॥ కర్ణాంగులీయాదిభిః దంపత్యోరాభరణాని తైశ్చాలంకృతం విప్రం- స్థాపయేదిత్యుత్తరేణాన్వయః॥౮౭॥౯౦॥ మమేయమితి॥ జీవనే మరణే మమ పితురితి విశేషః- ఇయం శయ్యా అశూన్యా - మయా మమ పిత్రా వా సహితైవ భూయాదిత్య

ర్థః॥౭౧॥౭౨॥ కోదదాతీతిదానాభిమానంనకుర్యాదితి॥ ౭౩॥౭౪॥ సర్వోపస్క
రణైర్గృహోచితసర్వవస్తుభిఃసహితం - సుఖసుప్త్యర్థంసుఖేననిద్రాసుప్తిః తద
ర్థంగృహంచదద్యాదితి॥ ౭౫॥ ౭౬॥ ఆభూతసంప్లవంమహాప్రళయపర్యంతప్రళ

పస్కరాంశయ్యాందానసంకల్పపూర్వకం॥ ౭౨॥ దద్యాద్వి
తోపదేష్ట్రేచగురవేబ్రహ్మవాదినే। గృహాణబ్రాహ్మణేనాం
త్వంకోదదాతీతికీర్తయేత్॥ ౭౩॥ ఆందోళయేద్విజంలక్ష్మీంహ
రించశయనస్థితం। తతఃప్రదక్షిణీకృత్యప్రణిపత్యవిసర్జయేత్॥
౭౪॥ సర్వోపస్కరణైర్యుక్తంప్రదద్యాదతిసుందరం। శయ్యా
యాంసుఖసుప్త్యర్థంగృహంచవిభవేసతి॥ ౭౫॥ జీవమానస్స్వ
హస్తేనయదిశయ్యాందదాతియః।తజ్జీవతోవృషోత్సర్గంపర్వకా
లేసమాచరేత్॥౭౬॥ ఇయమేకస్యదాతవ్యాబహూనాంనకదా
చన।సావిభక్తాచవిక్రీతాదాతారంపాతయత్యధః॥౭౭॥పాత్రే
ప్రదాయశయనంవాంఛితంఫలమాప్నుయాత్।పితాచదాతా
తనయఃపరత్రేహచమోదతే॥౭౮॥ పురందరగృహేదివ్యేసూర్య
పుత్రాలయేపిచ।ఉపతిష్ఠేన్నసందేహశ్శయ్యాదానప్రభావతః॥
౭౯॥ విమానవరమారూఢస్సేవ్యమానోప్సరోగణైః। ఆభూత
సంప్లవంయావత్తిష్ఠత్యాతంకవర్జితః॥ ౮౦॥ సర్వతీర్థేషుయత్పు
ణ్యంసర్వపర్వదినేషుచ। తేభ్యశ్చాప్యధికంపుణ్యంశయ్యాదానో
ద్భవంభవేత్॥౮౧॥ ఏవందత్వాసుతశ్శయ్యాంపదదానంప్రదా
పయేత్। తచ్ఛృణుష్వమయాఖ్యాతంయథావత్కథయామితే॥
౮౨॥ ఛత్రోపానహవస్త్రాణిముద్రికాచకమండలుః।ఆసనంపం

యేలీనోపిపునస్సృష్టిసమయే తత్రైవోత్పద్య ఆతంకవర్జితః పీడారహితః స్వ
ర్గేతిష్ఠతీతిపూర్వవద్జ్ఞాతవ్యం॥ ౮౦ ॥ ౮౨॥ శయ్యాదానోత్తరంపదదానంప్ర

దద్యాదిత్యాహ॥ ఛత్రేతి॥ ౮౩॥ ౮౮॥ పథియమమార్గేసుఖంనిస్తరతేభుఙ్క్తే॥ ౮౯ ॥ ౯౨ ॥ పాథేయంపరలోకభోగ్యం ॥ ౯౩ ॥ ౯౫ ॥ నను "ఉత్తమంపా

చపాత్రాణిపదంసప్తవిధంస్మృతం॥ ౮౩॥ దండేనతామ్రపా
త్రేణహ్యామాన్నైర్భోజనైరపి।అర్ఘ్యయజ్ఞోపవీతైశ్చపదంసం
పూర్ణతాంవ్రజేత్॥౮౪॥ త్రయోదశపదానీత్థంయథాశక్త్యావి
ధాయచ। త్రయోదశేభ్యోవిప్రేభ్యఃప్రదద్యాద్ద్వాదశేహని॥
౮౫॥ అనేనపదదానేనధార్మికాయాంతిసద్గతిం। యమమార్గ
గతానాంచపదదానంసుఖప్రదం॥ ౮౬॥ ఆతపస్తత్రవైరౌద్రో
దహ్యతేయేనమానవః। ఛత్రదానేనసుచ్ఛాయాజాయతేతస్య
మూర్ధని॥౮౭॥అతికంటకసంకీర్ణేయమలోకస్యవర్త్మని।అశ్వారూ
ఢాశ్చతేయాంతిదదతేయేహ్యుపానహౌ॥౮౮॥శీతోష్ణవాతదుః
ఖానితత్రఘోరాణిఖేచర। వస్త్రదానప్రభావేనసుఖానిస్తరతే
పథి॥౮౯॥ యమదూతామహారౌద్రాఃకరాళాఃకృష్ణపింగళాః।
నపీడయంతితంమార్గేముద్రికాయాఃప్రదానతః॥ ౯౦॥ బహుఘ
ర్మసమాకీర్ణేనిర్జలేవర్జితే। కమండలుప్రదానేనతృషితః
పిబతేజలం॥౯౧॥మృతోద్దేశేనయోదద్యాదుదపాత్రంచతామ్రి
జం।ప్రపాదానసహస్రస్యయత్ఫలంసోశ్నుతేధ్రువం॥ ౯౨॥ఆ
సనేభోజనేచైవదత్తేసమ్యగ్ద్విజాతయే । సుఖేనభుఙ్క్తేపాథే
యంపథిగచ్ఛన్శనైశ్శనైః॥౯౩॥ ఏవంసపిండనదినేదత్వాదానం
విధానతః।బహూంస్సంభోజయేద్విప్రానాశ్వపాకాదికానపి॥
౯౪॥ తతస్సపిండనాదూర్ధ్వమర్వాక్సంవత్సరాదపి।ప్రతిమాసం
ప్రదాతవ్యోజలకుంభస్సపిండకః॥ ౯౫ ॥ కృతస్యకరణంనాస్తి
డశంహ్యేతన్మయాతేకథితంఖగ । శ్రపయిత్వాచరుంతార్క్ష్యకుర్యాదేకాదశే

హానీ" తి ప్రాగుక్తత్వాదేకాదశాహే కృతాయామప్యుత్తమషోడశ్యాం పునః ప్రతిమాసం ఘటం పిండదానం చ కిమర్థమితి చేత్తత్రాహ ॥ కృతస్యేతి ॥ అత్ర కృతస్యాకరణం నాస్తీతి నిషేధస్తు ప్రేతకార్యం వినా వ్రతోద్యాపనాదిష్వేవ ప్రేతార్థం తు పునః కరణే సతి తస్యాక్షయ్యతృప్తిర్భవతీతి హేతోః పునరపి కుర్యాదిత్యర్థః॥ ౯౬॥ అతః మాసికాదీనామావశ్యకత్వాదితి హేతోః - విశేషాసు పౌర్ణమాస్యాదితిథిషు పురుషే మృతే సతి ప్రథమం పాక్షికవిశేషం వక్ష్యామీతి॥౯౭॥ తమే

ప్రేతకార్యాద్యృతే ఖగ । ప్రేతార్థం తు పునః కుర్యాదక్షయ్యతృ
ప్తిహేతవే ॥ ౯౬ ॥ అతో విశేషం వక్ష్యామి మాసికస్యాబ్దికస్య
చ । పాక్షికస్య విశేషం చ విశేషం తిథిషు వ్రతే ॥ ౯౭ ॥ పౌర్ణ
మాస్యాం మృతో యస్తు చతుర్థీ తస్య ఊనికా ॥ ౯౮ ॥ నవమ్యాం
తు మృతో యస్తు రిక్తా తస్య చతుర్దశీ । ఇత్యేవం పాక్షికం శ్రా
ద్ధం కుర్యాద్వింశతిమే దినే ॥ ౯౯ ॥ ఏక ఏవ యదా మాసస్సంక్రాం
తిద్వయసంయుతః । మాసద్వయగతం శ్రాద్ధం మలమాసే హి
శస్యతే ॥ ౧౦౦ ॥ ఏకస్మిన్మాసి మాసౌ ద్వౌ యది స్యాతాం తయో
ర్ద్వయోః । తావేవ పక్షౌ తావేవ తిథయస్త్రింశదేవ హి ॥

వాహ॥ పౌర్ణమాస్యామితి ద్వాభ్యాం॥ తిథిషు రిక్తాఖ్యా చతుర్థీ తస్య ప్రేతస్య ఊనికా పాక్షికశ్రాద్ధవిధిః॥ ౯౮॥౯౯॥ మాసికస్య విశేషమాహ॥ ఏక ఏవేతి త్రిభిః॥ మలమాసే క్షయమాసే "రవిసంక్రమహీనో యో మలమాసోఽభిధీయతే । స ఏవ తు ద్విసంక్రాంతః క్షయమాసోఽప్యుదీరిత" ఇతి-యది కార్తికమార్గశీర్షయోః క్షయమాసాం తపాతే సతి కార్తిక సంబధీని మార్గశీర్ష సంబంధీని యాని శ్రాద్ధవ్రతాదీని చ యస్మిం స్తిథౌ యస్మిన్నపరాహ్ణాదికాలే విహితాని తాని క్షయమాసే తత్ర తత్రైవ కర్తవ్యానీతి ॥ ౧౦౦ ॥ ఏకస్మిన్మాసే మాసద్వయం నిర్ధారయతి ॥ తాః పంచదశ ఏవ తిథయః ఉభౌ పక్షౌ జ్ఞేయా - తాః పంచదశ ఏవ త్రింశత్తిథ

యోర్జ్ఞాతవ్యాః ॥ ౧౦౧ ॥ అసంక్రాంతేఽధికమాసే యద్విద్వాదశేఽపి వసతి తదా తు తస్మిన్నేవ ప్రథమాబ్దికం కర్తవ్యం॥౧౦౨॥౧౦౩॥ వార్షికీ ప్రథమాబ్దికీ॥౧౦౪॥ ప్రతిసంవత్సరం ద్వితీయాబ్దికాదికం తు మలమాసే - శ్రాద్ధదినస్య సంధ్యత్వనిరాసార్థం పితురుద్దేశేన బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా శుద్ధమాసే సపిండకం శ్రాద్ధం కుర్యాదితి॥౧౦౫॥ ఏవముక్తప్రకారేణ॥౧౦౬.౧౦౭॥ గజచ్ఛాయాయోగకృతం శ్రాద్ధం గజచ్ఛాయం - గజచ్ఛాయా "కృష్ణపక్షే త్రయోదశ్యాం మఘాస్విందుః కరేర

౧౧౧ ॥ తిథ్యర్ధే ప్రథమే పూర్వో ద్వితీయేఽర్ధే తదుత్తరః। మాసావితి బుధైశ్చింత్యౌ మలమాసస్య మధ్యగౌ ॥ ౧౧౨ ॥ అసంక్రాంతే చ కర్తవ్యం సపిండీకరణం ఖగ । తత్రైవ మాసికం శ్రాద్ధం వార్షికం ప్రథమం తథా॥ ౧౧౩॥ సంవత్సరస్య మధ్యే తు యది స్యాదధిమాసికః । తదా త్రయోదశే మాసి క్రియా ప్రేతస్య వార్షికీ॥ ౧౧౪॥ పిండవర్జమసంక్రాంతే సంక్రాంతే పిండసంయుతం। ప్రతిసంవత్సరశ్రాద్ధమేవం మాసద్వయేఽపి చ॥ ౧౧౫॥ ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే వార్షికం శ్రాద్ధమాచరేత్ । తస్మిన్నపి విశేషేణ భోజనీయా ద్విజాతయః॥ ౧౧౬॥ కుర్యాత్సంవత్సరాదూర్ధ్వం శ్రాద్ధపిండత్రయం సదా । ఏకోద్దిష్టం న కర్తవ్యం తేన స్యాత్పితృఘాతకః ॥ ౧౧౭ ॥ తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం గజ

విః। యదా తదా గజచ్ఛాయా శ్రాద్ధే పుత్రైర్యవాప్యత" ఇతి- యద్వా పూర్వాభిముఖస్థితస్య గజస్య ఛాయాయాం దక్షిణాభిముఖో భూత్వా శ్రాద్ధం కుర్యాదిత్యపి కేచిత్ - యుగాది- యుగాదితిథయో యథా "మాఘే పంచదశీ కృష్ణా నభస్యే చ త్రయోదశీ॥ తృతీయా మాధవే శుక్లా నవమ్యూర్జే యుగాదయః" ఇతి- క్రమో త్ర న వివక్షితః- తద్యథా కార్తికశుక్లనవమీ సత్యయుగస్యాద్యా తిథిః- వైశాఖశుక్లతృతీయా త్రేతాయుగస్య- మాఘే అమావాస్యా ద్వాపరస్య- భాద్రే కృష్ణా త్రయోదశీ కలియు

గస్యేతి- అత్రాబ్దమధ్యేనేతి కేషాంచిన్మతం - కేచిద్దాక్షిణాత్యాదయస్తు వర్షమ
ధ్యేపి కుర్వంతి కిమితి పాపినామేవ వర్షగమ్యో యమమార్గో భవతి - అతస్తస్యాః క్ర
మణానంతరం గయాదిశ్రాద్ధం కర్తవ్యమితి అబ్దమధ్యే నేతి నిషేధః- కించ సుకృతినస్తు
తత్క్షణమేవ ధర్మసభాం ప్రవిశంతి అతోఽబ్దమధ్యేపి కుర్యాదిత్యభిప్రాయః॥ ౧౦౮॥ గ
యామాహాత్మ్యమాహ ॥ యదేతి॥ ౧౦౯॥ ౧౧౦॥ శమీపత్రప్రమాణం అతిసూ

ఛ్మాయంచ పైతృకం । అబ్దమధ్యేన కుర్వీత గ్రహణేన యుగా
దిషు ॥ ౧౦౮ ॥ యదా పుత్రేణ వై కార్యం గయాశ్రాద్ధం ఖగేశ్వ
ర। తదా సంవత్సరాదూర్ధ్వం కర్తవ్యం పితృభక్తితః॥ ౧౦౯ ॥
గయాశ్రాద్ధాత్ప్రముచ్యంతే పితరో భవసాగరాత్। గదాధరా
నుగ్రహేణ తెయాంతి పరమాం గతిం ॥ ౧౧౦ ॥ తులసీమంజరీ
భిశ్చ పూజయేద్విష్ణుపాదుకాం। తస్యాం లవాదితీర్థేషు పిండాన్ద
ద్యాద్యథాక్రమం॥౧౧౧॥ ఉద్ధరేత్సప్తగోత్రాణి కులమేకోత్తరం
శతం। శమీపత్రప్రమాణేన పిండం దద్యాద్గయాశిరే॥౧౧౨॥ గయా
ముపేత్య యః శ్రాద్ధం కరోతి కులనందనః। సఫలం తస్య తజ్జన్మ జా
యతే పితృతుష్టిదం॥౧౧౩॥ శ్రూయతే చాపి పితృభిర్గీతా గాథా ఖ
గేశ్వర। ఇక్ష్వాకోర్మనుపుత్రస్య కలాపోపవనే సురా॥౧౧౪॥ అపి
నస్తే భవిష్యంతి కులే సన్మార్గశీలినః। గయాముపేత్య యే పిండాన్దా
స్యంత్యస్మాకమాదరాత్॥౧౧౫॥ ఏవమాముష్మికీం తార్క్ష్య యః
కరోతి క్రియాం సుతః। సస్యాత్సుఖీ భవేన్మర్త్యః కౌశికస్యాత్మజా
యథా॥ ౧౧౬॥ భరద్వాజాత్మజాస్సప్తభుక్త్వా జన్మపరంప

త్మమపి పిండం. గయాశిరే గయదైత్యస్య ఆసమంతాచ్ఛిరోభాగే ఇతి గయా
మాహాత్మ్యోక్తం జ్ఞాతవ్యం॥ ౧౧౨ ॥ ౧౧౩ ॥ కలాపః హిమవత్పార్శ్వే వర్తీ
గ్రామవిశేషః - తస్య ఉపవనే ఇక్ష్వాకుం ప్రతిగీతా ॥ ౧౧౪ ॥ కౌశిః ఏవభర
ద్వాజస్యాత్మజానాం చరిత్రం విశేషతయా హరివంశే జ్ఞాతవ్యమితి ॥ ౧౧౫ ॥

౧౨౭॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం త్రయోదశోఽధ్యాయః॥... ... ... *

రాం। కృత్వాపి గోవధం తార్క్ష్య ముక్తాః పితృప్రసాదతః॥౧౧౭॥ సప్తవ్యాధా దశార్ణేషు మృగాః కాలాంజనే గిరౌ। చక్రవాకాశ్శరద్వీపే హంసాస్సరసి మానసే॥౧౧౮॥ తేపి జాతాః కురుక్షేత్రే బ్రాహ్మణా వేదపారగాః। పితృభక్త్యా చ తే సర్వే గతా ముక్తిం ద్విజాత్మజాః॥ ౧౧౯॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పితృభక్తో భవేన్నరః। ఇహలోకే పరే వాపి పితృభక్త్యా సుఖీ భవేత్॥౧౨౦॥ ఏతత్తార్క్ష్య మయాఖ్యాతం సర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం। పుత్రవాంఛాప్రదాతారం పితృముక్తిప్రదాయకం॥ ౧౨౧॥ నిర్ధనోపి నరః కశ్చిద్యశ్శృణోతి కథామిమాం। సోపి పాపవినిర్ముక్తో దానస్య ఫలమాప్నుయాత్॥౧౨౨॥ విధినా కురుతే యస్తు శ్రాద్ధం దానం మయోదితం। శృణుయాద్గారుడం చాపి శృణు తస్యాపి యత్ఫలం॥౧౨౩॥ పితా దదాతి సత్పుత్రాన్ గోధనాని పితామహః। ధనదాతా భవేత్సోపి యస్తస్య ప్రపితామహః॥౧౨౪॥ దద్యాద్విపుల మన్నాద్యం వృద్ధస్తు ప్రపితామహః। తృప్తాః శ్రాద్ధేన తే సర్వే దత్వా పుత్రస్య వాంఛితం॥౧౨౫॥ గచ్ఛంతి ధర్మమార్గేణ ధర్మరాజస్య మందిరం। తత్ర ధర్మసభాయాం తే తిష్ఠంతి పరమాదరాత్॥౧౨౬॥ శ్రీసూత ఉవాచ॥ ఏవం శ్రీవిష్ణునా ప్రోక్తమౌర్ధ్వదానసముద్భవం। శ్రుత్వా మాహాత్మ్యమతులం గరుడో హర్షమాగతః॥౧౨౭॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే సపిండనాది సర్వకర్మనిరూపణో నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః॥ *

గరుడ ఉవాచ॥ యమలోకః కియాన్మార్గః కీదృశః కేన నిర్మితః। సభా చ కీదృశీ తస్యాం ధర్మ ఆస్తే చ కైస్సహ॥౧॥ యే ధర్మమార్గా ధర్మరాజపురం ధర్మసభాం ధర్మసభాసదః। ధర్మమార్గాంశ్చ ధర్మాంశ్చ

హారీతః పాత్రిహా చతుర్దశే ॥ చతుర్దశాధ్యాయార్థస్తు స్పష్ట ఏవ విజ్ఞాతవ్యః॥ ౨॥ ౪౪
ర్గచ్ఛంతిధార్మికాధర్మమందిరం । తాన్ధర్మానపిమార్గాంశ్చమ
మాఖ్యాహిదయానిధే॥౨॥ శ్రీభగవానువాచ॥శృణుతార్క్ష్యప్ర
వక్ష్యామియద్గమ్యంనారదాదిభిః । తద్ధర్మనగరందివ్యంమహాపు
ణ్యైరవాప్యతే॥౩॥యామ్యనైరృతయోర్మధ్యేపురంవైవస్వతస్య
యత్। సర్వంవజ్రమయందివ్యమభేద్యంతత్సురాసురైః॥౪॥చతు
రస్రంచతుర్ద్వారముచ్చప్రాకారవేష్టితం। యోజనానాంసహ
స్రంహిప్రమాణేనతదుచ్యతే॥౫॥ తస్మిన్పురేఽస్తిసుభగంచిత్రగు
ప్తస్యమందిరం । పంచవింశతిసంఖ్యాకైర్యోజనైర్విస్తృతాయ
తం॥౬॥ దశోచ్ఛ్రితంమహాదివ్యంలోహప్రాకారవేష్టితం।ప్రతో
ళీశతసంచారంపతాకాధ్వజభూషితం॥౭॥ విమానగణసంకీర్ణం
గీతవాదిత్రనాదితం। చిత్రితంచిత్రకుశలైర్నిర్మితందేవశిల్పిభిః॥
౮॥ ఉద్యానోపవనైరమ్యంనానావిహగకూజితం। గంధర్వైరప్స
రోభిశ్చసమంతాత్పరివారితం॥౯॥ తత్సభాయాంచిత్రగుప్త
స్స్వాసనేపరమాద్భుతే । సంస్థితోగణయేదాయుర్మానుషా
ణాంయథాతథం॥౧౦॥ నముహ్యతికథంచిత్ససుకృతేదుష్కృతే
ఽపివా। యదనేనార్జితంకర్మశుభంవాయదివాఽశుభం॥౧౧॥ త
త్సర్వంభుంజతేయత్రచిత్రగుప్తస్యశాసనాత్ । చిత్రగుప్తాల
యాత్ప్రాచ్యాంజ్వరస్యాస్తిమహాగృహం॥౧౨॥ దక్షిణస్యాంచ
శూలస్యలూతావిస్ఫోటయోస్తథా। పశ్చిమేకాలపాశస్స్యాద
జీర్ణస్యారుచేస్తథా॥ ౧౩॥ ఉదీచ్యాంపాండురోగోఽస్తిరాజరో
గస్తథైవచ। ఐశాన్యాంతుశిరోఽర్తిస్స్యాదాగ్నేయ్యామస్తిమూ
ర్ఛనా॥ ౧౪॥ అతిసారోనైరృతేతువాయవ్యాంశీతదాహకౌ। ఏ
వమాదిభిరన్యైశ్చవ్యాధిభిఃపరివారితః॥౧౫॥లిఖతేచిత్రగుప్తస్తు

మానుషాణాంశుభాశుభం । చిత్రగుప్తాలయాదగ్రేయోజనా
నాంచవింశతిః॥౧౬॥ పురమధ్యేమహాదివ్యంధర్మరాజస్యమంది
రం। అస్తిరత్నమయందివ్యంవిద్యుజ్జ్వాలార్కవర్చసం॥౧౭॥ ద్వి
శతంయోజనానాంచవిస్తారాయామతస్స్ఫుటం।పంచాశచ్చప్ర
మాణేనయోజనానాంసముచ్ఛ్రితం॥ ౧౮॥ ధృతంస్తంభసహ
స్రైశ్చవైడూర్యమణిమండితం । కాంచనాలంకృతంనానాహ
ర్మ్యప్రాసాదసంకులం॥ ౧౯॥ శారదాభ్రనిభంరుక్మకలశైస్సు
మనోహరం। చిత్రస్ఫాటికసోపానంవజ్రకుట్టిమశోభితం॥ ౨౦॥
ముక్తాజాలగవాక్షంచపతాకాధ్వజభూషితం । ఘంటానేకని
నాదాఢ్యంహేమతోరణమండితం॥౨౧॥ నానాశ్చర్యమయాస్స్వ
ర్ణకవాటశతసంకులః। నానాద్రుమలతాగుల్మైర్నిష్కంపైస్సువి
రాజితం॥ ౨౨॥ ఏవమాదిభిరన్యైశ్చభూషణైర్భూషితంసదా।
అత్రయోగప్రభావైశ్చనిర్మితంవిశ్వకర్మణా॥ ౨౩॥ తస్మిన్నస్తి
సభాదివ్యాశతయోజనమాయతా। అర్కప్రకాశాభ్రాజిష్ణుస్స
ర్వతఃకామరూపిణీ॥ ౨౪॥ నాతిశీతానచాత్యుష్ణామనసోత్యంత
హర్షిణీ। నశోకోనజరాతస్యాంక్షుత్పిపాసేనచాప్రియం॥౨౫॥
సర్వేకామాస్స్థితాయస్యాంయేదివ్యాయేచమానుషాః। రసవ
చ్చప్రభూతంచభక్ష్యంభోజ్యంచసర్వశః॥౨౬॥ రసవంతిచతో
యానిశీతాన్యుష్ణానిచైవహి । పుణ్యాశ్శబ్దాదయస్తస్యాంనిత్యం
కామఫలాద్రుమాః॥౨౭॥ అసంబాధాచసాతార్క్ష్యరమ్యాకా
మగమాసభా । దీర్ఘకాలంతపస్తప్త్వానిర్మితావిశ్వకర్మణా॥
౨౮॥ తాముగ్రతపసోయాంతిసువ్రతాస్సత్యవాదినః। శాంతా
స్సన్న్యాసినస్సిద్ధాఃపూతాఃపూర్వేణకర్మణా॥౨౯॥సర్వేభాస్వ

రదేహాస్తైలంకృతావిరజోంబరాః। స్వకృతైః కర్మభిః పుణ్యైస్త
త్రతిష్ఠంతిభూషితాః॥ ౩౦ ॥ తస్యాంసధర్మోభగవానాసనే
నుపమేశుభే। దశయోజనవిస్తీర్ణేసర్వరత్నైస్సుమండితే॥ ౩౧ ఉ
పవిష్టస్సితాంఛత్రశ్వేతశోభితమస్తకః। కుండలాలంకృతశ్రీ
మాన్మహామకుటమండితః॥ ౩౨॥ సర్వాలంకారసంయుక్తోనీల
మేఘసమప్రభః। వాలవ్యజనహస్తాభిరప్సరోభిశ్చవీజితః॥ ౩౩ ॥గం
ధర్వాణాంసమూహాశ్చసంఘశశ్చాప్సరోగణాః। గీతవాదిత్రనృ
త్యాద్యైఃపరితస్సేవయంతితం॥ ౩౪ ॥ మృత్యునాపాశహస్తేన
కాలేనచబలీయసా। చిత్రగుప్తేనచిత్రేణకృతాంతేననిషేవితః॥
౩౫॥ పాశదండధరైరుగ్రైర్నిదేశవశవర్తిభిః। ఆత్మతుల్యైర్బలై
ర్నానాసుభటైఃపరివారితః॥ ౩౬ ॥ అగ్నిష్వాత్తాశ్చపితరస్సో
మపాశ్చోష్మపాశ్చయే। స్వధావంతో బర్హిషదో మూర్తా
మూర్తాశ్చయేఖగ॥ ౩౭॥ అర్యమాద్యాఃపితృగణామూర్తిమం
తస్తథాపరే। సర్వేతేమునిభిస్సార్ధంధర్మరాజముపాసతే॥ ౩౮॥
అత్రిర్వసిష్ఠఃపులహోదక్షఃక్రతురథాంగిరాః। జామదగ్న్యో
భృగుశ్చైవపులస్త్యోగస్త్యనారదౌ॥ ౩౯ ॥ ఏతేచాన్యేచబహ
వఃపితృరాజసభాసదః। నశక్యాఃపరిసంఖ్యాతుంనామభిఃకర్మ
భిస్తథా॥ ౪౦॥ వ్యాఖ్యాతారోధర్మశాస్త్రాణాంనిర్ణేతారోయథాత
థం। సేవంతేధర్మరాజానంశాసనాత్పరమేష్ఠినః॥౧౪॥ రాజాన
స్సూర్యవంశీయాస్సోమవంశ్యాస్తథాపరే। సభాయాం ధర్మ
రాజానంధర్మజ్ఞాఃపర్యుపాసతే॥ ౪౨ ॥ మనుర్దిలీపోమాంధా
తాసగరశ్చభగీరథః। అంబరీషోఽనరణ్యశ్చముచుకుందోనిమిః
పృథుః॥ ౪౩॥ యయాతిర్నహుషఃపూరుర్దుష్యంతశ్చశిబిర్నలః।
భరతశ్శంతనుఃపాండుస్సహస్రార్జునఏవచ॥ ౪౪॥ ఏతేరాజర్ష
యఃపుణ్యాఃకీర్తిమంతోబహుశ్రుతాః। ఇష్ట్వాశ్వమేధైర్బహు
భిర్జాతాధర్మసభాసదః॥ ౪౫॥ సభాయాంధర్మరాజస్యధర్మఏ
వప్రవర్తతే। నతత్రపక్షపాతోస్తినానృతంచనమత్సరః॥ ౪౬ ॥స
భ్యాస్సర్వేశాస్త్రవిదస్సర్వేధర్మపరాయణాః। తస్యాంసభా
యాంసతతంవైవస్వతముపాసతే॥ ౪౭ ॥ ఈదృశీసాసభాతా

క్ష్యేధర్మరాజ్ఞోమహాత్మనః। నతాంపశ్యంతియేపాపాఃదక్షిణే
నపథాగతాః॥ ౪౮॥ ధర్మరాజపురేగంతుంచతుర్మార్గాభవంతి
చ। పాపినాంగమనేపూర్వంసతుతేపరికీర్తితః॥౪౯॥ పూర్వాది
భిస్త్రిభిర్మార్గైర్యే గతాధర్మమందిరే । తేవైసుకృతినఃపుణ్యైస్త
స్యాంగచ్ఛంతితాంచ్ఛృణు॥౫౦॥ పూర్వమార్గస్తుతత్రైకస్సర్వ
భోగసమన్వితః।పారిజాతతరుచ్ఛాయాచ్ఛాదితోరత్నమండితః॥
౫౧॥ విమానగణసంకీర్ణోహంసావళివిరాజితః । విద్రుమారా
మసంకీర్ణఃపీయూషద్రవసంయుతః ॥ ౫౨ ॥ తేనబ్రహ్మర్షయో
యాంతిపుణ్యారాజర్షయోఽమలాః।అప్సరోగణగంధర్వవిద్యా
ధరమహోరగాః॥ ౫౩॥ దేవతారాధకాశ్చాన్యేశివభక్తిపరా
యణాః। గ్రీష్మేప్రపాదానరతాఃమాఘేకాష్ఠప్రదాయినః ॥
౫౪॥ విశ్రామయంతివర్షాసువిరక్తాన్దానమానతః। దుఃఖితస్యా
మృతంబ్రూతేదదతేహ్యాశ్రమంతుయే ॥ ౫౫ ॥ సత్యధర్మరతా
యేచక్రోధలోభవివర్జితాః । పితృమాతృషుయే భక్తాగురుశు
శ్రూషణేరతాః॥౫౬॥భూమిదాగృహదాగోదావిద్యాదానప్ర
దాయకాః । పురాణవక్తృశ్రోతారః పారాయణపరాయ
ణాః॥ ౫౭॥ ఏతేసుకృతినశ్చాన్యేపూర్వద్వారేవిశంతిచ। యాం
తిధర్మసభాయాంతేసుశీలాశ్శుద్ధబుద్ధయః॥ ౫౮ ॥ ద్వితీయస్తూ
త్తరోమార్గోమహారథశతైర్వృతః। నరయానసమాయుక్తోహ
రిచందనమండితః॥ ౫౯ ॥ హంససారససంకీర్ణశ్చక్రవాకోపశో
భితః। అమృతద్రవసంపూర్ణస్తత్రభాతిసరోవరః॥ ౬౦ ॥ అనేన
వైదికాయాంతితథాభ్యాగతపూజకాః । దుర్గాభాన్వోశ్చయే
భక్తాస్తీర్థస్నాతాశ్చపర్వసు॥౬౧॥యేమృతాధర్మసంగ్రామేఽ
నశనేనమృతాశ్చయే । వారాణస్యాం గోగ్రహేచతీర్థతోయే
మృతాపిధః ॥ ౬౨ ॥ బ్రాహ్మణార్థస్వామికార్యేతీర్థక్షేత్రేషు
యేమృతాః। యేమృతాదేవవిధ్వంసేయోగాభ్యాసేనయేమృ
తాః॥౬౩॥ సత్పాత్రపూజకానిత్యంమహాదానరతాశ్చయే।ప్ర
విశంత్యుత్తరేద్వారేయాంతిధర్మసభాంచతే॥ ౬౪ ॥ తృతీయః
పశ్చిమోమార్గోరత్నమందిరమండితః । సుధారససదాపూర్ణ

దీర్ఘికాభిర్విరాజితః॥ ౮౫॥ ఐరావతకులోద్భూతమత్తమాతం
గసంకులః । ఉచ్చైశ్శ్రవస్సముత్పన్నహయరత్నసమన్వితః॥
౮౬॥ ఏతేనాత్మపరాయాంతిసచ్ఛాస్త్రపరిచింతకాః । అనన్య
విష్ణుభక్తాశ్చగాయత్రీమంత్రజాపకాః॥ ౮౭ ॥ పరహింసాపర
ద్రవ్యపరదారపరాఙ్ముఖాః । స్వదారనిరతాస్సంతస్సాగ్నికా
వేదపాఠకాః॥ ౮౮ ॥ బ్రహ్మచర్యవ్రతధరావానప్రస్థాస్తపస్వి
నః। శ్రీపాదసన్న్యాసపరాస్సమలోష్టాశ్మకాంచనాః ॥ ౮౯॥
జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నాస్సర్వభూతహితేరతాః।శివవిష్ణువ్రతక
రాఃకర్మబ్రహ్మసమర్పకాః॥ ౯౦॥ ఋణైస్త్రిభిర్వినిర్ముక్తాఃపం
చయజ్ఞరతాస్సదా । పితౄణాంశ్రాద్ధదాతారఃకాలేసంధ్యా
ముపాసకాః ॥ ౯౧ ॥ నీచసంగవినిర్ముక్తాస్సత్సంగతిపరాయ
ణాః। ఏతేప్సరోగణైర్యుక్తావిమానవరసంస్థితాః॥ ౯౨॥ సుధా
పానంప్రకుర్వంతోయాంతితేధర్మమందిరం। విశంతిపశ్చిమద్వా
రేయాంతిధర్మసభాంతరే॥ ౯౩॥ యమస్తానాగతాన్దృష్ట్వాస్వా
గతంవదతేముహుః। సముత్థానంచకురుతేతేషాంగచ్ఛతిసమ్ము
ఖం॥ ౯౪॥ తదాచతుర్భుజోభూత్వాశంఖచక్రగదాసిభృత్ । పు
ణ్యకర్మరతానాంచస్నేహాన్మిత్రవదాచరేత్॥ ౯౫॥ సింహాసనం
దదత్యాశునమస్కారంకరోతిచ। పాదార్ఘ్యంకురుతేపశ్చాత్పూ
జతేచందనాదిభిః॥ ౯౬ ॥ నమస్కుర్వంతుభోసభ్యాజ్ఞానినంపర
మాదరాత్। ఏషమేమండలంభిత్వాబ్రహ్మలోకంప్రయాస్యతి॥
౯౭॥ భోభోబుద్ధిమతాంశ్రేష్ఠానరకక్లేశభీరవః । భవద్భిస్సాధి
తంపుణ్యైర్దేవత్వంసుఖదాయకం॥ ౯౮॥ మానుష్యందుర్లభంప్రా
ప్యనిత్యంయస్తునసాధయేత్ । సయాతినరకంఘోరంకోన్యస్త
స్మాదచేతనః॥ ౯౯॥ అస్థిరేణశరీరేణయోఽస్థిరైశ్చధనాదిభిః।సం
చినోతిస్థిరంధర్మంసఏకోబుద్ధిమాన్నరః॥ ౧౦౦॥తస్మాత్సర్వప్రయ
త్నేనకర్తవ్యోధర్మసంచయః । గచ్ఛధ్వంపుణ్యమత్థానంసర్వ
భోగసమన్వితం॥ ౧౦౧॥ ఇతిధర్మవచశ్శ్రుత్వాతంప్రణమ్యసభాం
చతాం। అమరైఃపూజ్యమానాస్తేస్తూయమానామునీశ్వరైః ॥
౧౦౨॥ విమానగణసంకీర్ణాఃప్రయాంతిపరమంపదం। కేచిద్ధర్మస

అస్మిన్ సుకృతినాంజన్మదహే వై రాజధారణాత్ । షట్చక్రచింతనం చైవహి పంచదశే బ్రవీత్ ॥ పూర్వాధ్యాయాంతే "ఉషిత్వాతత్రకల్పాంతంభుక్త్వాభోగాన్ మానుషాన్ । ప్రాప్నోతిపుణ్యశేషేణ మానుష్యం పు

భాయాంపహాతిత్థంతిపరమాదరాత్॥౮౩॥ ఉషిత్వాతత్రకల్పాంతంభుక్త్వాభోగాన్మానుషాన్। ప్రాప్నోతిపుణ్యశేషేణమానుష్యపుణ్యదర్శనం॥ ౮౪॥ మహాధనీచసర్వజ్ఞస్సర్వశాస్త్రవిశారదః। పునస్సాత్త్వవిచారేణతతోయాతిపరాంగతిం॥౮౫॥ ఏతత్తేకథితంసర్వంత్వయాపృష్టంయమాలయం।ఇదంశృణ్వన్నరోభక్త్యాధర్మరాజసభాంవ్రజేత్॥ ౮౬॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేధర్మరాజనగరనిరూపణోనామచతుర్దశోధ్యాయః॥ *

గరుడఉవాచ॥ధర్మాత్మాస్వర్గతింభుక్త్వాజాయతేవిమలేకులే అతస్తస్యసముత్పత్తింజననీజఠరేవద॥ ౧॥ యథావిచారంకురుతేదేహేస్మింత్సుకృతీజనః। తథాహంశ్రోతుమిచ్ఛామివదమేకరుణానిధే॥౨॥ శ్రీభగవానువాచ॥ సాధుపృష్టంత్వయాతార్క్ష్య పరంగోప్యంవదామితే। యస్యవిజ్ఞానమాత్రేణసర్వజ్ఞత్వంప్రజాయతే॥ ౩॥ వక్ష్యామిచశరీరస్యస్వరూపంపారమార్థికం। బ్రహ్మాండగుణసంపన్నంయోగినాంధారణాస్పదం॥౪॥షట్చక్రచింతనంయస్మిన్యథాకుర్వంతియోగినః।బ్రహ్మరంధ్రేచిదానందరూపధ్యానంతథాశృణు॥౫॥ శుచీనాంశ్రీమతాంగేహేజాయతేసుకృతీయథా। తథావిధానంనియమంతత్పిత్రోఃకథయామితే॥౬॥ ఋతుకాలేతునారీణాంత్యజేద్దినచతుష్టయం। తావన్నాలోకయేద్వక్త్రంపాపంవపుషిసంభవేత్॥౭॥ స్నాత్వాసచేలంసానారీచతుర్థేహఃశుధ్యతి। సప్తాహాత్పితృదేవానాంభవేద్యోగ్యావ్రతార్చనే॥౮॥సప్తాహమధ్యేయోగర్భస్సభవేన్మలినాశయః। ప్రాయశస్సంభవంత్యత్రపుత్రాస్సప్తాహమధ్యతః॥౯॥ యుగ్మాసుపుత్రాజాయంతేస్త్రియోయుగ్మాసురాత్రిషు । పూర్వసప్త

ణ్యదర్శన ॥ పునస్సాత్త్వవిచారేణ తతోయాతి పరాంగతి" మిత్యుక్తం, ఇదానీం గరుడస్తదను వాదపూర్వకం సుకృతినస్సముత్పత్తిం పృచ్ఛతి ॥ ధర్మాత్మేతి ద్వాభ్యాం ॥౧॥ ౨॥ అత్రోత్తరంశ్రీభగవానువాచ॥ యావదధ్యాయసమా

ప్తి॥౩॥౪॥ ధ్యానంయథాకుర్వంతితచ్ఛృణ్వితి॥౫॥ యథా యేనవిధానేన-తత్పి
త్రోఃతస్యమాతాపిత్రోః॥౬॥ పాపంయావదింద్రస్యబ్రహ్మహత్యాంశః భవతి॥
౯॥౧౦॥ సామాన్యాఃగర్భధారణేసాధారణా ఏవ॥౧౧॥ గుణాఃవిచారాదయః
భాగ్యమైశ్వర్యంతేషాంనిధిఃనివాసస్థానం-ప్రాకృతైఃనిర్భాగ్యైః॥౧౨॥ పంచమే
హనీత్యుపలక్షణంపంచమదినాదారభ్యషోడశర్తునిశాపర్యంతం॥౧౩॥తత్క్షేత్రమౌ
షధీపాత్రమితి॥ ఔషధీనాంయవాదిధాన్యానాంపాత్రంఉత్పత్తిస్థానంతత్ ప్ర
సిద్ధంక్షేత్రం- యథాకంటకగుల్మాదినిరసనేనతదుపయోగిద్రవ్యాంతరమేళనేనజ
లసేచనేనకృషియోగ్యం విధాయతస్మిన్నుప్త్వాబీజంవాపయిత్వాస్వామీకర్షకః

కముత్సృజ్యతస్మాద్యుగ్మాసుసంవిశేత్ ॥ ౧౦ ॥ షోడశర్తు
ర్నిశాఃస్త్రీణాంసామాన్యాస్సముదాహృతాః । యా వైచతుర్దశీ
రాత్రిర్గర్భస్తిష్ఠతితత్రవై ॥౧౧॥ గుణభాగ్యనిధిఃపుత్రస్తదాజా
యేతధార్మికః సానిశాప్రాకృతైర్జీవైర్నలభ్యేతకదాచన॥౧౨
పంచమేహనినారీణాంకార్యంమధురభోజనం। కటుక్షారంచతీ
క్ష్ణంచత్యాజ్యముష్ణంచదూరతః॥౧౩॥ తత్క్షేత్రమౌషధీపాత్రం
బీజంచాప్యమృతాయితం। తస్మిన్నుప్త్వానరస్స్వామీసమ్యక్ఫల
మవాప్నుయాత్॥ ౧౪ ॥ తాంబూలపుష్పశ్రీఖండైస్సంయుక్త
శ్శుచివస్త్రభృత్ । ధర్మమాదాయమనసి సుతల్పంసంవిశేత్పు
మాన్॥౧౫॥ నిషేకసమయేయాదృఙ్నరచిత్తవికల్పనా। తాదృ
క్స్వభావసంభూతిర్జంతుర్విశతికుక్షిగః॥౧౬॥చైతన్యబీజభూతం
హినిత్యంశుక్లేవ్యవస్థితం। కామశ్చిత్తంచశుక్రంచయదాహ్యేక

స్థూలాన్నరూపం ఫలంప్రాప్నోతి, తథాత్రాపిఔషధీపాత్రంపుత్రోత్పత్తిస్థా
నంతత్ గర్భరూపంక్షేత్రంకటుక్షారాదిభోజనంపరిత్యాజ్యమాధుర్యభోజనం
కారయిత్వావీర్యసేచనంచకృత్వాతస్మిన్నుప్త్వాస్వామీపితాసమ్యక్ ధార్మికపు
త్రరూపంఫలంప్రాప్నుయాదిత్యర్థః॥౧౪॥మాధుర్యభోజనాదిభిఃస్త్రీణాంవిధా
నంనియమముక్త్వాపురుషాణామాహ॥ తాంబూలేతి॥ సుతల్పం 'సారదారుమ
యీ'మిత్యాద్యుక్తప్రకారాంశయ్యాంసంవిశేత్ స్థితోభూయాత్॥౧౫॥ నిషేక
సమయేరతికాలేయాదృశీవికల్పనాశుభాశుభవాసనాభవతితాదృశ్యేవస్వభా
వస్యఉత్పత్తిర్యస్యసజంతుఃవిశతిగర్భేప్రవిష్టోభవతి॥౧౬॥ చైతన్యంజీవః-కామ

అభిలాషపూర్తిః॥౧౭॥౧౮॥ కృతీపుణ్యాత్మా॥౧౯॥౨౧॥పూర్వమితి॥ పూర్వజన్మనికృతానాంతపఆదీనాంఫలస్యోదయాత్ భోక్తాపిభవేత్- తథాచస్మృతిః“భోజ్యంభోజనశక్తిశ్చరతిశక్తిర్వరస్త్రియః। విభవోదానశక్తిశ్చనాల్పస్యతపసఃఫలమితి॥ ౨౨॥ యతతేయత్నవాన్ భవతి-అసద్భూతాయాంరజ్జౌసర్పారోపవద్వస్తునఆరోపోఽధ్యారోపః- వస్తుసచ్చిదానందాద్వయంబ్రహ్మ-క్షిత్యాద్యజ్ఞానాంతసకలజడసమూహోఽవస్తు- అపవాదోనామరజ్జువివర్తస్యరజ్జుమాత్రవద్వస్తువివర్తస్యా- వస్తునోఽజ్ఞానాదేః ప్రపంచస్యవస్తుమాత్రత్వం ఆభ్యాంఅ

త్వమాప్నుయాత్॥౧౭॥ తదాద్రావమవాప్నోతియోషిద్గర్భాశయేనరః। శుక్రశోణితసంయోగాత్పిండోత్పత్తిఃప్రజాయతే॥౧౮॥పరమానందదఃపుత్రోభవేద్గర్భగతఃకృతీ। భవంతితస్యనిఖిలాఃక్రియాఃపుంసవనాదికాః॥౧౯॥ జన్మప్రాప్నోతిపుణ్యాత్మాగ్రహేషూచ్చగతేషుచ। తజ్జన్మసమయేవిప్రాఃప్రాప్నువంతిధనంబహు॥౨౦॥ విద్యావినయసంపన్నోవర్ధతేపితృవేశ్మని। సతాంసంగేనసభవేత్సర్వాగమవిశారదః॥ ౨౧॥ దివ్యాంగనాదిభోక్తాస్యాత్తారుణ్యేదానవాన్ధనీ। పూర్వంకృతతపస్తీర్థమహాపుణ్యఫలోదయాత్॥౨౨॥ తతశ్చయతతేనిత్యమాత్మానాత్మవిచారణే। అధ్యారోపాపవాదాభ్యాంకురుతేబ్రహ్మచింతనం॥౨౩॥ అస్యాసంగావబోధాయబ్రహ్మణోన్వయకారిణః। క్షిత్యాద్యనాత్మవర్గస్యగుణాంస్తేకథయామ్యహం॥ ౨౪॥ క్షితిర్వారిహవిర్భోక్తావాయురాకాశఏవచ। స్థూలభూతాఇమేప్రోక్తాఃపిం

ధ్యారోపాపవాదాభ్యాం- తత్త్వంపదార్థంసంశోధ్య‘సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మనేహనానాస్తికించన’ఇత్యాదిశ్రుత్యుక్తంబ్రహ్మచింతనంకురుతే॥౨౩॥అస్యేతి॥క్షిత్యాదిషుఅన్వయంకరోతీత్యన్వయకారిణోఽస్యబ్రహ్మణః అసంగావబోధాయ‘అసంగోహ్యయంపురుష’ఇతిశ్రుత్యుక్తఃజ్ఞానార్థంకథయామీత్యన్వయః॥౨౪॥అనాత్మవిచారణమాహ॥క్షితిరిత్యాదిభిః॥స్థూలభూతాఃఅప్రపంచీకృతాః- పాంచభౌతికాఃపంచీకృతపంచభూతోత్పన్నాః॥ ౨౫॥ క్షిత్యాదిపంచభూతానాంగుణానా

హా।త్వచేతిపంచభిః॥౨౬॥౩౦॥ పూర్వకర్మాధివాసితంపూర్వజన్మకృతైశ్శుభాశుభకర్మభిఃఅధివాసితంశుభాశుభవాసనాయుక్తంభవతి' బుద్ధిఃకర్మానుసారిణీ'తి వచనాత్ బుద్ధిరిత్యుపలక్షణం-అంతఃకరణచతుష్టయమేవేత్యర్థః॥ ౩౧॥ ఉభయేం

డోయంపాంచభౌతికః॥౨౫॥త్వచాస్థినాడయోరోమమాంసం
చైవఖగేశ్వర । ఏతేపంచమయాభూమేర్గుణాస్తేపరికీర్తితాః॥
౨౬॥ లాలామూత్రంతథాశుక్రంమజ్జారక్తంచపంచమం । అ
పాంపంచగుణాఃప్రోక్తాస్తైజసోపినిశామయ॥ ౨౭॥ క్షుధాతృ
షాతథాలస్యంనిద్రాకాంతిస్తథైవచ। తేజఃపంచగుణంతార్క్ష్య
ప్రోక్తంసర్వత్రయోగిభిః॥౨౮॥ ఆకుంచనంధావనంచలంఘనం
చప్రసారణం। చేష్టితంచేతిపంచైవగుణావాయోఃప్రకీర్తితాః॥
౨౯॥ ఘోషశ్ఛింతాచశూన్యత్వంతథామోహశ్చసంశయః।ఆ
కాశస్యగుణాపంచజ్ఞాతవ్యాస్తేప్రయత్నతః॥ ౩౦॥ మనోబుద్ధిర
హంకారశ్చిత్తంచేతిచతుష్టయం । అతఃకరణముద్దిష్టంపూర్వక
ర్మాధివాసితం॥ ౩౧॥ శ్రోత్రంత్వక్చక్షుషీజిహ్వాఘ్రాణంజ్ఞానేం
ద్రియాణిచ। వాక్పాణిపాదపాయూపస్థానికర్మేంద్రియాణిచ॥
౩౨ ॥ దిగ్వాతార్కప్రచేతోశ్వివహ్నీంద్రోపేంద్రమిత్రకాః।
జ్ఞానకర్మేంద్రియాణాంచదేవతాఃపరికీర్తితాః॥౩౩॥ఇడాచపిం
గళాచైవసుషుమ్నాఖ్యాతృతీయకా।గాంధారీగజజిహ్వాచపూ
షాచైవయశస్వినీ॥ ౩౪॥ అలంబుసాకుహూశ్చాపిశంఖినీదశమీ
తథా। పిండమధ్యేస్థితాహ్యేతాఃప్రధానాదశనాడికాః॥౩౫॥
ప్రాణాపానసమానాఖ్యాఉదానోవ్యానఏవచ। నాగఃకూర్మ
శ్చకృకరోదేవదత్తోధనంజయః॥౩౬॥ హృదిప్రాణోగుదేపాన

ద్రియాణ్యాహ॥శ్రోత్రమితి॥౩౨॥ దిగాదయఃపంచశ్రోత్రాదీనాంయథాక్రమం దేవతాఃవహ్న్యాదయశ్చవాగాదీనామితి॥౩౩॥౩౪॥అథదశప్రాణాన్ స్థానకర్మ సహితానాహ॥ప్రాణఇతిసార్ధత్రిభిః॥౩౫॥ ౩౬॥ క్షుత్తృడః క్షుధాకర్తా॥౩౮॥

మృతశోఫకారిత్వం ధనంజయస్య కర్మ॥ ౩౯॥ వ్యానకో వాయుః సర్వశరీరవ్యాపక
త్వాత్ సారాంశో రసం నయతే ప్రాపయతి॥ రసప్రాణప్రకారమేవాహ॥ ఆహార
ఇతి త్రిభిః॥ ౪౦॥ ౪౨॥ భిన్నం రసాత్పృథగ్భూతం కిట్టం మలం॥ ౪౩॥ మలస్య నిరమస్థా
నాన్యాహ ॥ కర్ణేతి ॥ ౪౪ ॥ సర్వే ప్రాణాదివాయవః ఆత్మసత్తయైవ చే

స్సమానో నాభిమండలే। ఉదానః కంఠదేశే స్యాద్వ్యానస్సర్వశరీ
రగః॥ ౩౭॥ ఉద్గారే నాగ ఆఖ్యాతః కూర్మ ఉన్మీలనే స్మృతః। కృకరః
క్షుత్కరో జ్ఞేయో దేవదత్తో విజృంభణే॥ ౩౮ ॥ న జహాతి మృతం
వాపి సర్వవ్యాపీ ధనంజయః । కబళైర్భుక్తమన్నం హి పుష్టిదం స
ర్వదేహినాం॥ ౩౯॥ నయతే వ్యానకో వాయుస్సారాంశం సర్వ
నాడిషు। ఆహారో భుక్తమాత్రో హి వాయునా క్రియతే ద్విధా॥
౪౦॥ సంప్రవిశ్య గుదే సమ్యక్పృథగన్నం పృథగ్జలం। ఊర్ధ్వమగ్నౌ
జలం కృత్వా కృత్వాన్నం చ జలోపరి॥ ౪౧॥ అగ్నేశ్చాధస్స్వయం
ప్రాణస్స్థిత్వాగ్నిం ధమతే శనైః। వాయునా ధ్మాయమానోగ్నిః
పృథక్కిట్టం పృథగ్రసం॥ ౪౨॥ కురుతే వ్యానకో వాయుర్విష్వక్సం
ప్రాపయేద్రసం। ద్వారైర్ద్వాదశభిర్భిన్నం కిట్టం దేహాద్బహిస్స్ర
వేత్॥ ౪౩॥ కర్ణాక్షినాసికాజిహ్వాదంతా నాభిర్నఖా గుదం। గు
హ్యం శిరో వపుర్లోమ మలస్థానాని చక్షతే॥ ౪౪॥ ఏవం సర్వే ప్ర
వర్తంతే స్వస్వకర్మణి వాయవః। ఉపలభ్యాత్మనస్సత్తాం సూర్యా
లోకం యథా జనాః॥ ౪౫॥ ఇదానీం నర దేహస్య శృణు రూపద్వ
యం ఖగ। వ్యావహారికమేకం చ ద్వితీయం పారమార్థికం॥ ౪౬॥

ష్టంతీత్యాహ ॥ ఏవమితి ॥ సూర్యస్యాలోకం ప్రకాశం ఉపలభ్య ప్రాప్య జ
నాః యథా స్వస్వకర్మణి ప్రవర్తంతే, తథైవాత్మసత్తాం ప్రాప్య వా
యవోపీత్యర్థః - అయం భావః - సూర్యో యథా కర్మణి జనాన్ప్రవర్త్య
స్వయం సాక్షితయాసంగత్వేన స్థితో భవతి, తద్వదాత్మాపీతి - అనేనాత్మవి
చారణముపయుక్తం భవతి ॥ ౪౫ ॥ వ్యావహారికం అగమ్యం - పారమార్థికం

యోగిజనజ్ఞేయం॥౪౬॥ తత్రాద్యం తావదాహ॥ తిస్ర ఇతి షడ్భిః॥ తిస్రః కోట్యః సప్తలక్షాణీత్యగణితాని॥ ౪౭॥౪౮॥ స్థూలమానేన ధాతుప్రమాణమాహ॥ మహారక్తం ప్రాణాధారభూతం॥౪౯॥ కుడుపం దశమాషకం- శోణితం ఋతూద్భవం గర్భాధానభూతం॥ ౫౦॥ ౫౧॥ ఏవం వ్యావహారికం నిరూప్య ఇదానీం పారమా

తిస్రః కోట్యోర్ధకోటీ చ రోమాణి వ్యావహారికే। సప్తలక్షాణి కే
శాస్స్యుర్నఖాః ప్రోక్తాస్తు వింశతిః॥౪౭॥ ద్వాత్రింశద్దశనాః ప్రో
క్తాస్సామాన్యాద్వినతాసుత। మాంసం పలసహస్రం తు రక్తం ప
లశతం స్మృతం॥ ౪౮॥ పలాని దశ మేదస్తు త్వక్పలాని చ సప్త తు। ప
లద్వాదశకం మజ్జా మహారక్తం పలత్రయం॥ ౪౯॥ శుక్లం ద్వికుడు
పం జ్ఞేయం కుడుపం శోణితం స్మృతం। షష్ట్యుత్తరం చ త్రిశతమ
స్థ్నాం దేహే ప్రకీర్తితం॥౫౦॥ నాడ్యస్స్థూలాశ్చ సూక్ష్మాశ్చ కోటి
శః పరికీర్తితాః। పిత్తం పలాని పంచాశత్తదర్ధం శ్లేష్మణస్తథా॥
౫౧॥ సతతం జాయమానం తు విణ్మూత్రం చాప్రమాణతః। ఏతద్గు
ణసమాయుక్తం శరీరం వ్యావహారికం॥ ౫౨॥ భువనాని చ సర్వా
ణి పర్వతద్వీపసాగరాః। ఆదిత్యాద్యా గ్రహాస్సంతి శరీరే పారమా
ర్థికే॥౫౩॥ పారమార్థికదేహే హి షట్చక్రాణి భవంతి చ। బ్రహ్మాం
డే యే గుణాః ప్రోక్తాస్తేప్యస్మిన్నేవ సంస్థితాః॥ ౫౪॥ తానహం
తే ప్రవక్ష్యామి యోగినాం ధారణాస్పదాన్। యేషాం భావన
యా జంతుర్భవేద్వైరాజరూపభాక్॥౫౫॥ పాదాధస్తాత్తలం జ్ఞే
యం పాదోర్ధ్వం వితలం తథా। జానునోస్సుతలం విద్ధి క్థిదేశే

ర్థికస్వరూపనిరూపణేన సూక్ష్మస్వరూపే మనః ప్రవేశాయ స్వదేహే తావద్విరాడ్రూపస్థూలధారణామాహ॥ పారమార్థికదేహేత్యారభ్యాయావదధ్యాయసమాప్తి॥ గుణాః భువనాదయః- తానేవాహ॥ భువనానీత్యాది॥ పారమార్థికే పారమార్థికస్వరూపప్రకాశకే॥ ౫౩॥౫౪॥ వైరాజరూపభాక్ "వైరాజః పురుషో యో వై భగవాన్ధారణాశ్రయః" ఇతి భాగవతోక్తః- స్వయం స్యాదిత్యర్థః॥౫౫॥ పూ

ర్వ్యశ్లోకోక్తక్రమేణైవసర్వేషాంధారణామాహ॥ పాదేతి॥ ౫౬॥౫౭॥ తదూర్ధ్వకేఉదరే॥ ౫౮॥ ౫౯॥ త్రికోణేహృత్పీడకమలాంతర్గతే- తదుక్తంబ్రహ్మపురాణే “హృదిరత్నమయేశ్రీమత్సింహాసనగతాంబుజే। త్రికోణాంతస్సమాసీనంశివంధ్యాయేదుమాధవ” మితి- తస్యమధ్యేత్రికోణేషూర్ధ్వదక్షిణవామరేఖాసుచమేర్వాద

మహాతలం॥ ౫౬॥ తలాతలంసక్థిమూలేగుహ్యదేశేరసాతలం।
పాతాళంకటిసంస్థంచసప్తలోకాఃప్రకీర్తితాః॥౫౭॥ భూర్లో
కంనాభిమధ్యేతుభువర్లోకంతదూర్ధ్వకే। స్వర్లోకంహృదయేవిం
ద్యాత్కంఠదేశేమహస్తథా॥ ౫౮ ॥ జనలోకంవక్త్రదేశేతపో
లోకంలలాటకే । సత్యలోకంబ్రహ్మరంధ్రేభువనానిచతుర్దశ ॥
౫౯॥ త్రికోణేసంస్థితో మేరురధఃకోణేచమందరః। దక్షకోణేచకై
లాసోవామకోణేహిమాచలః॥ ౬౦॥ నిషధశ్చోర్ధ్వరేఖాయాం
దక్షాయాంగంధమాదనః। రమణోవామరేఖాయాంసప్తైతేకుల
పర్వతాః॥౬౧॥ అస్థిస్థానేభవేజ్జంబూశ్శాకోమజ్జాసుసంస్థితః।
కుశద్వీపస్థ్స్థితోమాంసేక్రౌంచద్వీపస్సిరాసుచ॥ ౬౨ ॥ త్వచా
యాంశాల్మలీద్వీపోగోమేదోరోమసంచయే। నఖస్థంపుష్కరంవిం
ద్యాత్సాగరాస్తదనంతరం॥ ౬౩ ॥ క్షారోదోహ్యభవేన్మూత్రే
క్షీరేక్షీరోదసాగరః। సురోదధిశ్లేష్మసంస్థఃమజ్జాయాంఘృతసా
గరః॥౬౪॥ రసోదధింరసేవింద్యాచ్ఛోణితేదధిసాగరః। స్వాదూ
దోలంబికాస్థానేజ్ఞానీయాద్వినతాసుత ॥ ౬౫ ॥ నాదచక్రేస్థిత
స్సూర్యోబిందుచక్రేచచంద్రమాః। లోచనస్థఃకుజోజ్ఞేయోహృ

యస్సప్తకులపర్వతాఃభవంతీతి॥౬౦॥౬౧॥ సిరాసునాడీషు॥౬౨॥గోమేదఃప్లక్షః॥౬౩॥౬౪॥ రసేఅన్నస్యలంబికాకంఠాంతర్గతా॥౬౫॥ నాదబిందుచక్రేబ్రహ్మరంధ్రేఏకైకాంగుళ్యధోధస్తః - తదుక్తంయోగశాస్త్రే “ఏకైకాంగుళ్యధోధోస్త్రీరంధ్రాన్నాదంచబిందుకం ॥ విద్రుమస్ఫటికాకారం సూర్యాచంద్రమసప్రభ” మితి- జ్ఞఃబుధః॥ ౬౬॥ విష్ణుస్థానేనాభ్యంతర్గతమణిపూరకచక్రే- నాభిస్థా

నేనాభిగోళకే-మందఃశనిః ॥ ౬౭ ॥ వాయుస్థానేహృదయాదాకంఠంవాయుస్థానంతస్మిన్-ఏవముక్తప్రకారేణ-సర్వస్వరూపేణసర్వాత్మకవిరాట్స్వరూపేణ-స్వదేహేచింతయేత్ - ఇతిమూలధారణా॥ ౬౮॥ ప్రథమషట్చక్రచింతనాత్మక

దయోజ్ఞః ప్రకీర్తితః॥ ౬౬॥ విష్ణుస్థానేగురుంవింద్యాచ్చక్రేశుక్రో
వ్యవస్థితః।నాభిస్థానేస్థితోమందోముఖేరాహుఃప్రకీర్తితః॥౬౭॥
వాయుస్థానేస్థితఃకేతుశ్శరీరేగ్రహమండలం । ఏవంసర్వస్వరూ
పేణచింతయేదాత్మనస్తనుం॥ ౬౮॥ సదాప్రభాతసమయేబద్ధప
ద్మాసనస్థితః । షట్చక్రచింతనంకుర్యాద్యథోక్తమజపాక్రమం॥
౬౯॥అజపానామగాయత్రీమునీనాంమోక్షదాయినీ।అస్యాస్సం
కల్పమాత్రేణసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే॥౭౦॥శృణుతార్క్ష్యప్రవ
క్ష్యేహమజపాక్రమముత్తమం।యంకృత్వాసర్వదాజీవోజీవభా
వంవిముంచతి॥ ౭౧ ॥ మూలాధారస్వాధిష్ఠానంమణిపూరకమే
వచ । అనాహతంవిశుద్ధ్యాఖ్యమాజ్ఞాషట్చక్రముచ్యతే॥ ౭౨ ॥
మూలాధారేలింగదేశేనాభ్యాంహృదికంఠగే। భ్రువోర్మధ్యే
బ్రహ్మరంధ్రేక్రమాచ్చక్రాణిచింతయేత్॥౭౩॥ఆధారంతుచతు
ర్దళానలసమంవాసాంతవర్ణాశ్రయం స్వాధిష్ఠానమపిప్రభాకర
సమంబాలాంతషట్పత్రకం । రక్తాభంమణిపూరకందశదళందా
ద్యంఫకారాంతకంపత్రైర్ద్వాదశభిస్త్వనాహతపురంహైమంక
ఠాంతావృతం॥ ౭౪॥ పత్రైస్సస్వరషోడశైశ్శశధరజ్యోతిర్విశు
ద్ధాంబుజంహంసేత్యక్షరయుగ్మకంద్వయదళంరక్తాభమాత్రాం
బుజం । తస్మాదూర్ధ్వగతంప్రభాసితమిదంపద్మంసహస్రచ్ఛదం
సత్యానందమయంసదాశివమయంజ్యోతిర్మయంశాశ్వతం ॥

సూక్ష్మధారణామాహ॥సదేత్యాది॥౬౯॥ జపానుష్ఠానంవినాసహజశ్వాసరూపేజపాభవతీత్యజపామునీనాం మననశీలానాంసంకల్పంగాయత్రీంచ గురుము
ఖాత్ జ్ఞాతవ్యం॥౭౦॥సర్వదాకృత్వాఏతదాచరణంనిత్యకర్త్రైవభవతినతుస్త్రైమి

కమితి- జీవభావంవిముంచతి-బ్రహ్మస్వరూపోభవతీత్యర్థః॥౭౧॥౮౦॥ అత్రసదాచారంప్రణయతి॥ ఏతానితి॥ బ్రహ్మమయాన్ సర్వవేదమయస్యబ్రహ్మణఃకిరణరూపాన్-తదభిన్నానిత్యర్థః- చక్రగతాన్ అమరాన్షట్చక్రస్థితాన్ శ్రీగణేశాదిదేవాన్-ఋషీణాంసంప్రదాయమ్మార్గేషుయేఅరుణాదయోమునయః తేపిచింతయంతఉపాసతే - తదుక్తంవేదస్తుతౌ "ఉదరముపాసతేయఋషివర్త్మసుకూర్పదృశః । పరిసరపద్ధతింహృదయమారుణయోదహరం" మితి॥ ౮౧॥

౭౫॥ గణేశంచవిధింవిష్ణుంశివంజీవంగురుంతతః । వ్యాపకంచపరంబ్రహ్మక్రమాచ్చక్రేషుచింతయేత్॥ ౭౬॥ ఏకవింశసహస్రాణిషట్ఛతాన్యధికానిచ । అహోరాత్రేణ శ్వాసస్యగతిస్సూక్ష్మాస్మృతాబుధైః॥ ౭౭ ॥ హకారేణబహిర్యాతిసకారేణవిశేత్పునః। హంసోహంసేతిమంత్రేణజీవోజపతితత్వతః॥ ౭౮॥ షట్ఛతంగణనాథాయషట్సహస్రంతువేధసే।షట్సహస్రంచహరయేషట్సహస్రంహరాయచ॥ ౭౯॥ జీవాత్మనేసహస్రంచసహస్రంగురవేతథా। చిదాత్మనేసహస్రంచజపసంఖ్యాంనివేదయేత్॥ ౮౦॥ ఏతాన్చక్రగతాన్బ్రహ్మమయాన్ మునయోమరాన్। సత్సంప్రదాయవేత్తారశ్చింతయంత్యారుణాదయః॥ శుకాదయోపిమునయశ్శిష్యానుపదిశంతిచ । అతఃప్రవృత్తింమహతాంధ్యాత్వాధ్యాయేత్సదాబుధః॥౮౨॥కృత్వాచమానసీంపూజాంసర్వచక్రేష్వనన్యధీః । తతోగురూపదేశేనగాయత్రీమజపాంజపేత్ ॥ ౮౩ ॥ అధోముఖేతతోరంధ్రేసహస్రదళ

శిష్యాన్ పరీక్షితాదీన్ - తదుక్తంద్వితీయేసద్యోముక్తిస్థలే "స్వపార్ష్ణినాపీడ్య గుదంతతోనిలంస్థానేషు షట్సున్నమయేజ్జితక్లమః । నాభ్యాం స్థితం హృద్యధిరోప్య తస్మాదుదానగత్యోరసితం నయేన్మునిః॥ తతోను సంధాయ ధియామనస్వీస్వతాలుమూలం శనకైర్నయేత । తస్మాద్భ్రువోరంతరమున్నయేతనిర్భిద్యమూర్ధన్విసృజెత్పరంగత "ఇతి - ఎతద్వ్యాఖ్యానం శ్రీధరస్వామిభిః కృతంజ్ఞాతవ్యం॥ ౮౨॥ అనన్యధీః ఏకాగ్రచిత్తస్సన్ ॥ ౮౩ ॥ రంధ్రే

బ్రహ్మరంధ్రాంతర్గతే అధోముఖపంకజే శ్రీగురుం ధ్యాయేత్ - తదుక్తం రుద్రయామళే "సహస్రదళపంకజే సకలశీతరశ్మిప్రభం వరాభయకరాంబుజం విమలగంధపుష్పాంబరం। ప్రసన్నవదనేక్షణం సకలదేవతారూపిణం స్మరేచ్ఛిరసి హంసగం జననవ్యాధివైద్యం గురుం" మితి॥౨౪॥ పంచోపచారైర్మనసా కల్పితైః పంచభూతాత్మకగంధపుష్పధూపదీపనైవేద్యైః - తద్యథా "లం పృథివ్యాత్మనే గంధం సమర్పయామి, హం ఆకాశాత్మనే పుష్పం, యం వాయ్వాత్మనే ధూపం, రం తేజ ఆత్మనే దీపం, వం అమృతాత్మనే అమృతనైవేద్యం సమర్పయామి" తి స్తవేన "గురుర్బ్రహ్మా గురుర్విష్ణుర్గురుర్దేవో మహేశ్వరః॥ గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ తస్మై శ్రీగురవే నమ" ఇతి గురుస్తోత్రేణ॥౨౫॥ పరాత్పరబ్రహ్మకళాం కుండలినీం ఆరోహే తు ప్రకారమానాం అవరోహే చ అమృతం స్రవంతీం ధ్యాయేత్ - తదుక్తం యోగశా

పంకజే। హంసగం శ్రీగురుం ధ్యాయేద్వరాభయకరాంబుజం॥
౨౪॥ తత్క్షాళితం చింతయేద్దేహం తత్పాదామృతధారయా। పం
చోపచారైస్సంపూజ్య ప్రణమేత్తత్ స్తవేన చ॥ ౨౫॥ తతః కుం
డలినీం ధ్యాయేదారోహాదవరోహతః। షట్చక్రకృతసంచా
రాం సార్ధత్రివలయాం స్థితాం॥ ౨౬॥ తతో ధ్యాయేత్సుషు

మ్నే "ప్రకాశమానాం ప్రథమే ప్రయాణే ప్రతిప్రయాణే ప్యమృతాయమానాం। అతః పరం వ్యోమసు సంచరంతీం ధ్యాయేత్సదా కుండలినీం పరాఖ్యా" మితి- ఆరోహావరోహౌ చ శ్రీశంకరస్వామిచరణైరభ్యుక్తౌ స్తోత్రే సౌందర్యలహర్యాం- తద్యథా "మహీం మూలాధారే కమపి మణిపూరే హుతవహ" మితి ఆరోహః- అవరోహస్తు "సుధాధారాసారైశ్చరణయుగళాంతర్విగళితై" రితి। ఏతదేవాహ- షడితి॥ మూలాధారేషు షట్చక్రేషు కృతః సంచారః ఆరోహావరోహక్రమేణ గమనం యయా సార్ధత్రివలయాం ప్రసుప్తభుజగాకారాం మూలాధారే స్థితాం॥ ౨౬॥ ధామ మత్ప్రోక్తస్థానం రంధ్రాత్ బహిర్గతం బ్రహ్మలోకాత్ బ్రహ్మలోకాంతం ప్రాప్తం తేన పథా సుషుమ్నామార్గేణ గతా యోగినః విష్ణోః పదం మమ స్వరూపమేవ యాంతి- పునః మృత్యుముఖే సంసారే న పతంతీత్యర్థః- తదుక్తం వేదస్తుతౌ "త

తడుదగాదనంతతదధామశిరః పరమంపునరిహాయత్సమేత్యనపతంతి కృతాంతము ఖ" ఇతి॥ ౭౬॥ మచ్చింతితంమయాశ్రీకృష్ణరూపేణధ్యాతం- తదుక్తందశమేసప్త తితమేఽధ్యాయే "బ్రాహ్మేముహూర్తఉత్థాయవార్యుపస్పృశ్యమాధవః॥ దధ్యౌప్రసన్నకరణఆత్మానంతమసఃపరం॥ ఏకంస్వయంజ్యోతిరనన్యమవ్యయం స్వసంస్థయానిత్యనిరస్తకల్మషం। బ్రహ్మాఖ్యమస్యోద్భవనాశహేతుభిస్స్వశక్తి భిర్లక్షితభావనిర్వృతి" మితి॥ ౭౭॥ తద్వినాతద్గురూపదేశంవినాపతనంసంసారే జన్మమరణమేవభవేన్నతుమోక్షః, తదుక్తంశ్రీశుకేన "విజితహృషీకవాయుభిర

దాన్తమనస్తురగం య ఇహ యతన్తి యన్తుమతిలోలముపాయఖిదః॥ వ్యసనశతాన్వితాస్సముపహాయ గురోశ్చరణం వణిజ ఇవాజ సన్త్యకృతకర్ణధరా జలధౌ" ॥

మన్యాఖ్యంధామరంధ్రాద్బహిర్గతం। యథాతేనగతాయాంతి తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥ ౭౬ ॥ తతోమచ్చింతితంరూపంస్వ యంజ్యోతిస్సనాతనం। సదానందంసదాధ్యాయేన్ముహూర్తే బ్రాహ్మసంజ్ఞికే॥ ౭౭ ॥ ఏవంగురూపదేశేనమనోనిశ్చలతాం నయేత్ । నతుస్వేనప్రయత్నేనతద్వినాపతనంభవేత్ ॥ ౭౮ ॥ అంతర్యాగంవిధాయైవంబహిర్యాగంసమాచరేత్। స్నానసం ధ్యాదికంకృత్వాకుర్యాద్ధరిహరార్చనం॥ ౮౦ ॥ దేహాభిమా నినామంతముక్తిర్నజాయతే। అతస్తేషాంతుమద్భక్తి స్సకరామోక్షదాయినీ॥ ౮౧॥ తపోయోగాదయోమోక్షమా ర్గాస్సంతితథాపిచ । సమీచీనస్తుమద్భక్తిమార్గస్సంతరతావి హ॥ ౮౨॥ బ్రహ్మాదిభిశ్చసర్వజ్ఞైరయమేవవినిశ్చితః। త్రివారం

౭౮॥ అంతర్యాగంమానసోపచారైః పూర్వోక్తచక్రేషుశ్రీగణేశాదిపూజనం- బహిర్యాగంయథాలబ్ధోపచారైః శ్రీహరిహరపూజనం॥ ౮౦ ॥ దేహాభిమాని నాంతునిత్యం ప్రవణత్వస్యదుర్ఘటత్వా ద్దుర్లభోమోక్షః, మద్భక్తానాంతుమ త్పాదారవిందనామస్మరణాదిసత్వప్రభావాత్త ఏవముక్తిర్భవతీత్యాహ॥ దేహేతిచతుర్భిః॥ ౮౧॥ స మీచీనఃశ్రేష్ఠతరః॥ ౮౨॥ బ్రహ్మాదిభిర్నిశ్చితత్వాత్ తదుక్తంద్వితీయే "నహ్యతో న్యశ్శివఃపంథావిశతస్సంసృతావిహ। వాసుదేవేభగవతిభక్తియోగోయతోభ

వేత్॥ భగవాన్పృశ్నిహస్తకాత్స్వైర్యేణత్రింశద్వత్సమనీపయా । తదధ్యవస్యత్కూ-
టస్థోరణిరాత్మస్యతోఽభవేత్" ॥౬౩॥ నావసీదతిపునర్జన్మాదిదుఃఖంనప్రాప్నోతి-
కింతుముక్తోభవతీత్యర్థః॥ ౬౪॥ "యథాచారంకురుతేదేహేఽస్మిన్సుకృతీనర" ఇ
తిప్రశ్నస్యోత్తరంసమాధాయోపసంహరతి॥ ఏవమితి ॥ సనాతనంవిదేహకైవ
ల్యం॥ ౬౫॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంపంచదశోఽధ్యాయః ॥ ❋

వేదశాస్త్రాణివిచార్యచపునఃపునః ॥ ౬౩ ॥ యజ్ఞాదయోఽపిసద్ధ
ర్మాశ్చిత్తశోధనకారకాః । ఫలరూపాచసద్భక్తిస్తాంలబ్ధ్వా
నావసీదతి॥ ౬౪॥ ఏవమాచరణం తార్క్ష్య కరోతిసుకృతీనరః।
సయోగేనచసద్భక్త్యామోక్షం యాతిసనాతనం ॥ ౬౫ ॥ ఇతి
శ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేసుకృతిజనజన్మాచరణనిరూపణో
నామపంచదశోఽధ్యాయః॥ ❋

గరుడఉవాచ ॥ శ్రుతామయాదయాసింధో హ్యజ్ఞానా
జ్జీవసంసృతిః । అధునాశ్రోతుమిచ్ఛామి మోక్షోపాయంసనా
తనం ॥ ౧ ॥ భగవన్దేవదేవేశశరణాగతవత్సల । అసారేఘోర
సంసారేసర్వదుఃఖమలీమసే ॥ ౨॥ నానావిధశరీరస్థాఅనంతా
జీవరాశయః । జాయంతేచమ్రియంతేచ తేషామంతోనవిద్య
తే॥ ౩॥ సదాదుఃఖాతురాఏవనసుఖీవిద్యతేక్వచిత్ । కేనోపా
యేనమోక్షేశముచ్యంతే వదమేప్రభో ॥ ౪ ॥ శ్రీభగవాను
వాచ ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామియన్మాంత్వంపరిపృచ్ఛసి ।
యస్యశ్రవణమాత్రేణసంసారాన్ముచ్యతేనరః॥ ౫ ॥ అస్తిదే

ప్రోక్తాపంచదశాధ్యాయైఃపాపపుణ్యాత్మికాగతిః । షోడశేఽస్మిన్హరిః
ప్రాహమోక్షోపాయంసతాంమతం॥ పూర్వాధ్యాయాంతేమోక్షంయాతిస
నాతనమిత్యుక్తం, ఇదానీంమోక్షోపాయమేవపృచ్ఛతి॥ శ్రుతేతిచతుర్భిః॥ ౧ ॥
హేభగవన్ ఇహ అసారసంసారేజననమరణానామనంతత్వాత్సదా దుఃఖాతు
రాణాం మోక్షోపాయమజానతాంజీవానాంకేనోపాయేనమోక్షస్స్యాదితి
మేవదేతిసముచ్చయార్థః॥౨॥౪॥ అత్రోత్తరంశ్రీభగవానువాచ- హేగరుడపరబ్ర

హ్మస్వరూపీకశ్చిద్దేవో౽స్తి ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ తస్య అనాద్యవిద్యోపహితాత్ అవిద్యాయాం ప్రతిబింబాత్ అంశ ఇవ అంశస్తస్మాత్ జీవ ఇతి సంజ్ఞో భవతి - అభేదదృష్టాంతః ॥ ౭ ॥ యథాగ్నేర్విస్ఫులింగకా ఇతి యది అసౌ జీవో నిజానందస్వరూపం విస్మృత్య దేహాధ్యాసేనాత్మన్యారోపయతి తదా అస్య అనేకయోనిషు మోక్షగంధో౽పి నాస్తి - యదా మానవో భూత్వా జ్ఞానీ భవేత్ జ్ఞానం నామ "బ్రహ్మైవాహం సమస్తాంతస్సచ్చిదానందలక్షణః। నాహం దేహో౽హం సరూపో జ్ఞానమిత్యుచ్యతే బుధైః" రిత్యుక్తలక్షణస్యాస్య చేత్తదా మోక్షం ప్రాప్నోతీతి సప్తమేన సంబంధః - అత్రాయం వేదాంతసిద్ధాంతః, యథా అంధకారాదౌ వికారరహితే రజ్వాదౌ సర్పాద్యారోపణం కృత్వా భయకంపాదికంపహేత్, ఏవమాత్మాపిస్వ

యః పరబ్రహ్మస్వరూపీ నిష్కళః । సర్వజ్ఞస్సర్వకర్తా చ సర్వేశో నిర్మలో౽ద్వయః ॥ ౬ ॥ స్వయంజ్యోతిరనాద్యంతో నిర్వికారః పరాత్పరః । నిర్గుణస్సచ్చిదానందస్తదంశో జీవసంజ్ఞకః ॥ ౭ ॥ అనాద్యవిద్యోపహితా యదాగ్నౌ విస్ఫులింగకాః । దేహాద్యుపాధిసంఛిన్నాస్తే కర్మభిరనాదిభిః ॥ ౮ ॥ సుఖదుఃఖప్రదైః పుణ్యపాపరూపైర్నియంత్రితః । తత్తజ్జాతియుతం దేహ

స్మిన్ జీవత్వమారోప్య స్వద్వితీయం పరిచ్ఛిన్నం జ్ఞాత్వా దుఃఖసాగరే మగ్నో భవతి, యదా శాస్త్రాచార్యప్రసాదేన వాక్యార్థజ్ఞానముత్పన్నం తదా వివేకచక్షుషా స్వాత్మానమఖండానందజ్ఞానైకరూపం సంపశ్యన్ తతో నాహం జీవః పరమాత్మాహమితి జ్ఞాత్వా భయదుఃఖాదిరహితస్సన్ సుఖీ భవేత్, యథా చ జలస్థసూర్యాంశః జలస్య నిమిత్తస్య అపాయే సూర్యమేవ గత్వా తేనైవ రూపేణ పునర్నాగచ్ఛతి, యథా చ బాహ్య ఘటాద్యుపాధిపరిచ్ఛిన్నో ఘటాకాశో ముఖ్యాకాశాంశస్సన్ ఘటాదేర్నిమిత్తస్య అపాయే ముఖ్యాకాశం ప్రాప్య పునర్న నివర్తతే, ఏవం లింగశరీరావచ్ఛిన్నః పరమాత్మనోంశః మాయినకలింగశరీరాపాయే పరమాత్మానం ప్రాప్య న నివర్తతే, కింతు తత్వజ్ఞానాన్ముక్తో భవతీతి - తథాచోక్తం శ్రీశుకేన ద్వాదశస్కంధే "ఘటేభిన్నే యథాకాశ ఆకాశస్స్యాద్యథా పురా ।

ఏవం దేహమృతే జీవో బ్రహ్మ సంపద్యతే పునః" ఇత్యధ్యాయార్థః॥ ౮॥౧౨॥ అ
స్మిన్నధ్యాయే ప్రథమం జ్ఞానహేతుం నరత్వం స్తుత్వా తతో జ్ఞానజనకం వైరాగ్యం
నిరూప్య తతో జ్ఞానవైరాగ్యరహితానాం దాంభికానాం స్వర్గాద్యుత్పత్తిః తత్త్వజ్ఞానా
న్మోక్షో భవతీతి ప్రతిపాద్యతే అంతే జ్ఞానినా మాతురకృత్యం నిరూపయతి, అనేనై
వ క్రమేణాహ॥ శరీరిణాం జీవానాం - అన్యత్ర పశ్వాదిశరీరేషు జ్ఞానలాభో న భ
వేదిత్యర్థః॥ ౧౩॥ జ్ఞానహేతోర్మానుషశరీరస్య దుర్లభతామాహ॥ అత్రేతి॥ ౧౪॥
దుర్లభం ప్రాప్యాపి యః మోక్షోపాయం న కరోతి స తు మహాపాతకీ ఏవేత్యా

హాయురోగ్యం చ కర్మజః ॥౯॥ ప్రతిజన్మ ప్రపద్యంతే తేషామపి
పరం పునః। సుసూక్ష్మం గాం శారీరమామోక్షాదక్షరం ఖగ॥ ౧౦॥
స్థావరాః క్రిమయశ్చాబ్జాః పక్షిణః పశవో నరాః। ధార్మికాస్త్రి
దశాస్తద్వన్మోక్షిణశ్చ యథాక్రమం॥ ౧౧॥ చతుర్విధశరీరాణి
ధృత్వా ముక్త్వా సహస్రశః। సుకృతాన్మానవో భూత్వా జ్ఞానీ
చేన్మోక్షమాప్నుయాత్॥ ౧౨॥ చతురాశీతిలక్షేషు శరీరేషు శ
రీరిణాం। న మానుషం వినాన్యత్ర తత్త్వజ్ఞానం తు లభ్యతే॥ ౧౩॥
అత్ర జన్మసహస్రాణాం సహస్రైరపి కోటిభిః। కదాచిల్లభతే
జంతుర్మానుష్యం పుణ్యసంచయాత్। ౧౪॥ సోపానభూతం మో
క్షస్య మానుష్యం ప్రాప్య దుర్లభం। యస్తారయతి నాత్మానం త
స్మాత్పాపతరోఽత్ర కః॥ ౧౫॥ నరః ప్రాప్యోత్తరం జన్మ లబ్ధ్వా చేం
ద్రియసౌష్ఠవం। న వేత్త్యాత్మహితం యస్తు స భవేదాత్మఘాతకః॥
౧౬॥ వినా దేహేన కస్యాపి పురుషార్థో న విద్యతే। తస్మాద్దే

హ॥ సోపానభూతం మోక్షస్య సాధనరూపం॥ ౧౫॥ ఉత్తరం సర్వోత్తమం బ్రా
హ్మణాదిజన్మ సౌష్ఠవం ఇంద్రియాణామప్రతిహతశక్తిత్వం లబ్ధ్వాపి యః ఆత్మ
హితం మోక్షోపాయం న జానాతి స త్వాత్మఘాతకః- స్వస్యైవ నాశక ఇత్యర్థః॥
౧౬॥ వినా దేహేన నరశరీరసంయోగం వినా కస్యాపి దేవాదిజీవస్యాపి పురుషార్థో
మోక్షో నాస్తీతి వ్యవహారమార్గేపి ధనం వినా సబలశరీరం వినా చ తీర్థాటనాది పు

రుషార్థో నాస్తి- తస్మాద్ధేతోఃద్వయంరక్షేత్- అసత్కర్మసు ననియోజయేదిత్యర్థః- కింతుపుణ్యకర్మాణిసాధయేదితి॥౧౭॥ ఆత్మానరదేహఃసర్వస్య మోక్షాదేః పాత్రంభవతి- అతస్తస్యరక్షణే యత్నంయోగాభ్యాసమాచరేత్ - భద్రాణిసత్సంగాత్మధ్యానాదిబహుకల్యాణాని॥ ౧౮ ॥ గతా అపిగ్రామాదయస్తుపునరప్యాయాంతి - నరశరీరంతుపునఃపునఃనాయాతి - అతోరక్షేదితిపూర్వేణైవసంబంధః॥౧౯॥ ఉపాయాఃవృత్యోర్వ్యంచ నాయసమాధ్యాదయః॥ రోగిణోపి త్యాగంతునేచ్ఛంతి జ్ఞానహేతోర్నశరీరస్య పునఃప్రాప్తేః దుర్లభత్వాదితిభావః ॥

హాంధనంరక్షేత్పుణ్యకర్మాణిసాధయేత్॥ ౧౭ ॥ రక్షయేత్సర్వ
దాత్మానమాత్మాసర్వస్య భాజనం। రక్షణేయత్నమాతిష్ఠేజ్జీ
వన్భద్రాణిపశ్యతి॥ ౧౮ ॥ పునఃగ్రామఃపునఃక్షేత్రంపునర్విత్తం
పునర్గృహం। పునశ్శుభాశుభంకర్మనశరీరంపునఃపునః॥ ౧౯ ॥
శరీరరక్షణోపాయాఃక్రియంతేసర్వదాబుధైః। నేచ్ఛంతిచపున
స్త్యాగమపికుష్ఠాదిరోగిణః॥ ౨౦ ॥ తద్గోపితంస్యాద్ధర్మార్థంధ
ర్మోజ్ఞానార్థమేవచ। జ్ఞానంతుధ్యానయోగార్థమచిరాత్ప్ర
విముచ్యతే॥ ౨౧ ॥ ఆత్మైవయదినాత్మానమహితేభ్యోనివార
యేత్। కోన్యోహితకరస్తస్మాదాత్మానంతారయిష్యతి॥ ౨౨ ॥
ఇహైవనరకవ్యాధేశ్చికిత్సాంనకరోతియః। గత్వానిరౌషధం
దేశంవ్యాధిస్థఃకింకరిష్యతి ॥ ౨౩ ॥ వ్యాఘ్రీవాస్తేజరాచాయు
ర్యాతిభిన్నఘటాంబువత్।నిఘ్నంతిరిపువద్రోగాస్తస్మాచ్ఛ్రేయ

౨౦॥ ననుఅనిత్యస్యరక్షణంకిమర్థమితిచేత్తత్రాహ॥ తదితి॥ ౨౧॥ "ఆత్మైవహ్యాత్మనోబంధురితివింద్యాన్మహుమఙహు" రితివచనాత్ స్వయమేవాత్మానంతారయేదిత్యాహ॥ ఆత్మైవేతి॥ అహితేభ్యఃఅసత్కర్మదుస్సంగాదిభ్యః॥ ౨౨॥ ఇహైవనశరీరే ఏవచికిత్సాందూరీకరణోపాయం - నిరౌషధంపశ్వాదిదేహం ॥ ౨౩॥ అతోస్మిన్నేవసబలనరశరీరేతత్త్వాభ్యాసంకుర్యాదిత్యాహ ॥ వ్యాఘ్రీవేతిత్రిభిః॥ యావజ్జరాదయోనాయాంతి యావదయందేహశ్చతిష్ఠతిస్వస్థోభవతి

తావత్తత్త్వం సమభ్యసేదితి త్రయాణాం సంబంధః॥ ౨౪॥౨౫॥ యదితారుణ్యే విషయాన్ భుక్త్వా వార్ధకే తత్త్వాభ్యాసం కరిష్యామీతి విచారస్తు వ్యర్థ ఏవేత్యాహ॥ సందీప్తఇతి॥ యథా సందీప్తభవనస్య శమనం నవఖనితకూపోదకేన న సంభవతి, తథా జరాదిషు తత్త్వాభ్యాసం హరిస్మరణం చ న స్యాత్ - అతః స్వస్థావస్థాయామేవ శ్రేయస్సమభ్యసేదిత్యర్థః - తదుక్తం భర్తృహరిణా "యావత్స్వస్థమిదం శరీరమరుజం యావజ్జరా దూరతో యావచ్చేంద్రియశక్తిరప్రతిహతా యావత్క్షయో నాయుషః। ఆత్మశ్రేయసి తావదేవ విదుషా కార్యః ప్రయత్నో మహాన్ సందీప్తే భవనే తు కూపఖననం ప్రత్యుద్యమః కీదృశః" ఇతి- ఉక్తం చ గౌతమేనాపి "కృష్ణ త్వదీయపదపంకజపంజరాంతే అద్యైవ మే విశతు మానస రాజహంసః। ప్రాణప్రయాణసమయే కఫవాతపిత్తైః కంఠావరోధన విధౌ స్మరణం కుత

స్సమభ్యసేత్॥ ౨౪॥ యావన్నాశ్రయతే దుఃఖం యావన్నాయాంతి చాపదః। యావన్నేంద్రియవైకల్యం తావచ్ఛ్రేయస్సమభ్యసేత్॥ ౨౫॥ యావత్తిష్ఠతి దేహోయం తావత్తత్త్వం సమభ్యసేత్। సందీప్తే కో భవనే కూపం ఖనతి దుర్మతిః॥ ౨౬॥ కాలో న జ్ఞాయతే నానాకార్యైస్సంసారసంభవైః। సుఖం దుఃఖం జనో హంత న వేత్తి హితమాత్మనః॥ ౨౭॥ జాతానార్తాన్మృతానాపద్గ్రస్తాన్ దృష్ట్వా చ దుఃఖితాన్। లోకో మోహసురాం పీత్వా న బిభేతి కదాచన॥ ౨౮॥ సంపదస్స్వప్నసంకాశాః యౌవనం కుసు

స్తే" ఇతి॥ ౨౬॥ వైరాగ్యోత్పాదకవచనాన్యాహ॥ కాలఇత్యాదీని॥ హితం మోక్షోపాయం వేత్త్యపీతి న- హంతేతి ఖేదే- ప్రత్యుతాహితమేవాచరతీతి॥ ౨౭॥ జాతానితి॥ తదుక్తం భర్తృహరిణా వ్యాఘ్రీవేతి పంచశ్లోకాశయః "వ్యాఘ్రీవ తిష్ఠతి జరా పరితర్జయంతీ రోగాశ్చ శత్రవ ఇవ ప్రహరంతి దేహం। ఆయుశ్చ సంస్రవతి భిన్నఘటాదివాంభో లోకస్తథాప్యహితమాచరతీతి చిత్రం॥ ఆదిత్యస్య గతాగతైరహరహస్సంక్షీయతే జీవనం వ్యాపారైర్బహుకార్యభారగురుభిః కాలో న విజ్ఞాయతే। దృష్ట్వా జన్మజరావిపత్తిమరణం త్రాసశ్చ నోత్పద్యతే పీత్వా మోహమయీం ప్రమాదమదిరాముమ్మత్తభూతం జగత్"॥ ౨౮॥ సంపదాదయస్స్వ

ష్వాదివజ్ఞానతః కస్యావివేకినః ధృతిః స్యాత్ - నకస్యాపీత్యర్థః॥ ౨౯ ॥ శతమితి॥ తదుక్తం భాగవతే బాలాన్ప్రతి ప్రహ్లాదేన పుంసో వర్షశతం హ్యాయుస్తదర్థం చాజితాత్మనః। నిష్ఫలం యదసౌ రాత్ర్యాం శేతేంధం ప్రాపితస్తమః॥ ముగ్ధస్య బాల్యే కౌమారే క్రీడతో యాతి వింశతిః। జరయా గ్రస్తదేహస్య యాత్యకల్పస్య వింశతిః॥ దురాపూరేణ కామేన మోహేన చ బలీయసా। శేషం గృహేషు సక్తస్య ప్రమత్తస్యాపయాతి హీతి॥ ౩౦॥ ప్రారబ్ధస్య ప్రారబ్ధుం యోగ్యే మోక్షోపాయే జాగర్తవ్యే పరబ్రహ్మచింతనే భయస్థానే సంసారే విశ్వస్తః విశ్వాసార్హో నరః కః న హాస్యతే నకేన - అపి తు సర్వ ఏవేత్యర్థః - హా ఇతి కరుణయా అనుతాపః॥ ౩౧॥ ఆక్ర

సుమోపమం। తటిచ్చపలమాయుష్యం కస్యాస్యాజ్ఞానతో ధృతిః॥
౨౯॥ శతం జీవితమత్యల్పం నిద్రాలస్యైస్తదర్ధకం। బాల్యరో
గజరాదుఃఖైరల్పం తదపి నిష్ఫలం॥ ౩౦ ॥ ప్రారబ్ధవ్యే నిరుద్యో
గో జాగర్తవ్యే ప్రసుప్తకః। విశ్వస్తవ్యో భయస్థానే హా నరః
కో న హన్యతే॥ ౩౧ ॥ తోయఫేనసమే దేహే జీవేనాక్రమ్య సం
స్థితే। అనిత్యే ప్రియసంవాసే కథం తిష్ఠతి నిర్భయః॥ ౩౨ ॥ అ
హితే హితసంజ్ఞః స్యాదధ్రువే ధ్రువసంజ్ఞకః। అనర్థే చార్థవి
జ్ఞానః స్వమర్థం యో న వేత్తి సః॥ ౩౩ ॥ పశ్యన్నపి ప్రస్ఖలతి శృణ్వ
న్నపి న బుధ్యతి। పఠన్నపి న జానాతి దేవమాయావిమోహితః॥
౩౪ ॥ తన్నిమజ్జజ్జగదిదం గంభీరే కాలసాగరే। మృత్యురోగజ

మృత్యజీవం వశీకృత్యస్థితే దేహే జీవేన సహైవ జలబుద్బుదసమే సతి నిర్భయః కథం తిష్ఠతి॥ ౩౨॥ అహితే పరిణామే విషోపమే విషయే హితం మమేష్టలాభమితి సంజ్ఞా యస్యేతి అధ్రువే దేహాదౌ అనర్థే దంభానృతాది పంచదశానర్థమూలే ధనే అర్థః మమ ప్రయోజనం సిద్ధం ఇతి విజ్ఞానం యస్య ఈదృశో యో నరః స్యాత్, సః స్వం అర్థం ముక్తిప్రదం ఆత్మజ్ఞానరూపం స్వప్రయోజనం నైవ వేత్తి॥ ౩౩ ॥ అహో దేవ మాయాబలమిత్యాహ ॥ పశ్యన్నపి ఆత్మజ్ఞానాన్మోక్షో భవతీతి జానన్నపి ప్రస్ఖలతి మోక్షమార్గాద్భ్రష్టో భవతి - తదాచరణం నవినేత్యర్థః॥ ౩౪॥ ఇదం జగత్ మరణాదిగ్రాహైః కారణభూతైః కాల

సాగరేనిమజ్జత్ నిమగ్నంభవతితదపినబుధ్యతఇత్యాహ॥ ౩౫॥ శీర్ణశ్శిథిలశ్చీయ మానజ్ఞాయతేతథాకాలోపిసూక్ష్మగతిత్వాత్॥ ౩౬॥ ఆయురపికాలాత్ క్షీయ మాణంనలక్ష్యతఇత్యాహ॥ వేష్టనంరోధనంయుజ్యతేకుడ్యాదిభిఃకతుణ్డశక్యతే ఏవమఘనాఘటనాతుభవేదపిపరంతు ఆయుషిఆయుగ్గమనె అస్థాస్థిరతానయుజ్య తఇత్యర్థః॥ ౩౭॥ యేనకాలేనాపరిమితాః పృథివ్యాదయోపినశ్యంతితదాసప్త వితస్తికస్యకావార్తేత్యాహ॥ పృథివీతి॥ ౩౮॥ స్వభావహానేనకాలస్యనిర్దయ

రాగ్రాహైర్నకస్యాపిబుధ్యతే॥ ౩౫॥ ప్రతిక్షణమయంకాలః
క్షీయమాణోనలక్ష్యతే। ఆమకుంభఇవాంభస్థోవిశీర్ణోనవిభా
వ్యతే॥ ౩౬॥ యుజ్యతేవేష్టనంవాయోరాకాశస్యచఖండనం। గ్ర
థనంచతరంగాణామాస్థానాయుషియుజ్యతే॥ ౩౭॥ పృథివీద
హ్యతేయేనమేరుశ్చాపివిశీర్యతే। శుష్యతేసాగరజలంశరీరస్య
చకాకథా॥ ౩౮॥ అపత్యంమేకళత్రంమేధనంమేబాంధవాశ్చ
మే। లపంతమితిమర్త్యాజంహంతికాలవృకోబలాత్॥ ౩౯॥ ఇ
దంకృతమిదంకార్యమిదమన్యత్కృతాకృతం। ఏవమీహాసమా
యుక్తంకృతాంతఃకురుతేవశం॥ ౪౦॥ శ్వఃకార్యమద్యకుర్వీత
పూర్వాహ్ణేచాపరాహ్ణికం। నహిమృత్యుఃప్రతీక్షేతకృతంవా
ప్యథవాకృతం॥ ౪౧॥ జరాదర్శితపంథానంప్రచండవ్యాధిసైని
కం।మృత్యుశత్రుమధిష్ఠోసిత్రాతారంకింనపశ్యసి॥ ౪౨॥ తృష్ణా
సూచీవినిర్భిన్నంసిక్తంవిషయసర్పిషా। రాగద్వేషానలేపక్వం
మృత్యురశ్నాతిమానవః॥ ౪౩॥ బాలాంశ్చయౌవనస్థాంశ్చవృ

త్వమపినాస్తీత్యాహ॥ అపత్యమితి॥ మేమేఇత్యజవచనానుకరణం - మర్త్యోజన రఃసఏవాజస్తం॥ ౩౯॥ కాలఃకృతాకృతమపినప్రతీక్షతఇత్యాహ॥ ఇదమితి॥ ౪౦॥ అతోమోక్షకార్యేవిలంబోనకార్యఇత్యాహ॥ శ్వఇతి॥ ౪౧॥ సామంత ఇవాగతంమృత్యుశత్రుం ప్రత్యధిష్ఠోసిస్థితోసి - అతస్త్రాతారంపరమేశ్వరం॥ ౪౨॥ పరిపక్వమాంసపిండవన్మృత్యుమానవమశ్నాతీత్యాహ॥ తృష్ణేతి॥ ౪౩॥ మృత్యోస్సర్వత్రతుల్యతామాహ॥ బాలానితి॥ ఆవిశతేఅవశ్యమాయా

ఇత్యుక్తం శ్రీభాగవతే "మృత్యుర్జన్మవతాం వీర దేహేన సహ జాయతే। అద్య వాబ్దశతాంతే వా మృత్యుర్వై ప్రాణినాం ధ్రువ"మితి॥ ౪౪॥ సహచరః స్వదేహోఽపి జీవేన సహ నోపయాతి తర్హి పృథక్ స్థితానాం స్త్రీపుత్రాదీనాం కిం ప్రయోజనమిత్యాహ॥ స్వదేహమితి ॥ ౪౫॥ స్త్రీపుత్రాదిసముదాయరూపసంసారస్యైవ దుఃఖాపత్సర్వపాపానాం మూలత్వాత్సుఖేప్సుస్తదాసక్తిం మనసాపి పరిత్యజేత్ స సక్తస్తు కదాపి న ముచ్యత ఇత్యాహ॥ దుఃఖమూలమితి త్రిభిః॥ త్యాగోఽత్ర మనసైవ 'యన్మనసా కృతం తదేవ కృతం భవతి న శరీరేణేతి' శ్రుతేః- తథా చ మూ

ర్ధాన్గ్రహగతానపి। సర్వానావిశతే మృత్యురేవంభూతమిదం జగత్॥ ౪౪॥ స్వదేహమపి జీవోఽయం ముక్త్వా యాతి యమాలయం। స్త్రీమాతృపితృపుత్రాదిసంబంధః కేన హేతునా॥ ౪౫ ॥ దుఃఖమూలం హి సంసారస్స యస్యాస్తి స దుఃఖితః । తస్య త్యాగః కృతో యేన స సుఖీ నాపరః క్వచిత్॥ ౪౬ ॥ ప్రభవం సర్వదుఃఖానామాలయం సకలాపదాం । ఆశ్రయం సర్వపాపానాం సంసారం వర్జయేత్క్షణాత్॥ ౪౭॥ లోహదారుమయైః పాశైః పుమాన్బద్ధో విముచ్యతే। పుత్రదారమయైః పాశైర్ముచ్యతే న కదాచన॥ ౪౮॥ యావతః కురుతే జంతుస్సంబంధాన్మనసః ప్రియాన్। తావంతోఽస్య నిఖన్యంతే హృదయే శోకశంకవః॥ ౪౯॥ వంచితాశేషవిత్తైస్తైర్నిత్యం లోకో వినాశితః । హా హంత విషయాహారైర్దే

డామలయాపి శిఖిధ్వజస్య మనస్త్యాగ ఏవాంగీకృత ఇతి॥ ౪౬ ॥ ప్రభవముత్పత్తిస్థానం- ఆశ్రయం వృద్ధిస్థానం॥ ౪౭॥ లోహాదిపాశైస్తు శరీరేణ బద్ధః, స తు దృశ్యమానత్వాత్, పరేణాపి ముచ్యతే - పుత్రాదిపాశైర్మనసా బద్ధః కేనాపి న ముచ్యతే, అదృశ్యత్వాత్ ॥ ౪౮ ॥ అతః పుత్రాదిషు స్నేహసంబంధాత్తద్గతదుఃఖశోకాదిభిః వ్యధితో భవతి, అతస్తం న కుర్యాదిత్యాహ॥ యావత ఇతి॥ శోకరూపాశ్శంకవః కీలకాని ఖన్యంతే పాత్యంతే - తేషామపగమే తన్నాశాదిశోకానపగమాదిత్యర్థః॥ ౪౯॥ వంచితాన్యశేషధనాని యైః- విషయానాహర్తుం శీలం యేషాం తే- పక్షే విషయేభ్యో దేశేభ్యో ధనమాహరంతీతి తే విషయాహారాః తైస్తస్కరైః లో

కోనిత్యంవినాశితః - హాహాంతఇత్యాహ ॥ ౫౦॥ కించపరిణామేవిషోపమవిషయ
సుఖాసక్తః పుమాన్మత్స్యబడిశదుఃఖమివయమయాతనాం ప్రాప్నోతీత్యా
హ ॥ మాంసలుబ్ధఇతి॥ ౫౧॥ హితాహితంప్రవృత్తింనివృత్తిం - హితం అమాని
త్వమదంభిత్వమహింసాక్షాంతిరార్జవం ॥ ఆచార్యోపాసనంశౌచంస్థైర్యమాత్మ
వినిగ్రహః ఇత్యాదిపంచశ్లోకైర్గీతాయాముక్తం తత్వజ్ఞానసాధనం తస్మిన్ప్రవృ
త్తించన- అహితం ప్రవృత్తించనివృత్తించజనానవిదురాసురాః । నశౌచంనా
పిచాచారోనసత్యంతేషువిద్యతే ఇత్యాదిద్వాదశశ్లోకైర్భగవతోక్తమాసురం

హాహాస్త్రియతస్సర్వైః ॥ ౫౦ ॥ మాంసలుబ్ధోయథామత్స్య
లోహశంకుంనపశ్యతి । సుఖలుబ్ధస్తథాదేహీయమబాధాంనప
శ్యతి ॥ ౫౧ ॥ హితాహితంనజానంతోనిత్యమున్మార్గగామి
నః । కుక్షిపూరణనిష్ఠాయేతేనరానారకాఃఖగ॥ ౫౨ ॥ నిద్రా
దిమైథునాహారాస్సర్వేషాంప్రాణినాంసమాః । జ్ఞానవాన్మా
నవఃప్రోక్తోజ్ఞానహీనఃపశుఃస్మృతః॥ ౫౩ ॥ ప్రభాతేమలమూ
త్రాభ్యాం క్షుత్తృడ్భ్యాం మధ్యగేరవౌ । రాత్రౌమదనని
ద్రాభ్యాం బాధ్యంతే మూఢమానవాః ॥ ౫౪ ॥ స్వదేహధన
దారాదినిరతాస్సర్వజంతవః । జాయంతేచమ్రియంతేచహా
హంతాజ్ఞానమోహితాః॥ ౫౫॥ తస్మాత్సంగస్సదాత్యాజ్యస్స

భావంతస్మిన్నివృత్తించనజానంతః - అతఏవనిత్యంజన్మనిజన్మనిఉన్మార్గమాసుర
మార్గంతంప్రతిగచ్ఛంతియేతేఉదరంభరానరాఃనరకేనిపతంతీత్యర్థః - ఉక్తంచ
ఆసురంభావమాపన్నామూఢాజన్మనిజన్మని । మామప్రాప్యైవకౌంతేయయ
తోయాంత్యధమాంగతిం॥ ౫౨ ॥ అతశ్చహితాహితజ్ఞానహీనః సకలప్రాణిధార
ణధర్మమూఢఃపశురేవేత్యాహ ॥ నిద్రాదీతి ॥ ౫౩ ॥ కించదేహధర్మైరభిభూ
తానాంమూఢానాం హితాహితజ్ఞానానుసంధానావసరోపినాస్తీత్యాహ ॥
ప్రభాతేతి ॥ ౫౪ ॥ అతోదేహాద్యాసక్తానాంజ్ఞానసాధనమోక్షరహితానాంవ
ష్ఠాక్రిమీణామివతేషాంపునర్జన్మమరణేఇత్యాహ॥ స్వేతి॥ ౫౫॥ అతస్సంగో

దేహాద్యాసక్తిరూపః - యది సర్వైః పరమహంసవత్త్యక్తుం న శక్యతే తదా మహాత్మాం కర్తవ్యః, తేహి పూర్వకృతసంగరోగభేషజం నివర్తకా భవంతీత్యర్థః ॥ ౫౬ ॥ కించ సత్సంగాదేవ సన్మార్గదర్శనం భవతి నాన్యథేత్యాహ ॥ సత్సంగ ఇతి ॥ సతాం తత్త్వజ్ఞానినాం సంగస్తు సత్సంప్రదాయదర్శకత్వాదేకం నయనం వివేకశ్చ ఆత్మస్వరూపస్య నిత్యత్వం దేహాదేరనిత్యత్వదర్శకత్వాద్ ద్వితీయనయనం చ యస్య నాస్తి, సః అంధః అమార్గగః వేదదూషిత భ్రష్టమార్గగతః కథం న స్యాత్, అపితు స్యాదేవేత్యర్థః ॥ ౫౭ ॥ ఏవం వైరాగ్యోత్పాదకవచనాన్యుక్త్వా తద్రహితాన్ దాంభికాన్ నిందతి - స్వస్వవర్ణాశ్రమాదిధర్మాణాం దాంభికత్వేనాచరణాన్మ

ర్వస్త్యక్తుం న శక్యతే । మహద్భిస్సహ కర్తవ్యస్సంతస్సంగస్య
భేషజం ॥ ౫౬ ॥ సత్సంగశ్చ వివేకశ్చ నిర్మలం నయనద్వయం ।
యస్య నాస్తి నరస్సోఽంధః కథం న స్యాదమార్గగః ॥ ౫౭ ॥ స్వస్వ
వర్ణాశ్రమాచారనిరతాస్సర్వమానవాః । న జానంతి పరం ధర్మం
వృథా నశ్యంతి దాంభికాః ॥ ౫౮ ॥ క్రియాయాసపరాః కేచి
ద్వ్రతచర్యాదిసంయుతాః । అజ్ఞానసంవృతాత్మానస్సంచరం
తి ప్రతారకాః ॥ ౫౯ ॥ నామమాత్రేణ సంతుష్టాః కర్మకాండర
తా నరాః । మంత్రోచ్చారణహోమాద్యైర్భ్రామితాః క్రతు
విస్తరైః ॥ ౬౦ ॥ ఏకభుక్తోపవాసాద్యైర్నియమైః కాయశోష

త్తిర్నాస్తి, కింతు తత్త్వజ్ఞానాదేవేత్యాహ ॥ స్వస్వేతి త్రయోదశభిః ॥ పరం పరమార్థనిష్ఠం మోక్షధర్మం - అతో దాంభికాః మిథ్యాచారాస్తే న పశ్యంతి, మోక్షస్యాలాభాత్ - వృథా జన్మమరణా భవంతీత్యర్థః ॥ ౫౮ ॥ క్రియాసు కర్మసు ఆయాసపరాః శీతాదిసహనప్రయాస పరాయణాః - వ్రతచర్యాసు త్తృచ్ఛ్యం సంయుతాః ॥ అజ్ఞానేతి ॥ అవివేకావృతచిత్తాశ్చ తే ప్రతారకాః వంచకా ఏవ విచరంతి - నతు పరం ధర్మం జానంతీతి పూర్వేణైవ సంబంధః ॥ ౫౯ ॥ నామమాత్రేణ స్వర్గాదిసుఖేన హోమాద్యైః భ్రామితాః మూఢాః పరోక్షం స్వర్గసుఖం - యద్బుద్ధిగ్రాహ్యమతీంద్రియం మోక్షసుఖం జ్ఞానం వినా నేచ్ఛంతీత్యర్థః ॥ ౬౦ ॥ అత్ర హేతుః కర్మమాయేతి ॥ ౬౧ ॥ ఏతదేవ స్పష్టయతి ॥ దేహా

దండనేనకాయశోషణేనైవముక్తిర్నాస్తి, అంతర్గతా వివేకస్యావిద్యమానత్వా త్- యథావల్మీకస్యసర్వాంగస్య తాడనాదేవతన్మధ్యగతభుజంగోనమ్రియ తే, తథాదేహదండనేనఅవివేకోననశ్యతీత్యర్థః॥ ౯౨॥ అతోవివేకిన స్తేస్వయం నష్టాఃపరానపినాశయంతీత్యాహ॥ జటేతి॥ కీదృశాః దాంభికాఃనానావేషప్రస్త భృత్వంధారయంతీతి- జ్ఞానఘనానపిజనాన్నమంతీత్యర్థః॥ ౯౩॥ అతస్తేషాంసం గోనకర్తవ్యఇత్యాహ॥ సంసారజేతి॥ బ్రహ్మజ్ఞోస్మీత్యుక్త్వాత బ్రహ్మనిష్ఠావయం అ తోస్మాకంవిషయసుఖాసక్తిర్దోషోనాస్తి, శుభాశుభకర్మణాంలేపాభావాత్-

నైః। మూఢాఃపరోక్షమిచ్ఛంతిమమమాయావిమోహితాః ॥
౯౧॥ దేహదండనమాత్రేణకాముక్తిరవివేకినాం। వల్మీకతాడ
నాదేవమృతఃకుత్రమహోరగః॥౯౨॥ జటాభారాజినైర్యుక్తా
దాంభికావేషధారిణః । భ్రమంతిజ్ఞానివల్లోకేభ్రామయంతిజ
నానపి॥ ౯౩॥ సంసారజసుఖాసక్తంబ్రహ్మజ్ఞోస్మీతివాదినం।క
ర్మబ్రహ్మోభయభ్రష్టంతంత్యజేదంత్యజ యథా॥౯౪॥ గృహా
రణ్యసమాలోకేగతవ్రీడాదిగంబరాః। చరంతిగర్దభాద్యాశ్చవి
రక్తాస్తేభవంతికిం॥ ౯౫॥ మృద్భస్మోద్ధూళనాదేవముక్తాస్స్యుర్య
దిమానవాః।మృద్భస్మవాసీనిత్యంశ్వాసకింముక్తోభవిష్యతి॥౯౬॥
తృణపర్ణోదకాహారాస్సతతంవనవాసినః । జంబుకాఖుమృగా

ఇతివాదినం సర్వకర్మబ్రహ్మధ్యాన పరాఙ్ముఖంచతంబోధవందుం అంత్యజవ త్త్యజేత్- శ్వపాకవన్నస్పృశేదపీత్యర్థః ॥ ౯౪ ॥ కించయేనిర్లజ్జాఃస్త్రీణాంస మూహేపినగ్నావిచరంతితె గర్దభాదిసమాఏవ నతువిరక్తాఇత్యాహ॥ గృహార ణ్యసమాఇతి॥ ౯౫॥ సదాభస్మవాసినోపిశ్వగర్దభాదయో యథాముక్తానభవం తి తథాసర్వాంగమృద్భస్మధారణాదపిముక్తిర్నాస్తీత్యాహ॥ ౯౬॥ కించఅవి వేకకృతదురాగ్రహేణ గృహాన్నపరిత్యాగానేవతా పసానభవంతికింతుతామ సాఏవేత్యాహ॥తృణేతి॥ తామసతాపసాఃగీతాయాముక్తాః “మూఢగ్రాహే ణాత్మనోయత్పీడయాక్రియతెతపః । పరస్యోత్సాదనార్థంవాతత్తామసముదా

వృత" మితి॥ ౬౭॥ కించమలినభావనయా గంగాది తీరేస్థితా అపియోగినో నభవంతీత్యాహ॥ ఆజన్మేతి॥ ఉక్తంచ "ప్రాతః ప్రాతః ప్రపశ్యంతి నర్మదాం మత్స్యబంధకాః। నతేశివపురం యాంతి భావో హి భవకారణం" ఇతి- శుద్ధమలినభావనాహి శివపురస్య భవస్య జన్మమరణాత్మకసంసారస్య కారణం భవతీతి- అయమస్యార్థః॥ ౬౮॥ యే చాతిక్రూరా అవివేకినః అశాస్త్రవిహితోపవాసాదిభిర్జలాన్నపరిహారాద్యైర్వృథైవాత్మానం పీడయంతి తే వ్రతినో న కింతు ఆసురనిశ్చయా ఏవేత్యాహ॥ పారావతా ఇతి॥ తదుక్తం గీతాసు "కర్షయంతశ్శరీరస్థం భూతగ్రామమచేతసః। మాం చైవాంతశ్శరీరస్థం తాన్విద్ధ్యాసురనిశ్చయా" నితి॥ ౬౯॥ తస్మాదితి హోత్రిత్యాదికం వర్ణాశ్రమాది ధర్మాచరణాదికం యత్కర్మ తల్లోకానాం మూఢజనానాం రంజనకారకం మోహకారణమేవ- నతు తత్త్వజ్ఞానం వినా మో

ద్యాశ్చ తాపసాస్తే భవంతి కిం॥ ౬౭॥ ఆజన్మమరణాంతం చ గం
గాదితటినీస్థితాః। మండూకమత్స్యప్రముఖా యోగినస్తే భవం
తి కిం॥ ౬౮॥ పారావతాశ్శిలాహారాః కదాచిదపి చాతకాః। న
పిబంతి మహీతోయం వ్రతినస్తే భవంతి కిం॥ ౬౯॥ తస్మాదిత్యాది
కం కర్మ లోకరంజనకారకం। మోక్షస్య కారణం సాక్షాత్ తత్త్వ
జ్ఞానం ఖగేశ్వర॥ ౭౦॥ షడ్దర్శనమహాకూపే పతితాః పశవః ఖగ।

క్షకారణమితి॥ తదుక్తం జ్ఞానప్రశంసాయాం "మనస్స్నానరతః ఫణీ పవనభుక్ మేషశ్చ పర్ణాశనో నీరాశీ ఖలు చాతకః కిము పరం శేతే గుహాం మూషకః। భస్మోద్ధూళనతత్పరః ఖలు ఖరో ధ్యానానురక్తో బకస్సర్వేషామపి కారణం శృణు సఖే జ్ఞానం పరం కింతప" ఇతి॥ ౭౦॥ ఏవం యథా సదంభావర్ణాశ్రమధర్మాదిక్రియా ముక్త్యర్థేతు భూతా నాస్తి- తథా దంభరహితాపి శాస్త్రజ్ఞతా జ్ఞానం వినా మోక్షప్రదా న భవతీత్యాహ॥ షడిచతుర్దశభిః॥ ఖగ హే గరుడ షడ్దర్శనమహాకూపే షట్ఛాస్త్రరూపాంధకూపే పతితాః యే అనాత్మజ్ఞా ద్విపదపశవః తే పరమార్థం బ్రహ్మస్వరూపం న జానంతి ప్రతిపాదయంతోపి స్వయం నానుభవంతి- అతః పశుత్వావేశేన అతికఠినార్థవిచారణరూపేణ నియంత్రితాః బద్ధా ఏవ హి తిష్ఠంతీతి సంబంధః॥

౨౧॥ ఘోరే అనంతత్వాద్భయంకరే ఇతస్తతః గ్రంథాద్గ్రంథాంతరాధ్యయనే
ఊహ్యమానాః వ్యాకులాః శోకాదిషడూర్మీణాం నిగ్రహేణ రోధే గ్రస్తాః స్వగ్రాః
ఈదృశాః కుతార్కికాః కుతర్కబలాదద్వైతజ్ఞానపరా ఏవ తిష్ఠంతి న తు తజ్జానం
తీత్యర్థః॥ ౨౨॥ అతో వేదాదిజ్ఞాతాపి యః పరమార్థం తత్త్వజ్ఞానం న వేత్తి తదా వి
డంబకస్య ఉపహాసకస్యైవ తస్య అతత్త్వజ్ఞస్యాపి తత్సర్వం జ్ఞాతృత్వం వక్తృత్వం
చ కాకవద్భాషితం- వ్యర్థమిత్యర్థః॥ ౨౩॥ కించ పరతత్త్వవిముఖానాం శాస్త్రపఠ
నజ్ఞానమపి వ్యర్థమేవేత్యాహ॥ ఇదమితి॥ జ్ఞానం నామ జ్ఞేయప్రాప్తిసాధనరూపం
అమానిత్వమదంభిత్వమిత్యాదిగీతోక్తం॥ "జ్ఞేయం వై తజ్జ్ఞానగమ్యం, అనాది
మత్పరం బ్రహ్మ" ఇత్యాది తత్రైవోక్తం బ్రహ్మస్వరూపం తదిదం జ్ఞానం జ్ఞేయం చ

పరమార్థం న జానంతి పశుపాశనియంత్రితాః॥ ౨౧॥ వేదశాస్త్రా
ర్ణవే ఘోరే ఊహ్యమానా ఇతస్తతః। షడూర్మినిగ్రహగ్రస్తాస్తి
ష్ఠంతి హి కుతార్కికాః॥ ౨౨॥ వేదాగమపురాణజ్ఞః పరమార్థం
న వేత్తి యః। విడంబకస్య తస్యైవ తత్సర్వం కాకభాషితం॥ ౨౩ ॥
ఇదం జ్ఞానమిదం జ్ఞేయమితి చింతాసమాకులాః। పఠంత్యహర్ని
శం శాస్త్రం పరతత్త్వపరాఙ్ముఖాః॥ ౨౪॥ వాక్యఛందోనిబంధే
న కావ్యాలంకారశోభితాః। చింతయా దుఃఖితా మూఢాః స్తిష్ఠం
తి వ్యాకులేంద్రియాః ॥ ౨౫ ॥ అన్యథా పరమం తత్త్వం జనాః క్లి

అస్తి నాస్తి వేతి సంశయచింతయా పఠంతీతి॥ ౨౪ ॥ కించ వాక్యాదిభిర్జ్ఞదృష్ట్యా
శోభితా అపి మూఢాస్తత్త్వపరాఙ్ముఖాః దుఃఖితా ఏవ తిష్ఠంతీతి- అత ఏవ వ్యాకు
లేంద్రియాస్తే "శ్రద్ధావాఁల్లభతే జ్ఞానం తత్పరః సంయతేంద్రియః। జ్ఞానం లబ్ధ్వా
పరాం శాంతిమచిరేణాధిగచ్ఛతి" ఇతి గీతోక్తం, సంయతేంద్రియాణాం తైర్లభ్యజ్ఞా
నలాభాభావాత్ కదాచిదపి పరమసుఖినో న భవంతీతి భావః॥ ౨౫॥ కించ శాస్త్ర
జ్ఞానాత్కుతర్కబలేన విపరీతార్థప్రతిపాదనాత్తత్త్వజ్ఞానం న భవతీత్యాహ॥ అ
న్యథేతి॥ తత్త్వం తు తత్త్వమసీతి గురూపదేశగమ్యం జనాశ్చ శాస్త్రైస్తన్నైవ త
జ్జ్ఞాతుం క్లిశ్యంతి- కించ శాస్త్రస్య తత్త్వమస్యాది మహావాక్యరూప వేదాంత

స్వసద్భావః భాగత్యాగలక్షణయా అభేదప్రతిపాదకశ్రేష్ఠాశయః వ్యాఖ్యాం చ తస్యాన్యసీతి కాక్వా వేదస్యార్థం కుర్వంతి॥ ౭౬॥ కేచిద్ధూర్తాస్తు ఉపదేశాదిత ఇతి శబ్దప్రణిపాతాదయః త్రైవర్జితాస్స్వానుభవంతి నైవ ఉన్మనీభావం ఉపశమముద్రయా బహ్మా పరం తత్త్వం కథయంతి తర్హి గురూపదేశం కిమర్థం నకృష్ణాంతీత్యత ఆహ॥ అహంకారరతా ఇతి॥ పండితా వయం కిం నః మః పృచ్ఛామః సేవయా మ ఇత్యభిమానపరాః- అతః "తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా। ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానినస్తత్త్వదర్శిన" ఇతి భగవదుక్తాత్మజ్ఞానసాధనరహితాశ్చ

శ్యంతి చాన్యథా । అన్యథా శాస్త్రసద్భావో వ్యాఖ్యాం కుర్వం
తి చాన్యథా॥ ౭౬॥ కథయంత్యున్మనీభావం స్వయం నానుభవం
తి చ। అహంకారరతాః కేచిదుపదేశాదివర్జితాః॥ ౭౭॥ పఠం
తి వేదశాస్త్రాణి బోధయంతి పరస్పరం । న జానంతి పరం తత్త్వం
దర్వీ పాకరసం యథా ॥ ౭౮ ॥ శిరో వహతి పుష్పాణి గంధం జా
నాతి నాసికా। పఠంతి వేదశాస్త్రాణి దుర్లభో భావబోధకః॥ ౭౯॥
తత్త్వమాత్మస్థమజ్ఞాత్వా మూఢః శాస్త్రేషు ముహ్యతి। గోపః
కుక్షిగతే ఛాగే కూపే పశ్యతి దుర్మతిః॥ ౮౦॥ సంసారమోహనా
శాయ శబ్దబోధో న హి క్షమః । న నివర్తేత తిమిరం కదాచిద్దీప
వార్తయా॥ ౮౧॥ ప్రజ్ఞాహీనస్య పఠనం యథాంధస్య చ దర్ప
ణం। అతః ప్రజ్ఞావతాం శాస్త్రం తత్త్వజ్ఞానస్య లక్షణం ॥ ౮౨॥ ఇ

తే నానుభవంతీత్యర్థః॥ ౭౭॥ కించ గురూపదేశం వినా పఠన పాఠనాత్తత్త్వజ్ఞానం న భవతీత్యాహ॥ పఠంతీతి॥ ౭౮ ॥ కించ భారవాహకవచ్ఛాస్త్రేశయో బోద్ధా నాస్తి అత స్తత్త్వం న జానాతీత్యాహ॥ శిర ఇతి॥ ౭౯ ॥ కించాత్మస్థతత్త్వజ్ఞానం వినా శాస్త్రేషు జ్ఞానం మోహమాత్రమేవేత్యాహ॥ తత్త్వమితి॥ ౮౦ ॥ కించ స్వానుభవం వినా శబ్దబోధేనైవ ఆత్మతత్త్వ నిరూపణాదజ్ఞానం న నివర్తేత కింతు తజ్జ్ఞాన ప్రకాశేనేత్యాహ॥ సంసార ఇతి॥ ౮౧॥ అతో వైశారదీబుద్ధిమతామేవ శాస్త్రాత్తత్త్వజ్ఞానం భవతి తయా హీనస్య నేత్యాహ॥ ప్రజ్ఞేతి॥ ౮౨॥ "అణుభ్యశ్చ మహద్భ్యశ్చ శాస్త్రేభ్యః కుశలో నరః। సర్వతస్సారమాదద్యాత్ పుష్పేభ్య ఇవ షట్పద

ట్పద" ఇతిద త్తమతమవలంబ్యాహ॥ఇవమితి ద్వాభ్యాం।౧౩॥సారంత త్త్వజ్ఞానం॥ ౧౪ ॥ కించ శాస్త్రాణ్యభ్యస్య పూర్వం గమాత్మత త్త్వగ్రహణాయ అధీత్య పశ్చాత్ జ్ఞానోత్తరం సంత్యజేత్ - భంతం నాధీయేత - ఉక్తం చమే "ఛందాం స్యధ్యాపయిష్యన్ సహవ్యాస్యృతిభిః సప్రణవౌం త్రిః దీః గ్రిష్మవాసింతికా న్యాసానధీయానమస్యసమవేతరూపం గ్రాహమాసా మాస" ఇతి - విష్ణుపురాణే చ "నపపాఠగురుప్రోక్తంకృత్వోపనయానశ్రుతం। నవదర్శచకర్మాణిశాస్త్రాణిజ గృహేనచ" ఇతి "నాధీయీతబహూన్ శబ్దాన్వాచోవిగ్లాపనంహిత" దితిభగ వద్వచనంచేతి॥౧౫॥ శాస్త్రేణ 'అహరహస్సంధ్యాముపాసీతే' త్యాదిప్రతిపా దకప్రవృత్తి హ్రాసేనప్రయోజనందత్తవదావశ్యకత్వంనాస్తి - అత్రౌపనిషదీయ

దంజ్ఞానమిదంజ్ఞేయంసర్వంతచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛతి । దివ్యవర్షస
హస్రాయుశ్శాస్త్రాంతంనైవగచ్ఛతి ॥ ౧౩ ॥ అనేకానిచశా
స్త్రాణిస్వల్పాయుర్విఘ్నకోటయః । తస్మాత్సారంవిజానీయా
త్క్షీరంహంసఇవాంభసి ॥ ౧౪ ॥ అభ్యస్యవేదశాస్త్రాణితత్త్వం
జ్ఞాత్వాథబుద్ధిమాన్ । పలాలమివధాన్యార్థీసర్వశాస్త్రాణి
సంత్యజేత్ ॥ ౧౫॥ యథామృతేనతృప్తస్యనాహారేణప్రయోజ
నం । తత్త్వజ్ఞస్యతథాతాత్యనశాస్త్రేణప్రయోజనం॥ ౧౬॥
నవేదాధ్యయనాన్ముక్తిర్నశాస్త్రపఠనాదపి । జ్ఞానాదేవహికై

మాఖ్యాయికా - జనకఃకదాచిత్సంధ్యాసమయేస్వేచ్ఛయాపర్యటంతందత్తమి దమపృచ్ఛత్ - భోభగవన్ భవాన్బ్రహ్మణోఽపి సంధ్యాముపాసీత ంకథం న కరోషీతి - తదాసహోవాచ 'హృదాకాశే చిదాదిత్యః సదాభాసతి భాసతే। నా స్తమేతిన చోదేతి కథంసంధ్యాముపాస్మహే ॥ మృతాపితా హేమాయా జాతో జ్ఞానబాలకః। సూతకే పాతకే ప్రాప్తే కథంసంధ్యాముపాస్మహే' ఇతి ॥ ౧౬ ॥ అప్రయోజనమేవాహ- అధ్యయనాదీనాంజ్ఞానంవినా మోక్షే అనుపయో గాద్ృతేజ్ఞానాన్నముక్తిః 'తమేవంవిదిత్వాతిమృత్యుమేతి, నాన్యఃపంథావిద్యతే యనాయ' ఇత్యాదిశ్రుతేఃప్రమాణందర్శయతి ॥ నేతిద్వాభ్యాం॥ ఉక్తంచశ్రీమ దాచార్యచరణైరాత్మబోధే 'బోధోఽన్యసాధనేభ్యోహిసాక్షాన్మోక్షైకసాధనం

పాకస్యవహ్నివజ్జ్ఞానంవినా మోక్షోనసిధ్యతీ' తి ॥ ౮౭ ॥ కించజ్ఞానశూన్యస న్న్యాసాశ్రమాదయోపిముక్తేః కారణంనేత్యాహ॥ నాశ్రమ ఇతి॥౮౮॥ ఏతజ్జ్ఞా నంగురూపదిష్టమేవ మోక్షకారణంభవతినతుశాస్త్రాధ్యయనజన్యాం - అత స్త ద్విజ్ఞానార్థంసగురుమేవాభిగచ్ఛేత్ ॥ 'సమిత్పాణిశ్శ్రోత్రియంబ్రహ్మనిష్ఠ' మి తిశ్రుతిప్రణీతగురూపదేశేనైవగృహ్ణీయాదిత్యాహ ॥ ముక్తిదేతి ద్వాభ్యాం॥ ఏ కాఅద్వైతాత్మజ్ఞానోపదేశికాగురువాక్ అనుకరణకారక్తైవసత్వేనభవదాయి కేత్యర్థః యథాసంజీవనం నామకాష్ఠం జీవనప్రదత్వాదేకమపిపరం శ్రేష్ఠం ॥ ౮౯ ॥ 'శివమద్వైతంతురీయంమన్యంతే' ఇతిశ్రుత్యుక్తంబ్రహ్మగురువక్త్రేణగు రూపదేశేనతుక్రియాయాసవివర్జితం అధ్యయనాదికర్మప్రయాసరహితంయథా

వల్యంనాన్యథావినతాత్మజ ॥ ౮౭ ॥ నాశ్రమః కారణంముక్తేర్ద
ర్శనానినకారణం । తథైవసర్వకర్మాణిజ్ఞానమేవహికారణం ॥
౮౮ ॥ ముక్తిదాగురువాగేకావిద్యాసర్వావిడంబకా । కాష్ఠ
భారసహస్రేషుహ్యేకంసంజీవనంపరం॥ ౮౯॥ అద్వైతంహి
శివంప్రోక్తంక్రియాయాసవివర్జితం । గురువక్త్రేణలభ్యేత
నాధీతాగమకోటిభిః॥ ౯౦॥ ఆగమోక్తంవివేకోత్థంద్విధాజ్ఞా
నంప్రచక్షతే । శబ్దబ్రహ్మాగమమయంపరబ్రహ్మవివేకజం ॥
౯౧ ॥ అద్వైతంకేచిదిచ్ఛంతిద్వైతమిచ్ఛంతిచాపరే । సమం

స్యాత్తత్రైవలభ్యేతప్రాప్నోతి - అన్యథాఅనంతశాస్త్రాధ్యయనేనాపినానుభవ తీత్యర్థః॥౯౦॥ అత్రపరోక్షత్వాపరోక్షత్వేనజ్ఞానస్యద్వైవిధ్యమాహ॥ఆగమో క్తంశాస్త్రాధ్యయనాజ్జాతమాత్రం - యథాఅస్మదాదీనాంతత్పరోక్షజ్ఞానంశ బ్దబ్రహ్మసంజ్ఞకంభవతి- కించవివేకోత్థంవస్తువివేకాత్స్వయమేవోత్పన్నం- య థాసిద్ధగీతాశ్రవణేనైవజాతం- జనకాదీనాంతదపరోక్షజ్ఞానంపరబ్రహ్మసంజ్ఞ కంభవతీత్యర్థః॥ ౯౧॥ కేచిచ్ఛంకరానుయాయినఃశైవాఃస్వాభిమతేనఅద్వైత మేవప్రతిపాదయంతి- అపరేమధ్వాద్యనుగాఃవైష్ణవాభిమానినోద్వైతంచేతి- కింతుద్వైతాద్వైతమతదురాగ్రహావర్జితంతత్త్వంస్వానుభవగమ్యంశివమద్వై తంసమంసర్వమతానుస్యూతంనజానంతి, తదుక్తంకుసుమదశనేన 'త్రయీసాం

ఖ్యంయోగఃపశుపతిమతంవైష్ణవమితిప్రభిన్నేప్రస్థానేపరమిదమదఃపథ్యమితిచ। రుచీనాం వైచిత్ర్యాదృజుకుటిలనానాపథజుషాం నృణామేకోగమ్యస్త్వమసి పయసామర్ణవఇవే' తి॥ ౯౨॥ అతోమతమమత్వేనబంధకత్వాద్వృథా పాండిత్యమేవేత్యాహ॥ ద్వేఇతి॥ కళత్రాదిమమత్వేనవా॥ ౯౩॥ కించకర్మణుతజపయాద్బంధాయనభవతి- విద్యాపిస్వైవయామముక్తిప్రదాభవతీతి- అపగంబ ధనంకర్మతుఆయాసాయతుపావఘాతేవత్త్రైనాన్యైవ - అన్యావిద్యాత్మవిద్యాతిరిక్తాశిల్పనైపుణంహామ్యాదినిమాణచాతుర్యవద్భవతీతి॥౯౪॥ తత్త్వజ్ఞానేఅంతరాయాః

తత్త్వంనజానంతిద్వైతాద్వైతవివర్జితం॥ ౯౧॥ ద్వేపదేబంధమోక్షాయన మమేతిమమేతిచ। మమేతిబధ్యతేజంతుర్నమమేతిప్రముచ్యతే॥ ౯౩॥ తత్కర్మయన్నబంధాయసావిద్యాయావిముక్తిదా। ఆయాసాయాపరంకర్మవిద్యాన్యాశిల్పనైపుణం॥ ౯౪॥ యావత్కర్మాణిదీప్యంతేయావత్సంసారవాసనా। యావదింద్రియచాపల్యంతావత్తత్త్వకథాకుతః॥ ౯౫॥ యావద్దేహాభిమానశ్చమమతాయావదేవహి। యావత్ప్రయత్నవేగోస్తి యావత్సంకల్పకల్పనా॥ ౯౬॥ యావన్నోమనసాస్థైర్యంనయావచ్ఛాస్త్రచింతనం। యావన్నగురుకారుణ్యంతావత్తత్త్వకథాకుతః॥ ౯౭॥ తావత్తపోవ్రతంతీర్థంజపహోమార్చనాదికం।

నాహ॥ యావదితిత్రిభిః॥ దీప్యంతేఫలోన్ముఖానిభవంతిజ్ఞానాగ్నినానదగ్ధానీత్యర్థః॥ ౯౫॥ యావత్ప్రయత్నవేగఃరజసోద్యోగోస్తి- కల్పనాఅఘటఘటనాతత్త్వకథాతత్త్వజ్ఞానస్యవార్తాపికుతః, తత్త్వజ్ఞానంకదాచిదపినభవతీత్యర్థః॥౯౬॥౯౭॥ తత్త్వ-ఆత్మజ్ఞానం యావన్నవిందతితావదేవతపఆదీనికర్తవ్యాని - తత్త్వేజ్ఞాతేతుతపఆదిసర్వంకర్మతస్మిన్నేవాంతర్భవతీతిభావః.తదుక్తంభగవతా 'సర్వంకర్మాఖిలంపార్థజ్ఞానేపరిసమాప్యతే' ఇతి-శ్రుతిశ్చ 'సర్వంతదభిసమేతియత్కించిత్ప్రజాస్సాధుకుర్వంతీ' తి- జ్ఞానార్ణవేప్యుక్తంచ 'స్నానంతేనసమస్తతీర్థనిచయేసర్వాపిదత్తావనిర్యజ్ఞానాం చకృతంసహస్రమయుతం దేవాశ్చ సంతర్పి

తాః। సంసారాచ్చసముద్ధృతాస్స్వపితరస్స్వర్గస్యపూజ్యోహ్యసౌయస్యబ్రహ్మ
విచారణేక్షణమపిప్రాప్నోతిస్థైర్యంమన'ఇతి॥౯౮॥తస్మాత్తత్వనిష్ఠోభవేదితిసంబం
ధః॥౯౯॥ఉపాసనాధర్మోజ్ఞానంచప్రసూనేయస్యబీజాంకురత్వాత్ స్వర్గాది
భోగఫలంయస్యేతి ।। త్రయీనామాయాసేనైవ సకలసుఖావాప్తిర్భవతీత్యర్థః -
అధ్యాత్మాదితాపత్రయోపసంతప్తః ఆధ్యాత్మికంజ్వరాది ఆధిదైవికం ఉష్ణా
దిఆధిభౌతికందుర్జనాదిఛాయాంశ్రయేత్ - మోక్షసుఖంసదైవవాంఛేదిత్యర్థః॥
౧౦౦ ॥ ఆత్మజ్ఞానాదేవముక్తిర్భవతీత్యుపసంహరతి ॥ తస్మాదితి ॥ ౧౦౧ ॥

ర్చనాదికం। వేదశాస్త్రక్రమకథాయావత్తత్త్వంనవిందతి॥౯౯॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనసర్వావస్థాసుసర్వదా। తత్వనిష్ఠోభవే
త్తార్క్ష్యయదీచ్ఛేన్మోక్షమాత్మనః॥ ౯౯॥ ధర్మజ్ఞానప్రసూన
స్యస్వర్గమోక్షఫలస్యచ। తాపత్రయాదిసంతప్తః ఛాయాం
మోక్షతరోశ్శ్రయేత్॥ ౧౦౦ ॥ తస్మాజ్జ్ఞానేనాత్మతత్త్వంవిజ్ఞే
యంశ్రీగురోర్ముఖాత్। సుఖేనముచ్యతే జంతుర్ఘోరసం
సారబంధనాత్ ॥ ౧౦౧ ॥ తత్త్వజ్ఞస్యాంతిమంకృత్యంశృణు
వక్ష్యామితేధునా। యేనమోక్షమవాప్నోతి బ్రహ్మనిర్వాణ
సంజ్ఞకం॥ ౧౦౨ ॥ అంతకాలేతు పురుషోహ్యాగతేగతసాధ్వ
సః। ఛింద్యాదసంగశస్త్రేణస్పృహాందేహేనుయేచతం॥౧౦౩॥
గృహాత్ప్రవ్రజితోధీరః పుణ్యతీర్థజలాప్లుతః। శుచౌవివిక్తఆ
సీనోవిధివత్కల్పితాసనే ॥ ౧౦౪ ॥ అభ్యసేన్మనసా శుద్ధంత్రి

౧౦౨ ॥ ఏవంతత్త్వజ్ఞానాన్మోక్షంప్రతిపాద్యఅధునాతత్వజ్ఞస్యాంతిమకృత్యంని
రూపయతి ॥ అంతకాలఇతిషడ్భిః ॥ గతసాధ్వసఃమృత్యుభయశూన్యః - అసం
గోనామఅనాసక్తిస్తేనాస్త్రేణస్పృహాంసుఖేచ్ఛాం - తంగేహంఅనుయేపుత్ర
కళత్రాదయస్తేష్వపిస్పృహాంఛింద్యాత్ - దేహాదిషువీతరాగోభవేదిత్యర్థః ॥
౧౦౩ ॥ కించగృహాత్ప్రవ్రజితోనిర్గతః గృహేస్థితస్య పునరప్యాసక్తి సంభ
వాత్తత్కృత్యమాహ ॥ శుచావితి ॥ వివిక్తే ఏకాంతే విధివత్ కుశాజినచే
లైః క్రమేణనిర్మితే ॥ ౧౦౪ ॥ త్రివృత్ అకారఉకారమకారాత్మకం ॥ ౧౦౫

బుద్ధిః వైశారదీసాసారథిః సహాయభూతా యస్యసః శుభార్థేభగవద్రూపె ॥ ౧౦౯॥ ఏవంచక్షురాదిభిర్మనసాచబాహ్యావిషయగ్రహణం స్మరణంచవిహాయ బ్రహ్మైహమస్మీత్యనుభవవాక్యార్థంవిభావయేదిత్యాహ॥ అహమితి॥ యోహంస బ్రహ్మైవయద్బ్రహ్మతదహమేవేతి సమీక్ష్యతత్రాహంబ్రహ్మేతిభావన యాజీవస్యశోకాదినివృత్తిః బ్రహ్మైహమితిభావనయా బ్రహ్మణః పారోక్ష్యనివృత్తిర్భవతీతివ్యవహారోదర్శితః - తతశ్చనిష్కళేనిరుపాధావాత్మని బ్రహ్మణి ఆత్మానంమనః ఆధాయ స్థిరీకృత్య ॥ ౧౦౭॥ తతఓమిత్యేకంయదక్షరంతదేవ బ్రహ్మేత్యుచ్చారయన్నేవదేహంత్యజేత్ యః ప్రస్థానయాతిఅర్చిరాదిమార్గేణసః పరమాంశ్రే

వృద్ధ్యైహ్మక్షరంపరం । మనోయచ్ఛేజ్జితశ్వాసోబ్రహ్మబీజమవిస్మరన్॥౧౦౫॥ నియచ్ఛేద్విషయేభ్యోక్షాన్మనసాబుద్ధిసారథిః। మనఃకర్మభిరాక్షిప్తంశుభార్థేధారయేద్ధియా ॥ ౧౦౬ ॥ అహంబ్రహ్మపరంధామబ్రహ్మాహంపరమంపదం । ఏవంసమీక్ష్యచాత్మానమాత్మన్యాధాయనిష్కళే॥ ౧౦౭॥ ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మవ్యాహరన్మామనుస్మరన్ । యఃప్రయాతిత్యజన్దేహంసయాతిపరమాంగతిం ॥ ౧౦౮ ॥ నయత్రదాంభికాహంస్జ్ఞానవైరాగ్యవర్జితాః । సుధియస్తాంగతిం యాంతితాననూనకథయామితే॥ ౧౦౯॥ నిర్మానమోహాజితసంగదోషాఅధ్యాత్మనిత్యావినివృత్తకామాః । ద్వంద్వైర్విముక్తాస్సుఖదుఃఖసంజ్ఞై

ర్గచ్ఛంత్యమూఢాఃపదమవ్యయంతత్ ఇతి మేవయాతిపునఃదుఃఖాలయమశాశ్వతం జన్మనప్రాప్నోతీతిద్వయోరర్థః॥ ౧౦౮॥ కించఏవమంతకాలేధారణయామత్వైసిద్ధిరిత్యభ్యాసవతాంజ్ఞానినామేవభవతినాన్యేషామిత్యాహ॥ నయత్రేతిషడ్భిః॥ ౧౦౯॥సర్వానేతి॥నిర్గతౌమానమోహౌ అహంకారమిథ్యాభినివేశౌయేభ్యస్తేజితః పుత్రాదిశత్రాద్యాసక్తిరూపోదోషోయైస్తే- అధ్యాత్మేఆత్మజ్ఞానేనిత్యాఃపరినిష్ఠితాః - విశేషేణనివృత్తఃకామోభిలాషోయేభ్యస్తే - సుఖదుఃఖహేతుత్వాత్ సుఖదుఃఖసంజ్ఞానిశీతోష్ణాదీనిద్వంద్వానితైర్ముక్తాః- అతఏవఅమూఢాఃనివృత్తావిద్యాఃఏవకేచనతదవ్యయంపదంగచ్ఛంతి 'తద్విష్ణోఃపరమంపదంసదాపశ్యంతిసూరయః' ఇతిశ్రుత్యు

క్తం-కించ ‘నతద్భాసయతే సూర్యో న శశాంకో న పావకః ॥ యద్గత్వా న నివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ’ ఇతి భగవదుక్తస్వరూపే లీనా భవంతీత్యర్థః॥౧౧౦॥ జ్ఞానమేవ హ్రదో నిఖాతో యస్య సత్యం బ్రహ్మైవ తదేవ జలం యస్మిన్ మానసే హృదయాంతర్గతే ఏవ తీర్థే. న తు బాహ్యే॥౧౧౧॥ కించ మద్భక్తిస్తు స్వతంత్రాపి ముక్తిహేతుః కిం పునః జ్ఞానవైరాగ్యయుక్తేత్యాహ॥ ప్రౌఢమితి॥ ‘బ్రహ్మాదిస్థావరాంతేషు వైరాగ్యం విషయేష్వను। యథైవ కాకవిష్ఠాయాం వైరాగ్యం ప్రౌఢముచ్యతే’ ఏతదాస్థాయ ధృత్వా అనన్యభాక్ - వాసుదేవః సర్వమితి బుద్ధ్యా అన్యమజానన్నిత్యర్థః-

గచ్ఛంత్యమూఢాః పదమవ్యయం తత్ ॥ ౧౧౦ ॥ జ్ఞానహ్రదే
సత్యజలే రాగద్వేషమలాపహే। యస్స్నాతి మానసే తీర్థే స వై
మోక్షమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౧౧ ॥ ప్రౌఢం వైరాగ్యమాస్థాయ
భజతే మామనన్యభాక్ । పూర్ణదృష్టిః ప్రసన్నాత్మా స వై
మోక్షమవాప్నుయాత్॥ ౧౧౨॥ త్యక్త్వా గృహం చ యః తీర్థే
నివసన్మరణోత్సుకః । మ్రియతే ముక్తిక్షేత్రేషు స వై మోక్షమ
వాప్నుయాత్॥ ౧౧౩॥ అయోధ్యా మధురా మాయా కాశీ కాం
చీ అవంతికా । పురీ ద్వారవతీ జ్ఞేయాః సప్తైతా మోక్షదాయ
కాః॥౧౧౪॥ ఇతి తే కథితం తార్క్ష్య మోక్షధర్మం సనాతనం ।
జ్ఞానవైరాగ్యసహితం శ్రుత్వా మోక్షమవాప్నుయాత్ ॥
౧౧౫ ॥ మోక్షం గచ్ఛంతి తత్త్వజ్ఞాః ధార్మికాః స్వర్గతిం

పూర్ణదృష్టిః పూర్ణే వ్యాపకే బ్రహ్మణి దృష్టిర్యస్య - అత ఏవ ప్రసన్న ఆత్మా మనో యస్యేతి॥౧౧౨॥ మరణోత్సుకః ‘కృతకృత్యాః ప్రతీక్షంతే మృత్యుం ప్రియమివాతిథిం’ ఇత్యుక్తరీత్యా యః తీర్థే నివసన్ మ్రియతే॥ ౧౧౩॥ అయోధ్యాదిసప్తముక్తిక్షేత్రాణ్యాహ॥౧౧౪॥ మోక్షోపాయముపసంహరతి॥౧౧౫॥ సకలగ్రంథప్రతిపాదితార్థమాహ॥ మోక్షమితి॥ అత్రైవం ప్రక్రియా-తత్త్వజ్ఞానేన తు పునరావృత్తిరహితా విదేహముక్తిర్భవతీతి - శ్రాద్ధాదిధర్మైశ్చ స్వర్గభోగానంతరమావృత్తిః నిషిద్ధకర్మభిస్తు నరకభోగానంతరమావృత్తిః - మృగాదయః పశుపక్షికీటాదయః క్షుద్రజీవాస్తు సంసరంతి- అత్రైవ పునః పునః జన్మమరణే లభంతే ఇతి గ్రంథా

ర్థసంగ్రహః॥ ౧౧౬॥ పునరపిమహాత్మ్యానుకంపయాశ్రవణేచ్ఛామావిష్కరోతి। కి
మితి॥౧౧౭॥ సూతఃశౌనకంప్రతిగరుడస్యకృతార్థతామాహ॥ఏవమితిత్రిభిః॥ ధ్యా
నపరఃఅంతర్ముఖవృత్త్యాఆత్మతత్త్వానుభవపరోయః ఏవాభూత్ - నతుశ్రవణే
చ్ఛాజాతేత్యర్థః॥౧౧౮,౧౧౯॥ ఇదానీం 'గ్రంథారంభేచగ్రంథాంతేగ్రంథకర్తా
స్తవేద్ధరిం' ఇతిస్సంప్రదాయానురోధేనగ్రంథార్థముద్ఘాటయన్ హరిం స్తౌతి ॥
యఃస్వనామస్మరణాదేవప్రథమాదిషడధ్యాయోక్తదుర్గతిం మన్వాదికోక్తప్రా
యశ్చిత్తంవినైవహరతీతిహర్తా - స్వపూజనమేవయజ్ఞః తేనైవద్రవ్యయజ్ఞాతుర

నరాః। పాపినోదుర్గతింయాంతిసంసరంతిఖగాదయః॥ ౧౧౬॥
ఇత్యేవసర్వశాస్త్రాణాంసారోద్ధారోనిరూపితః। మయాతేషో
డశాధ్యాయైఃకింభూయఃశ్రోతుమిచ్ఛసి॥ ౧౧౭ ॥ సూతఉవా
చ॥ ఏవంశ్రుత్వావచోరాజన్గరుడోభగవన్ముఖాత్।కృతాం
జలిరువాచేదంతంప్రణమ్యముహుర్ముహుః॥౧౧౮॥ భగవన్దేవ
దేవేశశ్రావయిత్వావచోమృతం। తారితోహంత్వయానాథభ
వసాగరతఃప్రభో॥ ౧౧౯ ॥ స్థితోస్మిగతసందేహఃకృతార్థో
స్మినసంశయః। ఇత్యుక్త్వాగరుడస్తూష్ణీంస్థిత్వాధ్యానపరోభ
వత్ ॥ ౧౨౦ ॥ స్మరణాద్దుర్గతిహర్తా పూజనయజ్ఞైనసద్గతే
ర్దాతా। యఃపరయానిజభక్త్యాదదాతిముక్తింసమాంహరిః
పాతు ॥ ౧౨౧ ॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేభగవద్గరుడ
సంవాదేమోక్షధర్మనిరూపణోనామషోడశోధ్యాయః ॥ *

దానాదికం వినైవసప్తమాదినవాధ్యాయోక్తసద్గతేర్దాతాభవతీతి - కించపర
యానిర్గుణసర్వధర్మోత్తమయావానిజభక్త్యైవ ఏతదధ్యాయోక్తతత్త్వజ్ఞానం
వినైవముక్తిందదాతిసఃహరిఃమాంపాతుజన్మమరణాద్రక్షతు ॥ ౧౨౧ ॥

ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాం - షోడశోధ్యాయః.

ఇయంనౌనిధిరామేణమయాటీకాకృతాదరాత్ । అనయో
రమయాసార్ధంప్రీయతాంమధుసూదనః॥ *

శ్రీమత్పరమేశ్వరాయనమః.

శ్రీగరుడపురాణఫలశ్రుతిః.

శ్రీభగవానువాచ ॥ ఇత్యాఖ్యాతంమయాతార్క్ష్య సర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం। దశాహాభ్యంతరేకృత్వా సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే॥౧॥ ఇదంచాముష్మికంకర్మపితృముక్తిప్రదాయకం। పుత్రవాంఛితదంచైవపరత్రేహసుఖప్రదం॥ ౨॥ ఇదంకర్మనకుర్వంతియే నాస్తికనరాధమాః। తేషాంజలమపేయంస్యాత్సురాతుల్యంనసంశయః॥ ౩॥ దేవతాఃపితరశ్చైవనైవపశ్యంతితద్గృహం।భవంతితేషాంకోపేనపుత్రాఃపౌత్రాశ్చదుర్గతాః॥ ౪॥ బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చైవేతరేపిచ। తేచాండాలసమాజ్ఞేయాస్సర్వేప్రేతక్రియాంవినా॥ ౫॥ ప్రేతకల్పమిదంపుణ్యంశృణోతిశ్రావయేచ్చయః। ఉభౌతౌపాపనిర్ముక్తౌదుర్గతింనైవగచ్ఛతః॥ ౬॥ మాతాపిత్రోశ్చమరణేసౌపర్ణంశృణుతేతుయః। పితరౌముక్తిమాపన్నౌసుతస్సంతతిమాన్భవేత్॥ ౭॥ నశ్రుతంగారుడంయేనగయాశ్రాద్ధంచనోకృతం। వృషోత్సర్గఃకృతోనైవనచమాసికవార్షికే॥ ౮॥ సకథంకథ్యతేపుత్రఃకథంముచ్యేదృణత్రయాత్। మాతరంపితరంచైవకథంతారయితుంక్షమః॥ ౯॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనశ్రోతవ్యంగారుడంకిల। ధర్మార్థకామమోక్షాణాందాయకందుఃఖనాశనః॥౧౦॥ పురాణంగారుడంపుణ్యంపవిత్రంపాపనాశనం। శృణ్వతాంకామనాపూరంశ్రోతవ్యంసర్వదైవహి॥ ౧౧॥ బ్రాహ్మణోలభతేవిద్యాంక్షత్రియఃపృథివీంలభేత్। వైశ్యోధనికతామేతిశూద్రశ్శుద్ధ్యతిపాతకాత్॥ ౧౨॥ శ్రుత్వాదానానిదేయానివాచకాయాఖిలానిచ। పూర్వోక్తశయనాదీనినాన్యథాసఫలంలభేత్॥ ౧౩॥ పురాణంపూజయేత్పూర్వంవాచకంతదనంతరం।వస్త్రాలంకారగోదానైర్దక్షిణాభిశ్చసాదరం॥ ౧౪॥ అన్నైశ్చహేమదానైశ్చభూమిదానైశ్చభూరిభిః। పూజయేద్వాచకంభక్త్యాబహుపుణ్యఫలాప్తయే॥ ౧౫॥ వాచకస్యార్చనేనైవపూజితోహంనసంశయః। సంతుష్టేతుష్టితాంయామి వాచకేనాత్రసంశయః॥ ౧౬॥

ఇతిశ్రీగరుడపురాణశ్రవణఫలం.

63

శ్రీరస్తు.

శ్రీమద్రసికాగ్రగణ్యవరేణ్యమానసోజ్జృంభణమ్

కవీంద్రశిరోమణికాళిదాసకృతమ్

ప్రహసనంనామ

నాటకమ్.

ములుకట్ల - విశ్వనాథశాస్త్రిణా

నానాదేశానీతపుస్తకసంప్రతిపన్నపాఠభేదాన్

సమీకృత్యలేఖకప్రమాదజనితదోషరహితంయథాతథా

పరిశోధితమ్.

వాలాజానగరవాస్తవ్యేన

బల్లిదాసరయ్యశ్రేష్ఠినా

చన్నపురీస్థిత

శ్రీవాణీనిలయముద్రాక్షరశాలాయామ్

ముద్రాక్షరైరంకితం ప్రకటీకృతంచ

జయతు.

౧౮౮౩ సం॥ జులై నెల

మా వద్దవిక్రయమునకు సిద్ధముగనుండు పుస్తకముల వివరము.

	క్రయం.			పోస్టేజి.		
	రు.	అ.	పై.	రు.	అ.	పై.
కృష్ణయజుర్వేదము ప్రథమప్రపాఠకము (మొదటిఅట్టము) శ్రీవిద్యారణ్యభాష్యసహితము-రెండుప్రతి ౧కి.	౧౧	౦	౦	౦	౧౦	౦
అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులు	౪	౦	౦	౦	౪	౦
కాలామాధవీయము (ధర్మశాస్త్రము.)	౧	౮	౦	౦	౨	౦
మహాన్యాసము	౦	౬	౦	౦	౦	౬
శ్రీసూక్తభాష్యము	౦	౮	౦	౦	౦	౬
వ్రతచూడామణి (౮౦౦ వ్రతములుగలది)	౨	౦	౦	౦	౮	౦
అద్వైతపాఠవిశిష్టశ్రీమద్రామాయణము	౨	౦	౦	౦	౬	౦
జాతకాలంకారము (సంస్కృతాంధ్రవ్యాఖ్యానవిశిష్టము.)	౦	౧౨	౦	౦	౧	౦
యాజుషప్రయోగచింతామణి (షోడశకర్మలు)	౨	౦	౦	౦	౮	౦
గీతాభాష్యము (శంకరకృతము)	౧	౪	౦	౦	౮	౦
వేంకటేశ్వరస్తోత్రకదంబము	౦	౮	౦	౦	౦	౬
సప్తర్షికృతరామస్తోత్రము	౦	౦	౬	౦	౦	౬
మేఘసందేశము-సవ్యాఖ్యానము	౦	౨	౦	౦	౦	౬
శృంగారతరంగిణి (శుద్ధభాషణము)	౦	౮	౦	౦	౦	౬
పంచబాణవిజయము	౦	౮	౦	౦	౦	౬
దశాభుక్తిచంద్రిక	౧	౮	౦	౦	౧	౦
నరసభూపాలీయము (అలంకారశాస్త్రము)	౦	౧౨	౦	౦	౧	౦
గణపతిసహస్రనామస్తోత్రము	౦	౨	౦	౦	౦	౬
కాళిదాసప్రహసనము	౦	౨	౦	౦	౦	౬
స్మృతిముక్తాఫల[వర్ణాశ్రమకాండము]ధర్మశాస్త్రము.	౨	౦	౦	౦	౨	౦

మదరాస్.

కృష్ణమ్మనాయుడు అగ్రహారములో నివసించు ములుకుట్ల-రామలింగశాస్త్రులు.

శ్రీ ర స్తు.

ప్రహసననాటకప్రారంభః.

శ్లో॥ లంబోదరస్య విగళత్కటి సూత్రలంబి
కౌపీనపార్శ్వవివృతో మదనధ్వజోఽవ్యాత్।
యం సంభ్రమాదుపనమన్నురగభ్రమేణ
చంచ్వా వికర్షతి షడాననయానబర్హీ॥ ౧॥

అపిచ॥ శ్లో॥ అలమఖిలసురేంద్రైస్సుప్రతిప్రదం వో
గురుతరమతిదీర్ఘం కుంభకర్ణస్య శేఫః।
అహనినిశిచయస్యోజ్జృంభణే వింధ్యబుద్ధ్యా
కలశజమృషిముచ్చైః క్రందతశ్చంద్రసూర్యౌ॥ ౨॥
నాంద్యంతే సూత్రధారః॥
సామాజికానవలోక్య సాదరమంజలిం బధ్వా॥

శ్లో॥ కస్యాశ్చిత్ప్రవనామయేన గురుణా స్తబ్ధోరుజానోర్భృశం
వృద్ధాయా నతపూర్వకాయమవనీమాలంబ్య మూత్రత్యజః।
తత్కాలాగతదీర్ఘమేహనరటత్పృష్ఠాధిరోహత్ఖర
క్రీడారంభజవాదవాఙ్ముఖమధఃపాతోత్సవః పాతు వః॥ ౩॥

ఇతి పుష్పాంజలిం వికీర్య, నేపథ్యాభిముఖమవలోక్య, మారిష! ఇతస్తావత్-
ప్రవిశ్య పారిపార్శ్వకః, భావ! ఏషోఽస్మి।

సూత్రధారః అపి స్మృతమాజ్ఞప్తమార్యమిశ్రైః.

పారిపార్శ్వకః, కథమివ॥

సూ॥ అయి భరతపుత్ర! కదాచిదప్యదృష్టచరం ప్రహసనం నామ నాటకం రూపకం ప్రదర్శయేతి॥

పా॥ సహర్షం భావానుగృహీతాస్స్మః॥

శ్లో॥ ఆబాల్యాదపి దీర్ఘం యచ్ఛన్నం ప్రహసనం త్వయా।
ప్రదర్శయ తదేతేభ్యో దృష్ట్వామీ హర్షమాప్నుయుః॥ ౪॥

ప్రహసననాటకమ్.

సూ॥ యదుక్తముక్తం భవతా। పరంతు పునరేవం న శక్నోమి బృహద్విజతయా నర్తితుం। అతస్త్వయా సహాయభూతేన సహ కథంచిదపి నృత్యేనావర్జయామి సామాజికమనాం సీతిమేనిశ్చయః.

పా॥ విహాస్యకింమయా తవ.

శ్లో॥ తాండయన్నూరుయుగళం తావకశ్చలితాంశుకః।
లంబమానోండకోశస్త్వాం నృత్యంతమను నృత్యతు॥౫॥

సూ॥ తర్హి త్వర్యతాంభూమికాగ్రహణాయసంప్రతిహి

శ్లో॥ ఏషద్విజోభవతినాగరికోసహీంతి
కింగంథవాహవివశాసహకారవల్లీ।
అభ్యాయషోధరదళగ్రహణాయపార్శ్వం
పుంస్కోకిలస్యవదనేనిదధాతిపుష్పమ్॥౬॥

పా॥ భావ! సమ్యగుపలక్షితోవసంతాగమ ఇతి॥

యతః॥ శ్లో॥ విలసతి కిలవ్యాకోచాసన్నచంపకకుట్మలే
ప్రతిఫలితవానుద్యత్కుంకేళిపల్లవశోణిమా।
మదనసదనస్వాదావస్థావిజృంభియదృచ్ఛయా
రహసియువతేర్యానోనాసాగ్రలగ్నమివాగ్రవమ్॥౭॥

తదిదానీమ్.

శ్లో॥ శృంగారాద్భుతమేళనేన రుచిరోహాస్యో రసోఽస్యాంకృతౌ
వర్ణ్యంకర్మ చవక్రనాసయమినోగృధ్రీకథానాయికా।
ప్రోన్మారోరసికావసంతసమయేమందానిలాందోళితైః
ఉన్మీలత్సహకారజాతిపకుళైరావేదయంతేదిశః॥౮॥

తదావర్జనాయ సామాజికమనసామహమేవ వక్రనాసస్య భూమికామాధాస్యే త్వద్భగినీ తు గృధ్ర్యాః॥

పా॥ అహం పునః కస్య॥

సూ॥ తచ్ఛిష్యయోః ద్వితీయస్యకాసరస్య-

పా॥ కఃపునఃప్రథమస్యజంబుకస్య భూమికా మాధాస్యతి॥

సూ॥ కింనపశ్యస్యనుజం మమ గృహీతజంబుకభూమికం రంగభువం ప్రవిశంతం ఏషకిల.

శ్లో|| గంధత్రిపుండ్రాంకలలాటదేశస్తాంబూలపర్ణైకకపోలభాగః|
వామేకరేనాగలతాదళానివహన్త్సమాయాత్యపరత్రవీటీమ్||౯
తదావామప్యనంతరకరణీయాయ సజ్జీభవావ ఇతి నిష్క్రాన్తౌ||

ఇతిప్రస్తావనా||

తతః ప్రవిశతి యథానిర్దిష్టో జంబుకః||

జం|| శ్లో|| గృధ్యాసమంగణికయా సురతద్వయేపి
పట్వ్యాగురుంకలితవిభ్రమమాప్రభాతాత్|
నీత్వానిజంభ వనమాపసికాగ్నిహోత్ర
హోమాయనిర్వృతమిదంహృదయంమదీయమ్||౧౦||

ఇతఃపరం కాసరం నామసతీర్థం నదీతీర్థావగాహనాయ గుర్వర్థం త్వరితమా
దిశామియతః ప్రభాతప్రాయా శర్వరీ. తథాహి||

శ్లో|| స్త్ర్యయంతేనరమాత్రగంధ పిశునా స్వంమార్జనీధూళయః|
కతుస్థాపిత జీర్ణశల్పమబలాఃకాశ్చిద్వ్రజంత్యాపగామ్
శోధ్యంతేగృహదగ్ధపూగరజసాదంతాశ్చకర్షంధిభిః
విశ్వస్తాః కరధారితోరుముసలావ్రీహీనవఘ్నంతిచ||౧౧

శ్లో|| కాశ్చిత్ స్త్రియఃకరగృహీతకరీషపిండా
నిర్యాంత్యగారబహిరంగణశోధనాయ|
హస్తార్పితోరుకలశాఃకతిచిద్వ్రజంతి
వర్గస్యమోచనకృతీసముదీచశైఘ్ర్యః||౧౨||

తదిదానీం, శ్లో|| చారుశ్రమాంబుచలదాయతకర్ణపాశం
సీత్కారసల్లగధరంవదనారవిందమ్|
వ్రీహిప్రఘర్దనకృతోవిధవాజనస్య
సంకల్పకేళిసమయేయతయఃస్మరంతి||౧౩||

కతిచిత్పదాని గత్వా శ్రవణసుఖనీయ|

శ్లో|| ప్రాతస్స్నానవినిర్గతద్విజగణవ్యాజక్షణాకర్ణితం
మిథ్యాస్వాపకృతావకుంఠనపటానున్ముక్తవేదీతలమ్|
గాయంత్యంగణసీమ్నివల్గువలయైఃహస్తైఃకృతాస్ఫాలనమ్||
బాలాయాఃప్రథమర్తుమంగళదినేపార్శ్వస్థితాయోషితః||౧౪||

ఆశ్చర్యమాశ్చర్యమ్॥

శ్లో॥ సఖ్యేతరాప్రతిపథంగమితా గిరశ్చే
దాసాం వినోదపరమేతి మనో వికారమ్॥
నిర్గచ్ఛ నో భవ రసార్ద్ర నితంబచేలా
దూరంగతా కులవధూరపి కిం బ్రవీమి॥ ౧౫

ఆస్తామేతదన్యతో గమిష్యామి. నాద్యాపి ముంచతి తమః ప్రపంచో నయనపదవీం॥

అపి చ। శ్లో॥ సాంద్రీభూతతమస్సు కుంజకుహరేష్వంతర్నదీగ్రామయోః
ప్రాతస్స్నాతుముపాగతైరభిమతైస్సార్ధం విటశ్శ్రోత్రియైః॥
పానీయాహరణాయ వత్సల దృశో యాంత్యో లభంతే క్షణమ్
నిక్షిప్తాం శుకపేటికోదకఘటం చౌర్యోపనీతం రతమ్॥ ౧౬॥

ఆస్త్యేనదభిప్రాయేణ విశ్వస్తాయాః కాసరోయమలాబూస్తన్యాః ద్వారవేదీమధిశయీత తత్రైవ రోచతే గమనం। అలాబూస్తనీత్యపర్యాప్తం నామధేయమస్యాః॥

శ్లో॥ వేశ్మద్వారిముహూర్తవేష లిఖితం యారం గవల్లైతయా
ప్రక్రాంతా కుచయోర్ద్వయం సపతితాం వ్యాలంబిలుంపేదితి।
పార్శ్వద్వంద్వనివిష్టబాలక కరవ్యాకృష్టవక్షోజయా
కర్తుం తాంన తయా తయా తతగరుత్కం కస్థితిః స్మర్యతే॥

గత్వా విలోక్య కథమయం కాసరో నిద్రాతిశయాన్నాత్మావస్థామవబుధ్యతే॥ అత్ర హి॥

శ్లో॥ విక్షిప్తప్రతిసంహృతాక్షమ సకృత్తీవ్రావినమ్రాననం
పశ్యంతి స్మితవల్గు గండలఫలకం నార్యః ప్రతోళింగతాః।
యస్యోత్తాన శయస్య మందిర బహిర్ద్వారేగళద్వాససో
వస్త్యుత్తంభిత తైలయంత్రముసలవ్యామోహకృన్మేహనమ్॥

యావదిమముద్బోధయామి। సఖే గుర్వాచమనాగం నదీతీర్థాహరణాయ భవానుద్యుక్తామితి కరేణ తం ఘట్టయతి। తతః ప్రవిశత్యాస్వప్నాయమానః కాసరః॥

కాసరః॥ అయి కరభ చరణం తే భక్ష్యామి।

జం॥ స్వగతం॥ అహో శ్రోత్రియపుత్రేణ ప్రబుధ్యమానేన హరిశ్చ్యతే ప్రకాశం। అయిసఖే ప్రబోధసమయే మాస్తు కరభస్స్మరణమ్.

కా॥ ప్రబుధ్య దృశావుష్ణీష్య వాసః పిధాయ కిం సఖా మే జంబుకః

జం॥ అహమస్మి సఖే కిముత్స్వప్నాయమానేన భవతా కరభోద్దృష్టః.

కా॥ సభయం స్వగతం। కరభచరణప్రహారా మద్గాత్రమపి సుప్తోహం। స కిల విలలాప। తత్క్రమనేన కరభవృత్తాంతోవిదితస్స్యాత్। భవతు ప్రచ్ఛాదయే యాదృచ్ఛికం మే దురాచారం। ప్రకాశం। అస్త్యేతత్స్వప్నదశాయాం ॥

జం। కాసర, కిమిదం తవ లలాటే పటఖండబంధనం ॥

కా॥ స్వ॥ ఇతః పరం యామి కద్దృష్టముషి తైక దేశస్య చోరస్యస మావస్థోస్మి ॥ ప్ర॥ సఖేదం వ్రణపట్టబంధః।

జం॥ కుతోలలాటే వ్రణం।

కా॥ స్వ॥ ఏష దాస్యాః పుత్రః ప్రాణానను త్పాట్య న ముంచతి। భవత్వేవం తావత్। ప్ర॥ సఖే కోపవశాదుపాధ్యాయోలలాటే, చరణేన మాం ప్రహృతవాన్।

జం॥ శ్లో॥ నత్వం విద్యాగ్రహాశక్తో నాశుశ్రూషుర్నమత్సరీ।
నకదాపిదురాచారః కోపస్త్వయికథంగురోః॥

కా॥ స్వ॥ నేదానీం మే పలాయనం యుక్తం అత ఏవం బ్రూయాం। ప్రకాశం। సామగ్రం॥

శ్లో॥ గురోర్మయినకోపోస్తిలలాటేదృశ్యతేవ్రణః।
అతఃఖరపదాఘాతోనిశ్చయో యదనిశ్చిను॥

జం। స్వగతం॥ సత్యమయం కాసర ఏవ యతః ఖరపద ప్రహారముపాధ్యాయశిరసి నిక్షిపతి॥ ప్రకాశం॥ సఖే కింబహునా సత్యం భణ।

కా॥ నాహమలాబ్రూసనీం కామయే సైవమామచకమత।

జం। విహస్యకథమ సంబద్ధమాలపితుముపక్రాంతం కామయతాం నామసా। కిమనేన లలాటవ్రణస్య॥

కా॥ కింతవాపిగోప్యమస్తి. తన్నిశ్రూయతామ్। పూర్వేద్యురహంకిలాలాబ్రూస్తన్యాకృతసంకేతోస్మి।

తతశ్చ॥ శ్లో॥ సంకేతస్థలమాగతానిశినదీతీరేతమోదుర్గమే
సాయాసీద్రజకంవినష్టకరభాన్వేషంగతామద్ధియా।
తద్భ్రాంత్యాహమపి ప్రసీదలలనేకస్మాన్న మాం జల్పసీ
త్యాశ్లిష్యంకర భంజఘూనసపదాఘూతేమమాసీద్వ్రణః॥

తమేతంసఖేమమదురాచారంనాన్యత్ర భవాన్ ప్రకాశయత్వితిపాదయోఃపతతి.

జం॥ ఉత్థాప్యకాసరభాథం నప్రకాశయిష్యామి । కింతుశుద్ధాచారస్యతవసత్యామపి రూపవత్యాం గృహిణ్యాం కథమనురాగ ప్రవృత్తిరలాబూస్తన్యామ్।

కా॥ త్వంభణ। కాగతిరవిశ్వసతోగృహిణామ్॥

జం॥ స్వగతం॥ ఇదమపిమే కౌతుకస్థానమ్ । ప్రకాశం । కుతస్తవతస్యామవిశ్వాసః।

కా॥ సక్రోధం। కింతవగృహిణ్యామన్యగామిన్యామపిభవతివిశ్వాసః।

జం॥ కథమియమన్యగామినీతిజానాసి।

కా॥ బహూనిచిహ్నానిసంతి। శృణుతావదిదమేకం।

శ్లో॥ భార్యాంకశ్చనమాంప్రతార్యయభతిత్యాశంకమానేమయి
ప్రాప్తేజాతు గృహాంతరం నిశిమృషావిప్రోష్యసాజానతీ।
లీనాత్వాపినియమ్యదీపమథతామన్విష్యతోమేకరే
లగ్నోదీర్ఘ పృథుర్మఖస్తృతరసఃకస్యాపికామధ్వజః॥

జం॥ విహస్యకింత్వయాకరలగ్నస్య ఏషసముత్పాటితః.

కా॥ నహినహి. సముత్పాటితుంమయా యావదారబ్ధం తావదేవవజ్రదృఢేనముష్టినామమవక్షఃప్రహృత్యనిష్క్రమ్యస పురుషఃపలాయాంచక్రే॥

జం॥ తర్హి యుక్తమస్యామవిశ్వాస ఇతి. తఃపరంసఖేకౌలాచారమేవ ప్రవిశ,యత స్తవైవంవైదికాచారోహీయతే। తదాహురాచార్యాః॥

శ్లో॥ వైదికాచారవిభ్రష్టఃకౌలాచారంసమాచరేత్।
కౌలాచారపరిభ్రష్టోరౌరవంనరకంవ్రజేత్। ఇతి॥

కా॥ సకౌతుకం। సఖేకింత్వం తత్రోపవిష్టః, యదేవంమంత్రయసే।

జం॥ నకేవలమహం, గురురపినావక్రనాసయమీ।

కా॥ కథంపాషండఏవావయోర్గురుః।
జం॥ అథకిం. కా॥ సావేగమ్।

శ్లో॥ వేదశ్రౌతనిధిస్స్మృతిష్వపిహితః షడ్దర్శనీదేశికః
కర్మాణిశ్రుతిచోదితానికురుతేకాలేషుయోగ్యైః క్రమైః।
అన్యోనాస్తిభువిద్విశోద్విజ ఇతివ్యాతస్వతా ప్రత్యయం
పాషండేనతువక్రనాసయమినాసర్వేవయంవంచితాః॥

ఇతిరోదితి.

జం॥ కుతస్తేరుదితం నన్విదానీం కౌలమతంప్రవేక్ష్యతోపి తవసమ్య గురుర్భవిష్యతీతిసంతోష్టవ్యం। తదేహి నదీజల మాహాత్మ్యగురవేదేహి॥
కా॥ తథేతినిష్క్రాంతః॥

జం॥ అహామధిగురోరగ్నిహోత్రహోమాదనంతరం శాస్త్రీపాఠావసరం ప్రతీక్ష్యశ్రుతిపదాంతరే స్థిత్వాశ్రుతిమభినీయకస్యేదంరుదితమాకర్ణ్యతే। పురతోవలోక్య సఏవాస్మద్గురోరభ్యంతరోదీర్ఘదంతః॥ క్వచనరథ్యాకోణేనిషాద్యపర్యంకబంధనివేశితలూనశిఖాస్తబకోరోదితి భవతు-ఉపసర్పామి, తతః ప్రవిశతియథానిర్దిష్టోదీర్ఘదంతః॥

దీర్ఘదంతః॥ శ్లో॥ తైలాభ్యంగమలంఘయంశుభతరైరంభోభిరస్నాపయం
సస్నేహంశుకతుండకోటికుటిలాతామ్రీర్నఖైరాలిఖం।
ధూమైస్సశ్వదధూపయంసురభిలైః కాలాగరూత్థైరహం
యామేగాభృశమాయతామమశిఖాంకృత్తేతిహృత్తావ్యతి॥

జం॥ ఉపసృత్యఆర్యకేనేదంకృతం।

దీర్ఘ॥ కింవత్సోజంబుకః తద్గ్రిహ్రాయతాంవత్సయజమానస్యాగ్నిహోత్రభవనకోణేదీపోపశమనఘనతమసివిలతశ్యాశయ్యాం తద్వితీయపతాన్యసహనిశీథేశయితవానస్మి॥
జం॥ తతస్తతః॥ దీ॥ తతశ్చ॥

శ్లో॥ దృష్ట్వాశంగృహమాగతంమయిభియాశయ్యాంవిహాయాచిరా
దూర్ధ్వజ్ఞాన్వుపవిష్టవత్యవసనేగత్వాకుసూలాంతికం।

వక్త్రే కాఖుధియాబిడాలహతకో జగాహమే మేహనం
మయ్యానిందతితత్ప్రకగ్గతితదాజ్ఞాతోస్మికోలాహలమ్॥

జంబుకః॥ అయి! మహాపాతకిన్ బిడాలహతక త్వమే వార్యస్యశిఖా ఛేదాయవిధినా సృష్టోసి। తత స్తతః॥

శ్లో॥ తతశ్శిఖాం మే కుపితశ్చ కర్తవేదీ గతం స్వస్వధితింగృహీత్వా
అస్త్వామిదంసామమభాగ్యరేఖాయదుజ్ఝితం మేహనమప్రలూయ॥

జం। నకేవలంతవ. కింతుపుర సుందరీ జనమధనమందిరాణామ్.

దీ॥ వత్సయుక్తముక్తం॥

శ్లో॥ ప్రరోహతి శిఖా లూనాశాఖినీవ దినేదినే।
నతులూనం తనుమతాం క్వాపి శేఫః ప్రరోహతి॥

నైపథ్యే భోపరితారః.

శ్లో॥ శ్రోతవ్యావశ్శాస్త్రసిద్ధాంత పక్షాః।
దుఃఖ ధ్వంసం గౌతమో మోక్షమాహ।
అజ్ఞానస్యాపాయ మేకే తదన్యే।
స్వాత్మానందస్ఫూర్తిరిత్యామనంతి॥ (మ్యాహం)

జం। ఆర్య మద్గురువక్రనాసయమీశాస్త్రాణిపాఠయతి . తత్ర గమిష్యా

దీ॥ అహమప్యాగమిష్యామి। ప్రియసుహృదాసల్లభ్య శిఖాచ్ఛేదదుఃఖమపోహితుం. ఇత్యుభౌ పరిక్రామతః॥

జం॥ ఏషకిల॥ శ్లో॥ ఫాలేవక్షసిదోర్యుగేచధవళంభస్మత్రిపుండ్రంవహన్
కర్ణేదర్భపవిత్రమక్షవలయం ధాతాంబరాలంకృతః।
పర్యంకే వినికీర్ణపుస్తకగణః పట్టాంశుకోద్భాసితః
శాస్త్రగ్రంథపఠంతాంపురఃకథయతిశ్రీవక్రనాసోగురుః॥

తతఃప్రవిశతి యథానిర్దిష్టోవక్రనాసయమీ॥

వక్రనాసయమీ। భోభో పరితారః॥

శ్లో॥ శ్రోతవ్యావశ్శాస్త్రసిద్ధాంత దక్షా
దుఃఖధ్వంసంగౌతమో మోక్షమాహ।
అజ్ఞానస్యాపాయ మేకేతదన్యే
స్వాత్మానందస్ఫూర్తి రిత్యామనంతి॥

స్వగతం। ఏమతుమతమేతత్.

శ్లో॥ లోలాక్ష్యాఃస్మయమానాయాః గృధ్రాస్యరంధ్రక్తరాంబుజాత్॥
నీవీమోక్షధృతే మోక్షోనాస్యాః కశ్చనవిద్యతే॥ అపిచ।

శ్లో॥ఆఘ్రాతంమదిరాసుగంధిసురుచిరం గృధ్రాస్యముఖాంభోరుహం
తస్యాఃకించ విశేయమాశుగమితా తైస్తైర్విహారక్రమైః॥
స్నాత్వా ప్రాతరథస్వయం ప్రవయతవత్కృత్వాగ్నిహోత్రాదికం
శిష్యాన్పాఠయతా మయాజగదిదం హంతేతి సంధీయతే॥

వక్ర॥ కింసత్యైరవధృతశ్శాస్త్రసిద్ధాంతః

శిష్యాః। అవధృతశ్చ పోయమనుగృహీతాశ్చవయం

వక్ర॥ సర్వేశ్రుతార్థపరిచ్ఛింతనార్థం వివిక్తదేశమాశ్రయంతు। కాస
రస్తునదీజలమానీయవ్యగ్రహృదయోర్ఘుడితనిష్క్రాంతః। నజానేత
స్యహృదయవైయగ్ర్యకారణం సదృష్టశ్చేదిహ ప్రేషయితవ్యః।

శిష్యాః। తథేతినిష్క్రాంతాః।

వక్ర। రేరేహృదయ,

శ్లో॥ తామాప్రభాతముపభుజ్య సరోరుహాక్షీ
మక్షీణసౌఖ్యజలధావసిగాఢమగ్నమ్।
అస్మిన్ దినేపిన భవిష్యతి కిం తథైవం
రాత్రౌకుతోవ్రజసితాపమ కాండ ఏవ॥

విమృశ్యవాద్యాపినర్తసఖోదీర్ఘదంతో జంబుకఃప్రియశిష్యావాప్యాగత
కేనవాస్యల పిష్యన్ దినశేషంనేష్యామి।

జం॥ ఆర్య! దీర్ఘదంతవిలూనశిఖం మస్తకమవకుంఠ్య త్రథవతో
వక్రనాసయమినస్సమీప ముపసర।

దీ॰ తథేత్యాచరతి.

వక్ర। కథందీర్ఘదంతః పరిష్వజస్వమాం.

దీ, పరిష్వజతి।

జం। గురోనమస్తే।

వక్ర। అభిమతేనయుజ్యస్వ।

జం। ఆర్య। గడుకంఠకృతేన శిఖాచ్ఛేదేన వ్యాకులమనా దీర్ఘదంతః।

వక్ర। కిమనేనవ్యాకులోసి।

శ్లో॥ అజ్ఞాత్వా వనితోపమంత్రణ మవిజ్ఞాయాంధకారే గతిం
భీమంయామికమప్ర తార్యమహతేర్భిత్తీరనుల్లంఘ్యచ।
అప్రాప్యాపిశిఖాసి కృంతనమనారుహ్యాధి కంసోహాసం
కః ప్రాప్నోతి పరస్త్రియానిధువనం మార్గోవిటానామయమ్॥

దీ॥ సత్యమెవేదం। మయాతుమూఢేన వృథారుదితం.

జం॥ ప్రియసఖస్త్వ మిదానీ మార్యస్య।

వక్ర॥ దీర్ఘదంతస్యావకుంఠన మపాస్య శిరఃకరేణ పరిమృశన్ అయే దీర్ఘదంత॥

శ్లో॥ అధికపృథులనాసాకైతవాదగ్రభాగే
సతతమపిమహాంతం చర్మదండందధానః।
వితతపృథులరోమచ్ఛేద జశ్లక్ష్ణభావో
వృషణ ఇవ మదీయోవర్తతేమస్తకస్తే॥

దీ॥ అస్తుకోదోషః భాగ్యమేవ పరిణతం మదీయమస్తకస్య భవదీయవృషణేన సామ్యగిరా। యఏషః।

శ్లో॥ ఘుసృణ సలిలస్నానో పక్రాంతకుంకుమ సౌరభ
వ్యతికరవతిస్వర్ణాంభోజచ్ఛదో దరసోదరే।
శషను భవితుం స్వస్యాస్వివ్యక్ పరివేష్టు మివాంతరం
మదనసదన ప్రాంతే గృధ్రాగ్రతేషు విచేష్టతే॥

వక్ర॥ సహర్షం దీర్ఘదంతక్వపునరన్యత్ర సులభంతవ చాటుపాటవం। తథాపి గృధ్రప్రసంగేన స్మారితంశృణుపూర్వేద్యుర్నిశావృత్తాంతం॥

దీ॥ సఖే వక్రనాసయమిత్ అవహితోస్మి

వక్ర॥ యావద్వామదృశం మదంసయుగళన్యస్తోరు రంభాయుగాం
ఖట్వాయా ముపవేశ్య కామసదనంతస్యాంలిహేజిహ్వయా।
తావన్మహ్యముదాదివప్రముదితో ధూర్తాధిపత్యంసఖే।
తస్మాత్తాంబుమహాభిషేక విధినా దేవఃప్రసూనాయుధః॥

దీ॥ సత్యంధూర్తాధిపత్యేభవానభిషిక్తః॥

జం॥ అయమెవజానాత్యస్మద్గురుస్తృతీయపురుషార్థస్యపారమ్యం

వక్ర॥ సావలేపం శృణుదీర్ఘదంత శాఖాచ్ఛేద ఇతికృతరోదన క

శత్రోంయామికిలగాఢం రాజపరిగృహీ తామపిగృధ్రీం॥

దీర్ఘ॥ అస్త్యేతత్ ప్రకాశేసతి మహాత్కష్ట మేవ్యతీతిబిభేమి॥

జం॥ దీర్ఘదంతకుత స్త్వం బిభేషి శ్రోతవ్య మార్యవచనమ్॥

వక్రో॥ తదిదానీమ్.

శ్లో॥ పశ్చాత్కంబళరజ్జుభిర్మమ భుజా వాబధ్యలూత్వాశిఖాం
ఇంగాలేనముఖం విలప్య తిలకాం సత్రైవకృత్వాసితాన్।
పార్శ్వేవ్ధూతపలాల చామరకరీష్మైకాతపత్రాన్వితం।
మాందధ్యాసున్నపః ప్రదర్శయతి చేత్సాక్షన్మే తదానిర్వృతిః॥

ప్రవిశ్యకాసరః భవత్వేవం.జంబుకదీర్ఘదంతౌవిహస్య-కాసరకేముచ్యతే

వక్రో॥ మూర్ఖ! కిమార్థ.

కా॥ నకించిదస్యత్ స్వైనై వకించిదామంత్రితం-

వక్రో॥కాసర కింతత్కథయ

కా॥ శ్లో॥ భవత్వేవంవచస్సఖ్యుః పాషండఇతిదేశికే।
పృచ్ఛేయంరహసిప్రోక్తే గురుమేవబిభేమికం॥ ఇతి॥

వక్రో॥ స్వ! తదెతత్కాసరస్య హృదయ వైయగ్ర్యకారణం। ప్రకాశం। జంబుక ప్రకటితా మే పాషండతా। కింకాసరాయవక్తవ్యా॥

జం॥ నహినహి॥ శ్లో॥త్వయివై దికమూర్ఖేకోవాపాషండతాం వదేత్।
నహిసంభావ్యతేజాతుశీతతా జాతవేదసి॥

కా॥ శ్రుత్వాసక్రోధంరేరే గురుద్రోహిన్! జంబుక! వైధవై యమాంప్రతిపాషండఏవనౌగురు రిత్యుక్త్వాసంప్రతి విప్రతిపం కథయసితదహమద్యకుమారస్యేవశిరోహానుమాస్నిష్పీడయామి తేవృషణమిత్యంతరీయమాకృషతి.

దీ॥ కాసరమాకుప్య

జం॥ విహస్య

శ్లో॥ భార్యాంయభస్నివనరోభవతాగృహీతం
పిష్ట్వా డనాయ మదనధ్వజముధృతాగ్రం।
వ్యామోచయేయమహముష్యధునాండకోశం
ముష్టింనిపాత్యతవవక్షసివజ్ర కల్పమ్॥

కా॥ సభయలజ్జముపసృత్య। స్వ। కథమా.విస్మృతా నేన భార్యా
జారిణీతి , తదయం మయాన కోపయితవ్యః - యదాహుః-
మహజ్జనంనపరికోపయేదితి-ప్ర। సఖేజంబుక క్షమస్వమేదురు
క్తంమాప్రకాశయ పునరన్యల్లలాట ప్రణామి త్తచరితెం

దీ। స్వ॥ కింతద్భవితుమర్హతి। అస్తుప్రతారయామి కాసరం. ప్ర।
కాసరతదహంజానామి.

క్షా। సలజ్జం జంబుక ముఖమవేక్ష్యకథమస్తైకథితం దివాస్వాపాను
రాగనిమిత్తంకరభచరణఘాతమలాబూస్తనీసర్వేపహసంతికాసరస్తు సల
జ్జస్తిష్ఠతి॥

వక్రి॥ క్రోధమారోప్య। జంబుక శ్రోత్రియపుత్ర। శుభాచారశ్చేత్యే
తావంతంకాలంశిష్యత్వేన కాసరోమయాంగృహీతః। సంప్రతి
సభార్యస్యాస్యన్నృత్తాంతశ్రవణేనపాషండమత ప్రవేశార్హ మిమం
పరిత్యజేయం

కా॥ గురురేవమాహేతిరోదితుమారభతే.

జం॥ ఉత్థాయసఖేరోదనేనమ్మృష్య తామపరాధద్వయమితిగురుంప్ర
ణమతి॥

కా॥ ఇతఃపరంత్వద్వచనంనాతిలంఘేశపామిచమమపరమపేరిమా
స్పదాభ్యామలాబూస్తనీస్తనాభ్యామత్యాయతాభ్యాం గురు
ర్వాంయథా పరిగ్రహీష్యతితథాయతస్వేత్యుక్త్వా గురుం
ప్రణమతి॥

వక్రి॥ వత్సఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ ఇతఃపరంపాషండోభవనమర్హేయేహంఏ
వంచేన్నిర్భయంయథాస్యాదలాబూస్తనీత్వయా॥

జం॥ ప్రవేశ్యత్వయం పాషండతాం॥

కా॥ సహర్షముత్థాయగురోఃపార్శ్వేతిష్ఠతి॥

వక్రి॥ జంబుక।కఃపునరస్యభార్యాంయబ్ధవాన్॥

జం॥ కోవానజానే॥

వక్రి॥యాకిల

॥శ్లో॥ భిత్త్వైలావృతహేమచందనతరుందేవేన కౌతూహలాత్
ఉత్కీర్ణేవ మనోభవేన తరుణీ యూనాంగృహీతుం మనః॥

దీర్ఘ ॥సఖేనాహమస్యావ్యభిచారంజానామి కింత్వహమేకదానిశీథే
ఆరోప్యాంకమిమామురోజకలశావాలింగ్యరోమాంచితా
వాజిఘ్రన్వదనారవిందమలభేబింబాధరాస్వాదనమ్॥

కా॥ సకోపకంపంకింత్వమేవమేభార్యాజారః। తతఃశిఖాంతేపోషిల్లుంఛా
మీతికరాభ్యాంమస్తకంగృహీత్వా సవిస్మితంకేనాస్య నవమే
వక్త్రాశిఖా॥

దీర్ఘ॥ కాసరకృతంవిచారేణఅపరాధవానథ స్త్రీవ్రతి॥

జం॥ సభ్రూభంగంకాసరమాస్త్రీతఃపరిభ్యతితవస్యపరదారః పేక్ష॥

వక్ర॥ సఖే! దీర్ఘ దంత రక్షితవానసికాసరందుస్సహవైదికాచార
మహాంధకార కూపపతనాత్। ఉపభుంక్ష్వనిస్సపత్నమస్యగృ
హిణీం। భవిష్యంత్యస్యాపిశ తంయువతయోగృహిణ్యః॥

కా॥ స్వగతం। ఏకైవమమాలమలాబూస్తనీ।ప్రకాశం। సంత ఇమ
మాచారంనానుమన్యంతే॥

జం॥ గురుం వినా కేపునరన్యేసంతః॥

దీర్ఘ॥ సహర్షంసఖే! వక్రనాసయమిత్త్వద్వచనస్యపారితోషికవస్తు
ప్రదానకల్పోభవత్వయంమమసమాకుంచితపంచాంగులీక్షే
పణఇతిశిరసిపాతయతి॥

జం॥విహస్యదీర్ఘదంతతవకుంచితపంచాంగులిపాతస్వనిరేషమే గురో
స్సిరసి।కాసరపాషండమతప్రవేశకల్యాణవాద్యఘోషఇవ।

వక్ర॥సానందంసఖేభవత్కృతోయంపంచాంగులీప్రయోగః॥

శ్లో॥ విక్రోశ్యపరిరభ్యమద్వ్యభావచ్యుతిమాశుమేజితస్త్వమితి।
గృధ్రాక్షకృతంహిమూర్ధ్ని స్మరయతిపంచాంగులీక్షేపం॥

కా॥ జంబుకసత్యవచనోసి।

వక్ర॥ వత్సకాసరకిం.మాంపాషండంమన్యసే।

కా॥ సవినయంకీదృశస్త్రత్రభవాన్।

వక్ర॥ వత్సశుద్ధాచారోస్మి.స్వమతరీత్యా వైదికమతప్రతిష్ఠాస్తుపా
షండాఇతివిదాంకుర్వంతు.తావతాకానోహానిః.పశ్య॥

శ్లో॥ సర్వాగమ్యా యోషితోమద్యమాంసం
శస్యంభోక్తుంనామయావవ్యపేతమ్॥

శక్తేఃపూజ్యా శాంభవీజీవితానాం
సౌఖ్యంభూమౌస్వర్గలోకాత్తుభూరి॥

శా॥ కుత స్త్వద్వైదికమతానుష్ఠానం॥

వక్రి॥ జనాజ్జనాయాత దేతదంధపరంపరయాజగద్వైదికాచారద్వేషీ

శా॥ అనుగృహీతోస్మి॥

వక్రి॥ వత్స అద్యైవశుక్రవారే గృహిణ్యాసహదీక్షాంప్రవిశ॥

శా॥ కస్యోపదేశేన॥

వక్రి॥ మత్కల్పస్యదీర్ఘదంతస్య॥

శా॥ కుత్రఏవం॥

వక్రి॥ శృణుతావత్ అస్మిన్నాచారక్రమేణశిష్యేణగురవేగృహిణీదే యానకేవలంసా । భగినీ తనయా ప్రభృతయశ్చ । తదనేన జారేణప్రథమంగృహీతాతవగృహిణీ॥

శా॥ ఆర్యదీర్ఘదంతతత్రగచ్ఛావః॥

దీర్ఘ॥ వక్రనాసగమిష్యామిప్రీతిం మయిస్థాపయతు భవానితి। ద్వావపినిష్క్రాంతౌ

వక్రి ॥ వత్స జంబుక సంప్రతివనంతోత్సవశ్చలతి దేవస్యకారుణ్యా నాథస్యలక్ష్మీ పతేః।తద్దర్శనాయసమేష్యతిగృధ్రీ।తత్రగచ్ఛావః॥

జం। తర్హ్యేకరమవలంబ్యపాదుకాద్వయమిదమధిరుహ్యతాం।

వక్రి। తథా కృత్వాకథంపశ్చిమవిశిఖాపథమవతీర్ణో భగవాన్ హ

రిః। యస్యశ్వాయతేవహ్నియంత్రరాత్కారః। ఇత్యభ్యాపరిక్రామతః।

జం। అత్రైవహరినామావళీర్గాయద్భిర్భాగవతపరిజనైస్సహస్థా లకాయోనామనమస్కారీ నమస్కారోతిభగవంతంకైటభాంతకం।

కించ। శ్లో॥విమలవసనావకుంఠిత ముండిత శిరసః ప్రరూఢపులకాంగ్య హరినామబాలవిధవాభాగవతాన్ గాయతోనుగాయంతి॥

వక్రి। వశ్యజంబుక సంబాధంవిధవానాంప్రవిష్టవానేష తరుణభా గవతః భుజకూర్పరంప్రమృశతిపార్శ్వస్థలయోర్ద్వయోః।
కథమత్రైవత్వత్సృహ్యాదఃకాసరస్యక్షేమభూమిరలాబూస్తనీ।

జం। సమభిధావతీయాదేవదర్శనాయ।

శ్లో॥ అస్యాస్తనాప్రలంబాగతిర్నిరుద్ధాఇతిజానునీతుదతః॥
తేఅపితాడయతస్తావనుచరరోధోనయుక్తఇతి॥

వక్త్రి॥శ్లో॥ ఉత్సంగమారుహ్యనిశాస్వముష్యాః
వక్షోరుహాభ్యామధికాయతాభ్యాం।
ఆచ్ఛాద్య గాత్రం నిజమత్ర హేత
శీతం విజేతుం సతుతే సమర్థః।

జం॥ విహస్యస్థూలకాయోనామయతిరలాబూస్తనీమహాతి।నపునః
కాసరః॥

శ్లో॥ అతఏవార్య పశ్యామి వేధసంనసుమేధసం।
యేనైతౌయోజితౌనద్యాభేరీస్త్రీదుందుభిఃపుమాన్॥

వక్త్రి॥ యద్యభాయోజితౌతహి॥

శ్లో॥ వీరాయితాస్యయదశాసువశాయితాయా
వక్షఃస్వకీయమమునాయతినాస్వముష్యాః।
ఏతస్యకుక్షిమభితః కుచయోర్ద్వయీకం
పృష్ఠార్పితామనడుహోనుకరోతిగోణీం॥

జం॥ విహస్య అన్యతోదర్శయన్ ఏతాహారిసేవావసరంప్రతీక్షంతే
హారిణాత్స్యః॥

వక్త్రి॥ వత్సభవతాసాధుసాఫల్యమనాయిమేనయనద్వంద్వం॥

యతః॥శ్లో॥ పశ్చాల్లంబితనీలవేణితిలకాః పాణిక్వణన్నూపురా
స్సంవ్యానాంతరసూచితస్తనభరాస్తాంబూలరక్తాధరాః।
రేఖాచంద్రరుచాపరిష్కృతనసామూలామృదాశ్వేతయా
దృశ్యంతేపురతోద్భుతాంజనదృశోరామానుజీయాంగనాః॥

సవిమర్శం! శ్లో॥ నాథస్వైరమయతినిత్యమపృత్ప్రాప్తాః
తద్భ్రాతూన్నపిఘటయంతగూఢమేతాః॥

జం॥ విహస్య। కింతావదేవ। అపితహిశ్రూయతామ్॥

జామాతృశ్వశురపితృవ్యమాతులాదీన్
స్వఛందం పునరపిరంతుమర్థయంతే॥

వక్త్రి॥అంతరేణైతాఃకిమనాఅపిశృంగారిణ్యః।

జం। భవతు దృశ్యతాం పురస్తాదార్యేణ, ఏతే ఖలు.

శ్లో॥ శిష్యాలక్ష్మణ దేశికస్య సితమృత్పుండ్రస్ఫురన్మూర్తయః
సీమాచిహ్నా మహోపలా ఇవ బకవ్యాముక్తవిట్పంక్తయః
పాణిస్థవ్యజనాహతశ్రమజలా భాషాప్రబంధోక్తిభిః।
ప్రాతర్ముక్తనిరోధమేష పరుషం సంరావణం కుర్వతే॥

వక్ర। జన్మస్థలాన్యేతే జగత్ప్రతారణవిద్యాయాః కుతః।

శ్లో॥ గంతవ్యదేశగమనావధిపేటికాయాం
పాథేయమంధముపనీత మితో హరంతః।
భోక్తుం కియత్పథి తిరస్కరిణీం వితత్య
ధూమం పచామ ఇతి శుష్కతృణైస్సృజంతి॥

కథమత్రైవమధ్వాచార్యమతానువర్తినోపి సిద్ధాంజలిపుటాస్తిష్ఠంతి।
ఏతే ఖలు

శ్లో॥ ఏకాదశీతిపితురాబ్దికముత్సృజంతి
ద్వాదశ్యసౌ తనురితి హ్యుషసి గ్రసంతి।
దేవే నివేద్య చ విధాయ చ కర్మపిత్ర్యం
స్నాత్వా కృతం నిశి రజస్వలయా బతాన్నమ్॥

జం॥ అన్యాదృశః పునరేషాం ప్రకారః। తథాహి।

శ్లో॥ పూతా భవేతి గురుణా దత్తం నిజపాదతీర్థమేతస్యై।
ఇత్యన్యపురుషభుక్తాం గృహిణీం గృహ్ణంతి నిశ్శంకమ్॥

వక్ర॥ కథమేతదీయా యువతయోపి సంఘీభవంతి దేవదర్శనాయ।

శ్లో॥ గండాభోగప్రతిఫలనవస్వర్ణతాటంకభూషా
మల్లీదామగ్రథితకబరీ సౌరభాక్రాంతమార్గాః।
కూర్పాసాంతర్హితకుచభరాః కుంకుమక్షోదగౌర్యో
భాగ్యవ్యూహా ఇవ నృగదృశాం భాంతి కర్ణాటనార్యః॥

అన్యతోవిలోక్య అత్ర కథమద్వైతమతానుసారిణోపి విద్వాంసః
లోకానుగ్రహార్థమిమం సేవంతే।

జం॥ ఆర్యలోకవిరుద్ధమిదమద్వైతమతం నామ

కుతః। శ్లో॥ నానుష్ఠాపయతిశ్రుతిస్మృతివిధీర్నారాధయత్యచ్యుతం
శంభుంవాననిమజ్జయత్యపిసకృత్పుణ్యేషుతీర్థేష్వపి।
సత్యంబ్రహ్మజగన్మృషేతి వదనేకుర్యుర్వచః కేవలం
ప్రాయఃపాత్రరితి ద్విజాన్ కలివశాదద్వైతవిద్యాశ్రమః॥
వక్రః॥ యుక్తముక్తంభవతా.
శ్లో॥ శ్రద్ధత్తేనవిధీన్స్వనశ్వర ఫలానిత్యర్చితుంనేచ్ఛతి
శ్రీశం శంభుమపి స్పృహాంపకరణేకాసిద్ధసిద్ధావితి।
సంకల్పోభవబంధహేతురితి నస్నాత్యేవ తీర్థేష్వహం॥
కర్తాన్నేతివదన్ కరోత్యపి హితానద్వైతవాదీబుధః॥
జం॥ కతిచిత్పదానిగత్వా-అత్రహివైదికజన మధ్యేతిష్ఠతి విష్ణుమిత్రః
ఆర్యధన్యోయం॥
శ్లో॥ ప్రాతస్స్నాయీవేదశాస్త్రేష్వధీతీ
నిత్యంయజ్ఞానాచరన్నాతిథేయః।
శిష్యాన్పుష్ణన్నన్నపానప్రదానైః।
శ్శాంతోదాంతోవిష్ణుమిత్రోవిభాతి॥
వక్రః॥ సామరణం,కిముచ్యతేవైదికజనవక్షుపాంతినాభవతా.శ్రుణుతావత్
ఏషకిల విద్వదమిత్రో విష్ణుమిత్రః।
శ్లో॥ స్నాతిద్విశ్శరదాన వేదనిగమం శాస్త్రేషు మూఢఃక్రతుం।
దంభార్థంకృతవాన్ప్రసహ్యమతిథీన్ ద్వారేనిషిద్ధంగనాం।
శుంతస్యాస్యకిమస్తిశిష్యజనతాశాంతోస్తుదాంతస్త్వయం
పత్నీతువ్యభిచారిణీతి విదితా సర్వైర్వృథాతేస్తుతిః॥
జం॥ సభయం। స్వగతం కథం విష్ణుమిత్రోప్యసూయాపదం, మూ
ర్ఖకులచూడామణే రస్యవక్రనాసగురోః,హంతహంత॥
శ్లో॥ దర్శయంత్యసతోదోషాంశ్ఛాదయంతి సతోగుణాన్।
అసూయాయాః ప్రభావేన ప్రాజ్ఞాఅపి మహాత్మసు॥
ప్రకాశం। ఆర్యలోకవాదోమయానుసృతః పరమార్థన్ త త్త్వముక్త
విథఏవవిష్ణుమిత్రః,
తతః ప్రవిశ్య సశిష్యోవిష్ణుమిత్రః,

విష్ణుమిత్రః। వత్స వినయనిధే సుప్రభాతమద్యాది నమస్కా కం
యతః॥ శ్లో॥ లబ్ధాహి భగవత్సేవా ప్రాణినాం పాపహారిణీ।
మహాంతో బహవో దృష్టాః పుణ్యాశ్చ కులయోషితః॥
అపిచ॥ శ్లో॥ యే వృశ్యంతే త్ర పురుషా స్సర్వేతే హరిమూర్తయః।
లక్ష్మీమూర్తయ ఏవైతా లక్ష్యంతే యాశ్చ యోషితః॥
వినయనిధిః। విదిత వేదితవ్యా స్తత్రభవంత ఏవం జానంతి । నపురస్సే
విష్ణుమిత్రః। వత్స దూరే వక్రనాస యమీ దృశ్యతే। తమతిక్రమ్యాన
యుక్తమస్మాభిర్గృహం ప్రతినివర్తితుం। యతః కిల.
శ్లో॥ అధిగత వేదశాస్త్రస్య సృతిరాఖ్యాతా చ శాస్త్రిణామ్।
యజ్వా శమదశాలీ వై దిక్చూడామణిర్భవతి॥
వినయనిధిః॥ ఏవమృజుతయా తత్రభవతామస్మిన్ననుసంధానం, వస్తుతస్తు॥
శ్లో॥ విద్యామదఇవ తనుమాన్ విగ్రహవానివ నరః పిశునభావః।
సాకరఇవామర్షస్సంభవతి భువి వక్రనాసయమీ॥
విష్ణుమిత్రః॥ భవత్వేవం క్వపునస్సంభవంతి సర్వేగుణాః।
ఇత్యభ్యాపరిశాస్త్రిమతేః॥
జం॥ ఆర్యభవంతం పశ్యన్నాసీదతి సశిష్యో విష్ణుమిత్రః॥
వక్రి॥ వత్స నముంచతి కిం వైధవేయః ఇతి పరాఙ్ముఖస్తిష్ఠతి॥
విష్ణు॥ ఉపసృత్య భగవన్ వక్రనాసయమిన్ విష్ణుమిత్ర ఏష త్వాం ప్రణమతి ॥
వక్రి॥ పరావృత్య రుఖ డితిపాదుకాభ్యామవరుహ్యానుపశ్భాగమాత్మై
వంచతుర్ముఖో పి భవతః పత్రిణామాముద్విజతెకం పునర్మానుషః॥
విష్ణుమిత్రః। అపవార్య వినయనిధే అపి స్మృతస్సుస్మరవచనం
విన॥ బహిష్పదమేకం అంతస్త్వమప జం ప్రవజ్వలనం॥
శ్లో॥ విద్యారితి వినయాతిక్రతుమాని తికీర్తిమానితిచ।
ఇహ జగతి విష్ణుమిత్రాది త్యేవం నశృణోమి చేత్యస్మిన్॥
వక్రి ॥ అపవార్య వత్స జంబుకతు పృతు మర్జన ఇతి న్యాయేన ఖలేస్మిన్న
శారోపః కృతః॥
విన॥ అపవార్య విష్ణుమిత్రముఖాస్త్వాం వినా ఇతరం నశృణోమీతిప ఏ
దయం స్యాత్॥

విష్ణు॥ తత్రభవానేవమాహ। కుమత్విదంవ్యాసితార్థఃవచనం। యః ఏవముక్త్వాయాగతో భగవాన్వ్యాసుదేవ స్తస్య భగవతో వక్రనాసయమీతినామాంతరమ్॥

వక్రీ॥ జంబుకమముసవఃత్ర దేవతాభావ నేతిసూచనాయవచనమిదమస్యదాంభికస్య। ప్రకాశం। విష్ణుమ త్ర స్త త్వదర్శఃతికిమిదమాశ్చర్యం

విష్ణు॥ అనుజానీహిమామవసథగమనాయ।

వక్రీ॥ స్వగతం। కింమామాపృచ్ఛభవా నాగతవాః । గచ్ఛేతిమాయావక్తుం। ప్రకాశం। పరిష్క్రోతుభగవానావసథమనుప్రవేశేన॥

విష్ణు॥ తథేతినిష్క్రాంతః॥

వక్రీ॥ జంబుకనివృత్తం దురితమన్యతో గచ్ఛామః

జం॥ యుక్తమిదమార్యస్య వచనం। యద్దైవదికసన్నిపాతోస్మద్దృష్టిదర్శనప్రత్యూహః।   ఇత్యుభౌ పరిక్రామతః।

వక్రీ। మహదిదం సంబాధం।

యత్రకిల। శ్లో॥ పౌరలోకమిథశ్శ్లేషసంశ్లిష్టా పాదమస్తకే।
నాలంకామీకరాత్స్రష్టుం తుంగన్యస్తాః పద్మాంకుశాః॥

తజ్జంబుకమాముత్తరతోవిక్రమ్యగమయ

జం॥ తథాకృత్వా పార్శ్వతోదృష్ట్వాఆర్యపశ్య.

శ్లో॥ సంబాధేత్ర పురస్సరైకవిధవాహస్తాగ్రయాదృచ్ఛిక।
స్పర్శోత్థితేనవిజృంభణేన శతధావిచ్ఛిన్నకోపీనకం।
నిష్క్రాంతేమదనధ్వజే బహిరసౌ సాపత్రపోనైష్ఠికో
వర్ణీధావతి(వక్రి।ప్రహస్య)చోరఏష ఇత్యేతంరుంధంతిరాజ్ఞోభటాః॥

జం। అకాండధావనమత్రబాధ్యతే. అపిచేదమాశ్చర్యం॥

శ్లో॥ భీతస్యాత్యుద్ధృతేనాస్య మునలేనేవ శేఫసా।
నివార్యమాణా స్తిష్ఠంతిపురతో రాజకింకరాః॥

వక్ర। అత్రకిలవక్త్రికంఠభుజభుజాంతరభాగేషుసితకుటిలోర్ధ్వపుండ్రధారీ- నిజాగ్రనిబద్ధకక్షుద్రఘంటికేన బకకంఠనాళ ద్రాఘీయసా
గాజినమయకిరీటేనాధిష్ఠితమూర్ధాకటిగ్రథితకింకిణీకాశ్రేణీమేఖలో

హస్తద్వయాంగుళీ సంఘటిత ఘటఘటాయిత దారుఖండ యుగళద్వయో ర్ముఖలం ఝుళాయితమంజీరచరణవిన్యాసో నాసికోష్ఠ భ్రుకుటిదర్శనకృత బాలకజనసంత్రాసో హరిదాసో నామ తురీయవర్ణజన్మా పరిపతతి॥

శ్లో॥ పశ్చాత్కృటీ తటనివేశితపాణియుగ్మ
ముత్తానయన్ముఖమపాకృతదంతపఙ్క్తిః।
విస్రస్తబంధనశిఖాగ్రమలౌకికానా
మగ్రేసరోయమవలోకయ తద్విజన్మా॥

వక్ర| అయంచ హాస్యకారీ వటుఃఖర్వో విప్రవటుకస్య పాశ్చాత్యపరిధానకచ్ఛే బాలకస్య కలాసంనిక్షిప్య జనమండలంకస్య కలాసోయమంతకాంతర ఇతివిడంబయతి॥

జం॥ విహస్య-

శ్లో॥ కృకలాసకేళిభయాత్సంభ్రాంతః ప్రమత్తవస్త్రయుగః।
విప్రజనమస్త్వవస్త్రీవిప్లుతలుఠన్మహానాండకోశోయం॥

శ్లో॥ సమయంతిముఖాశ్రీ వీక్ష్య శాఖామృగిదృశః।
ముఖముద్ర్య మయూత్యోతన్మ్రావిలోక్య ముహుర్ముహుః॥

వక్ర| జంబుకదేవస్య పురస్తాన్నటంతీ ర్వ్యాగచ్ఛాగాక్షీర వేశ్యమాణాః పీతమృగ్ద విదూషకప్రాయాయువానః ప్రాదుర్భవంతి తైస్సహమేళనేత్వస్మానప్యేవమాశంకేస్య తేజనః, తదస్మాత్ప్రాపసర్పావః-

జం| నిపుణంపరీక్ష్య ఆర్య ఇతఇతోనయనను హ్యూత్సనః - కరగృహీతవీటికయా చేటికయా సహదేవస్య పురతోనృత్యతి మఖిపథ్యతెగృధిః.

తతః ప్రవిశతియథానిర్దిష్టాగృధిః

ప్రాకృతం - హంజే పుప్ఫవాడిమే అంజమణేణంచిదంపి జేణరంణో సఆసాదో పారిదోసి అలహిఁసి॥ ఛాయా॥ చేటిపుష్పవాటికే అద్యమయా నర్తితవ్యం-యేనరాజ్ఞస్సకాశాత్పారితోషికంలప్స్యే

పుప్ఫవాటికా-కిం ఉవరిరింగణం స-అహవా రంణో ఉవరిణంచిదంవ॥ ఛా॥ కిముపరిరింగణస్య-అథవారాజ్ఞ ఉపరినర్తితవ్యం-

గృధీ-విహస్య -ప్రా॥ వనప్పహిం సోఖు ఏసో మమ్మహవింజాను॥

ఛా॥ వనమహిషః ఖల్వేష నన్ధపిద్యాసు

పుష్పవాటికా- క్ణిదుదీయోతుమ్ కామయితో సో వంకణా సజమీ తాసు-అహిణ్ణో॥ ఛా॥ కృష్టద్వితీయస్త్వాం కామయన్నేష వక్రనాసయమీ తాస్వభిజ్ఞః-

గృధ్రీ॥ సోపహాసం- సుణాదు పెలాది -అగంపరిసేణవిమహ ఝుంతి కేదంథయదిపంకణా సజమీ॥ ఛా-శృణోతుభవతీ-అంగస్పర్శేనాపిమూర్ఛతి కృతార్థయతివక్రనాసయమీ

పుష్పవాటికా- ఉపరిజాణియతి చుంబణికిత్తాముహేణసు ఇరంకరేది ఉణఅి గుళీహింసురదింతి॥ ఛా॥ ఉపరిజ్ఞాయతే- చుంబనం కృత్వాముఖేన సుచిరంకరోతిపునరంగుళీభిస్సురతమితి

గృధ్రీ॥ తఎవం- కిదుజంబుయోణా మతంససింహేతాసువమ్మహ వింజాసు అహిణ్ణో-ఛా॥ తథైవ - కింతుజంబుకోనామతస్య శిష్యస్తాసుమ న్మథవిద్యాస్వభిజ్ఞః

పుష్పవాటికా- జ ఇఎవకీరిస తాణేఉపరితుహఅహిణివసో-ఛా॥ య ద్యేవంకీదృశ స్తేషాముపరతవాభినివేశః

గృధ్రీ-ప్రథమోథంణోంతిదుదిఏపిడితోంతిగోరవేణరాఆవిసేసేణ ధణి గిణ్హామితి॥ ఛా॥ ప్రథమోధస్యఇ ద్వితీయోపండిత ఇతిగౌరవేణరాజావి శేషేణధనందదాతీతి

పుష్పవాటికా॥ అవసరోదేణంచిదుపురదోదేవంస॥ ఛా॥ అవసరస్తేనక్రి తుంపురతోదేవస్య,

గృధ్రీ॥ తథాకరోతి॥

౨౦ శ్లో॥ గృధ్రీనటతిభగవతో గణికాగణమణి రియంపురతః।
రత్నస్త్యాతనిచోళస్థగితస్తనధృతమణిస్రజేవసమం॥
వక్రః వీక్ష్య-

శ్లో। తారానాథసిభం ముఖంతరళయో రక్ష్ణోశ్శఫర్యోతులా
నాసాచంపకలంఘినీ కిసలయశ్రీగర్వచోరోధరః।
పాణీకోకనదోదరారుణఘృణీ వాచోమధూళీముచో।

వక్షోజౌతుతథావిధౌ (కింబహునా) వనితయాధన్యోరమే తాసయా॥

౨౧ స్వ హృదయకీమ కాంచేపిక్లబంయసి, ననుభవతు ప్రథమముపభుజ్య

పతిదినంప్రయచ్ఛసి మాంగురవే. ప్ర. ఆర్యభవానపిధన్య ఏవ.

వక్రి॥ హంత, కః పునరన్యః.

జం॥ ఆర్యశ్రూయతాం-రాజపరిగృహీతేతితథాన్గిరతంవచనం-

వక్రి॥ శ్లో॥ రాజావాపరిగృహ్ణీయాదేతామన్యోపివాయువా।
యథామయితథాస్నేహోనాన్యత్రస్యాన్మృగీదృశః॥

జం॥ స్వ. అహో దురహంకారగ్రంధిరేషమన్మథమన్యః ప్రదీయతే ప్రకటం

శ్లో॥ వదాన్యే ధనికే యూని కాంతేధీ తస్మరాగమే।
రాజ్ఞినస్నిహ్యతి తథా యథాత్వయికథంత్వియం॥

వక్ర। సకోపం. మూర్ఖమమకరాంగుళింపృచ్ఛ.

జం। స్వ। సత్యమయంపురుషాధమః-యదాహ రాగమవిదః, యఃకుర్యాదంగుళీక్రీడాంత మాహుః పురుషాధమమితి. అత ఏవ మామనువర్గతేచతుర ఇతి-భవతుకుపితమాశ్వాసయేతం-

ఆర్య. పశ్య.

శ్లో॥ సంవృతవివృతాంగుళీనాకరకమల యుగేనన టితీయం।
హృదయాదాకృష్యేవ షీపతియూనాంధృతిందూరే॥

వక్ర॥ సాకూతం.

శ్లో॥ ప్రతిరసితభావగర్భం కరకమలంక్వణితవలయమిదమనయా।
ఆకుంచితపంచాంగుళిశిరసినిపాత్యేవపుణ్యాకృతాం॥

జం। ఆర్యనీచైఃఫణితవ్యం.

వక్రి॥ హుంజాల్మకింమాంనీచంమన్యసే॥

జం॥ వైదికఃశృణుయాదిత్యుపాంశుభణితవ్యోచం॥

వక్రి॥ యద్యతివైదికజనసంచారఃవక్ష్మిమతోనటనదర్శినారాజ్ఞాసమధిష్ఠితోమహాగజస్తిష్ఠతి తేనాంతహితౌతచ్ఛరణాంతరాళేన ప్రేషితనయనావావామస్యానటనంపశ్యావః॥

జం॥ ఇత ఇతోభవాన్. ఉభౌపరిక్రమ్య॥

వక్రి॥ జంబుకమమపరిచితారాజకీయా వేత్రపాణయస్సమర్థనం తేమహాగజస్యాసన్నచరమభాగేఽవస్థానం॥

జం॥ రాజ్ఞాపునర్దృష్టశ్చేద్భవాన్ దురాచారఇత్యవిశ్వసనీయస్స్యాత్
వక్రి॥ కిమతోమే భయం-పశ్య॥

శ్లో॥ కవయః ప్రశంసితుం కథమస్యా అపి గాన మాధుర్యం।
విశ్వావసు దుహ్త్రీ హాయత్కాలయా భాషయా బృహతీ॥

సోత్కంఠం

శ్లో॥ ద్విగుణీకృతమాధుర్యం గానేనాస్యాం కదా నుపశ్యామి।
చిరమున్నమయ్య చుబుకం బింబాధరమరుణమితివదతి॥
వక్రి॥ యథాగృహ్రీల బ్ధాతదాది మమ విరళస్తానుసంచారః॥
జం॥ ఆర్య-మధ్యాహ్నస్సంవృత్తః సంప్రతిహి॥

అపిచ॥ శ్లో॥ నిద్రామీలన్నయనమల్లసైర్నీయ తేశాస్త్రిపాతో
నద్యాంగావోజరఠమహిషీపుచ్ఛమూలం ప్రజంతి।
కుడ్యప్రాంతే కుపితకరభీ పాదఘాతాంత్సహంతో
ఘుంకుంరూత్కం విదధతిఖరామేహనాని ప్రసార్య॥

స్వ॥ తదహంపుష్పవాటికాం సల్లాపయిష్యామి -గృహ్రీసమయకారణాం...

ప్రి-తత్ర-భవానపిస్నాత్వా కృతభోజనో గృహీతతాంబూలః కర్పూర చందనాలేపీ పురోపవనం ప్రవిశ.

వక్రి। తథేతినిష్క్రాంతః

జం। సంచితాశ్వాసం

శ్లో॥ రచితా పురరథ్యా సునదీషూపవనేషుచ।
యత్రకుత్రాపిచ మయానగ్న్యాస్తు... వాటికా॥

దూరతోవిలోక్య- సహర్షం- కథంచిదియం దృశ్యతే- ఉపసృత్య- సంశ్చిద ప్రజనః- తదిమాం పృచ్ఛామి- పుష్పవాటికే కేముద్యాపి నృత్యతి- ప్రవిశ్య-

పుష్పవాటికా । కహం జిబుయ - జెవో ఖు ఆళయపవిందో-రాణా ఉణ గింధియేణంతణి (దింతిఆ) ఏకకోసంధియ బహురయణిబ హుమాణి కదుయ కహిందాదాణిం ఎంవ ఉపవణే ఆఅంఛంతి - తా అహంగిందీ పరి-అరిదుతందఎం వగంథంహి॥ ఛా॥ కథం జంబుకః శైవఃఖల్వాలయం ప్రవిష్టః- రాజ్ఞాపునర్గ్రధ్యాన్నగ్నం దృష్ట్వా ఏకకోశ

స్థితబహురత్నం బహుమానం కృత్వా కథితా ఇదానీ మేవోపవనమాగచ్ఛే తి- తస్మాదహమపి గృధ్రీంపరిచరితుం తత్రైవ గచ్ఛామి॥

జం। అహోమహాన్ ప్రమాదః. ఇయంతు కాలము పవనమేవ గమి ష్యతిగురుః- రాజాపిత త్రగమిష్యతి. అతఃపుష్ప వాటికే త్వరిత ముపగ మ్యగురుముపాసర ॥

పుష్పవాటికా। తత్కేతినిష్క్రాంతా॥

జం। పరిక్రమ్య- ఇదముపాధ్యాయగృహం- నవేద్యాం సంతిశిష్యాః అతోమన్యే నిరగాదేవగురురితి- ఇయమిదానీం॥

శ్లో॥ తాంబూలపూరితముఖీ తరళాయతాక్షీ
నీలాలకారుచిరకాంచనకర్ణపత్రా।
ద్వారార్పి తైకచరణా గతపూర్వకాయా
కుంభస్తనీగురువధూరవలోకతేమాం॥

ఉపసృత్య। గురుపత్నినిపుణికే త్వమేవ గురుః- తతఃప్రవిశతి యథా నిర్దిష్టానిపుణికా-

నిపుణికా- జంబుయ కిద బోయణో కాసర దీ హ్యదందే హిసహిదో ణిం గదో। తేవి దేవదంసణం సగదా సింసాపరియణాయం-ఛా॥ జంబుక కృతభోజనః- కాసరదీర్ఘదంతాభ్యాం సహితో నిర్గతః. తేపి దేవదర్శ నాయగతా శ్శిష్యా పరిజనాశ్చ-

జం। త్వంబహిర్గృహాదేత్య కింపశ్యసి॥

నిపుణికా। సుణాదు జంబుయో ముంకళం జోక హాయిం సఃఛా ॥ శృణోతు జంబుక ముక్తలజ్జం కథయామి - సంస్కృతే మాశ్రీత్య॥

శ్లో॥ రంతుంనతుమతేగురుస్తవభవాన న్యాసుధత్తేసుచిం
రమ్యాకింగృహిణీ సురోరతజడాశ్శిష్యాపరేమన్వతే।
ధూర్తైరున్మతఖిత్రికల్పితవృతి ర్దుష్పావిపవాలయ
శ్శక్యంమేజనసంకులాచ్చన బహిర్గంతుంగృహాభ్యంతరాత్॥

అద్యతుబహూనాం కాలాదవకాశలాభేన కోయుమాసుం భక్ష్యా- బహిః పశ్యామి-ఇదిదానీం మమభాగధే యో భవాన్ మనోభువా దర్శితః-

జం॥(శాంతంపాపం)నిపుణికే కింతవహృదయం పశ్యస్యఖ్యాదీర్ఘదం నాపినగృహీతం-

నిపు। మాసద్విదయ ఆగహియకాసర వధూరూపవదీణామద్ది ష్ఠానం దేణ మహాసురద విఘ్నంకరోది॥ ఛా॥మాసద్వితయమారభ్యకాసరవధూరూపవతీ నాపృష్ఠీగదంతేనమ మసురతవిఘ్నంకరోతి॥

జం॥ స్వ- రసికః ఖలుదీర్ఘదంతః.(ప్ర-త్యక్షిసూ)యతాం-

శ్లో॥ రదచ్ఛదాభ్యాం నిష్పీడ్య తవవక్త్రంమనోభువః।
మర్దయిష్యేగృహంతస్య ముద్గరాభేణకేతునా॥

నిపుణికా। సాహుసాహు రేజంబుయ సాహు-ఛా॥సాధురేజం యిక సాధు।హృదయజ్ఞానంతే-జంబుకస్యగండంచుంబతి-

జం॥శ్లో॥గురోర్గృహిణ్యావదనాంబుజస్యన్యస్తస్యగండేమమచుంబనాయ।
తాంబూలకర్పూరలవంగజన్మా రతాయమాంప్రేషయతీవగంధః॥
అధరమస్యాశ్చుంబితుంగృహ్ణాతి-

నిపుణికా।మానంపరిహృత్య-మాణవఏదావదామయణోణసముంకో।
ఛా॥మానవఏతావతా మదనోనసంతుష్టః॥
జం॥అస్త్వేవం

శ్లో॥ అహంతస్య యభేయంత్వాంగృధ్రియభతుతేపతి
ఇతఃపరంవ్యవస్థేయ మావయోర్నాత్ర సంశయః॥

నేప

శ్లో॥ ప్లవమానంతత ఇతో బధ్ధంకంబళ రజ్జుభిః।
గోలాంగూలం వికర్షంతకుపితారాజకింకరాః॥

జం॥ కథంగోలాంగూలశ్చేత్ స్థానమేతత్-

నిపుణికా॥ జంబు య యిందిజణగిహ్ణాయ సోణముంచయి జహా తుహ గురూ॥ ఛా॥జంబుక స్త్రీ)జనంగృహీత్వాసనముంచతియథాతవగురుః-

ఘన్నేర్నేపథ్యే॥శ్లో॥ఉత్ప్లుత్యైవసకృచ్చరత్యపవిశత్కండూయతేంగంసకృ
ద్ధంకుర్వన్ భృకుటీ స్సకృత్సకృదయంత్రస్యత్యకాండేసకృత్।
విష్వగ్దర్శయతుంపురోస్యపభస్త్రైరాకృష్యమాణోద్భతో
ద్వీపాదాగత ఏషమానుషగిరంవక్తీతిసఃకౌతుకం॥

నిపుణే॥ జంబుకస్య సమీపముపవిశతి.

జంబు॥ శ్లో॥ యదియముపవిశంతీ పార్శ్వతో మే నతాంగీ
స్పృశతి భుజమవామం వామతుంగస్తనేన।
యది హ చరణమూలాభ్యంతరే నున్నచేలం
ధ్వజముదనముయం మే దుర్జయః పంచబాణః॥

నిపుణే॥ స్వ॥ ఏసణో ఏసో దండేన వారఇదవ్వో- జంబుయ ఏసో మహఉంసం గే చేలంతరదో ముసలఖండో విఅ- ఛా॥ ఏష ఏవ దండేన వారయితవ్యః జంబుక ఏష మహోత్సంగే చేలాంతరితో ముసలఖండ ఇవ

జం- స్వ- కథమనయా దృష్టమిదం యావదియమాసన్నా తావదిమం సగ్లాపయ- తాడనంతె స్య ప్రత్యుత విజృంభణా మైవ- భవత్వేవమాశీః పామి ప్ర- ముసలఖండ ఏవాయం యది వానరస్తాం తర్జయేత. తమనేన నిగ్రహీష్యామి॥

నిపు॥ జంబుయ ముంజ తే- ఛా॥ జంబుక యుజ్యతే

తతః ప్రవిశంతి పశ్చాన్నృత్యం గోలాంగూలం ఆకృష్య రాజకింకరాః- కింకరాః - కోణో నామ గోలం గు భీమో ణో నామ రాయ కింకరా యో॥ ఛా గోలాంగూలః కో నామ రాజకింకరాః కే నామ గో- ననుయూయమేవ- కింక -అహే కహం వివేమో వివాణరంస॥ ఛా॥ అయే కథం వివేకో పి వానరస్య॥

గోలాం , కాసరంస ఉవంఝాయే సోదీహదం దం సహిణంధో- ఛా॥ కాసరస్యోపాధ్యాయస్య దీర్ఘదంతస్య సిద్ధః- తతః ప్రవిశతః కాసర దీర్ఘదంతౌ॥

దీర్ఘ- కాసరకస్య వక్రేనాసయమా॥

కాస॥ గృధ్రీసమధిష్ఠితపరుంధ్రోదరం ప్రవిష్టః- అతః పరమప్రభావానేనస్నాతుమర్హసి.

దీర్ఘదం॥ తర్హి గృహిణ్యా సహామధుపానరతో స్వాభ్యాముపహ్రుతచేతనోస్మి॥

కాసం॥ తర్హి సోపి కరుణ్యముత్పాదితో గృహం ప్రవిశతి- తత్రైవ గచ్ఛావః - ఇతి పరిక్రామతః॥

గోలాంగూ॥ ఏతావన్నజానామి కాసరదీర్ఘదంతౌ అహం హి వానరజం స్కృత్వా కోత్రసందేహః-అపితు మనుష్యవాక్యేన శ్చేతి విస్మయస్థానం

నిపుణే॥ ఆసంణో హణో వదివాణరో॥ ఛా॥ ఆసన్నో భవతి వానరః-ఇతి భయేన జంబుకమాలింగతి॥

జంబు॥ చక్షుషినిమీల్య॥

శ్లో॥ మమాశ్లిష్టశరీరస్యతన్వ్యావిద్రుతచేతసః॥
కఠోర స్తనసంసర్గసుఖానాన్యత్ప్రతీయతే॥

ఇతితథైవ స్థితః॥

నిపుణి॥అదోఎంవతుమంవి-అచేయణోసి-ఛా-అతఏవత్వమస్యచేతనోసి ॥

కాసరః॥ కథమత్రగురుగృహద్వారేరాజకింకరగృహీతోవటుభిరాక్రీయమాణోగోలాంగూలః॥

దీర్ఘదం॥ కోయం జంబుక, పార్శ్వస్థాయాః నిపుణికాయాః పరిరంభణసుఖమనుభవతి ॥

శ్లో॥ కింకరిష్యతిమన్మూర్తే తరుణీసురతోత్సవే॥
కాంతేషండేగురౌపత్నీజంబుకంశరణంగతా॥

ఆర్యమయాఇయంభోక్తుంశక్యతే॥

కాసరః॥ అథకిం॥

గోలాం॥ స్వ- మాంహినిపుణికాయైదర్శయితవ్యఇతికింకరాభిప్రాయః

ప్ర॥ భోభోకింకరాఃమాంముంచత-

ఏకః॥వాణరతుణితు ణిచింత-అంణహదండేనపహరింసె- ఛా॥ వానరతుణాం తూష్ణింతిష్ఠ. అన్యథాదండేన ప్రహరిష్యే.

అన్యః॥ణియుణియొవాణరోఏసోపెంఖిదవ్వో-ఛా॥నిపుణికేవానరఏష ద్రష్టవ్యః॥

నిపుణి॥ దృష్ట్వా- కహం ఏసోవాణరోమంథం సయం నియచం ఖుణాపెంఖయి-ఛా-కథమేషవానరఃమాంభర్త్స-యన్నివ చక్షుషాపశ్యతి-

గోలాంగూ॥సరోషం.

శ్లో॥ భవనాస్మిగతేపత్యౌపరంపురుషమిచ్ఛతి।
జంబుకంపరిరభ్యాస్తే(స్వ- హంతే హంత -బద్ధౌమే
భుజౌకథమిమాంతాడయేయం- భవత్వేవం- ప్రహరిష్యామి
యందృశ్యతేమయా॥

ఇతిముఖంవ్యాదాయప్రసారయతి-

నిపుణి॥ ససంభ్రమం-హంధిహంధిమాందసంతం సవాణరం సముహం దండేనవారయంసం-ఛా॥హంతహంత-మాందశతఃవానరస్యముఖందండేనవారయిష్యే- ఇతి జంబుకస్య మేహనంగృహీత్వా వానరస్య ముఖే యోజయతి

జంబు॥ చప్పిపిసిసులయన్నేవనిపుణికే మాగృహేణ మే మేహానమయమే వతవత స్మిన్నవరే సుసుపిదం ప్రవేశయతి తత్తిష్ఠతి.

ప్రుణి॥ పిహాస్య - పంపళింద ష్ఠిమసలఖండపింఘమేణ - ఛా॥ విప్రలబ్ధా స్మిమసలఖండపిభ్రమేణ -

గోలాంగూ॥ సకోపోద్భాస్వసం - నిపుణికా జారసపుంసకోభూత్వా సుఖసతిష్ఠ॥

నిపుణికా॥ హా కిం మహాసుర దళోహాంపంచాసాతుస కావందయంస ఎంపవాణి కేణవంఛసోంతి కింకరి ష్ఠిమందబాయిణి - ఛా। యస్మిన్మసుర తలాభప్రత్యాశాశ్యకామస్యజస్వైనవానరేణ దంశయతికింకరోమ్యహం మందభాగ్యాఇతిచింతయతి -

కింక - రే రే దుంత వాణ సముంచేహి ఝుంచేహి - ఛా॥ రే రే దుష్టవానర ముంచ ముంచ॥ ఇతివానరంప్రహాత్యజంబుక మేహానం మోచయంతి నిపుణింనిరూప్య - కృత్రిమోయంవానరః - తూతః॥

శ్లో॥ నరాశ్రితైః కంబళరోమ్ములైః గ్రాంగూలదండశ్చ తనూరుహాణి। కృతానిచేంగాలవిరక్తమాస్యాశ్శస్త్రాణ్యవల్లోమభిరర్పితాని॥

నిపు॥ తస్యాంకగాదృశ్యచ్ఛుయ - భోభోకింకరాః కుతస్త్య ఏషవానరః ఏకః - దింపందరందో ఆయుద ఎసోవాణారరాయో - ఛా॥ ద్వాంతరాదాగత ఏషవానరరాజః -

అన్యః - అదో ఎవ ఏవంసచంతందా రేవిం - ఛా॥ అతఏవైతస్య ఛత్రం ధారయామ. ఇతికించ్ఛత్రంధారయతి -

తృతీయః॥ అహంపిపజేమిదహింపలాలచామరగుంచేహిం - అహమపివీజయామి ద్వాభ్యాంపలాలచామరగుచ్ఛాభ్యామితివిజయతి -

జం॥ పహాస్య - ఉపచరంతు - విముక్తమహాసదంశమేతం -

గో॥ స్వ - అంబమేదినివివరందేహి - లజ్జామాంబాధతే -

ఢ॥ సాశంకం - ఎషవానరవేషః పురుషఎవ -

గోలాం॥ భోభో రాజకింకరాః - ముంచతమామితఃప్రాణమిశుమిచ్ఛతి.

ఎకః॥ గహీరంవో రాయణీయో యో - ఛా॥ గృహీతవ్యో రాజనియోగః

అన్యః - ణేయణీయాదొదింసణ్ణదం వో ఎసో వంచా విసం జిదం వోఎస రాసణీ పోయో - ఛా॥ నిక్షణీకాన్మైదర్శయితవ్యఎషవఞ్చాద్విసర్జయితవ్య ఇతి రాజనియోగః -

జంబు॥ నిపుణికే ఏష దేవభట్టారకస్త్రిం కారయమానః కృతావజ్ఞ ఇవ రాజ్ఞో ప్రతిభాతి- పార్శ్వ స్థతో విలోక్య. కాసరసహిత ఆర్యో దీర్ఘనాదం తోప్య త్రైవ.

దీర్ఘనాదం॥ భో భో కృతావజ్ఞః కిం- వక్రినాసదయామి -

కింక॥ సోహం తో బంధనో ంటి బహుమానో కప ంటి పురోహితావ అపస్మారాయణి యో యో। ఖా। శోభనో బ్రాహ్మణాః తబహుమానం కృతః ఏతావానేవాస్మాకం రాజనియోగః - ఇతి చక్రనాసస్య భుజబంధ సంపన్యాస్య సి పాత్రింతాః॥

నిపుణి॥ శ్లో॥ కం మణ్ణా వాణి రోపసో వేసేణా పికిదో తహ।
కుండుర్భుయకదో గింధింజంగ ణ్ణా బహుమాణేణ॥

శ్లో॥ ఛా॥ కర్మణా వానరో ప్యేష వేషేణాంగన్యస్తథా।
మామర్థయకతో గృధ్రీంయద్రాజ్ఞా బహుమానతః॥

దీర్ఘ॥ సత్యమేతత్॥

జంబు॥ స్వ- ఇదం ప్రాగేవ సిస్త్రితమాత్యేనాదీర్ఘ గదం తేన॥

కాస॥ గురో గృధ్రీసంగము పధ్యాపకిం లగోష్ఠి॥

వక్రి॥ శ్లో॥ గృధ్రీం మాం చరితాం కుం జేద్వ్రస్త్వా రాజేవహాదిశత్।
ఆస్తామిదం మయిస్నిగా గృధ్రీత్వ ద్యాపిపత్రతే॥

అపిచ ప్రోతస్యమస్య దీర్ఘై॥

శ్లో॥ రాజ్ఞో హం వధిశామి సప్లవగతాం ప్రేతిలజ్జాంగస్య।
స్నేహస్యాన్యస్య గధ్వజస్య దపరామర్శగ్ని హిణ్యాథా।
అస్థానేవిదుషాం పరం తు పరిషద్ధి స్వక్రనాసోయామి।
దుశ్శీలో భవతీత్య చిరయతిచేత్తన్న గృధూలాయతే॥

దీర్ఘ॥ గదం తాదయః యదిదం పర్యుషితం భవత్తదా నశోకాయ అపూర్వస్య యాతత్- ఇదానీమేవ॥

వక్రి॥ తదిదానీం- మురాత్మనో రాజహంసకస్య దేశాదన్యత్ర గచ్ఛామః

శ్లో॥ పురాంతరం ప్రాప్యస్వపాంతరాదహం
ప్రదర్శ్య శాస్త్రాణి చ యాన్యసాతిషః।
మహచ్ఛదా సంప్రతిగృహ్య తద్ధనం
ఇతీశ్య నేతాస్మి చ తాం నటీం క్రమాత్॥

తావత్పర్యంతంనిపుణికాజంబుకస్యముఖంచభవతు-పరస్తాత్సహితస్యమ
నోరథమపహరిష్యామి-యోహిభుక్తవంతంప్రతిబ్రూయాన్నభుంజీథా ఇ
తి తేనకృతస్స్యాత్ కాసరస్త్వలాబూస్తనీంలబ్ధ్వాతద్గృహిణీచదీర్ఘదం
తే నసర్వేపి హర్షితాః మయాపిరాజకారితవానరవేషేణప్రతిరథ్యంనీ
యమానేనసర్వేపిపౌరాఃప్రతినందితాఃదీర్ఘదంతాదయఃకిమితోపిప్రియ
మాస్తేభగవతః॥

వక్రి॥ అతఏవనందామి-తథాపీదమస్తుభరతవాక్యం॥

శ్లో॥ భూపాఃపుణ్యాపథేచరంతుభవతుక్షేమంనృణాంసర్వతః।
కాలేష్వౌషధయఃఫలంతుకవయఃఖేలంతురాజ్ఞాంప్రియాః॥
విప్రాస్సంత్వథ నిర్భయాశ్చవిధవోద్వాహోజరీజృంభతాం।
కామోయేనపుమర్థసార్థసరణౌ మూర్ధాభిషిక్తోభవేత్॥

శ్లో॥ హిమాద్రిదర్యాయుతయోనిమత్యై
మేరుప్రమాణాధికమేఢ్రకాయ।
సుమైథునాయైకృతమైథునాయ
నమశ్శివాయైచ నమశ్శివాయ॥

ఇతిశ్రీకాళిదాసకృతం ప్రహసనంనామనాటకం.

సమాప్తమగమత్,